

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BEHZAT AY

ATATÜRK'TEN SONRA
KİR
KİN
ve
YALAN

GERÇEK SANAT YAYINLAR: 106
Deneme İnceleme:16

Yayın yönetmeni: G ng r Gen ay

**Atat rkten Sonra Kir Kin ve Yalan: İnceleme/ Yazan: Behzat Ay/ Dizgi: Ger ek Sanat yayınları/ Baskı: Yaylacık Matbaası/ Kapak Baskısı: Tekin Basımev
Cilt: Baba M cellithanesi/ Birinci Basım: Ocak 1994/ Ger ek Sanat Yayınları
Kuledibi B y khendek Caddesi No: 7 Şişhane-İstanbul/ Yazışma: Posta Kutusu
935 80020 Karak y-İstanbul/ Telefon: 243 45 33**

ISBN-975-360-062-3

ATATÜRK'TEN SONRA KİR KİN VE YALAN

BEHZAT AY

**BEHZAT AY'ın Daha Önce
Yayınlanmış Ktamları**

Köyden Geliyorum	Notlar	1959
Başkanın Ankara Dönüşü	Notlar	1961
Dor Ali	Roman	1966
Gündoğusu	Gezi Notları	1970
Sis İçinde	Roman	1973
Sürgün	Roman	1975
Kuşku ve Korku	Öyküler	1992
Çanakkale'den Laik Cumhuriyete	Tarih Yazıları	1992
O Uzun Yalnızlık	Roman	1993

Sıkıyönetimde yargılanma ve mahkûmiyet

Türkiye'de yazarın, gazetecinin, başyazarın yazgısı yargılanmak ve mahkûm olmaktadır. Çarpık düzenin sonucudur bu durum. Başyazarlığının ellinci yılına yaklaşırken Nadir Nadi de bu yazgıdan kurtulamamış, Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu'nun, yasa hükümleri hiçe sayılarak, miras hukukunun ana ilkeleri çiğnenerek 12 Eylülcüler tarafından kapatılması üzerine 22 yıl önce yazdığı ve "Ben Atatürkçü Değilim" kitabına da aldığı "Bir Tuhaf Taseri" yazısını yeniden yayımladığından, 75 yaşındaki başyazarımız, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 nolu Askeri Mahkemesi tarafından, geçirdiği ölümlü ameliyatının hemen ertesinde halkı yasalara karşı isyana teşvik etmekten 2 ay 20 gün hapis cezasına çarptırılmıştır. Sanık ve

sanık ve müdafileri tarafından temyizi olanaksız bu karar, bütün dünyada geniş yankılar uyandırmış, protestolara yol açmıştı. Daha sonra dönemin Milli Savunma Bakanı temyiz yetkisini kullanmış ve Askeri Yargıtay mahkûmiyet hükmünü bozmuştu. Nadir Nadi'yi Selimiye'deki duruşması anda gösteren bu resim, AP Ajansı tarafından çekilmiş ve tüm dünya yayın kuruluşlarına dağıtılmıştı.

Sayın Nadir Nadi'nin Anısına

ÇÖLDE ÇİĞLIK GİBİ BİR ÇAĞRI

Laiklik çağdaşıktır. İnsancılıktır. Farklı düşünceye hoşgörüdür. Ancak, gün geçtikçe laiklik karşıtı girişimler, eylemler dozunu arttırarak korkunç boyuta doğru gelişmektedir. Son ayıbımız ve acımız 2. Temmuz 1993 günlü kanlı, kirli, kinli Sivas Olayı Davası 3. Ocak 1994 günü Ankara'da sürecektir. Bütün ilerici, Atatürkçü, insancıl kuruluş, kurum ve siyasal partileri bu olayla ilgili davaya yasal çerçevede, olgun müdahiller olarak katılmaları için Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne başvuru çağrı- sına çağırıyorum, insanlık adına...

Bu başvurunun çokluğu insancılığımızı yabancı ve barbar olmadığımızı belgeleyecek, kanıtlayacak, tanıtlayacaktır.

Yüce Türk Ulusu'nun bireyleri, "**Türk**" sözcüğünü yücelten ve bir mil- yarlık Arap coğrafyasında ilk kez laikiği benimseyip altı ok'un birisi ola- rak partisinin ilkelerine sokup, bununla da yetinmeyerek anayasaya geçiren ulu Türk Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü unutma!.. İnsan olduğumuzun bilincine kavuşturan o büyük adamın yaptıklarını ve verdiği sözleri, andları unutma!..Mezarcı'lar (hem de o büyük adamın kurduğu T.B.M.M.'de) ve doğrultularındaki dergiler her gün kurtarıcımız ve kurucumuz ulu öndere sövüyorlar; yazıya geçirilmeyeceğimiz çirkin sözleri söylüyorlar, yazıyorlar.

"Ankara'nın taşına bak, /Gözlerimin Yaşına bak.." diye ağıt yakmanın zamanı da çok- tan geçti. Keser kemiğe dayandı! Birleşelim... Birlik olalım bir yumruk gibi laiklik ve demokrasi düşmanlarına karşı! Onları da doğru yola çağıralım... Emperyalizmin oyununa gelmesinler... Yakın tarihimizi unutmasınlar. Çölde İngilizlerin buyruğunda bağırımıza hançer dayayanları hiç unutmasınlar. Bir avuç Sudi Prensinin çıkarı için Irak'tan gördüğümüz zararı unutmasınlar. "Bir verip on almadık!" Çok yitimimiz oldu. Bunun için Amerika'ya dek gidip geldi bayan başbaka- nımız.Gün demokrasi ve laiklik düşmanlarına karşı birleşme günü. Bunu hiç usumuzdan çıkarmayalım. Haydin yasal ve kutsal eyleme! Uyanın, çabuk uyanın hem de! Aymazlığa kesin paydos! Bir Mısır gibi bile olamıyoruz laiklik karşıtı girişimlere karşı yaptırımlarda... Özgürlük değil kokladığımız hava; yaklaşan, çoğalan leş kokuları... Ve üzerimizde leylekler değil leş kargaları uçuyorlar...

Atatürk'ün en çok esinlendiği **Tevfik Fikret** şöyle demişti:

"Eyleme geçmiş bağnazlıktan daha tehlikeli bir şey yoktur."

İşte bu tehlikenin tam göbeğindeyiz...Unutmayınız! unutmayınız bütün ilerici kurum, kuruluş, örgüt ve siyasal partiler! Hele 'de altı ok'u bayraklarından silmeyen sosyal demokratlar.

EN BÜYÜK BÖLÜCÜLÜK ŞERİATÇILIKTIR

Tarihimizde diyebilirim ki en büyük karanlık olayın baş langıcı 1950 yılında başlar.. Katı, kesin bir söz söylediğimi sanmıyorum.

Toprak ağalarının ve kulları diyebileceğim bilisizlerin erke (iktidara) geldiklerinden bir ay sonra Atatürk'ün buyruğuyla Türkçe okunan ezan Arapça okutulmaya başlandı. Anayasanın dili Osmanlıcalaştırıldı. Atatürk'ün kurduğu Halkevleri ve Halkodaları kapatılarak kitapları yakıldı. Köy Enstitüleri kapatılıp, imam-hatip okullarının açılması aynı yıla rastladı. Bu çok anlamlıdır... Bu olay olumsuz gelişmenin de başlangıcı oldu. Düşününüz, Cumhuriyetin kuruluşunun 15. yılında hiç imam-hatip okulu yokken, 1951'de 7, 1960'da 19, 1972'de 72, 1975'de 130, 1980'de 372, 1982'de 389 ve 1993'te 417 imam-hatip lisesi açıldı. Bugün öğrenci toplamı da 396.408'dir. İmam-Hatip çıkışlıların büyük bir bölümüne yüksek okul ve fakülte kapıları açıldı. Yargıç, savcı, kaymakam ve başka orun (makam) sahibi oldular. Çoğu da devlet dairelerinin önemli şubelerinde görevliler. Pek az sayıdakiler din işlerinde görevlidirler.... İki elinizi yanaklarınıza dayayıp düşününüz, bu ne demektir?... Ülkemizin en gereksinim duyduğu meslek okullarında, özellikle tarım, Veteriner, Orman okullarında ve fakültelerinde böyle bir artışı izleyebiliyor musunuz?...

Bu korkunç gidiş böyle sürerken, buna bir de utanç eklendi: 1982-84 yılları arasında sözde laik devletin imamlarının aylığı altında Devlet Başkanı Kenan Evren, Başbakan Bülent Ulusu ve Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'ın imzalarının bulunduğu 28.4.1981 gün ve 8-2823 sayılı karamame ile RABİTA örgütünce verilmesi kararlaştırıldı. Bunu izleyen günlerde yukarıdaki karamamenin altında imzası bulunan Başbakan Yardımcısı, Başbakan olunca İstanbul Boğazi'nin en güzel yeri Sevda Tepesi'nde Suidi Prensleri'ne satılma kararı alındı. Bereket ki bu karar Yüksek Mahkeme'den geri çevrildi. Ve o yıl nedense, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı'nın kutlanması devletçe yasaklanmıştı. Çünkü doğrudu; egemenlik, kayıtsız, koşulsuz ulusta değildi ki...

Neden Suidi Prenslerine yakın olma çabasıındaydı o Başba-

kan? Yaşantısı, inancı onlara çok benziyordu da ondan. Ayrıca, Irak'a karşı Amerika'nın jandarmalığını da yüklenmeye başlamıştık. "Bire yirmi alacağız" diyen tepedeki adamın yanlışlığını yeni yeni öğrenmeye başladı çoğu insanlarımız... Irak'a karşı Amerika'nın yanında olmamızın ekonomik faturasından yeni söz edilmeye başlandı.

Atatürk'ün doğru sözleri, sayılmayacak kadar çoktur. Bunlardan iki paragrafı buraya alıntılama edemeyeceğim:

"Geçmişte ve özellikle Tanzimat devrinden sonra yabancı sermaye memlekette ayrıcalıklı bir yere sahip oldu. Ve bilimsel anlamıyla denebilir ki, devlet ve hükümet, yabancı sermayenin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır.

Almanlarla dost olduk. Almanlar memleketimize, ordumuza, hükümetimize kadar girdiler. Bazı Almanlar, bağımsızlık ve onurumuza karşı tavır almaya başladıkları anda hiç bir kayıt ve koşula bakmaksızın ruhen ve fiilen isyan ettim..."

Bugün Türkiye'de şeriatçılık ve köktendincilik almış başını gidiyor; çekincesiz, korkusuz... 163. maddenin silinmesinde de bu korkusuzluğun elbet payı var. Tacikistan'dan Cezayir'e kadar bir milyarlık İslam Coğrafyası'nı da cirit atıyorlar cihat için... Bunda İran'ın olduğu kadar emperyalizmin de parmağı var. "Böl, yönet" yöntemini uyguluyorlar. Ve bugün için en büyük bölücülük şeriatçılıktır. Bundan hiç kuşkunuz olmasın!...

1968 yılında Taksim Alanı'nda 6. Filo'yu protesto eden öğrencilere saldırarak çevreyi kana boğan yobazları görmezden gelerek, bu olayı "sağ-sol" çatışması diye sunmak istediler... 1969'da Taksim'de bir bankta çocuklarıyla güneşleyen Turgut Aytaç'ı (TIP'li olduğu için) sırtından bıçaklayıp öldürenin bir polis olduğu sonradan gazeteler ve görgü tanıklarıyla doğrulandı. 1977 Mayıs'ın kanlı provokasyonu "solcuların çatışması" diye örtbas edildi. 1979 Kahramanmaraş sorumluları bulunamadı dediler. En son acımız ve ayıbımız 2 Temmuz 1993 Sivas katliamıdır. Yargılamalar sürüyor, süreç bitimini merakla, heyecanla bekliyoruz şimdi... Başka yeni bir acı ve ayıbımız başlamadan. Ama, şunu asla unutmayalım ki, şeriatçılık, bölücülüktür. Din, mezhep ayrılıklarını sürekli körüklemektedir ve dozunu art-

ttırdıkça da körüklemeyi sürdürecektir... Çünkü yönetime gelmeye yüzde yüz karar vermiş bulunuyorlar. Görünen köy klavuz istemez...

Eleştiriler akıldan ve çağdaş düşünceden nasıl bu kadar uzağa düştük diye sızlanmayalım. Bundan 450 yıl kadar önce, 1547'de Osmanlı'da felsefe öğretimden kaldırıldı; devlet yönetimi fala, duaya bırakıldı. Ne acıdır ki, bugün "Üfürükçü muskaları" gibi "din" ve "ahlak" dersleri zorunlu dersler olarak kabul edilirken, "Felsefe" seçmeli ders olarak kabul edildi.. Çünkü, düşünmeyi, eleştirel aklı öğretiyor felsefe! Düşünen insanların çoğalması da, yöneticilere göre iyi bir şey değil. Ezanlı-bayraklı söylevleri yineleyip sürdürenler, en acı günün (2 Temmuz 1993) haftasında milyarlık nişanlara katılanlarca, ola ki düşünme-okuma-felsefe sayesinde Türkiye'nin 169 ülke arasında gelir dağılımı en bozuk son ülke içinde olduğunu öğreniverirler. Ve ola ki, Acemendi, Nurcu, Süleymancı, Hümeynici... akımların ayrımlarına varıp, zararlarını öğrenerek laiklik cephesinde birleşirler... Bunun için, Atatürk ne derse desin, onlara göre gençlik düşünmemeli... Sapık saplantılara kaptırmalılar kendilerini.

İBDA-C Hareketi'nin "Taraf" adlı yayın organı yazıyor: "Mustafa Kemal gayrimeşru bir çocuktur. Müthiş bir ayyaştır. Şehvete pek düşkündür. 500 bin kişinin katlinden sorumludur. Sivas olayları Şanlı Sivas Kıyımıdır. Mumcu'nun katledilmesi meşru bir eylemdir..."

En büyük bölücülük işte şeriattır. Laiklik cephesinde birleşmeliyiz.

SIVAS KATLİAMININ ARDINDAN ÇAĞRI

Sivas'ta sanatçı ve aydınların diri diri yakılmalarından sonra; diri diri yakılan sanatçı ve aydınların yakınları, ilericiler, insanseverler, demokratlar, devrimciler kanağlarken; demokrasiyi bütün kurum ve kurallarıyla kuracağız diyen hükümet ve sempatizanları "maşallah" düşün bayram ediyorlar, ağızları kulaklarında... Bursa'nın "Yeşim Tatil Sitesi"ndeki on milyarlık nişan törenini 11 Temmuz gecesi TV'de izleyenler, sanırım 12 Temmuz günlü gazeteleri de görmüşlerdir.

Evet, insan görünümündeki yabancı yaratıklar, lümpenler "halk"tan sayılıyorlar; diri diri yaktıkları, dumandan boğdukları, öldürmek isteyip de her nasılsa, bir şans sonucu kurtulan nice nice aydınlar, mağdurlar, suçlanıyorlar... Bu ülkenin yüz akı Aziz Nesin, kışkırtıcılıkla suçlanıyor. 1977'nin 1 Mayıs Bayramı Katliamı, 1979 Maraş Katliamı da mı Aziz Nesin'in kışkırtmasıyla olmuştu?

Sanatçılar, aydınlar diri diri yakılırlarken, TC Cumhurbaşkanı, "devletle halkı kaşı karşıya getirmeyin" iletisi veriyor. Hangi "halk" Tann aşkına! Unutmasınlar ki, bu gidişle, gözü dönmüşler, yarın kendi kapılarına da dayanacaklar, devleti yıkma girişimine kalkacaklar. Bundan hiç kuşkuları olmasın! "Gazanız mübarek olsun" imiyle saldıranlara coşku veren belediye başkanı, canını kurtarma cabasındaki 78 yaşındaki Aziz Nesin'e saldıran belediye meclis üyesi suçlanmıyor da, Aziz Nesin'e -özür diyecekleri yerde- kışkırtıcılık yaptı diyorlar...

Türklerin "barbar" olduklarını savlayan batılılara, Sivas Katliamı ile yobazların verdiği kanıtın utancını yaşayan sanatçı, yazar, şair, aydın, ilerci, demokrat, sosyaldemokrat, marksist herkesin, her yurtseverin geniş bir cephede mutlaka birleşmeleri gerekmektedir. Hiç bir bölüngüye yüzverilmeyerek, azıtmış şeriatçılara ve destekçilerine karşı barikat kurup, laik cumhuriyete sahip çıkılmalıdır. İlk yapılacak iş budur! Çeşitli örgütlenme ve eylemlerle, laik demokrasi yanlıları, geniş bir cephe oluşturarak, laik cumhuriyete sahip çıkmalıdırlar. Laik cumhuriyete sahip

çıkmayı hükümetlerden beklemekte pek bir şey elde edilmiyor. Dahası düşlemdir!

Şunu unutmayalım: 40 yılı geçkin bir süredir, tüm sağcı iktidarlar, laiklik düşmanlarına ödün vere vere bizi bu noktaya getirdi. Bugün camiler, siyasal eylem merkezlerine dönüştürülüyor. Laik devlet düzeni, örgütlü bir biçimde yıkılmaya çalışılıyor. Pek çok güç bir dönemden geçiyoruz. Şeriat güçleri laik devletin duvarlarını yıkmaya hazırlanıyorlar, vargüçleriyle...

Aymazlığa poydas!...

Cumhuriyet, Temmuz 1993

KIRLILIK

Haftalardır bir "temiz toplum kampanyası"ndan söz edilmektedir. Toplum kirli olmasaydı böyle bir kampanyaya gereksinim de duyulmayacaktı elbet.

Gerçekten her yurtseveri, bırakın yurtseveri, insan'ım diyen herkesi derinden yaralayan yalan, talan, sömürü, soygun, köşe dönme, hırsızlık olayları son yıllarda doruk noktasına çıktı. Soruşturması, kovuşturması, yargılaması yapılan dosyaların yüzü bulduğu belki de aştığı bir dönemi yaşıyoruz. Bu pis, kirli, çamurlu, toz-duman içindeki ortamı, özellikle siyaseti birazcık olsun düzeltmek için öncelikle neler yapılabilir?

İlk önce her bakan, başbakan, cumhurbaşkanı mal ve gelirlerini, bunları nereden sağladıklarını açık yüreklilikle, yalansız dolansız kamuoyuna açıklamalıdır. Bu bir.

İkincisi, milletvekilleri TBMM'deki asıl görevleri (dozurucu aylık aldıkları görevleri) dışında hiçbir tecimsel iş yapmamalıdır. Seçmenleri, kendi işlerini kendileri izlesin.. Milletvekilleri iş izleyiciliğinden, dahası "simsarlık"tan uzaklaşmalı. Yurt sorunları dışında, niteliksiz tartışmalar yapmamalıdır. TBMM gibi **Gazi Mustafa Kemal Atatürk**'ün kurduğu yüce bir kurumun

çatısı altında ana-avrat küfretmeler, birbirlerini şerefsizlikte suçlamalar, yumruklaşmalar, tekmeleşmeler kesinlikle yasaklanmalı; böyle davrananlara çeşitli cezalar verilebilecek yasalar, tüzükler hazırlanmalı, yaptırımlar uygulanmalı... Ki o yüce kurumun yüceliğine gölge düşürülmemeli. TV'de milyonlarca yurttaş, öylesi düzeysizlikleri gördükçe, "Yazıklar olsun! Aldığınız aylık haram olsun! Burnunuzdan gelsin!" diye ilenmesin...

Hükümet, PTT'nin T'siyle uğraşacağına söz verdiği işleri yapmalıdır. Hani 12 Eylül Anayasa'sı değiştirilecekti? Demokratikleşecektik? Can güvenliği sağlanacaktı? Söz ve düşünce özgürlüğü tastamam gerçekleşecekti? Bunların hiçbirisi yapılmadı...

Bugün işleyeni bilinmeyen (faili maçhul) cinayetler zincirleme sürüp gidiyor. Güvenlik mahkemelerinde sorgulamaları sırasında yiten yurttaşlar adıyla sanıyla gazetelerde duyuluyor. Siyasacılar, bunların üzerine yürüyeceklerine, yürüyen parti başkanlarının, gazetecilerin içeri atılmalarına, basının susurulmasına ses çıkarmıyorlar.

Siyasacılar, önce kendilerine çeki düzen verdikten, görevlerini titizlikle yapmaya koyulduktan sonra, kendileriyle birlikte kamu kesimindeki yetki ve etkililerden tutun da her görevliye mal bildiriminde bulunmalarını, büyük servet edinenlere 'nereden buldun?' denecek bir yasa çıkarmalıdır. Bu önemli. Çünkü bütün kötülüklerin ilk nedeni ekonomiktir. Talandır, yağmadır, sömürüdür, haksız kazançtır, kısacası hırsızlıktır? Bir özdeyiş var, şimdi buraya alıntılamanın tam yeridir. "Fazla mal haramsız, fazla laf yalansız olmaz." Bu özdeyiş, büyük bir gerçeği vurgulamaktadır... Ama egemenler, bu özdeyişin duyulmasını, yayılmasını hiç istemezler. Ünlü düşünür Ziya Gökalp'in yaptıklarını salık verirler, ama O'nun "Zenginlerin servetinde yoksulların payı vardır" sözünün okunmasını, yayılmasını istemezler. Dahası, böyle söz söylediğini okumuş, öğrenmiş olsalardı, belki de kimi yazarlar gibi okunmasını da istemezlerid...

Milyarları düğün derneklerinde su gibi akıtanlar, hem de Sivas Olayı gibi bir utanç olayından sonra; özel uçaklarıyla halkı aldatmak ve avlamak için yurdu bir baştan bir başa dolaşanlar; apartmanlarını, yalılarını, fabrikalarını yıldan yıla sömürü, soyma,

talan, vergi kaçakçılığı vb. yöntemlerle katlayarak çoğaltanlar; dar gelirli, emekli, memur, işçi, işsiz inim inim inlerken, maaşlarda bile duymadığımız tatlı yaşam içinde yüzüyorlar...

Bizim ülkemizdeki mutlu azınlık para ve mal bolluğundan çıldırıyor; halkın büyük kesimi de yani işsiz, emekli, küçük memur, dar gelirli de gün geçtikçe biraz daha oynatıyor... Neredeyse koca Türkiye bu gidişle tımarhaneye dönecek...

Cumhuriyet Gazetesi, 17. Kasım. 1993

YABANIL İNSAN

28 Haziran 1914'te başlayan birinci Dünya Savaşı, 1918 yılının Kasım ayında sona erdiğinde ardında 8.5 milyon asker ve 13 milyon sivil den oluşan bir yitimler ordusu bırakmıştı. Osmanlı İmparatorluğu 2 milyon 850 bin askerle girdiği savaşta 975 bin kayıp verdi. Bu kayıpların çoğunu, savaşta yaralananlarla, salgın sayrılık ve açlık nedeniyle ölen halk oluşturmuyordu.

5.5 yıl süren İkinci Dünya Savaşı ise, 5 Mayıs 1945'te sona erdiğinde arkada bıraktığı ölü sayısı 30 milyonu aşındı. Bu ölülerin ülkelerine göre dağılımı şöyleydi: Sovyetler 18 milyon, Almanlar 4 milyon, Japonlar 2 milyon Polonyalılar 6 milyon, Fransız-İngiliz 500 bin.

Zaten İkinci Dünya Savaşı'ndan önce dünyada 1.5 Milyar insan yaşıyordu. Dünyada o yıllarda yaşayan insan sayısı göz önüne alındığında, savaş nedeniyle ölen insan sayısının çokluğu daha da korkunç bir sayı olarak karşımıza çıkar. Yüzyılımızın başlarında ve ortalarına doğru yapılan iki dünya savaşından insanlık ders almamışa benziyor. Ve Mehmet Akif Ersoy'un dileğe geçerliliğini sürdürüyor: *"Tarihten adam ibret alırmış, ne maaş il şey / Kaç bin senelik kıssa, yarım hisse mi verdi?"*

Birkaç yıldır Ortadoğu'da Balkanlar'da Kafkaslar'da s...

savaş sürüyor. İnsanlar ölüyor. Yokluk, açlık da insanları ölüme sürüklüyor. Bunca yoksunluk, açlık içindeyken insanlar, bunca silahı onlara yetiştirenlerin, satanların insanlıkla ilgilerinin de-recesini acı acı düşünmemek elde mi? Henüz, insan, insan ol-ma yolunda, insanlaşma yolunda önemsenecek bir yol kat ede-medi, diye acı duymamak mümkün mü? Ve sanki bir hançeri kendimize saplar gibi, 'Yabanıl insan!' (vahşi insan) diye bağır-makla hem cinslerimize duyuruşsuzluk mu (vicdansızlık) etmiş oluruz acaba? Yalnız Saraybosna'da bugüne değin ölenlerin sa-yısı 12 bini, yaralılam sayısı ise 50 bini aştı.

Yüzyılımızın sonuna doğru ırkçılık virüsü yayıldı, gezegenimiz-de. Yaşlı Avrupa ve Asya anakaraları, kısaca Avrasya, ırkçılık sayrılığıyla inim inim inlemekte... Balkanlar'da, Kafkaslar'da ya-pılan savaşların büyük bir bölümü ırkçılık sayrılığından kay-naklanmaktadır. Dazlaklar ayaklanmaktadır. Kendi ırkından ol-mayanlara Almanya'da yaşama hakkı tanımak istemiyorlar. O Almanlar, Dazlaklar, yakın tarihlerinden ders almamışa ben-ziyorlar. Oysa Hitler'in yaptıkları, onları utançtan kıvrandıрма-lydı. Ama neredee!..

Birleşmiş Milletler, hortlayan ırkçılık karşısında, 21 Mart'ı "Uluslararası ırkçılıkla Mücadele Günü" ilan etti. Bir yaran oldu mu bilmiyoruz. ırkçılık Saynlığı alevlenirken emperyalizm de boş durmuyor... Dünyanın patronu ABD, bakıyorsunuz bir gece an-sızın Bağdat'ın sivil halkı üzerine bombalar, füzeler yağdırıyor... Bir bahaneyle yapıyor bunu! Zavallı Irak halkının ölümü karşı-sında, kendilerine uygar ülke diyenler ses çıkarmıyorlar. Besbelli ki patronlarını üzme istemiyorlar...

Bütün bu olup bitenler karşısında Türkiye ne yapmalı?

Yöneticiler aymazlığa asla düşmemeli!.. Bıraksınlar şu, "Ad-riyatik'ten Çin'e kadar..." palavralarını... Bir başka ülkenin koru-yuculuğuna soyunma pehlivanlığını da bıraksınlar! Palavralarla, pehlivanvari gösterilerle ülke yönetilmez. Yönetilmediği gibi, gülünç de olunur... Olundu da... "Bir verip yirmi alacağız, o ülke-nin ümüğünü sıkırım..." gibi palavraları, henüz unutmadık...

Yöneticiler şunu unutmamalılar: Ülkemiz; kaynayan Balkan-lar, Kafkaslar, Ortadoğu üçgeni ortasındadır. Yandaş olacağız,

koruyuculuğa kalkacağız diye ateşin yalımına sürüklemesinler ülkeyi.. Bizim izleyeceğimiz uygarlık yolunu, yıllar önce Gazi Mustafa Kemal Atatürk göstermişti. Dünya olaylarına bakmalıyız, yurt yönetimine soyunmalıyız, yurt sorunlarına eğilmeliyiz. Uygarlık yolu budur.

Cumhuriyet Gazetesi, 21. Ağustos. 1993

BİLİNÇ VE DÜŞÜNCE DÜŞMANLARI

Tolstoy "Bilinç, bir insanın başına gelebilecek en yüce, en erdemli beladır" demiş. Düşündüklerinden ötürü çok çekmiş olan Dostoyevski de şöyle söylemiş: "İnsanoğlu bir düşünmeye başladı mı, neler düşünmez ki! Niye bütün bu haksızlıklar, niye bu eşitsizlikler, niye bu işkenceler diyecektir ilk olarak... Elle tutulan, gözle gürelen nesnelerle ilgili olacaktır bilinçlenmenin uyandırdığı ilk düşünceler. Doymak isteyecektir, daha iyi yaşamak isteyecektir; onda neden var, bende neden yok diyecektir. Hakını arayacaktır. Karşısına dikilecektir yüzyıllardır egemenliğini sürdürmüş çevrelerin, güçlerin, anlayışların... Böylesine tehlikeli bir şeydir düşünmek. Nelere, nerelere kadar sürükler kişiyi, siz düşünün..."

Geçen yılların andıçlarına (ajandalarına) göz gözdirirken takıldım iki bige yazarın sözlerine. Özellikle de Dostoyevski'nin "tehlikeli bir şeydir düşünmek" sözü usuma takıldı iyiden iyiye... Oysa biz, insanı, "düşünen hayvan" diye tanımlamıyor muyuz?

Gerek Tolstoy'un gerekse Dostoyevski'nin yukarıya alıntıladığım sözleri gece boyunca -sabaha değin- neler neler düşündürmedi ki!..

- Yıldızların düşmediğini söylediği için Prinelli kırbaçlanmış..
- Kan dolaşımını kanıtladığı için Harvi'ye zulmedilmiş..
- Dünyanın güneş çevresinde döndüğünü söylediği için Galileo yargılanmış...

- Din adına Pascal, töre (ahlak) adına Montaigne, din ve töre adına Molliere toplumdan dışlanmış (afroz edilmiş)..

- Solcu bir yazar olduğu için Babeuf'un başı giyotinle kesilmiş
- Evrenin sonsuzluğu, dünyaların çokluğunu savunduğu için Giordano Bruno, Engizisyon Mahkemesi'nce yıllar süren bir yargılamadan sonra; 8 Şubat 1600 günü Roma Valilik Mahkemesi şu kararı verir:

"Bruna kafirdir, yakılarak anndınacaktır."

Brunonun yanıtı:

"Kararı bildirirken siz korku içindesiniz. Ama ben korkmuyorum. Her an Tanrı'yla birlikteyim ben! Kimseye gitmiyorum, ama kırlara çıkıyorum. Doğaya hayranlığımı sunuyorum... İnsanların arasına karışıyorum, onlara düşünmeyi, o tanrısal özgürlüğü anlatıyorum. Bu da bir tapınış (ibadet) değil mi?"

17 Şubat 1600 günü Bruno'nun yakılışını görenlerden biri şöyle söyler: "İşkence edilmişti iyice... Etleri parçalanmıştı. Odun yığınlarına doğru götürüldü. Öpmesi için İsa'nın çarmıhtaki yontucuğu uzatıldığında, o, küçümseyen bir bakışla kafasını çevirdi..."

Ve Bruno yakılır...

- Dünyaların çok olduğunu ve yaratılışın gizlerini araladığı için Campanella, yirmi yedi kez sorguya çekilir. Campanella şöyle anlatır:

"Elli tutukevine girdim. Yedi kez tüyler ürpertici işkencelere uğradım. Son işkence kırk saat sürdü. Bedenimi iplerle sıkı sıkıya sarıp kan revan içinde bıraktılar. Elerimi arkaya bağlayıp sivri bir kazığın üstünde sallandırdılar. Kırk saat sonra beni öldürdüler, işkenceyi durdurdular. İşkencecilerden kimileri daha da canımı yakmak için asılı bulunduğum ipi habire oynatıyor, boynuna küfür savuruyordu..."

- Sokrates'i düşüncelerinden ötürü baldıran şerbetiyle zehirlenmişler.

- "Enelhak" dediği için Nesimi'nin derisini yüzmüşler...

Günümüze kadar samsam sayfalar almaz. Sonunda, yolsuzlukların, kaçakçıların, cinayet örgütlerinin üzerine yığılca yürüyem yılmaz savaşırıcı Sevgili Uğur mumcu'yu öldürdüler...

Neden? Düşündüklerini söyledikleri için... Bilinçlendirici oldukları için. Usuma gelen yukarıdaki adlar, kuşaklar boyu say-bıyla anılacaklar...

Bilinç ve düşünce düşmanları, kırıycılar ise lanetli anılacaklar... Hem de binlerce kez, lanetle!..

Cumhuriyet Gazetesi, 14. Haziran. 1993

BİR TANIKLIĞIN ANILARI (*)

Cemal Madanoğlu'nun (1991-1953 yılları arasını içeren 386 sayfalık "Anılar"ını (Evrım Yayınları), yemek, uyku ve temizlik saatlerimin dışında kesintisiz okudum. Oysa ki bu anıları Cumhuriyet'te tefrika edilirken okuduğum gibi, kimi bölümlerini de kendinden dinlemiştim. Buna karşın bu anılar neden kesintisiz kendini okuttu? Birincisi, dili alabildiğince güzel; öztürkçe. Betimlemeleri, anlatış biçemi, birçok yazın adamınıninkinden daha ilginç... İkincisi, yalana-dolana değer vermemiş. Özeleştirisini de kıyasıya yapıyor, bu duyarlı insan. İlhan Selçuk'un önsözde belirttiği gibi: "Asker Madanoğlu, kimi zaman olaylara ve insanlara bir sanatçı duyarlılığıyla yaklaşıyor; kendi benliğine dönük duran mantığı ise özeleştirinin acımasız yöntemini hiç bir zaman elden bırakmıyor." Ve üçüncüsü, 1911-1953 yılları arasındaki 42 yılda olan olaylar: Birinci Dünya savaşı, Kurtuluş Savaşı, cumhuriyetin kuruluşu, devrimler, Kürt başkaldırıları, İkinci Dünya Savaşı, çok partili döneme geçiş, Demokrat Parti'nin yönetimi alması...

Kartal Rahmanlar'da çocukluk yılları... Padişah 5'inci Sultan Reşat döneminde kilisedeki okula başlama, bırakma, Kartal Oğuz Alp Erkek İlkokulu'nda öğrencilik. Babadan uzak (ana-baba ayrılar) çocukluğun ruhsal tepkileri. İlkokulu bitirince Kadıköy'e taşınırlar. Kadıköy Sultanisi'ne başlar. O sırada İstanbul işgal edilmiştir. O günleri anlatırken Madanoğlu bir yerde şöyle yazıyor "Evde, okulda, sokakta yaşadığım birçok olay,

işgal kuvvetlerine, düşmana, emperyalizme karşı bilinçlenmeme yol açıyor. Daha çok küçüğüm; ama yüreğimde bir şeyler oluşuyor."

Birinci Dünya Savaşı'ndan dönmekte olan dayısı Erkân-ı Harp Miralayı Behçet Bey'i Pendik istasyonu'nda banliyö treninde bekler. Orada bir subaydan bilgi alır. Subaya, işgal subaylarına karşı kendisini koruyabileceğini söyler. Ertesi gün gelen dayısı O'na şöyle söyler:

"Gel ulan Köftehor, sen dün Mustafa Kemal Paşa'ya, ben seni idare ederim demişsin, nasıl idare edersin?.. Bir de bana anlat!.."

Meğer yardım etmek istediği subay Mustafa Kemal' miş...

1924'te Harp okuluna gider.Bitirir.

1927'de 20 yaşında ilk görev: Muğla Birinci Dağ Alayı.

Bu bölüme girerken, hangi koşullar altında büyüdüğüne de değinir: "Asker bir dayı ve ağabey ile eşinden ayrı bir anne elinde büyümüşüm. Babamdan uzaktım. Ağabeyim Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın kahramanlarındandı. Yaralanmış 'malûl gazî' olmuştu. Çok yakışıklıydı. Savaşımca bir kişiliği vardı..."

Muğla'da karşılaştığı Birinci Dünya Savaşı gazilerinden olan kimi subayların içsel durumlarını güzelce anlatırken, özeleştirisini de yapmadan edemez: "Muğla'da iyi askerlik yapmadığımı biliyorum."

Muğla'dan sonra Niğde'ye atanır. Burada kendine geldiğini belirtir.

Yoğun olaylar arasında, Doğu hizmeti başlar: Cizre hudut taburu makineli tüfek komutanlığına atanır. Sonra Siirt'e atanır, 'Diyarbakır'dan Siirt'e katır kervanıyla gittim. (...) Ve Diyarbakır'dan Siirt'e beş günde ulaştık" diyor, ilginç olayları anlatırken. O güne değinki rütbelerini şöylece geçiştirir:

"1 Ağustos 1926'da Harbiye'den subay olarak çıkmıştım. As-teğmenliğim 1 Şubat 1927' ye dek sürdü, 30 Ağustos 1930'da Üs- teğmen, 1934 yılının Ağustos ayında yüzbaşı oldum."

Benim de iyi bildiğim Siirt'i, toplumsal durumunu anlatır güzelce.

Sonra, Sason'a, Sason'daki ayaklanmayı bastırmakla görevli

olarak gönderilir. Ve yaklaşık üç yıl Sason Dağları'nda gerilla savaşına katılır. Ve bu süreci 113 sayfada betimler, insanlarıyla, dağlarıyla, dereleriyle, çatışmalarıyla...

Neden sonra verelini İstanbul!...

"Askerliğimin Yeni bir dönemi başlıyordu İstanbul'da.Yıl 1937"

Dayı kızı Ülviye'yle (Geçen yıl rahmetli oldu, B. A.) Evlenişini anlattıktan sonra İkinci Dünya Savaşı yıllarının görünümünü, yankıların, ülke ve ulusların durumlarını, savaşın açılımını (analizini) betimler.

"Karaburun kıyılarına bu kez de dalga dalga ölümler vurmaya başladı. Bunlar batan gemiden atlayıp kurtulmaya çalışan yabancı üniformalı askerlerdi. Bu ölümlerin su altında kalan yerleri olduktan gibiydi, su yüzündeki yerlerini deniz kuşları parçalayıp oymuşlardı. Üzerlerindeki belgelerden Rumen oldukları anlaşıyordu..."

Böyle anlatmasını sürdüren Madanoğlu, birden bire, "Savaş, insana yakışır bir iş değil. İnsanlığın doğal düzeni barış olmalı" der.

İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye'ye yansımalarını anlatır.

Çok partili döneme geçişi şöyle anlatmaya başlıyor:

"Aralık ayının ilk günlerinde öğrenciler Tan Gazetesi'ni basıp baskı makinelerini kırmışlar. Daha sonra iki gazeteye yönelmişler. Ayrıca kimi kitabevlerine saldırmışlar.

Menderes, seçimde kendisini tutmayan genarellere gözdağı verdikten sonra, Meclis'te "tutmuş ve tutmamış devrimler" diye bir demeç verince, "karşı-Atatürkçülük bu demeçle başladı diye düşünüyoruz." der.

Madanoğlu Kore yıllarını bir serüvenden söz eder gibi betimler...

Avusturalya'da Anzakların her yıl 25 Nisan'da yaptıkları Çanakale Savaşı'nı Anma Toplantısı'na Türk delegasyonu başkanı olarak katılır. Dönüşte Malezya'nın Borneo kentinde kaldığı otele gelen bir müslüman din adamının öğütünü yazmadan edemez:

"Sakın ola ki Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği yoldan şaşmayınız..."

Ve sonra Türkiye'ye dönüş

Bu güzel "anılar"ın ikinci cildi sanırım daha ilginç olacak.

Cumhuriyet Kitap, Sayı: 150, 7.Ocak.1993

(*)Anılar 1911-1953/ Cemal Madanoğlu/ Evrim Yayınevi/ 386 S

SÖYLEV

Gazi Mustafa Kemal'in, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında Ankara'da toplanan İkinc Kurultay'ında 36.5 saat süreyle altı günde okuduğu Söylev'in 65. yıl dönümündeyiz.

Bu büyük tarihsel "Söylev", sık sık başvurulacak nitelikte bir yapıttır. Bir anıt yapıttır. Türk Devrim Tarihi'nin birinci elden ve en önemli yapıttır. Güvenilir kaynaktır.

Bu çok değerli büyük yapıt, ilkkez Arap harfleriyle 1927'de basılmıştır. 1934 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca 3 cilt olarak ikinci kez Latin harfleriyle basılmıştır. 1938'de yalnız "Söylev" bölümü birleştirilerek bir cilt halinde yayımlanmıştır. Daha sonraları da Türk Devrim Tarihi Enstitüsü 1950-1960 yıllarında yayımladı.

Yarara en uygun olara, dilini Türkçeleştirerek, 1963-1964 yıllarında Atatürk'ün kalıtının bir bölümünü bağışladığı Türk Dil Kurumu'nca büyük boy ve iki cilt halinde (600 sayfayı aşkın) yayımlanmıştır. Diyebiliriz ki, "ses bayrağımız" Türkçemizi geliştirip yükselten Türk Dil Kurumu'nun yaptığı en büyük görevlerden biri bu olmuştur. Nedeni daha önceki basımlardaki dilinin Osmanlıca olmasından doğan anlama güçlükleri, güzel Türkçemizle yayımlanarak giderilmiştir. Böylece her okuyanın kolayca anlamasına sunulmuştur. Türk Dil Kurumu'na koşut olarak rahmetli Prof. H. V. Velidedeoğlu da "Söylev"i bugünkü dile aktarmıştır. (*)

12 Eylül 1980'den başlayarak, Atatürk'ten çokca söz edilip

Atatürkçülük'ten ödünler verildiği günlere girmiştik.Karamsarlığın da verdiği etkiyle, Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı iki ciltlik "Söylev"e sarıldım. Kaçınıcı kez "Söylev"e sarılışımdı, anımsamıyorum şimdi... Notlar alarak okuyup bitirdikten sonra, "Bir Ders Önerisi: Söylev" (Varlık Şubat 1981), "Anıt yapıt" (Cumhuriyet, 7 Mart 1981) iki yazı yazmış, bunlarla da yetinmeyerek, yakın tarihimizi, Çanakkale Savaşları'ndan başlayarak laik cumhuriyete, halifeliliğin kaldırılmasına (3 Mart 1924) kadar çeşitli kaynaklara başvurarak önemli günlerimizi incelemeye, irdelemeye başladım... Beni yüreklendiren, görkemli "Söylev" olmuştu...

İşte, 1980'den başlayarak benim için sık sık "Söylev" okumak, hem bir zevk hem de "inanç tazeleme" oldu. Bu "zevk"i, bu "inanç tazeleme"yi 1992 Eylül'üne dek sürdürdüm. Yine bir çok şeyler öğrenerek, tat alarak okuduğum "Söylev" hakkında kanım hiç değişmedi:

"Söylev, anıt yapıt"tır. "Söylev, ders kitabı olarak okutulmalıdır" Okutulmalıdır ki, öğrenciler, Kurtuluş Savaşı'mızın bu büyük yapıtından, destanından yararlanmalıdır.

Tümümüz, bu yurt toprağında ibadet edenler de, Atatürk'ün kurduğu kurumlardan yararlananlar da, Atatürk'e borçluyuz...

Dilimizi, dinimizi, yurdumuzu, ulusumuzu O'na borçluyuz...

Tam 65 yıl önce söylediği "Söylev"i her okuyuşta O'na çok şeyler borçlu olduğumuzu daha iyi anlıyoruz. O'ndaki yüce duyunc, dayanç, direnç, özveri ve hoşgörüyü hayran oluyoruz...

O, Ulusal Kurtuluş Savaşı yaratıcısı, bağımsızlıkçı, ulusalcı, devletçi, laik, halkçı, barışçı, birleştirici bir büyük önderdir. Bu önderin büyüklüğü, büyük "Söylev" inden anlaşılmaktadır. O büyük "Söylev"inde bulanıklık yoktur. Tertemiz bir kaynak yapıttır. Kaynak suları gibi dupduru pırı! pırıdır. Işıklıdır. Bu kaynaktan yararlanmalıyız. Susamışların su içmesi gibi bu kaynağa yönelmeliyiz. Bu kaynak yapıtın 65. yıl dönümünde aynı dileğimi, önerimi yineliyorum:

"Söylev" ders kitabı olarak okutulmalıdır.

Cumhuriyet Kitap 15 Ekim1993

(*)Söylev/ Gazi M. Kemal Atatürk/ Çağdaş Yayınlar,ı 1992

KİTAP DEYİNCE: HALKEVLERİ

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 19 Şubat 1932 günü Halkevleri'ni kurdu. Devrimler zincirinin bir halkası olan Halkevleri, Türk Tarih kurumu'nun kuruluşuyla (15.Nisan.1931), Türk Dil Kurumu'nun kuruluşunun (12 Temmuz 1932) arasında kurulmuştur.

"Amaca adım adım gidilecek" diyen büyük zamanlama ustası Mustafa Kemal, daha 1920 yılında, "Bizim görüşümüz-ki halkçılıktır-kuvvetin, kudretin, hakimiyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulunmasıdır." 1923 yılında, "Yeni Türkiye Devleti bir halk devletidir" demiştir. Yani "Halk" sözcüğünü sevdirmeye, benimsetmeye çalışmıştır. Ve aydınların Anadolu'ya gelip çalışmamasından yakınmıştır. Halkı yeterince tanıyamadığımızı söylemiş, bu bilgisizliği ortadan kaldırmak için aydınlarla halkın arasında bir köprü kurmayı tasarlamıştır. Türk Ocakları'nın işlevlerini tamamladığını da düşünerek Halkevleri'ni kurmuştur.

O Halkevleri ki birer kültür ocakları olmuştur. Kitaplıkları, çıkardıkları dergilerle aydın-halk kaynaşmasını sağlamış, halkı aydınlatan birer ışıldak olmuşlardır.

O Halkevleri ki 4500 Halkodası ile 500 Halk'evinin tam 6 Milyon kitabı vardı. Evet, yanlış okumuyorsunuz tam 6 milyon kitap!

Ne oldu bu kitaplar?

1950 yılında iş başına gelen iktidar, bir ay sonra Türkçe okunan ezanı Arapça okutmaya, anayasa dilini Türkçe'den Osmanlıca'ya çevirmekle işi başlamıştı. Sonra Halkevleri'ni ve Köy Enstitüleri'ni kapattılar. Köy Enstitüleri'nin yerine, öğrence (Ders), izlence, yol, yöntem bakımından bilinen öğretmen okullarına koşut ilköğretmen okullarını kurdular. Ve bir çok değerli kitapların yerine ırkçı, değersiz kitaplar doldurdular. Köy Enstitüleri'ne gelen dergilerin yerine yine aynı amaçlı dergiler getirtmeye başladılar. Bir örnekle durumu somutlaştırmak istiyorum: Köy Enstitüleri kapatılıp yerlerine ilköğretmen okulu açılınca, Varlık Dergisi yayınları yasak edildi...

Ya Halkevlerinin altı milyon kitabı ne oldu? Bu kitaplar şu ve-

ya bu yoldan yok edildiler aydınlanma düşmanlarınca...

Ben, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun "Yaban"ının Max Beer'in Zühtü Uray tarafından Türkçeleştirilen ve önsözünü Atatürk'ün Adalet Bakanlarından Mahmut Esat Bozkurt'un yazdığı "Sosyal Mücadaleler Tarihi"ni, üzerinde Halkevi damgasını da görerek bakkal dükkanından kesekağıdı yapmaması için hemen almıştım; hiç unutmuyorum...

Bizde kitap kıyımı, demek ki 1950'den sonra başladı. Nazım'ın şiirlerinin bulunduğu seçkileri (antolojileri) yasaklamışlardı...

Tam on yıl süren yasaklar döneminden sonra, 27 Mayıs'ın getirdiği özgürlükler sayesinde Halkevleri yeniden açıldı. Rahmetli Doğan Avcıoğlu'nun "Yön"ünde Nazım'ın şiirleri yayımlanmaya başladı. Ve yön yayınlanınca, tek parti yönetiminin bakanlarından Cemil Sait Barlas'ın yazınsal anıt (*edebi abide*) dediği "Kurtuluş Savaşı Destanı" yayımlandı; arkasından öbür güzelim yapıtları çeşitli yayınevlerince birbiri ardına günışığına çıktı... Böylece Genç okurlar da Nazım'ın öcü olmadığını anladılar...

Bilim ve Sosyalizm Yayınları arasında çıkan Süleyman Ege'nin "Kitabın Ateşle Dansı"nın öyküsünü elbette okuyanlar oldu. Önsözünü İlhan Selçuk'un yazdığı kitaplarının yok edilmesinin, tam 133 bin kitabın yakılışının öyküsünü hüznle okuduk. Fethi Naci haklı olarak, "20. Yüzyılda bir tek konuda Batıyı geçtik! Ama ne geçiş! Almanlar, Hitler iktidarında, 1933 yılında 20 bin kitap yakmışlardı. Biz yakınca 133 bin kitap birden yakarak erişilmesi güç bir dünya rekoru kırdık" (Adam Sanat, Ocak 1993) diye yazıyor... Yalnız 133 bin mi yakılan kitaplar? 12 Mart ve 12 Eylül nasıl ki aydınların üzerinden buldozerler gibi geçtiyse, ezdiyse; nice nice kitapları da ezdi, yoketti, yaktırdı... Mehmed Kemal de bir yazısında şöyle yazıyordu:

"Şimdiki TBMM başkanı Hüsametdin Cindoruk'dan dinlemiştim. Kitapları yakmaya götürmesinler diye bahçede bir çukur kazarak gizlemişlerdi. Ben ise gizleyememiş, olduğu gibi bırakmıştım. Bir şans eseri çatı katındaki evimizi aramaya kimse gelmemişti."

Yani Türkiye'de, 1950'den bu yana milyonları aşkın kitap yok edilmiş, yakılmıştır...Bu büyük bir yüzkarasıdır ülke için!

Konumuz Halkevleri'ydi... Halkevlerinin çok işlevleri olmuştur. Şimdi rahmetli olmuş Hürrem Arman'ın "Piramidin Tabanı" adlı büyük oylumlu kitabını yeniden okuyorum. Hürrem Arman, Gazi Eğitim Enstitüsü yıllarını anlatırken şunları yazıyor:

"Birkaç gün sonra Türk Ocakları'nın kapanıp yerlerine Halkevleri'nin açıldığını öğrendik. Ankara Halkevi Başkanlığı'na Nafi Atıf (Kansu) getirilmişti... Son yılımızın ortalarında, bütün yüksek okullarda zorunlu "Devrim Dersleri" kondu. Bu dersleri Hukuk, Dil-Tarih Coğrafya Fakülteleri ve Ziraat Enstitüsü son sınıf öğrencileriyle bir arada Halkevi salonunda yapıyorduk. Öğretmenleri Mahmut Esat Bozkurt, Recep Peker, Hikmet Bayur ve Yusuf Kemal Tengirşek idi. Her biri ayrı ayrı ünlü, Mustafa Kemal'in güvenini kazanmış kişilerdi. Derslerine çok hazırlıklı geliyorlardı. Mahmut Esat, devrimin hukuki temelleri üzerinde duruyor ve yetki ile 'bağımsız, anti emperyalist, kendi gücüne güvenir bir Türkiye' temasını işliyordu. Recep Peker, devrimin ideolojisini yapıyor Halkçılık, cumhuriyetçilik, laiklik, milliyetçilik, devrimcilik, devletçilik ilkelerini inceliyordu..."

Cumhuriyet Kitap, Sayı:156, 18 Şubat 1993

ÇAĞDAŞ BİLİNCİN IŞIĞINA DOĞRU

Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptığı devrimler zincirinin bütün halkaları, halkımızı çağdaş bilincin ışığına kavuşturma amacı güder... Kendisi de amaçlarını şöyle dile getiriyordu:

"Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimlerin amacı, Türkiye Cumhuriyeti Halkı'nı bütünüyle çağdaşlaşmış ve bütün anlam ve biçimiyle uygar bir toplum durumuna erdirmektir."

Mustafa Kemal, çağdaş bilincin ışığını yakalamak için önce kendisini çok iyi yetiştirmiştir. Gençliğindenberi, hem de en çetin koşullarda iyi okumuş, düşünce çevreni genişlemiştir. Öğrenci-

liği sıralarında bile arkadaşlarına anlattıkları gelecek tasarımları ilginçtir. Öngörülerini şaşırtıcı derecede doğru çıkmıştır. Dönemine göre okudukları çok önemlidir! Havran'ın Çölünde sürgün yüzbaşıyken, 1916 yılında Bitlis'te Tuğgeneralken çeşitli kitapları okuduğunu notlarından öğreniyoruz.

Bitlis'te okuduğu kitapları arasında Alphonse Daudet'nin yapıtından tutun da Namık Kemal'in "Makalat-ı Siyasiye ve Edebye"si de bulunmaktadır. Ruşen Eşref Ünaydın, "Anafartalar Kahramanını Mustafa Kemal'le Mülakat" adındaki büyük ve ünlü röportajını hazırlamak için Mustafa Kemal'in Akaretler'deki evine gidince (1918), çalışma odasında Balzac'ın, Maupassant'ın yapıtlarını görür ve çoğumuzu şaşırtan ölüm kalım savaşı demek olan kurtuluş Savaşı'nın en çetin günlerinde "Reşat Nuri'nin "Çalı Kuşu"nu okumaya başlayıp Başkomutanlık Savaşı'ndan dört gün önce bitirmesi.

Bu örnekleri vermemin nedeni, Onun iyi bir okuyucu olmasıdır. Elbet, okudukları yalnız roman türünden değildir. Biulimsel, tarihsel kitapları da çok okumuştur. Trablus Savaşı sırasında Salih Bozok'a yazdığı mektupta Endülüs Tarihi'nin son bölümünü arkadaşlarıyla birlikte okumasını ister.

Mustafa Kemal, okuyarak, düşünerek edindiği bilgi ve birikimler sonunda, yapacaklarını evrelere ayırmış, tek tek yapmış başarmış gerçekçi bir önderdir.

Cahit Külebi'nin *"Bu Ne İnançtır ki Gazi Paşa / Atının teri kurumadan / Sürüp gittin yeni yeni savaşların peşine!"* dizelerinde betimlediği gibi, Kurtuluş Savaşı'nın bitimiyle birlikte yeni yeni savaşımına, çabalara, devrimlere girmiştir. Önce saltanatı kaldırmıştır. (1 Kasım 1922). Sonra Cumhuriyeti kurmuştur. (29 Ekim 1923). Daha sonra Halifeliği kaldırmıştır (3 Mart 1924). Ve böylece yapacağı öbür devrimlerin önündeki büyük engelleri kaldırmıştır.

Bundan sonra çağdaş bilincin ışığına halkını kavuşturmak için ne yapmıştır? 3 Mart 1924'te medreseler kapatılınca yazı ve dil devrimleri için engel kaldırılmış oluyordu. Çalışmalara koyuldu. Önce, 3 Şubat 1928 günü İstanbul'da Türkçe hutbe okutarak, ulusal dile önem verdiğini gösterdi. 24 Mayıs 1928'de ulus-

lararası sayıları kabul ettireker Batı'ya yönelmenin ilk adamını attı. 9 Ağustos 1928'de ünlü Saraybunu konuşmasıyla yeni Türk ABC'sinin ataşeni yakar. Aynı yılın 1 Kasımında yeni Türk ABC'si TBMM'de kabul edilir.

Bundan sonra da birer yıl arayla yaptıkları:

1929 da Arapça, Farsça derslerini kaldırttı 1930'da, dile ulusal kimliğinin kazandırılması gerektiğini üzerine basa basa belirtti. Sadri Maksudi Arsal'ın "Dil İçin" adlı kitabına bu konu önsöz yazdı. 15 Nisan 1931'de Türk Tarih kurumu'nu kurdu.

12 Temmuz 1932'de Türk Dil Kurumu'nu kurdu ve 26 Eylül 1932'de ilk Türk Dil Kurultayı'nı topladı.

Gazi Kemal Atatürk'ün, çağdaş bilincin ışığını halkına göstermek için gerekli gördüğü yazı, Dil, Tarih, kültür dvrimleri başlatılmış oluyordu. Kendisi de gecesini gündüzüne vererek bu konularda çalışıyordu. Yeti terimlerle geometri kitabı, yurttaşlık kitabı yazıyor, arkadaşlarına, yakınlarına Türkçe Soyadı veriyordu ve 18 Temmuz 1932 günü, Diyanet İşleri Başkanı'nın bir genelgesiyle bütün yurttan ezan Türkçe okunmaya başlar. Amaç, öz dilimizle anlaşarak konuşmak, anlayarak okmak, anlayarak dinlemek öz benliğimize kavuşmak... Kısacası çağdaş bilincin ışığına kavuşmak...

Cumhuriyet Gazetesi, 9 Ocak 1993

DENGESİZLİKLER ÜLKESİ

Çeşitli kurumların uzmanlara yaptırdıkları incelemelerin sonuçlarını gösteren sayılara, sayılamalara (İstatistiklere) baktıkça, "Yaşadığımız ülke, dengesizlikler ülkesi" demekten kendimizi alamıyoruz. Dengesizlikler de her gün artıyor. Sözgelimi:

1979 yılı 100 kabul edildiğinde, aylık ve ücretli kesiminin ulusal gelirden aldığı pay 1990'da 48.5'e düşmüş, yani yandan çok azalmış.

Ayrıca bir de dengesizlikler içinde dengesizlikler yaşıyoruz, iç içe dengesizlikler...Yine sözgelimi: İlkokul çıkışlı bir büro işçisi-

sinin (niteliksiz işçi) eline ikramiye ve sosyal yardımlar içinde olmak üzere ortalama 5.5-6 milyon net ücret geçerken, aynı nitelikli bir devlet memurunun aldığı aylık işe 1 milyon 500 binTL. değerindeymiş...

Korkunç bir dengesizlik!..

Aylıklı ve ücretlinin ulasal gelirden aldığı pay her geçen gün düşüyor. Memur dediğimiz 'beyaz yakalı işçi'nin payı ise daha da düşüyor. Sosyal adaletsizliğin içinde bir başka sosyal adaletsizlik yaratılıyor işçi karşısında devlet memuru aleyhine... Bu karamsarlık ortamında devlet memurlarının rüşvet, savsaklama, kaytarma, oyalama gibi davranışları da elbet gün be gün artacaktır.

Bu iç içe adalaletsizliklerin de içinde yeni bir adaletsizlik var, sanki "Altta kalanın canı çıksın" dercesine...Bu da memur emeklilerinin acınası durumu. Memur emeklileri, memurken aldıkları yan ödeme, fazla mesai vb. gelirlerden yoksun olduklarından, çalışırken aldıklarından daha az almaktalar. Yani aylıkları azalmaktadır. Hele, her bütçede, çalıştıkları günlerdeki yan ödeme, fazla mesai artıkça, yoksunlukları buna koşut olarak artmaktadır. Bunun sonucu da sürüm sürüm sürünmektedirler. Sık sık gazetelerde, emekli aylığını almak için banka önünde kuyrukta beklerken ölenlerin haberlerini okuyor, üzerlerine örtülmüş gazetenin altında, "Dünyaya doymadım" dercesine gözleri açık yatan emekli ölümlerini görüyoruz... Neden? Yürek bunalımından mı? Öyleyse neden yürek bunalımı? Üç aylığıyla üç ay yaşayamayacağının ezinci değil midir yürek bunalımına sokan? Bu ezinç, bu kuşku, bu korku, bu kaygı değil midir çokdayın böylesi ölümlere neden?

Emeklisine böylesine hor bakılan, hor bakılmıyorsa unutulmuş bir başka uygar ülkenin olduğunu sanmıyorum..Nasıl olsa ölümleri yakın, e o zaman oyları da pek yakında olmayacak, gözetmesek de olur gibi bir anlayış var sanki. Oysa milletvekilliğinden emekli olanlar, yan gelip yattıklarının karşılığı olarak emekli maaşlarıyla sultanlar gibi lüks içinde yaşıyorlar... Çoğu Meclis'e parmak kaldırmaya bile gitmezdi. Bilinir bu.

1923'te Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda 90 kuruş olan

doların değeri bugün 7777 kat artarak 7000 TL'ye çıktı. 56 yılda bir dolar karşısında 70 liraya kadar geriliyor TL. 1980'den sonraki 12 yılda ise 7000 liraya düşüyor. Ve başlıyor 'dolarlı yaşam' cenneti, cehennemi... Faiz-kâr-kira geliriyle yaşayanlar için gerçekten 'dolçe vita' (tatlı yaşam), yani cennet Türkiye; memurları, memur emeklileri, emekçiler için de cehennem... Şair boşa dememiş, "Bu cennet, bu cehennem bizim" diye... Bekleneni bu temmuz da alamadı emekli.

Cumhuriyet Gazetesi, 28. Temmuz. 1992

1990 VE SONRASI

50 Milyar dolar, 50 trilyon lira iç borçla, aylık enflasyonu yüzde 10'a dayanmış 1990 yılını geride bırakıyoruz.

Gelir dağılımının alabildiğine bozuk olduğu, hukuksal ve toplumsal adaletten söz edilemeyen, cinayetlerin kol gezdiği 1990'ı geride bırakıyoruz.

Bu 1990 yılının 31 Ocak akşamı yiğit hukuk savaşçısı Prof. Muammer Aksoy, 7 Mart sabahı değerli gazeteci Çetin Ermeç, 4 Eylül'ünde araştırmacı yazar Turan Dursun, 6 Ekim'inde Doç. Dr. Bahriye Üçok, öldürüldüler. 1977'de Doç. Dr. Orhan Yavuz 1978'de Doç. Dr. Bedrettin Cömert, Ord. Prof. Dr. Bedri Karafakioğlu, Dr. Necdet Bulut, 1979'da Prof. Dr. Fikret Unsal, Prof. Dr. Ümit Yaşar Doğanay, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil nasıl öldürüldülerse, bu dört aydın da öyle öldürüldüler, 1990 yılında. Yani 1990 da bir cinayet yılıydı. Türkiye bir "cinayetler çarşısı" görünümündeydi. Aydınlarını yiyen, yok eden bir ülkenin acıklı yılıydı. 1990... Ve bu büyük kurbanların, seçkin adamların katilleri 1990'da yakalanamadı. Basmakalıp demeçlerle cinayetler geçirildi. Devlet katilleri yakalamalıydı. İktidar, bu görevi yapmıyorsa, çekilmeliydi. Çekilmedi! Oysa, siyasa bu demek değildir. Eflatun'un tanımıyla siyasa, "Boynuzsuz ve kuyruksuz iki

ayaklıları yönetme bilimidir" Boynuzlu ve kuyruklu dört ayaklıları kollayan çoban bile, gttüklerini kurtlardan korur. Koruyamıyorsa, köyden çekip gider. Çekip gitmezse köylüler ona yolverir...

Yönetimin çağdaşlıkda, hukuksallıkla, demokratiklikle ilgisi yoktu. İç karartıcı bir yıl oldu 1990.

Siyasasını, **"Yurtta barış, dünyada barış"** ilkesiyle özetleyen önderin ardından çokca söz edildiği halde savaş çığırtkanlığının yapıldığı bir yıl oldu 1990. **"Savaşa hayır!"** diyen 16 yaşındaki öğrencilerin tutuklandığı bir yıld 1990. Cumhuriyetin en önemli ilkesi olan laikliğin çiğnendiği bir yıld. 1990'ın Cumhuriyet Bayramı'nda Nurcular gösteri yaptılar. Bir partinin lideri, gösteri yapan Nurcuların mevlidine kutlama telgrafı gönderdi. Yine 1990'da, hem de Atatürk'ün ölüm gününde, Nakşibendiler şeyhleri için törenler düzenlediler. Bu toplantıya da, işbaşındaki partinin lideri ve Başbakan kutlama telgrafı gönderdi. Oysa, adından çokca söz edilen Gazi Mustafa Kemal Atatürk, şöyle demiştir yıllar önce:

"Efendiler ve Ulus! İyi biliniz ki, Türkiye Cumhuriyeti, şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar ülkesi olamaz. En doğru yol, en gerçek tarikat, uygarlık yoludur. Uygarlığın buyruk ve isteğini yapmak insan olmak için yeterlidir." (30 Ağustos 1925, Söylev ve Demeçler 2, s: 215)

Atatürk, böyle dediği halde, Atatürk'ten söz ederek, Ona karşıt gidişatı yoğunlaştırdılar. Buna koştut olarak yozlaşma ve çürümeye de yoğunlaştı. Siyasal özgürlük ve siyasal özgürlüğün temeli ve bütünleyicisi olan ekonomik özgürlükten söz edilmez bir ortam oluştu...

Borçlarıyla, gelir dağılımındaki bozukluğuyla hukuksuzluğuyla, adaletsizliğiyle, cinayetleriyle, cinayetlere baştan savma tepkileriyle ve gericilik gösterileriyle 1990 yılının dökümüne benzeyen görünümünü kısaca betimlemeye çalıştım yukanda.

1991'den ne umuyoruz? Böyle giderse, günler böyle geçecekse, pek bir şey beklemiyoruz. İşbaşındakiler **"tu kaka!"** da, karşılarındakiler çok mu iyiler? Bir partinin lideri, daha önceki dönemlerde devrilerek şapkasını alıp gitti. Güvendiğimiz, bel bağladığımız, belediye seçimleriyle de bunu kanıtladığımız sos-

yal demokratlar ise sürekli srtyor, blnyorlar. Hem de bu kark günlerde... Bu şiddetli sosyal sarsnt yıllarında...

Akmz bamza alıp, demokrasiyle, halksyla, toplumcusuy-la demokrasi yolunda birlemezsek, daha nice nice ac yıllar greceēēiz...

Cumhuriyet Gazetesi, 7 Ocak 1991

AēēIN EN GÜZEL GÖZLÜ MARF MFETT

Yazmn balēēı Hasan Ali Yücel'in oēēlu Ozan Can Yücel'in **"Hayatta Ben En ok Babam Sevdm"** adlı güzel şiirinden bir dzedir. Bu iir Hasah Ali Yücel'i en iyi anlatan bir yapıt olduēēu kadar, sannm Can'ın da en güzel iiridir. Yirmi dizelik bu şiirin bütün bölümleri Hasan Ali Yücel'in alıkanlıēēını aēēntnr, özellikle u bölüm: **"Bilmezdi ki oturduēēu semti / Geldi mi gidici; hep hep acele ii!.. / aēēın en güzel Marf Mfetti / Atlardan bakardm nerelere gitti / öyle öyle ezber ettim gurbeti."**

H. A. Yücel, gelmiş geçmiş eēēitim bakanlarının en byēdr. Alamam bir doruktur. Eēēer bugün bir Türkiye Cumhuriyeti Eēēitim Tarihi yazlsa, kalan ve kalıcı yaptlan olan tek eēēitim bakanıdır. Yalnız, haksızlık etmemek iin söylemeli, kendinden sonra anmsanacak bir eēēitim bakan daha vardır ki, o da, ēēretmenlere bir sayrlarevi (Validebaēē ēēretmenler Hastanesi) armaēēan ederek gen yaşta, 1929 yılında len Mustafa Necati'dir. H. A. Yücel bir şiirinde, onun ölümünden şöyle söz eder. **"O levant cssenle hayattn, candn/ neeydin, kuvvettn ve heyecandn."**

te, ēēretmen dostu olan, öyle ki ēēretmenlere baskı yapan valiye, iileri bakanına baskı yaparak görevden aldrtan Mustafa Necati'den on yıl kadar sonra i başına gelen H. A. Yücel karanlıēēın üzerine ekibiyle, ekip baı Tongu yle yrm ki bu gün sanki kendisi de yaptıkları da birer söylence olmuştur;

özellikle bugünün gençleri için. Tonguç'un görevi bıraktığı gün doğanlar bugün kırk beş yaşındalar, öldüğü gün doğanlar da 30'undalar. Teknik Üniversitenin tam örgütlü bir biçim alması, Meslek ve Teknik Öğretim Kuruluşları'nın örgütlenmeleri, Devlet Tiyatro ve Operası H. A. Yücel'in yaptıklarındandır. Bugün oralarda öğrenim görmekte olanlar bilmem ki biliyorlar mı bunları?

Yücel'in destanlaşan, dünya eğitim ansiklopedilerine geçen, romanlara, öykülere, şiirlere, araştırma-incelemelere konu olan yüce ve unutulmaz yapıtı Köy Enstitüleri'ni bilmeyen yoktur bugün, köylere değin... Köy enstitüleri öylesine incelendi ki, küçük bir yazıda uzun uzun söz etmek, yazının boyutu ve kapsamı bakımından olanaksız... Ama bir yazımdaki bir tümcemi de alıntılardan edemiyorum: "Köy Enstitüleri, Türkiye bozkırlarının 21 yerinde fışkıran gür kaynak, 21 bara| 21 fabrika 21 üretim çiftliği, 21 santral, 21 bin Promete'ydi..."

Yücel'in gün geçtikçe değeri daha da belli olan, açlık-kıtlık yıllarının olanaksızlıklarına karşın başardığı büyük bir iş daha var: Dünya Soy yapıtlarının (klasiklerinin) dilimize çevrilip, basılıp yayımlanmasıdır.

O yıllan düşünün: 1939-1946. İkinci Dünya Savaşı'nın bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de olumsuz etkilerini yaşamaktayız; savaşa ustalıkla ve Atatürk ilkesine (*Dünyada barış, yurttan barış bağı olarak girmedğimiz halde savaş çıkırtkanlarına selam!...*) açlık, yokluk, verem, bit-tifüs, karaborsa almış başını gidiyor. Veremden ölenler gırla... Kansere kadar korkunç o yıllar verem... İlacı da yok. Uyuz almış başını gidiyor... Çare yok... Bir avuç savaş ve karaborsa zenginlerinin karşısında yiyeceksiz, giyeceksiz milyonlar... Yiyeceksiz diyorum: Çoğalsın diye, mısır ununa, mısır somağının da öğütülerek karıştırıldığını duydunuz mu? Çoğalsın diye yemeklere yabancı otların katıldığını hiç duydunuz mu? Giyeceksiz diyorum: Çarığın lüks olduğunu, yalın ayak gezildiğini gördünüz mü? Yaşadınız mı?

İşte o acının acısı yıllar, H. A. Yücel'in başardığı işlerden biri de ki bu da söylence gibi geliyor bugün insana, izleneye giren 100 soyyapıtın (kasiğin) dilimize çevrilip basılıp yayımlanması dokuz fazlasıyla, yani 109 soyyapıt 2.5 yılda, 1944 yılının Mart ayında basılmış, yayımlanmış oluyor... Ondan sonraki beş yıl

için de izlenmeye 500 soyyapıt alınıyor; çevrilip, basılıp, yayımlanmaya girişiliyor...

Ne dersiniz? Söylence gibi değil mi? Hele de o açlık yıllarında. Ve hele de hele de, aydınlıktan korkanların en çok kağıda zam yaptıkları bu günlerde...

İşte Yücel'i yücelten bir başka başarısı da buydu!..

Yücel'in, yalnız okullara, kültür merkezlerine adını vermekle kalmayalım... Anıtını da dikelim, bir çok yerlere, kuruluşların önlerine... alanlara adını verelim...

İlk ezberlediğim ve Halkevi'nin balkonundan ezbere okuduğum şiirin yazarı şair Hasan Ali Yücel'e yüzlerce saygı... Kurduğu kurumlarda okuduğum eğitimciye binlerce saygı.. Yayımladığı soyyapıtlarla bize ışıldak olan yerli Promete'mize milyonlarca saygı...

Türkiye Milli Eğitim'inin en büyük Milli Eğitim Bakanı yüce insan Yücel'e, ölümünün 30. yıldönümünde 10 milyonlarca, 100 milyonlarca saygı kendine olan borcumuza saygı...

Cumhuriyet Gazetesi, 25. Şubat. 1991

ATATÜRK VE DİL

On yıl kadar önce, Atatürk'ün 1935 Kasım'ında Meclisi açış konuşmasını kendi sesinden özenle dinlerken, çok sevinmiş, duygulanmıştım. Kullandığı kimi öztürkçe sözcükleri hemen günlük defterime yazdım. İşte bu sözcüklerden bir kaç: Acunsal, özel, gelişim, bağlaşıklık, dayanışma siyaseti.

Daha sonraki meclisi açış konuşmaları da ilginçtir:

"Türk Tarih ve Dil Kurumları'nın, Türk ulusal varlığını aydın-

latan çok değerli ve önemli birer bilim kurumu niteliğini aldıklarını görmek, hepimiz için sevindirici bir olaydır" (1 Kasım 1937)

"Türk Tarih ve Dil Kurumları'nın çalışmaları, övgüye değer bir nitelik göstermektedir. Dil kurumu en güzel ve verimli bir iş olarak türlü bilimlere ilişkin Türkçe terimleri saptamış ve böylece dilimiz yabancı dillerin etkisinden kurtulma yolunda kökünü atmıştır. Bu yıl okullarımızda öğretimin Türkçe terimlerle yazılmış kitaplarla başlamış olmasını kültür yaşamımız için önemli bir olay olarak belirtmek isterim." (1 Kasım 1938)

Atatürk, 1932'den sonra özellikle, dilimizin anlaşılmasına çok özen göstermiştir. 1936-1937 kış aylarında Türkçe terimlerle geometri kitabı yazmıştır. Alan, artı, eksi, boyut, dikey, yatay, kesit, oran, teğet, uzay, yüzey, varsayım, gibi sözcükleri ilk kez O kullanmıştır. Yalnız geometri terimlerini Türkçeleştirmemiştir. Her alanda öztürkçe sözcükler bulmuş, kullanmıştır. Kurmay, er, subay gibi askerlik terimleri de O'nundur. Evrensel, kutsal, esenlik, kıvanç, konut, tüm... gibi genel konulardaki öztürkçe sözcükler de O'nundur.

Atatürk, dil sorununa o denli önem vermiştir ki son yıllarında Redio'v'un dört ciltlik *Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Pekarskiy'nin yine dört ciltlik *Yakut Sözlüğü*, elinin altından düşmemiştir.

Araştırmalarının, Kitap yazmalarının, sözcük üretmelerinin dışında, Türkçe denetlemelerde de bulunur. O'nun bir Sivas Lisesi olayı vardır ki Türkçe denetmenliğinin, öğretmenliğinin ilginç örneğidir. Bir zamanlar Sivas Kurultayı'nı topladığı yapıda öğretim yapan Sivas Lisesine gider. Geometri dersindeki bir sınıfa girer. Öğretmen den okuttuğu geometri kitabını ister. Pıtrak gibi dilimizi saran yabancı sözcükleri okutur. Ve sert bir tavırla, kitabı yanındakilerin ve öğrencilerin önünde yırtıp attıktan sonra kara tahtanın başına geçer, çizdirerek, göstererek, *"bunlara Zaviyeyi Mütebadiletan yerine yöndeş açılar, buna da müselles Mutesaviyül Sakeyn yerine eşkenarlı üçgen denir"* diyerek güzel bir ders verir.

Yıllardır dilimizin Türkçeleşmesine, özleşmesine, gelişmesine karşı çıkan Osmalıcacılar, bütün bu örneklere karşın, dil konusunda Atatürk'ün de kendileri gibi düşündüğünü savlamakta-

dırlar. Oysa söylediklerinin hiçbirisi ussal değil. Yıllardır söylediklerini yineleyip dururlar. Ulusalılıktan söz ederler, Osmanlıca'yı savunurlar; Osmanlıca'yı savunurlar Atatürk'ü olduklarını söylerler... Osmanlı İmparatorluğunun yerine yepyeni ulusal bir devlet kuran, bu devletin bütün kurumlarını olduğu kadar dilini de ulusallaştırma savaşımının öncüsü olan, güzel Türkçe sözcükler üreten Atatürk'ün yolunda olmadıkları açık seçik ortadadır. O Atatürk ki yorucu devlet işlerinin arasında ve sayrılığında öztürkçe sözcüklerle, kendi bulduğu sözcükleri de katarak geometri kitabı yazmıştır. İncelik örneği biri olmasına karşın, o güne değin gülünç diliyle öğrencilere kök söktüren geometri kitabını yırtıp dersliğin ortasına atmıştır öğrencilerin ve yanındakilerin içinde. Ezanı Türkçeleştirmiştir. Olumlu sonuca karşın körü körüne karşı çıkanlara, *"Sorun din değil dil sorunudur"*. yanıtını vermiştir.

Atatürk'ün ölümünden on iki yıl sonra iş başına gelenler hemen bir ay sonra ezanı Arapça okuttular. Atatürk'ün kurduğu Türk Dil kurumu'nda görevli, işlevi büyük biri, Atatürk öldükten on iki yıl sonra iş başına geldiğinde Türkçe anayasayı Osmanlıca'ya çevirmenin öncüsü oldu. O'nun bulduğu kurmayı Erkân-ı Harp yaptı. Bu mu içtenlik, inanmışlık? Atatürk'ten andaç sözcükleri anayasadan yasalardan, kitaplardan atmaya çalışmak mıdır Atatürkçülük? Atatürk'ün anılarını, yapıtlarını, kurumlarını çiğnerlerken bir de gülünç üzünç söylevler çekenler. Kimi kandırmak istiyorlar? Ancak anlak (zekâ) geriliği olanlar, kara bilisizler onların söylediklerine inanırlar. Onlar ki ne Kaşgarlı Mahmut'un, Ne Ali Şir Nevai, ne de Karamanoğlu Mehmet'in derslerinden, tanıtımlarından bir şeyer öğrenmişlerdir... Onlar ki TRT'de yüzlerce öztürkçe sözcüğü yasaklamışlardır. Onlar üzünç-gülünç (Traji komik) tavırlarıyla anılacaklardır ileride, olumsuz dönemleri anlatılırken...

Cumhuriyet Gazetesi, 2. Kısım. 1990

TALAT PAŞA'NIN ANILARI

Ermeni propagandası güncelleştirken Mehmet Kasım'ın bugünün Türkçesiyle hazırladığı "Talat Paşa'nın Anıları" (Say Y.) Yalnız yakın tarihimizle ilgilenenlerin değil, Çoğumuzun okuması gereken bir kitap diyebilirim. İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Fırkası'nın önde gelen kişisinden, hükümet ve iktidar oldukları yılların kimi gerçeklerini öğrenmek; bu bir. İkincisi, yıllardır kullaktan duyduğumuz Ermeni sorununun önemli yan ve yönlerini öğrenmek. Öğrenebilir mi? Sanıyorum. Çünkü Talat Paşa özeleştirel bir tutumda gösteriyor. Örneğin; *"Kürtlere komşu oldukları bölgeler sayılmazsa, her tarafta kendilerine iyi davranıldı. Bu bölgelerde hükümet düzeni sağlayamadığından Türk ve Kürt köylerinde durum Ermenilerinkinden farksızdı. Anadolu'da, çeşitli illerde ve İstanbul'da Ermeniler, öteki milliyetlere göre her zaman daha tasasız ve mutlu bir hayat sürüyordular. Vatanın bütün yararlı şeylerini paylaşan bu halk onun kederlerine ve yüklerine asla katılmıyordu. Ülkenin mutluluğundan da ıstıraplarından da çıkar sağlıyorlardı; vatan için hiçbir savaşa katılmadılar ve bu uğurda bir damla kan dökmədiler. Tersine savaş zamanlarında ticaretlerini sürdürüyor ve taahhüt işlerine giriyor çok para kazanıyor ve iyi ya da kötü günlerde rahat ve huzur içinde yaşıyorlardı"* (Sayfa 75) gibi savunmaya yönelik tavrının yanı sıra şu tümcelerle özeleştiri de bulunur: *"Esas olarak askeri bir önlemden başka bir şey olmayan göç ettirme, vicdansız ve karaktersiz insanların elinde bir facia şeklini almıştır. Amacı bu hareketlerin çirkinliğini gizlemek değildir. Yalnızca bu olaydan dolayı bütün hükümeti de İttihat ve Terakki Komitesi Yönetim Merkezi'ni ve bu işle hiçbir ilgisi olmayan üyelerini haksızlık ve keyfi hareket olduğunu söylemek istiyorum* (s. 95) Talat Paşa, anılarındaki özeleştirili tumumunun dışında belgeleri de konuşturuyor ki konuşturduğu, uzun uzun, döne döne alıntılar yaptığı belgeler, yansız Rus belgeleridir. İşte bu bakımdan da diyorum ki, Ermeni sorununun kimi yanlarını, yönlerini öğrenmiş oluyoruz.

Kitapta anılardan sonra iki ek yeralıyor. Birincisi, İngiltere Gizli

Haber Alma Servisi'nde çalışmış olan Aubrey Herbart'ın Talat Paşa'yla 1921 Şubat'ında (öldürülüşünden bir ay kadar önce) üç gün süreyle görüşmesi; ikincisi ise, Said Halim Paşa'nın sorgusu. Bir de kitabın sonuna yarım formalık birinci hamur kağıda basılmış İttihatçıları ve devrindeki olayları gösteren resimler var.

Kitabı yayıma hazırlayan Mehmed Kasım şu gerçeği belirtiyor: Tarihçilerin birçoğunun belirttiği gibi, bu terör yalnızca Ermenilerden kaynaklanmıyordu. Tetiği çeken, gerçekte Emperyalizmin eliydi. Talat Paşa'da anılarında bu gerçeği zaman zaman belirtiyor. Örneğin, İngiliz ve Fransızlardan yardım ve teşvik gören Ermeniler'e *"Amerikan Misyonerleri söz gelimi misyoner Leslie, bayrak ve giyim eşyası vererek yardımda bulunmuştur. Adı geçen misyoner sonradan zehir içerek intihar etmiştir. Bıraktığı yazıda hareketlerinden yalnızca kendisinin sorumlu olduğunu ve Ermeni isyanına katılmış olmayıp sürüklendiğini yazmaktadır"*. (s. 91) Talat Paşa'nın bu sözleri yine kitabın başlangıç sözlerindeki parmak bastığı konuya getiriyor bizi. Diyor ki Paşa: *"Bir devletin yönetiminde gelişme ve yenileşme, onun siyasi ve iktisadi bağımsızlığına bağlıdır"* (s. 18) Paşa, acaba, siyasi bağımlılığın sonucunu yaşadıkdan sonra mı bu gerçeği öğrendi? Eğer öyleyse, ders çok pahalıya mal olmuş, Bu tümcesinden bir paragraf sonra da şöyle diyor: *"Bir Türk şairine göre bu yeni düzenlemelere gitme tavsiyeleri, bir insanın elleri kolları bağlandığı halde koşmasının istenmesine benziyor."* (s. 19)

Konu bağımlılığa geldi ya, bağımlılık nasıl başlamış, Talat Paşa'nın anıları gösterebilir: *"Görüşmelerimizi çoğunca geceleri sadrazamın yalısında yapıyorduk. Yine bir akşam bu soruları görüşmek üzere Nazırlar Heyeti halinde toplanmıştık. Biraz geçiken Harbiye Nazırı Enver Paşa geldi, gülerek yeni bir çocuğumuzun dünyaya gelmiş olduğunu yani Göben'in bu anda Çanakkale Boğazı'ndan içeri girmiş bulunduğunu söyledi. Sadrazam büyük heyecana kapıldı; az sonra uşak, Alman Elçisi'nin gelmiş olduğunu bildirdi. O ana kadar hiçbirimizin Göben'in geleceği konusunda bir bilgisi yoktu"* (s. 35-36)

Bu durum karşısında hükümet ne yapıyor? Okuyalım Paşanın anılarından: *"Sadrazam ve bazı nazırlar Göben ve Breslau'nun*

tarafsızlık kuralları uyarınca ya kırksekiz saat içinde Çanakkale Boğazı'ndan çıkmaları ya da silah ve toplarını teslim etmelerine inanıyorlardı. Toplanmış bulunduğumuz odaya yeniden gelen Sait Halim Paşa, Wangenheim'in bu teklife son derece öfkeli olduğunu ve müttefik sıfatıyla böyle bir davranışa hakkımız olmadığı kanısında bulunduğunu söylediğini bildirdi." (s. 37-38)

Bu ilginç olayın sonrasını okuyalım, ibretle: *"Daha öncesi bu olayı hiçbirimiz bilmiyorduk. Fakat herkes gibi ben de Enver Paşa'nın haberi olduğuna inanıyordum. Bayram günü Meclis-i Mebusan'ı Reisi Halil Bey'in evinde toplandık. Ben, Enver Paşa'ya hücum ettimse de hiç haberi olmadığına yeminle güvence verdim. Bu olay da savaşı artık bir oldu bitti haline getirmişti. Sadrazam istifasını verdi. Bu durumu daha aylarca uzatacağınā inanıyordu. Ancak kesin karar verme zamanı artık gelmişti." (s. 40-41)*

İşte böylece bağımlı olarak imparatorluk savaşa sokulur...

Savaş süresince de yolsuzluklar birbirini izler. Bunlardan ilki yiyecek sıkıntısından ötürü Kara Kemal eliyle alınan önlemler sonunda doğan aracı ve ayrıcalıklar ve vurulan vurgunlar. Bu konuda Talat Paşa ne yazıyor okuyalım:

" Vagonlar satın alınıyor ve satılıyordu. İki vagon için izin almış kimselerin binlerce liralık çıkar sağladıkları söyleniyordu. Söz gelimi para sağlandığını ve gizliden gizliye ticaret yaptığını öğrendiğim için görevine son verdiğim (...) Valisi (...) Bey, Enver Paşa'ya başvurarak acınacak halini anlatmış ve kendisine yardım edilmesini istemişti. Vali, Meşrutiyetten önce Enver Paşa ile dosttu. Eski dostluk gereği olarak kendisine bir ya da iki vagon için izin verildi. Hemen bu vagonlar sayesinde beş bin lira çıkar sağladığı duyuldu." (s. 45)

Paşa'nın, Valinin adını yazmayışına şaşıyor insan. Çünkü bu anılar bir çeşit hesaplama değil midir? Yazılmalıydı. Yazılmıyordu ki biz de "Türlü-çeşitli" yollardan zengin olan bir saygınıımızı, tanımalıydık...

Ordu Levazım Daire Başkanı Hakkı Paşa'nın tutumu, yolsuzlukları karşısında işlem yapılmıyor. Olayı Yine Paşa'dan alıntılatalım: *"Hak ve adalete inanmayan Hakkı Paşa bir yandan aşırı gayretkeşliği ile halkı eziyor, öte yandan da koruduğu kim-*

seleri ihsanlara boğuyordu." (s.46) Ne yapılması gerekir? Görevinden alınıp cezalandırılması. Ama bunlar yapılmıyor, neden? "Enver Paşa'ya sık sık şikâyetler iletiliyordu. Enver Paşa savaş süresince İsmail Hakkı Paşa'ya ihtiyacı olduğunu ve İsmail Hakkı Paşa olmaksızın ordunun yedirilip içirilemeyeceğini öne sürüyor, dolayısıyla savaşa devam etmenin imkânsızlaşacağını söylüyordu, şikâyetle direnilmesi durumunda istifa etmekle tehdit ediyordu. Böyle nazik bir zamanda Enver Paşa'nın istifası bütün orduyu güç duruma sokmuş olacağından, kimse bunu kabule cesaret edemiyordu." (s. 43-44)

Cumhuriyet 16 Aralık 1989

RÜŞVET VE BİR KİTAP

Son otuz yıldır rüşvet söylentilerini çokca duyageldik. Bu söylentiler kimi zaman gizlice kulaktan kulağa yayıldı. Kimi zaman açık açık söylenip yazıldı. Kimi zaman da savlar mahkemelerce kanıtlarıyla kanıtlandı ve suçlular cezalandırıldılar. Son altı yıl içinde eski üç bakan bu yüzden içerdeler. Bunların hemen aklımıza geliverenleri bakan oldukları için. Oysa unuttuklarımız azımsanacak gibi değildir. Belleklerimizi yoklayalım... Polis ve başka devlet memurlarından kimileri yargılanmadılar mı? İçerde yatanlar, yatmakta olanlar yok mu? Bunlar da su yüzüne çıkarlar. Su yüzüne çıkmayanlar pek çok. Aysberg örneği... Belli bir geliri olup da bir kaç yıl içinde milyarder olanlar az mı? Kimilerinin on onbeş yıl içinde köşk mışık sahibi olduklarını duyuyoruz. Nerden buldu? Nasıl edindi? Akıl erdirmek pek kolay değil. Gizler, gizemler...

Son günlerde rüşvet konusu yine gündeme geldi. Gazeteler yayımlıyorlar haberleri. Meclise bu yolda soru önergeleri veriliyor. Savcılık el atıyor. Sonucu ilgiyle izleyenler pek çok... Yani konu güncelleşti.

Bugünlerde Baron W. Wratisla'nın Karacan Yayınları arasında yayımlanmış. "ANILAR" (16. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'ndan Çizgiler) adlı kitabını okudum. Yazar 16. yüzyıl sonlarında Alman-Avusturya İmparatoru İkinci Rudolf'un olağanüstü elçilik görevlilerinden en genci olarak Viyana'dan İstanbul'a gelmiş. Yansız gözlemlerini yurduna döndükten kısa bir süre sonra Latince olarak yayımlıyor. Sonraları İngilizceye çevriliyor kitap. Türkçeye de M. Süreyya Dilmən çevirmiş, iyi bir Türkçeyle. Ayrıca yazarı ve konuyu kısaca tanıtıcı bir önsöz yazma gereği duymuş. Dilmən yazdığı önsözün bir bölümünde şunları söylüyor:

"Türklerin yeni bir savaş hazırlığı içinde olduğunu gören elçi Von Kregwtz, rüşvet karşılığında saraydan, yüksek rütbeli devlet memurlarından bilgiler sızdırır, bunları kendi imparatorlarına ulaştırmaya çalışır... Ordunun gücü, savaş planları, ilk hedefleri gibi devlet sırlarını elçiye ulaştıranların arasında III. Mehmet'in annesi Safiyi Sultan da vardır."

Şaşırdınız mı? Padişahın karısı, padişahın annesi Venedikli Bafo (asıl adı bu), sonradan Safiyi Sultan veya Valide Sultan adıyla tarihe geçen, devlet işlerine karışmaktan çok hoşlanan Sultanımızın Yaptığı işe şaşırdınız mı?

Baronun anılarından okuyoruz ki, Sadrazam Sinan Paşa, belgeleri ele geçirir, ama Safiyi Sultan'ı ve sarayı karşısına almaktan korktuğu için örtbas eder. Beş kez sadrazamlığa gelmesini beceren (dört kez azledilen) Sinan Paşa, akıllara sığmaz servetin de sahibi olmuş. Ne ki "Valide Sultan, (suçunu örtbas ettiği Valide Sultan), Sinan Paşa'nın hekimini rüşvetle, göz kamaştırıcı armağanlarla kandırarak, ona bazı ilaçlar verdimiş ve bu suretle sekiz gün içinde paşanın bu dünyadan göçüp gitmesini sağlamıştı." (s. 160-161)

Kitapta konumuzla, rüşvetle ilgili pek çok bölüm var. Bu bölümlerden yalnız birini örnek olarak anlatmakla yetineceğim:

"Sırası gelmişken kaydedelim ki, bu ülkede yaşamak isteyen yabancı (oysa yalnız yabancı değil, yurttaşları da B.A.) sınırı aşar aşmaz, kesenin ağzını açmak, bu yerden ayrılınca değin açık tutmak, tohum saçarak gibi sağa sola para saçmak zorundadır adeta.. Sevgi, saygı, sempati ya da dilediği başka şeyleri bu

yoldan sağlayabilir. Sert ve haşin karakterli Osmanlı memurlarını paradan güzel yumuşatan, uysallaştıran başka bir araç yoktur.

Osmanlı memurları kendilerinin para ile ya da başka armağanlarla yatıştınlmalanna izin verirler. Başka yollardan onlarla herhangi bir işlem üzerinde uyuşmak, bir işinizi yaptırmak olanağı yoktur. Çünkü memurlar para ya da armağan almaktan utanç duymazlar. O kadar ki paşalar ve büyük memurlar bile kendilerine bir armağan sunulmadığı zaman bunu sizden uşakları ağızla istemek arsızlığında bulunurlar ve bazen de pek sefil armağanları bile memnurlukla kabul ederler. Buna bir örnek vermek için, gözümüzün önünden geçen bir rüşvet olayını anlatayım: Bir gün, İstanbul'da Her Von Kregwitz'in Sinan Paşa ile kısa bir görüşme yaptıkları ve bizler dairenin kapısı dışarda beklediğimiz sırada, sırtına canlı bir koyun yüklenmiş bir ece-mioğlan -vaktiyle Hristiyanlardan devşirilmiş genç bir asker-bizim ve orada bekleyen Türklerin arasına kanştı. Kapı, paşayı görmek isteyenlerce açıldığı zaman bu adam hiçbir engel ile karşılaşmadan ve paşa tarafından görülecek biçimde dairenin kapısına yanaştı. Gördülür görülmez de paşanın 'bu adam hemen içeri alınsın' buyruğu işitildi. Delikanlı da sırtındaki koyunla içeri girdi, getirdiği canlı armağan paşa tarafından memnuniyetle kabul edildi ve böylece imparator elçisinden önce bir çoban, paşanın iltifatlarını kazanmış oldu!" (s. 42-43)

İyi ve yansız (yansız diyorum üzerine basa basa, iyi yanlarımızı da yazıyor çünkü) bir gözlemci olan yazarın yukarıya alınıladığı rüşvet konusundaki bölüm düşündürücüdür. Bu illetten bu millet kurtulamamıştır. Bu sayrılık (hastalık) sürüp gelmiştir. Bir devrimle köhnenmiş imparatorluk yıkılmış, yerine yeni bir devlet kurulmuş, erdemli, namuslu ilişkiler başlamış, ama kısa sürede bu namuslu, erdemli ilişkiler gevşemiş, tavsamış, yozlaşmış, yerini eliçabukluk; 'gözüaçıklık' diyerek rüşvete göz yumulmuştur. Bunun için de bugün rüşvetle geçilmeyecek konu, aşılmayacak dağ azalmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ağustos. 1966

AYDINLARIN YAZGISI DEĞİŞMEYECEK Mİ?

Serol Taber'in hazırladığı "Mehmet, Reşat ve Nuri Beyler" (de yayınevi) adlı kitabı ikinci kez okuduktan sonra "Önemli bir kitap" demekten kendimi alamadım. Kitabın iki bölümü "Genel Tarihsel Anımsatma" başlığını taşıyor. İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'nın 17, 18 ve 19. yüzyıl içindeki tarihsel evrelerini kısaca özetliyor. Özellikle burjuva devrimine geçişlerini anımsatıyor. Sonra Osmanlı İmparatorluğu'na geliyor. Üzerinde durulması gerek ilginç bir noktaya parmak basıyor, konuya giriyor: "Bugün belki de en önemli gereksinimlerimizden biri, belki de birincisi, Osmanlı despotizm koşullarında yaşayan insanların kişiliklerinin boyutları üzerinde olan araştırmaların eksikliğidir."

Teber, Osmanlı aydınlarının ilki olarak Şinasi'yi görür. O'nu şöyle anlatır: "Şinasi, arkasında devletin bulunmadığı, resmi gazete niteliğinde olmayan ilk özel gazeteyi çıkarmış, ilk Türkçe sözlüğü yazmış, ya da yazmaya başlamış, ilk yazılı tiyatroyu üretmiş ve belki de bunların tümünden nitelikçe çok daha önemli olarak geniş halk yığınlarını uyandırmayı amaçlamış. Ve bunun da yolunu, ilk kez, anlaşılır, arı bir Türkçeden geçtiğini dilin yalınlaştırılmasına çalışmıştır (...) Şinasi, o zamanlara değin çalışmalarında Tanrı ya da peygamber sözcüğünü hemen hemen hiç kullanmayan (Şinasiden yüz yirmi yıl sonra yaşayan yetkililerin kulakları çınlasın) reisicumhur kavramını ilk kez işleyen yazar-düşünür olmuştur. (...) Şinasi, Paris'te kaldığı süre boyunca, Yeni Osmanlılar'dan salt Reşat Nuri, Mehmet Beylerle ilişki kurmuştur. Şinasi, Pariste bulunduğu 1867 yılında, nedeni kolay anlaşılmayan bir davranışla, iki günlüğüne İstanbul'a gelmiş ve kansı Navikter Hanım'ı boşayıp yeniden Paris'e dönmüştür. Arkadaşları, bu davranışının gerekçesi olarak karısının, Fuat Paşa'dan, Şinasi'nin İstanbul'a getirilmesi için dilekçe vermiş olmasını göstermişlerdir." (Ne büyük onur! Olmayanlara da az biraz... B. A.)

Kitabın ikinci bölümü, "Yeni Osmanlı Cemiyeti'nin Örgütlenişi" ki, kitabın asıl konusu. Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin ilk hüccesini

Nuri ve Reşat beyler oluşturuyorlar. Örgüte yeni giren Mehmet Bey'le de tartışma konuları değişiyor. Örgütün beyni olacak Mehmet Bey dürüst, demokrat, devrimci bir kişidir. Sonradan döneklilik, dahası müzevircilik yapacak olan Ayetullah da bu kûmeye katılır. Beşinci kişi olarak da Namık Kemal girer örgüte. Beşi, bir haziran cumartesi Yeniköy'de Ahmet Bey'in yalısında toplanırlar. Ertesi gün de Belgrad Ormanları'nda toplantı düzenlenir; o gün Mir'at Gazetesi sahibi Refik Bey de altıncı kişi olarak katılır. Ne ki Refik Bey, iki buçuk ay sonra ölür. Kurulan cemiyetin adı "Yurtseverler Birliği"dir ama, tarihe "Yeni Osmanlılar Cemiyeti" olarak geçer.

Cemiyet kısa sürede gelişir. Üye sayısı 245'e ulaşır. Çalışmalarına başlarlar. Ve Mustafa Fazıl Paşa imzasıyla bir bildirge dilekçe yazarlar Padişah Abdülaziz'e. Bildirge ayrıca bir basımevinde 50.000 basılıp dağıtılır. Bugün için bile yenilikçi öz taşıyan, kitapta 22 sayfa tutan bu bildirgenin kimi tümcelerini, bir fikir vermek amacıyla alıntılıyorum:

"Padişahların sarayına en güç giren şey doğruluktur. Bizleri kuşatıp avucuna almış bulunan kötülükleri bir kenarda seyretmeye artık tahammülüm kalmadı. Yer yer yükselen hoşnutsuzluk sesleri her ne kadar susturulmak isteniyorsa da yine de her taraftan işitiliyor. Milletlerde düzen ve güveni sağlayan ve öteki bütün düzenlerin anası olan şey, sadece hürriyettir ki onun yerini başka hiç bir şey alamaz. Hür düzen kabul edilip uygulanacak olursa, devletin temeline yeni bir güç katılmış olacağından, yabancıların her işimize bumunu sokmalarından da kurtulmuş oluruz. Milletlerin haklarını belirleyen ve sınırlayan din ve mezhep değildir. Din, sadece, ezeli gerçekler ve onların yargıları olarak kalmazsa, yani dünya işlerine de müdahale ederse, yarar yerine zarar getirir; herkesi telef eder, sonunda kendisi de telef olur. (Yüz yirmi yıl sonrasının bugünkü siyasacılarına sesleniyor gibi. B.A.) Politika, devlet yönetimi dediğimiz şey ise, sadece gerçek adalettir."

Yeni Osmanlılar Cemiyeti ayrıntılı izlenceler yapmışlar. Tümünün birleştiği ortak nokta, bir anayasa ile Babiâli'nin yönetimini dizginlemektir. Yani meşrutiyet düzenine geçiştir.

245 kişi istediklerinde birleşememişlerdir ama, tümü de Sadrazam Âl Paşa'yı` istememekte birleşmişlerdir. Bir toplantıda, bu istemlerini muharrem ayının on beşinde Babiâli'ye gelecek olan padişaha yazılı olarak iletmeyi kararlaştınyorlar, ama, Ayetullah, babası Suphi Paşa aracılığıyla saraya duyurmuş, böylece de tutuklamalar başlıyor. Ve hemen Mehmet Bey 24, Nuri Bey 26, Reşat Bey 21 yaşlarındayken yurtdışına çıkmak zorunda kalıyorlar. Yıl 1867. Dönüşleri: Reşat ve Nuri Bey 1872, Mehmet Bey 1876.

Bu üç kahramanın yurtdışandaki yaşamları Namık Kemal, Ziya Paşa'da olduğu gibi bilinmemektedir, tam olarak. Ama tam olarak da gizli kalmamıştır. Özellikle Namık Kemal'in yakın çevresine yazdığı mektuplar gizlilik perdesini kısmen de olsa kaldırmıştır.

 de alabildiğine drsttler. Mustafa Fazıl Paşa'nın kendilerine vermek istediği parayı almazlar. Paris'te şinası'nın zgisine yakın yaşamışlar. Ziya Paşa'dan uzak durmuşlar. Namık Kemal'le arkadaş olmuşlar ama, O'nun çıkardığı gazeteye yazı yazmayı onurlarına yedirememişler. Namık Kemal, onların tavrını saygıyla karşılamış. Kavgacı Kemal, bu üç kişiyle de hiç kavga yapmamış. Mehmet Bey, Fransızca dergi ve gazetelere yazı yazarken bir yandan da Cenevre'de arkadaşlarıyla birlikte "İnkılap Gazetesi"ni çıkarır. Temel hedef, dokunulmaz, kutsal sayılan Padişahtır ki bir sayısında padişah Abdlaziz'in ıldırımış olduğunu, işinin gücünün pehlivan greştirmek, koç ve horoz dğştrmek, dğşken koçların boynuzuna atalarının nişanını takmak olduğunu yazmıştır. "Bir millet bir işi milletçe yapmaz ise o işi milletin terakki ve ıslahına asla yardım etmez" gibi tümceler de yazmaktan ekinmez. Namık Kemal, babasına yazdığı mektuplarda Mehmet Bey'in ve gazetesinin tavrından övgüyle söz eder.

Fransa'nın Seddan yenilgisinden sonra yabancılar kaçmaya başlarlar. Namık Kemal, Ziya Paşalar yurda dönerler.  yiğit Paris Komünü'ne girip Paris'i savunurlar... Dönüşlerinde, Mehmet Bey genç yaşta (1843-1874), otuz br yaşında yaşamından olmuştur. Kinci sadrazam Âli Paşadan yakasını kurtaramamış.

Namık Kemal haberi öğrenince çok üzülüyor. Magosa'dan İstanbul'daki Recaizade'ye şöyle yazar: "Hele Mehmet'in ölümünden gönlüm o kadar sarsıldı, o derece kanım başıma sıçradı ki bir şedid göz hastalığına uğradım az kaldı kör oluyordum."

Reşat Bey, Namık Kemal'e birlikte İbret Gazetesi'nde Paris Komünü'nü yazmıştır. Namuslu yaşamını sürdürmüştü. Nuri Bey de bir yıl sonra gelerek İbret'te aynı konularda yazmıştır. Namık Kemal'i Magosa'ya, Nuri Bey'i de Akka'ya sürmüştüler. Namık Kemal, Nuri Bey'e çok önem verir. Sürgünden dönüşünde ellerini öpmek isteyenlere Nuri Bey'i göstererek "Eli öpülecek adam bu!" der.

Kitabın üçüncü bölümü, Ludwig Büchner ve Osmanlı Düşünürleri Üstündeki Etkileri" başlığını taşır. Bu bölümde de Dr. Abdullah Cevdet, Beşir Fuad, Baha Tevfik, Etem Nejat ve Mustafa Suphi'lerin etkilenmeleri, tartışmaları ele alınıyor.

Ben bu yazımda yalnız bir kitabı değil, Yeni Osmanlılar Cemiyeti'ni; üç dürüst demokrat devrimci yığidi az da olsa tanıtmayı, ayrıca Namık Kemal'i de anmayı amaç edindim.

Cumhuriyet Gazetesi, 29. Temmuz. 1989

EĞİTİMDEN ÖĞRETMENLERE

Yazıma başlarken öğretmenlere ve özellikle ülkeyi yönetmeye soyunanlara 1938 yılında İngiliz tutucu partisi Eğitim Bakanı E. Baldwin'in "İngiltere Üstüne" adlı yapıtındaki şu sözleri sunuyorum:

"Öğretmen, bu dünyada her şeyden önce yüzde yüz dürüst yüz de yüz özgür olmalıdır. Yani Hükümet ister sağ ister sol, ister orta olsun, onun istediğini sandığı şeyleri savunmamalı, öğretmemelidir. Öğretmenin tek amacı gerçeği olduğu gibi belirtmek olmalıdır."

Yapısal düzenlemeler toplumsal-tutumsal (sosya-ekonomik)

düzeltilmeler elbette ki bütün sorunlarda olduğu gibi eğitim sorunlarını kolaylaştıran ana etmenlerdir. Yapısal bozukluklar toplumsal-tutumsal dengesizlikler öğrencilerin eğitim önünde büyük engellerdir. Bunun içindir ki Pestallozi, "Yaşamın bataklığı içinde yaşayan insan, insan olmaz" der. Bizim Muzaffer Başoğlu da kırk yıl önce yazdığı "Değişen Dünya" adlı yapıtında aynı konuyu vurgular. Ne var ki eğitimin bilinçlendirici, canlandırıcı gücünden sonuna değin yararlanmamız da gerekir. Nitekim yukarıda karamsar gibi gözükken sözü söyleyen Pestallozi de işini bırakıvermemiş, *"en büyük eğitim gücü sevgidir"* diyerek eğitimin ilk ilkesini belirtmiştir.

Eğitim konusunu üç ana bölümde irdelemek istiyorum:

- 1- Okul,
- 2- Bilgi izlenceleri (ders programları),
- 3- Öğretmen.

1-Okullar, ülke gereksinimleri tasarlanarak (planlanarak) açılmalıdır. belli kesimlerin çocukları için Anadolu Liseleri, bir başka kesimin çocukları için -siyasal nedenlerle- İmam Hatip Liseleri sürekli çoğalırken, en çok gereksinim duyulan meslek liseleri açılmamakta, çoğaltılmamaktadır. Tarım, veteriner, sağlık, orman, su ürünleri liseleri gibi pek çok gerekli okullar çoğaltılmamaktadır. Oysa bu meslek liselerinin çoğaltılmaları sorunlarımız açısından mutlaka gereklidir.

Okullar demokratik yöntemle yönetilmelidir. Bu demokrasinin gereğidir. Demokrasi, yaşanılarak öğrenilen bir olgudur. Öyleyse okullar birer fırsattır. Söylevlerde demokrasinin erdemlerinden söz edilirken öğrencilerin okul yönetimine katılmasının engellenmesi üzüncüdür, gülünçtür.

Okullarda başvuru olan düzence (disiplin) cezaları çıkar yol değildir. Dahası sorunları çoğaltıcı bir tutumdur. Singsing Cazaevi Müdürü Dr. Guluçk yıllarca önce "Kurumlarımıza getirilen büyük çoğunluğun suçlarının nedenlerinden okulları ve öğretmenleri sorumludur" demiş. Bu acı söz, eğitimcilere ve buralara bilmem ki bir şeyler anlatıyor mu? Katı tutum yerine hoşgörü, yakınlık, sevgi ve anlayışa yerverilmelidir. Yukarıda Pestallozi'nin sözünü alıntılamıştım *"En büyük eğitim gücü sev-*

gidir." Emerson'un sözü ise çok daha ilginç: *"eğitim öğrenciye saygıyla başlar."*

İş ilkesi dediğimiz, eğitim öğretim ilkesi bugün tamamıyla okullardan kaldırılmıştır. Con Dew ve Kerşestayner'in savundukları bu ilke biz de İkinci Dünya Savaşı yıllarında en güzel bir biçimde uygulanmıştır. Köy Enstitüleri'nde üreterek öğrenim gören insanlar yetişmiştir. Oralarda ataların bir sözü de gerçekleştirilmiştir: *"Yemek emeksiz olmaz."*

İş eğitimi öğrencilerin bir çok sorunlarını çözebileceği gibi sorumluluk duygusu kazanmalarını da sağlayacaktır. Öğretimini kolaylaştıracaktır. Çok ilginç bir Çin atasözü: *"İşitirim, unuturum; görürüm, anımsarım; yaparım, öğrenirim."* bu sözle yukardaki Türk atasözü her okulun kapısına yazılsa yeridir. İş ilkesi, ezberciliğin yerini alarak, eğitim öğretimin verimini arttırdığı gibi öğrencinin sağlıklı gelişmesine de yarayacaktır. Okullardan atılması gereken tek ilke ezbere dayanan ilkedir.

* * *

2- Bilgi izlenceleri (ders programları): Yeterli doyurucu olmalıdır. Yok böyle değilse, eğitimciler izlenceleri katı dogmalar olarak düşünmemelidirler. Amaç, öğrencinin yetişmesidir. Eğitimin anlamı zaten davranışı değiştirme ve geliştirme sürecidir. Derste olduğu kadar ders dışı eğitimsel ve ekin sel etkinliklerde doğa, insan, hayvan, barış sevgisi işlenmelidir. Ezbercilik yerine bilimsel yöntemlerle, neden-sonuç ilkesine dayanarak öğrenciler düşündürücü, araştırmacı yola ve yöne yönlendirilmeli.

Dünyamızda her şey, her an değişmekte, dönüşmekte, gelişmektedir. Hele günümüzde değişim ve gelişimler pek hızlı olmaktadır. Teknolojinin, iletişim araçlarının hızla geliştiği günümüzde, izlenceler bu gelişime uymalıdır. İzlenceler gelişime yetişemiyorsa, eklemelerle, özellikle ders dışı etkinliklerle açığı kapatmak gerekir. Yaratıcılığa eleştirel düşünceye yönlendirilmelidir öğrenciler. Ders izlenceleri kesinlikle siyasal kaygılarla değil, yaşamsal gereksinimler göz önüne alınarak hazırlanmalıdır.

* * *

3- Öğretmenler, bahçıvanın iyi ürün elde edebilmesi için için

çalıştığı toprağı iyi tanınması, toprağına göre tohumunu ekmlesi ve bakımını ayarlaması nasıl gerekiyorsa öğrencileri çeşitli yönleriyle tanımaları gerekir. Bedensel-ruhsal sağılıklarından tutun da bireysel ayrılıklarına ve öğrencinin kendi yetenekleri arasındaki ayrımlara değin... Çünkü eğitimin amacı, bireyleri yetenek ve yönsemeleri doğrutusunda geliştirmektir.

Öğretmenler, Atatürk'ün T.Fikret'ten alıntılar yaparak kendilerine verdiği öğütü asla unutmamalıdır. "Hiçbir zaman hatırınızdan çıkmasın ki Cumhuriyet sizden, fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister."

Cumhuriyet Gazetesi, 24.Eylül.1989

TÜRK-AMERİKAN İLİŞKİLERİ

Genellikle ABD ile olan ilişkimizi 22 Mayıs 1947'de çıkan ilk yardım ilişkisinden başlatırız. İlişkilerin yoğunluğu bakımından bu doğrudur. Ne var ki, ilişkilerimiz çok eskilere dayanmaktadır. Oral Sander ve Kurtan Fişek'in incelemelerine göre 1861-1865 Amerikan iç savaşının sona ermesiyle ABD, ellerindeki savaş artığı silahları başka ülkelere satmaya başlar. Bu silahların ilk alıcılarından biri de Osmanlı İmparatorluğu'dur. Hem de silahların alımı dolayısıyla bir çeşit rüşvet kabilinden ABD'ye armağanlar gönderilir. Şöyle: Sadrazam Ali Paşa'nın Osmanlı Elçisine gönderdiği 9 Mart 1870 Tarihli Mektubunda, Padişah Abdülaziz'in, ABD Başkanı U.S. Grant'a, Beyaz Saray'ın kabul salonunun süsleyecek Uşak halısı göndereceğı belirtilmektedir. Yani biz ABD'ye armağan vermeye, 32. Padişah Abdülaziz'in (1861-1876) ABD'nin 18. Başkanı U.S. Grant'a (1869-1877) Uşak halısı vermesiyle başlamışız... Mösyö Grand bu armağandan pek memnun olmuş ki başkanlıktan ayrıldıktan sonra II. Abdülhamit'in çağrısı sonunda (1878) İstanbul'u ziyaret eder. ABD, ta o zamandan bizlere silah satmaya başlamıştır. ama bu-

yurganlığı çerçevesinde satmıştır. Söz gelimi Osmalı-İtalyan arasındaki 1911 Trablusgarp Savaşı'nda bizim tüfek kundağı isteğimizi geri çevirir. On yıl sonra, 1921'de de Türkiye Devleti'nin silah isteği, silahların Rus Bolşevikleri'ne Ankara'daki ulusal hükümet tarafından gönderileceği savıyla gönderilmez. Bu gerekçe gerçekçi olamaz. Çünkü Ankara Hükümeti'nin Bolşeviklerden gördüğü yardımın büyük bir bölümü silahtır. Aslında ABD Türk-Yunan savaşları nedeniyle silah göndermez. Çünkü Türkiye'ye karşı tavır almışlardır. Şöyle: 1916 yılında ABD başkanı Nilson'un danışmanı İngiliz Savaş Kabinesi'yle yaptığı toplantı da, Türkiye'yi gülererek neşeyle paylaştık" demiştir. 1918'de İstanbul limanına demir atan ABD zırhlısı, 10 Mayıs 1919'da İzmir önlerine gelir ve 15 Mayıs 1919'daki Yunan çıkarmasına yardım eder. Kurtuluş savaşımız süresince de İstanbul'da kalır, Amerikan mandacılarını oluşturur. Bu zırhlıya bağlı gemilerin çoğu 1922 Eylül'ünde yenik Yunanlıları kurtarmak amacıyla yeniden İzmir'e gelir. Ancak Kurtuluş Savaşçılarımız İstanbul'a girmek üzereyken giderler. Ama bu kez de ABD Lozan'da Kapitülasyonları savunur...

Kurtuluş Savaşı öncesinde ve süresince ABD'nin güttüğü emeller, Mustafa Kemal ve çevresindeki antiemperyalist savaşçılar karşısında gerçekleşemez. Atatürk'ün sağlığında da savaştan çıkmış yoksul Türkiye, tam bağımsız, özgür, onurlu, kişilikli bir siyasa izler... Yenileşme, çağdaşlaşma yolunda yoğun ilerlemeye koyulur kendi gücünce... Bu yansızlık çağdaşlaşma çabası, Türkiye'ye saygınlık kazandırır bütün dünyada...

Atatürk öldükten sonra ve İkinci Dünya Savaşı süresinece Atatürk'ün tam bağımsızlık siyasası sürerken, Dünyada barış yurttan banş ilkesi sürdürülür... Dolayısıyla dünyada saygınlığımızdan birşeyler yitirmeyiz...

Savaş bitmiş, dünyada yeni dengeler kurulmaya başlamış. Yeni dengeler kurulurken yayılım siyasası da başlamıştır. Türkiye'nin jeopolitik durumu da önemlidir. Sovyet istekleri karşısında ABD yaklaşır. Önce 6 Nisan 1946'da Missouri İstanbul'a gelir. İstanbul bir şölen ve bayram şenliğine dönüşür. Bunu, tarihe Truman Doktrini olarak geçen siyasanın 1947'de uy-

gulanması izler. Bilindiği gibi bu siyasanın amacı, Türkiye ve Yunanistan'ın askersel yönden güçlendirilmesi olarak gösterilmişti... Truman Doktrinini Marshal yardımı izler. Yani ekonomik ve siyasal bağımlılık başlar... Toprak ağalarının iktidar olduğu 1950 yılında yaptıkları ikinci iş (birincisi ezanın Arapça okutulmasıydı) TBMM dinlencedeyken, Temmuz ayında, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanlar TBMM'ye danışmadan bir kararla 4500 yurt çocuğunu Amerikalı gerici general Macartur'un buyruğunda Kore'ye savaşmaya gönderir (Truman Doktrini askersel yönden güçlendirmek gibi olsa da denizaşırı ülkelere yurt çocuklarını öldürmeye de gönderir) Böylece 'tam bağımsızlıktan' bağımlılığa, dolayısıyla 'yurtta baş, dünyada barış' ilkesinden karşıtı bir yönüne girilmiş olunur. Her ne kadar barış sever yurttaşlar bu siyasaya karşı çıkmışlarsa da cezalandırılmaları da gecikmez. Bu uygulamayla da aydınların çoğu susturulmuş olur...

Kore Savaşı'nın sonucu ne? Yaklaşık üç yıl süren bu serüvende (2 yıl 9 ay 12 gün) 717 ölü, 5247 yaralı, 229 tutsak, 167 yitik verdik. Kazancımız ne oldu bilen varsa söylesin...

Daha sonraları, 18 Şubat 1952'de NATO'ya girmekle de ilişki sıklaştı...

1950'den önceki ABD'ile olan 3 ikili anlaşmaya 28 ikili anlaşma DP döneminde eklendi. Toprak ağalarının ve laiklik düşmanlarının (siz isterseniz hilafeti bile getirirsiniz demedi miydi dönemin başbakanı) İrkçılarla uyduğu dönemde, ikili anlaşmaları tartışmanın hiç olanağı kalmamıştı... Hemen "Vatan haini" damgasını yapıyorlardı... Ama onlar, yurdun birçok yerinde ABD'nin üstlerini kurdurdular. Yurda CIA ajanlarını soktular. Bir yandan da "Vatan cephesi" soytarılığıyla bölücülük yaptılar...

1960'larda Türkiye Barış Gönüllüleri adı altında kültür emperyalizminin elçilerini çağırdık. Hem de gümrük kolaylıkları gösterilerek ve de Türkiye'de gereksinimleri karşılanarak...

1964'te, Türkiye'nin, Kıbrıs Türklerin kırımını önlemek amacıyla, Londra ve Zürih Antlaşmalarının kendine verdiği hakka dayanarak, müdahale girişimi Johnson'un ünlü mektubuyla

önlendi. Hem de Kurtuluş Savaşçısı ismet Paşaya karşın. Üstelik Başbakanlık koltuğundan da düşürülerek...

1965 Seçiminde, Jonhson'la kolkola çektiirdiği resimleri yayımlatarark partisini iktidara, kendini başbakanlığı getiren birleri ABD üstlerini eleştirenlere "Üst yok tesis var" şaşırtmasını ortaya atarken, "kanlı pazar"lar kargaşalar yaşattı iktidar olduğu yıllarda...

1971 Martından sonra kurulan hükûmete ABD haşhaş ekimini yasaklattı. Bu yasak ancak 1974 yılındaki ortaklaşa kurulan iktidar ve hükûmetçe kaldırıldı. 1974 Kıbrıs Barış Harekatından sonra ABD silah ambargosu uyguladı...

1980'de SEİA'yı imzaladık.

1988'deki Türkiye cumhurbsaşkanının ABD'yi ziyareti ne sonuçlar verecek bakalım...

Cumhuriyet 3 Temmuz 1988

GENÇ YAŞLILAR...

Çağdaş Türk Dili'nde (sayı 1 Mart 1988) Ömer Asım Aksoy, "1982 Anayasası'nın Dili'ni didik didik ederek ipliğini pazara çıkardı. 1898 doğumlu 90 yaşındaki genç Ömer Asım Aksoy, üşenip erinmemiş, "1982 Anayasasının Dili"ni üç yönden ele alarak eleştirmiş; Yanlışları sergilemiş. Bu üç yön: 1- Sözcükler açısından, 2- Söz dizimi açısından, 3- Dil yanlışları açısından.

İçeriği yönünden çok tartışmalara, haklı olarak eleştirilere uğrayan 1982 Anayasası'nın dilini, Ömer Asım Aksoy'un, derli toplu ele alıp,tutarsızlıklarıyla, yanlışlarıyla sergilediği yazısını herkesin ders olarak okuması gerekir. 1982 Anayasası'nın kimi maddelerinde yadırgadıkları öz Türkçe sözcükler kullanılırken, kimi maddelerinde bu öz Türkçenin Osmanlıcaları kullanılmıştır. Sözgelimi 5. ve 13. maddelerinde 'amaç', 116.maddesinde

'hedef, 45. ve 131. maddelerinde 'maksat' kullanılıyor... 26.ve 29. maddelerinde 'araç' kullanılırken, 36. ve 97. maddelerinde 'vasıta' kullanılmış. Böyle 30 öz Türkçe sözcük ve bu 30 öz Türkçe sözcüğün karşılığı olan Osmanlıca sözcükler hangi maddelerde kullanılmış, tek tek sergiliyor Aksoy. Sözdizimi açısından Öz Türkçe sözcüklerle Osmanlıca sözcüklerin nasıl 'sarmaş dolaş' olarak kullanıldığına ilişkin örnekleri okuyunca acı-gülünç (trajikomik) durumu bir kez daha tiksintiyle düşünüyor insan. Dil yanlışları ise beterin beteri... Dergi sayfasıyla dört buçuk sayfa tutan bu emek ürünü yazıyı burada özetlemek olanaksız. En iyisi, dergiyi alıp düşünce düşünce okumak. Sonra da öz Türkçe düşmanlarının düştükleri durumu görmek...

Ömer Asım Aksoy'un yazısını okuyup uyuyamadığım gece (uyuyamama sayrılığı var bende), belgeliğimdeki gazete kesiklerini kanştırırken, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu Hocamızın iki yazısını yeniden okudum. 6 Mart 1988'deki sayrılarevinde yazdığı "Ey' Bozzaaa.." yazısının sondan ikinci bölümünde şöyle yazıyor:

"Böyle diyor bir ses uzaktan uzağa. İyi ama bende yaş 84; bir kaç ay sonra kısmet olursa 85 başlayacak. Ulusal Kurtuluş Savaşı dönemini çok yakından ve bilinçle yaşadım. Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti gözlerimin önünde kuruldu ve gelişti. Nasıl susayım ben.? Bu yurdun Atatürk aydınlığından çıkarılıp yeniden karanlıklara büründürülmesine gönlüm nasıl razı olsun!.. Sızılar, ağrı ve sancılar elbet günün birinde şu ya da bu biçimde sona erecek; ama ulusca içine itildiğimiz karanlık ve adaletsiz ortam sona ermezse, benim gibi sıradan bir yurttaşın sancısı dinmiş ya da dinmemiş ne önemi var?"

Dilerim, kişisel sancıları çoktan sona ermiştir genç hocamızın. Neden genç sözcüğünü de kullanmam, 18 Ekim 1987 günü yazdığı "Söylev'in 60. Yılında" adlı yazısından esinlenmemden oldu. Bu yazısının bir bölümünü alıntılایayım da genç kavramını bir kez daha anlayalım:

" Ne yazık ki, gerek 12 Mart 1971, gerek 12 Eylül 1980 darbelerinden sonra düşünmeye ve düşünceye karşı sürdürülen

resmi tutum ve uygulanan acımasız yaptırımlar, ilerde lider olacak nitelikteki nice Atatürkçü zekaları ayrılıkçı ve eylemci militanlarla aynı potaya koyarak ezmiş, yok etmiştir. Ama bu sütunlarda tam 45 yılı aşkın bir süreden beri bıkmadan, usanmadan, bezginliğe düşmeden yazdığımız gibi, insan fizik olarak yok edilebilir, ama düşünce olarak yok edilemez. İşte bu nedendir ki Atatürk, Cumhuriyetimizin geleceğini Türk Gençliğine emanet etmiştir.

Kimdir bu gençlik?

Yaşanılan yılların sayısına bakmadan, sen,ben,o..."

Ne kadar doğru bir söz... Düşünceye daldım. Seksenini yeni aşmış Cemal Madanoğlu'nun "Anılar" (Çağdaş Yayınları) kitabını okumaya başlayın, bırakamazsınız. O güzelim anlatım, canım öz Türkçe sürükleyip götürür. Kısa kısa tümceler. Uzatılmayan, ama çok şeyler anlatan anlatımlar, betimlemeler... Okurken anlarsınız, çok uzatmayan, özü süzü doğru bir insanla karşı karşıya olduğunuzu, Ve hem de yılların yaşlandıramadığı bir gençle...

Ne yazık ki, uzun süredir başyazılarından okurlarını yoksun bırakan, ama birçok yazısı yeniliğini yitirmeyen, otuz yıl önceki "Uyarılar"ı geçerliliğini koruyan yakında seksenine basacak (23 Haziran 1908 doğumlu) Nadir Nadi'nin kitaplarından hangisini elinize alırsanız alın, bir bölüme başlayınca bırakabilir misiniz bakalım... 1981'de yayımlanan "Olur Şey Değil"i okumaya başlayınca bırakabilmiş miydik?

İşçi, Uyuyamadığım gece boyunca, yaşlanmamış yaşlıları, seksen ile doksan yaşları arasındaki dört genç düşün adamımızı düşündüm. Ve sonra, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu hocamızın "Söylev"in 60. yılında" adlı yazısındaki o iki tümceyi bir kez daha yineledim.

"Kimdir bu gençlik?

Yaşanılan yılların sayısına bakmadan, sen, ben, o..."

Cumhuriyet 1 Nisan 1988

SAVAŞA KARŞI SAVAŞ

Geçen yıl Cumhuriyet'te (21 Aralık 1982) Paris kaynaklı bir haberi duygulanarak okumuştum. Haberin başlığı: "Dünya ozanları 'savaş karşı savaş' açtılar." Başlığın altını alıntılıyorum: "Geçtiğimiz hafta sonu Sovyet ozanı Andrey Voznesensky, Amerikalı ozan Allen Ginsberg ve dünyanın çeşitli ülkelerinden ozanlar UNESCO'nun Paris'te düzenlediği şiir okuma günlerinde bir araya gelerek **"savaş karşı savaş"** açmayı kararlaştırdılar"

Ozanların, bütün has sanatçılar gibi savaşa karşı savaş verme eylemlerinin yüceliğini düşünürken, "Savaş ve barış" adlı not defterim usuma geldi. Kalkıp kitaplığımdan aldım. İlk notum: "Jonhson, Teksas'taki çiftliğinden Washington'daki iş adamları kongresine telefonla şöyle söylüyor:

—Vietnam savaşının arttıracakları gereksinimler, Amerikan ekonomisini zenginleştirecektir. 1966 yılında eşine rastlanmamış bir refah bekliyoruz. (İlhan Selçuk, Cumhuriyet, 5 Aralık 1965)

Zaman denen; şey çabuk geçse de kimlerin ne zaman ne söyledikleri çabuk unutulmuyor, yazı sayesinde. Belki belleğimde kalmayabilirdi yukardaki Jonhson'un sözleri, ama, Şırnak'tan Uludere'ye giderken "Milli" denen bir köy var. Çantamda taşıdığım gazeteden İlhan Selçuk'un yazısını orada okumuşum ki, bunu da yazmışım. Yukarıdaki Jonhson'un sözleri bana ünlü ozan Mayakovsky'nin dizelerini anımsattı.

"Bulutların ardında-uzanıp; yatmış-Amerika. -Uzanıp yatmış,- Durmadan yatmakta,- kehvesini, kakaosunu dünyanın."

Not defterime yeniden göz gezdirmeye başladım. Aynı yılın aynı ayında okuduğum bir kitaptan 5 tümce yazmışım Alıntılıyorum:

—Bir tankın ederi, 84 traktörün ederini aşıyor.

—Bir bombardıman uçağının parasıyla 20'şer sınıflı 30 okul yapılır.

—Bir uçak gemisi 400 bin kişinin bir yıllık yiyeceğini karşılar.

—Bir zırhlı tümenin gideri ile 4'er odalı 32 bin ev yapılabilir.

—Bir Torpilin parasıyla harabelerde sürünen 1000 çocuğun 16 bin günlük yaz kamplarının giderleri karşılanabilir.

Not defterime yazdığım, neden savaşa karşı olunmasını gerektiren sayılarla tanıtılması yapılmış 5 tümce...

Bir barış ozanımız Ceyhun A. Kansu, "Hiroşima 8.15"adlı şiirinde şöyle yazmıştı:

"kırkbeş saniyede oldu herşey/ 8.15'de Hiroşima vardı/ Hiroşima yaşıyordu/ sanliyelerin çiçek soluğunda/ Saat 8.16 olduğunda/ yoktu Hiroşima/"

6 Ağustos 1945'de bir atom bombası Hiroşima'yı kırkbeş saniyede yok etmiş, bir anda 245.000 kişiyi öldürmüştü. Binlerce kişiyi de kör, sakat, sayrı bırakmıştı. "Ama bugün bir nükleer başlıklı füzede, ilk atom bombasının 50 bin katı güçte patlayıcı madde bulunuyor." Bu tümceyi de Aydın Azdalga'nın bir yazısından not defterime geçirmişim. Hem de İtalyan KPB, Berlin guer ile yaptığı bir görüşmede İspanya KPB. Carillin şu sözlerinin yanına: "Üçüncü Dünya Savaşın iyimser varsayımıla insanlığı taş devrine götürür."

Not defterimden bir başka aktarma. Sami Kohen'in "Silahlara Veda adlı yazısının başlangıcı diye not ederek tımak içinde yazmışım: bunu da alıntılıyorum.

"Dünya ülkelerinin silahlanmaya harcadığı para, yılda 500 milyar doları, yani 60 trilyon lirayı buluyor. Diğer bir deyişle askeri amaçlara giden para, dakikada bir milyon dolar veya 120 milyon lira. (yazıldığı tarihte, tarih alıntının sonunda, yoksa dolar karşısında liranın değeri şimdilerde böyle değil. B. A.) Yılda, yeryüzünde açlıktan 30 milyon insan ölüyor. Eğer silahlanmay ayrılan paraların sadece biri yiyeceğe aktarılabilseş yeryüzünde kimse açlıktan ölmeyecek. Halen dünyada 50 bin nükleer bomba var." (Milliyet Aktüalite, 9. Ağustos. 1981)

Bütün bu korkunç gerçekler karşısında, yumuşama, silahsızlanma dene dene, Soğuk Savaş Edebiyatı, Silahsızlanma Yarışı yaptığı bir ortamda ozanlar elbette ki "savaşa karşı savaş" açacaklardır. Çünkü yapılacak ilk şey budur. Yalnız ozanların değil, akli başında olan herkesin!.. Herkesin ilk istediği şey barış olmalıdır.

Cumhuriyet ,6 .Ekim. 1983

SIYASAYA SOYUNANLARA

Bir ara dönemde yaşıyoruz. Çok partili demokratik döneme geçiş sürecindeyiz. Partileri kuranlar, bu partilere girenler, yani siyasaya soyunanlar, kırk yıla yaklaşan çok partili parlamenter yaşamımızda olmaması gereken kördöğüşü ve bu kördöğüşün ülkeyi sürüklediği çıkmazları, bunalımları unutmamaları gerekir. Salt kişisel, ailesel, takımsal (zümresel) siyasal çıkar çabalarının, sonu gelmeyen isteklerin neye mal olduğu yaşanıldı, acıyla... Prof. George Vedel'in, "Demokresi gerçi siyasal partiler olmaksızın yaşayamaz, ama siyasal partiler yüzünden de ölebilir" sözünü geçmişin birçok siyasacısı, sanki anlaşılmışlar gibi elbirliğiyle doğruladılar. Kendilerine ettikleri gibi, ülkeye de ettiler... Elbette tümü böyle değildi. Ama çoğunun davranışları, yukardaki sözü doğruladı... Eğer özeleştirimlerini yaptıysalar, zaten kendileri de, yargımızın doğruluğunu paylaşacaklardır. (Bu yargımızdan, düşüncemizden dolayı, siyasanın karşısında olduğumuz, siyasacıları küçümsediğimiz, kıskandığımız anlaşılmasın. Biz, siyasayı yurt yönetimi olarak anlıyoruz. Siyasacıyı da horlamıyoruz...) Yalnız, siyasacıların, partilerin özel çıkarlar yerine genel çıkarları, barışı, hoşgörü, özgürlüğü toplumsal adaleti gözetmelerini, savunmalarını istiyoruz. Bu doğrultudaki çabalarını her yurtsever destekleyecektir. Yurt yönetimine, Siyasaya girişenler, erdemli davrandıkları sürece elbet saygı göstereceklerdir. Yani demokrasiyi demagoji olarak anlamadıkları sürece... Dahası: Günümüzden ikibin beşyüz yıl kadar önce yaşamış olan Atina'lı devlet adamı Perikles'in (İ. Ö. 495-429) Demokratik sivil yönetim önderliği ve sözcülüğünü yaparak, "Yurt ve devlet işlerine ilgi göstermeyen bir kimseyi zararsız değil, yararsız sayarız" sözünü de benimsediğimiz için, içtenlikle destekleriz de... Yeter ki yurt alanı yine bir curcunaya dönmesin! yeter ki yine kirliliği, kanlı bir ortam yaratılmasın! Dileğimiz bu. Bu içten dileğimizi belirtirken, siyasaya soyunanlara, gelip geçmiş kimi düşünür, yazar ve devlet adamlarının sözlerinden yaptığımız bir derlemeyi de sunuyoruz. Bu sözleri de unutmamaları (okuma olanağı bulabilmeleri) dileğimizdir:

"Kimi insanları her zaman, bütün insanları da kimi zaman kandırabilirsiniz; ama bütün insanları her zaman kandıramazsınız..." (Linkoln)

"Kimse kimseyi razı olmadan yönetemez" (Linkoln)

"Partiler, düzenli düşüncelerdir" (Disrael)

"Her siyasal parti, kendi yalanını yutarken ölür." (Arbuthnot)

"Siyasayla tüzeyi ayıranlar ikisinden de bir şey anlamamışlar demektir." (J. Morley).

"Siyasal partiler, birbirlerini lanetlemek için kurulur." (C. Clay).

"Şakşakçılıktan hoşlananlar, eninde sonunda pişman olurlar." (Phædros)

"Herkes benim düşünceme katılırsa yanılmış olmaktan korkanm." (O. Wilde)

"Bir ulus, yansı özgür, yarısı tutsak olursa yaşayamaz." (Linkoln)

"Vatanım için verecek birden çok canım olmadığı için üzgünüm." (Hale).

Cumhuriyet 31. Temmuz 1983.

BANKERZEDELER GİBİYİZ

Dikkatli okuyucuların gözünden kaçmadığını sandığım ilginç bir haber ve yorum yayınlandı. 16 Eylül 1982 günlü Cumhuriyet'te: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Ekonomi Bölümü öğretim üyesi ve Devlet Planlama Teşkilatı eski Şube Başkanı Dr. Oktay Varlıer'in yaptığı araştırmaya göre, işçi-memur geliri son on yıl içinde yüzde 50 azalmış, aşınmada süreklilik kazanmış durumdaymış.

Varlıer şöyle söylüyor: "70'li yılların sonunda ve 1980'de üç haneli rakamlara ulaşan enflasyon, Türkiye'de zaten dengesiz olan gelir bölüşümünü, özellikle işçi ve memurların aleyhine

bozmuştur. Türkiye'de çalışan nüfusun yaklaşık 3'te 1'ini oluşturan işçi ve memurların milli gelirden aldığı pay son on yıl içinde yarı yarıya azalarak, yüzde 32.5'ten yüzde 16,2'ye düşmüştür. Memurların gelir payındaki düşüş, işçilerden daha büyük orandadır.

Yorumun altındaki tablodan elde edilen bilgiye göre: İşçiler 1972'de ulusal gelirden yüzde 19,7 pay alırlarken, 1981 yılındaki ulusal gelirden aldıkları pay yüzde 10,9'a düşüyor.

Memurlar 1972'de ulusal gelirden yüzde 12,8 pay alırlarken, 1981'de 5,3'e düşüyor, ulusal gelirden aldıkları pay. Yani memurların aldıkları paydaki azalma oranı son on yılda yüzde 60'a kadar büyürken, işçilerin paydan aldıkları azalma oranı yüzde 45 dolayındaymış.

Bu ilginç haberin ve yorumun yayımlandığı günden sekiz gün önce de, yani 8 Eylül 1982 günü yine Cumhuriyet'te, "Banker zede hastalıkları" yanbaşıyla bir haber yayımlandı. Bankerzede hastalıkları şöyle sıralanıyordu: Seksüel isteksizlik, hayattan zevk almama, yaşamak istememe, ağlama, uykusuzluk, kilo kaybı, başağrıları, suçluluk duyma, halsizlik.

Bu sonuç, 18. Ulusal Psikiyatri ve Nöroloji Bilimleri Kongresine, "Sosyo-ekonomik statü ve rollerde birden ortaya çıkan değişikliklerin yarattığı ruhsal sorunlar" Konulu bir tebliğ sunan. Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü Başkanı Prof. Dr. İsmail Çifter'in incelemelerinden çıkıyor.

Bir süre önce de bir başka gazetemizin (Yolculukta okuduğum için bu gazeteyi sakdayamadığımdan adını ve tarihini anımsıyamıyorum) yine ilginç ve üzüncü bir haberini okudum: Yaşam pahalılığı nedeniyle, ülkemizde her on kişiden birinde ruh hastalığı belirtileri görülüyormuş...

Bu, incelemeye-araştırmaya dayalı ilginç ve üzüncü üç haber, okuyup geçilecek eften-püften haberler değildir. Yaşam pahalılığı canavan, yaşamını allak-bullak ediyor insanlarımızın. Şunu açıkca belirtelim.. Ülkemiz insanların büyük çoğunluğu gün geçtikçe ruh sağlıklarını hızla yitirmekte, sayrılıklar (hastalıklar) bataklığında debelenmektedirler. Gözlemler, araştırmalar, incelemeler bu gerçeği göstermektedir Bilime inanıyorsa,

bilim adamlarımızın bulgularına da inanmamız gerekir Yadsı-
mak bir şeyi çözümlemediği gibi, gerçekleri de külleyemez. Yıl-
lardır sûrûp geldi bu.

Acımasız yaşam pahalılığı karşısında gelirleri sùrekli olarak
azalan emekli, memur, işçi kesiminin yaşamsal sorunları ço-
ğalmaktadır. Bugün emeklilerden çeklerini kırdıramayanların sa-
yısı, kırdıranların yanında yok denecek kadar azdır. Borçlarının
altında ezim ezim ezilmektedirler. Emeklisi, memuru, işçisi ke-
derli, tasalı, hüzünlü, gelecek korkusu içinde, erim erim eri-
mektedirler. Cumhuriyet'teki "bankerzede hastalıkları" haberini
okuyan bütun emekliler, memurlar, işçiler, sanırsız ki "bankerze-
deler gibiyiz" diye söylenmişlerdir.

Evet, bankerzedeler gibiyiz!..

Cumhuriyet ,3 .Aralık .1982

İLERLEME GELİŞME

Bütun ÷lkelerin, özellikle az gelişmiş ÷lkelerin düzeni, hiç bir
zaman kurulu bir düzen olmamak gerekir. Sürekli değışimler,
gelişimler ve çağdaşlaşmak zorunluluğu, kurulu düzenlerde yeni
ve ileriye götürücü düzenlemeler getirir. Biz buna evrim ve dev-
rim düzeni de diyebiliriz. Mustafa Kemal Atatürk'de, devrimcilik
ilkesini boşyere ortaya atmamıştır. Devrimcilik geçici bir kavram
değildir. Devrimcilik, tutuculuğa karşıdır, kurulu bir düzeni değil,
sùrekli olarak yeni düzenlemeleri, evrimleri, devrimleri gerektirir.
Özellikle bizim gibi geri kalmış ÷lkeler, düzenlerini yeni düzenle-
melerle sùrekli olarak ileriye doğru götürmek, geliştirmek zo-
runluluğundadır. Ancak böyle çağdaş uygarlık düzeyine ayak
uydurabilirler.

Bu durumu, şu somut örneğe benzétebiliriz: Saksıdaki limon
fidesi, büyüyüp geliştikçe kabını zorlar. Çünkü kap, gelişim
karşısında sınırlıdır, donmuştur. Limon fidesi, gelişme süresi
içerisinde saksısını çatlatmazsa veya gelişimine uygun olarak

daha geniş yeni saksıya dikilmezse, gelişemez; giderek sararır ve bir zaman sonra da kurur. Bunun içindir ki, gelişmekte olan ülkelerin, ekonomik, toplumsal, kültürel, toprak, konut, vergi vb. düzenlerinde donmalar düşünülemez; sürekli yenilemeler düzenlemeler düşünülür. Yani, kurulu düzenlemeleri olamaz gelişmekte olan ülkelerin... Geri kalmış, az gelişmiş, gelişmekte olan ülkelerde (hangi deymi kullanırsak kullanalım) kurulu düzenleri korumak, dondurmak, tutuculuk ve boş çabalardır. Bilimselliğe aykırı davranışlardır.

Ülkeler, düzenlerini tarihsel akışa uygun olarak düzenlemek durumundadırlar. Zaten toplumsal uyanışlar da tarihsel akışla koşut olarak ilerlemektedir. Toplumsal uyanışlar sonucu insanlar, sürekli olarak yeniyi, ileriye, mutluluğu özlemekte ve önermektedirler. İnsanoğlu tarihsel akışın içinde yeni yeni istasyonlara taşınıp gedecektir. Her şeyi yaratan insanoğlunun beyni, bütün insanların mutluluğunu yaratan ortamı da yaratacaktır. Bu yaratış beki geç olacak ama sağlam olacaktır... Pürüzsüz olacaktır. Düşününün bir dağ çeşmesini; parmak kadar ince su akar akar akar en sonunda aktığı yerdeki taşı aşındırır, oyar... Hızla akmasa da sert olmasa da yaptığı bir iş olmuştur... Bu iş zaman içinde olmuştur. Toplumsal uyanışlar da böyledir. Zaman denen ana, toplumları, çirkine, kötüye, karşı uyandırır; iyiyi, güzeli, doğruyu, mutluluğu düşündürür, özletir; özelemler önerilerle canlılık kazanır; somut olarak belirmeye başlar...

İnsanın mutluluğu için her şeyi yaratan beynin olgunlaştırdığı düşünceler, buluşlar birikmeye başlar... Bu düşünceler, buluşlar birikim yaptıkça, insanoğlu da gelişir, insansal nitelikleri gelişir. Zaten insanı hayvandan ayıran en önemli özelliği düşünmebilmesidir; düşündükçe insanlaşmasıdır...

Düşünmek, daha çok düşünmek ve düşündüğünü olgunlaştırmak, olgunlaşan düşüncelerini de, yani beyin ürünlerini de yaymak evresi gelir sonra. Artık, özgürlük kapısından beyin ürünlerinin akmaya başlama evresi başlamıştır. Ama yavaş yavaş, ama gürül gürül... İnsanlar, ancak özgürlük kapısından beyin ürünlerini akıtabildikleri sürece mutlu olurlar. İnsanlar böylece çevrelerine birşeyler verirler ve çevrelerinden bir şeyler

alırlar... Yararlı olurlar ve yararlanırlar... Düşünmek, düşüncelerini yaymak istemi insanları özgürlük sorunuyla buluşturur... İnsanın düşünmesi, düşüncelerini yayması, toplum yararına olacağından, en insansal hakkıdır... Bu durum da insanlar arasında birçok bağların kurulmasına, gelişmesine yol açar. İnsanların benzerlikleri, ortak yönleri artar. Sürekli etkileşimler, insanları ortak sorunları konusunda da daha bilinçli, daha insansal düşündürmeye başlatır. Giderek, bencillikler azalır. Elcillikler çoğalır... Yoksullukların yerine varıllıklar oluşur... Çünkü insanlar, bireysellikten toplumsallığa doğru ilerlemiş olacaklar, ortak mutluluğa doğru yönelmiş olacaklardır...

İnsanlığın mutluluğu için her şeyi yaratan beynin olgunlaştırdığı ürünler gün ışığına çıkmazsa bu insanlık için büyük bir yitim olur... Çünkü insanlar arasındaki iletkenler, insanları toplumsallaştırır ancak... Ve ancak insanlar böylece ortak ülküler ortak çıkarlar içinde bütünselleşirler... Birbirlerini yeme, gemleme, kazıklama olmaz...

Cumhuriyet 18 Haziran 1982

MASAL GİBİ

Öğretmenlere İstanbul'da bir sayrılarevi (hastane) armağan ettikten sonra 1929 yılında genç yaşında ölümüyle Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e gözyaşları döktürten öğretmen dostu M. Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin ölümüne çok yananlardan biri de Hasan Ali Yücel olsa gerek ki şöyle yazar arkasından: "O levent cüssenle hayattın, candın/ Neş'eydin, kuvvettin ve heyecandın..."

Bu dizeleri yazan H. Ali Yücel, Mustafa Necati'nin ölümünden on yıl sonra M. Eğitim Bakanlığı görevini üstlenir.

Mustafa Necati'nin durumu ve içinde yaşadığı ortam ve koşullarla, H. Ali Yücel'inki çok değişiktir. Bir kez Mustafa Necati'nin gücü Ulusal Kurtuluş Savaşı'ndan kaynaklanıyordu. İkinci gücü de Mustafa Kemal'den alıyordu. Atatürk, M. Eğitim

ve öğretmen konularında söylediklerinin uygulandığını görünce M. Necati'nin girişimlerini destekliyordu. Öğretmenlere aylığını geçikerek ödeten valiyi, öğretmeni azarlayan valiyi, zamanın iç işleri bakanına baskı yaparak hemen görevinden aldırılan Mustafa Necati'yi mırın kının ederek şikayet edenleri Atatürk, "Eee o kocaman öğretmen ordusunun, fikri hür vicdanı hür ırfanı hür nesiller yetiştiren öğretmenlerin bakanıdır. Güçlüdür. Dediği yapılacaktır" diye yanıtlar, esin kaynaklarından T. Fikret'in şiirlerini okurken ki gibi heyecanla...

Hasan Ali Yücel, Mustafa Necati'nin kuşağından sonraki kuşaktan. Bu yüzden Kurtuluş Savaşı'na katılamamış, o anlı- şanlı savaştan da güç almamış. Mustafa Kemal ölmüş olduğu için de, öylesine destekçi büyük bir önderi de yoktur arkasında. İnönü'nün belli bir süre büyük desteğini gördüğü yadsınamaz, ama, bir süre sonra, H. Ali'ye kendi partisinden destek değil köstek olanlar karşısında, İnönü sessiz kalmayı yeğlemiştir, günün siyasal koşullarında... Ortam ve öbür koşullar da çok güçlü M. Necati'nin döneminden... İkinci Dünya Savaşı'nın dünyamızı yakıp kavurduğu dönemdir O' nun dönemi. Durum kötü. Savaşa girmeme akıllılığı yapılmışsa da, savaştan etkilenmemek olanaksızdı. Ayrıca bu nedenden de kaynaklanan yoksulluğumuz son kertesine ulaşmıştı. Açlık ve kıtlık yıllarını yaşıyorduk. Bitleri yok edemediğimiz için, tifüsten, karaborsa canavarının bir hortlak gibi dolaşmasından açlık ve besinsizlik yüzünden veremden ölüyordu insanlarımız. Evet açlık ve besinsizlikten vereme tutulanlar bir bir gidiyorlardı... Veremi iyileştirecek ilaçlardan da yoksunduk o yıllar. Verem bugünkü kanser gibi korkunçtu. İşte bütün bu acı korkunç açlık ve kıtlık yıllarında Yücel, Milli Eğitim Bakanı'ydı. Çok yazıldı, üzerinde çok konuşuldu, romanlara incelemelere konu oldu kurduğu Köy Enstitüleri, Türkiye bozkırlarının 21 yerinde fışkıran gür kaynak, 21 Baraj, 21 Fabrika, 21 üretim çiftliği, 21 bin Promete'ydi bu kurumlar, hem de kendi yağıyla kavrulan. Devlete yük olmayan. Yaratırken öğrenen, yarattığından yararlanan yönetici öğretici ve öğrencileriyle. bu yüzden olsa gerek sonraları destanı, romanı, incelemesi yazıldı. Pek çok tartışıldı. Tartışıldı, çünkü çıkarla-

rından olacakların ayaklarının altından toprak kayıyordu.

Yücel, destanlaşan yalnız bu kurumları kurup geliştirmedir. Şimdi pek çok kişiye sorsak bilmezler: Ankara Devlet Tiyatro Ve Operası, Meslek Ve Teknik Öğrenim Kuruluşları'nın örgütlenmeleri, Teknik Üniversite'nin tam örgütlü bir biçim alması kimin zamanında ve çabasıyla oldu? Bilmeyenlere söyleyelim hemen: Hasan Ali Yücel zamanında ve O'nun çabasıyla... Bütün bunların yanısıra asıl destanlık büyüklük bir iş başardı Hasan Ali yücel. Nedense bu işin üstünde pek durulmaz. Şimdi bu üzerinde pek durulmayan büyük başarısının üzerinde duralım biraz. Bu büyük başarı: Dünya soyyapıtlarının (klasiklerinin) dilimize çevrilip basılıp ve yayımlanmasıdır. Bu başarıyı sergileyelim birazcık: Beş yıllık izlenceye (Programa) giren 100 soyyapıt'ın dilimize çevrilip, basılıp, yayımlanması 9 fazlasıyla yani 109 soyyapıt iki buçuk yılda 1944 yılının Mart ayında başarılmış oluyor. Ondan sonraki 5 yıl içinde de izlenceye 500 soyyapıt alınıyor. Ve çevrilip basılmaya, yayımlanmaya giriliyor...

109 soyyapıtın çevrilip yayımlanması iki buçuk yılda başarıldı dedik. Hem de 1944 yılının Mart'ında. yani henüz İkinci Dünya Savaşı bitmemiş. Yukarda değindiğimiz gibi açlık, kıtlık, yokluk yıllarındayız.. Bit-Tifüs, karaborsa, yokluk, açlık, verem canımızı alıyor. Bu koşullar ortamında, kültür çölü görünümündeki Türkiye'yi kurtarmak için görkemli bir başarı değil mi yapılan?. Masal gibi geliyor değil mi? Evet masal gibi, söylence (efsane) gibi... Hem de Promete söylencesi gibi. Ne kadar da benziyor yapılan iş, Promete söylencesine. İkisi de karanlığa bilisizliğe (cehalete) karşı açılan birer savaş.

Yücel'i yücelten bir başka başarısı da işte buydu... Yedi yıl, yedi ay, yedi gün Milli Eğitim bakanlığı yapmış Yücelin başarıları kendinden sonraki dönemlerde, o dönemlerin Milli Eğitim Bakanları'nın sözleriyle "Milliyetçi öğretmen" "Essah öğretmen", "Öğretmen ABC öğretsin" kargaşası, çekişmesi, oylaması yaşanırken hep saygıyla anıldı.

Yarın (27 Şubat) onun 21. ölüm yıl dönümü. Bu yıldönümünde bir kez daha saygı Yüce insan Yücel'e

Culhuriyet ,26. Şubat .1982

DERS ALSAK

Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü hazırlayan çürüyüş, çözülüş 90 yıllık bir süre içinde olmuştu. Şöyle ki:

Abdülmecit'in Londra'dan getirtip kendisine Hariciye Nazırı yaptığı Mustafa Reşit Paşa Londra'da elçiyken, 1838 de ingilizlerin hazırladığı Osmanlı ülkesini açık pazar durumuna sokan İngiliz-Türk ticaret anlaşmasına hemen imza atmıştır. Arkasından Lord Palmerton şaşkın şaşkın, "Bu adam ya aymaz, ya da akılsız bir hain" der. Gerçekten M. Reşit Paşa'nın bu anlaşmayı imzalaması bir aymazlık, akılsızlıktır. Çünkü 1838'lerde gelişmeye başlayan Liman Burjuvazisinin ülkeyi Batıya açılan bir pazar durumuna sokması, önce yerli endüstriyi engellemiştir.

Abdülmecit zamanında 1854'te ilk dış borç alınır. 1875'te de, yani Abdülaziz dönemi içinde, Osmanlı imparatorluğu bırakınız borçlarını ödemeyi borçlarının fazini bile ödeyemeyeceğini du-

yurur. Böylece ekonomik bağımlılık başlar. Bunu ikinci Abdülhamit dönemi içine giren 1881 yılında "Muharrem Karameesi"yle kurulan "Duyun-u umumiye" (Genel Borçlar) yönetimi izler. Toplum yapısında da çürüme iyice başlar. Çünkü ekonomiyi "Duyun-u Umumiye" yönlendirmektedir. Ekonomik bağımlılık, siyasal, toplumsal, kültürel vb. bağımlılığı da birlikte getirmiştir. "Duyun-u Umumiye" yönetimi kurulurken yapılan anlaşma gereğince yönetimde yabancı kuruluşlar, yönetim sorumluluğuna katılmışlardır. Böylece ekonomik bağımlılığın yanı sıra ekonomik bağımlılığın boyutu büyümüş; devlet memurların aylığını bile ödeyemez duruma düşmüştür. Ayrıca, "Ayncalıklar" (kapitülosyon) almış yürümüşdür.

Ekonomik bağımlılık, toplumsal çürüyüşle birlikte, çalkantıları, çüzülüşü de getirmiştir. II. Abdülhamit dönemindeki kanşıklıkları, siyasal parti çekışmelerini, sürgünleri, hoşnutsuzlukları, huzursuzlukları öldürmeleri ve 31 Mart olayını anımsayalım.

Abdölmecit'le başlayan Abdölmecit'in kardeşı Abdölaziz'le süren, Abdölmecit'in oğlu II. Abdölhamit döneminde yoğunlaşan bağımlılık, yine Abdölmecit'in oğlu Vahdetdin döneminde 600 yıllık imparatorluğun çökmesine neden olmuştur Vahdettin çöküntünün altında kalmamak için her işbirlikçi gibi iş birliği yaptığı ülkenin bir gemisiyle kaçtı. Ama, geriye bir yıkıntı, çöküntü bırakarak...

Bu çöküntüyü, yıkıntıyı başta Mustafa Kemal olmak üzere Kurtuluş savaşıçılarının kurmuş olduğı hükümet temizlemiş yerine yepyeni kurumlarıyla, yepyeni, bağımsız onurlu bir devlet kurmuştur. Emperyalist ülkelere verilen ödünler, ayrıcalıklar, lozan'da yırtılıp atılmıştır. "tam bağımsızlık" ilke edinilmiştir. Ne var ki İkinci Dünya Savaşından sonra da ikili anlaşmalarla iş değışti. Mustafa Kemal'in "tam bağımsızlık" ilkesi çiğnendi. Gazi'nin, "yurdumuzu yoksulluğa ülkeyi yıkıntıya sürükleyen türlü nedenlerin içinde en önemlisi ekonomik bağımsızlıktan yoksun oluşumuzdur."imi, simi (işaret unutuldu. Hele 1950'de Koreye çok sayıda asker yollamakta iş tamamen değışti: Atatürk'ün "Yurtta barış dünyada barış" ilkesi de çiğnendi. "Küçük Amerika olmak" saynlığına kapıldılar. Paramızın sürekliliği

değeri düşürüldü, Ekonomi allak bullak oldu. Paramızın değeri, ekonomimiz IMF'nin denetimine girdi. Sanki Abdülhamit dömeni hortladı. Aynı kargaşalıklar, parti çekişmeleri, öldürmeler, toplu insan kınmları aldı yürüdü. Aymaz, yeteneksiz yöneticiler, beceriksiz siyasacılar, demokrasiyi curcuna, TBMM'yi mahalle kahvesi, bakanlıkları babalannın çiftlikleri sandılar. Böylece kirli, kinli, kanlı bir ortama soktular üylkemizi. Tarihten ders almadılar. ve 12 Eylül'e ulaşıldı.

Tarihten ders alsaydık 12 Eylül müdehalesine gerek duyulmazdı. Bari bundan sonra aklımızı başımıza toplayasak.

Cumhuriyet ,30. Ekim. 1981

"ÖZGÜRLÜKÇÜ PARLAMENTER DEMOKRASİ"

Yukarıda üç sözcüğü tımak içine almamın nedeni kendime ait olmayışından, bir, ikincisi kimi yetkililerin bu üç sözcüğü son bir kaç yıldır sık sık yinelemeleri dolayısıyla bir çeşit kısa anlattımlara- söz (veciz) niteliğine bürünmesidir.

Kim olursa olsun, bu üç sözcüğü yan yana getirerek, bizim dizgemiz düzenimiz budur (elbette bu kadar öz Türkçe söylemiyorlar) dediler mi elimde olmayarak kahkahayı koyuyorum. Amacımız özgürlükçü parlamenter demokrasiye ulaşmak deseler insana koymaz. Uslu uslu dikkatle dinleriz. Ama böyle söylemiyorlar, özgürlükçü parlamenter demokrasimiz diyerek söze başlıyorlar ve bu üç sözcüğü söylerken de kol ve başlarıyla yaptıktan davranışlarla (Jest) ve yüzlerinde oluşturdukları kımıldanışlarla (mimik) dinleyenleri inandırmaya çalışıyorlar. Aslında söylediklerine kendileri de inanmıyorlar. İnanmadıkları içtensizlik davranışlarından yansıyor aydınlar da alaya alarak (istihza ile) gülüyorlar.

Bir kez ilk sözcüğü ele alalım önce. Özgürlük; Türkiye'de gerçek bir özgürlüğün olduğunu hiç bir namuslu aydın söyleyemez.

Yasak kitap sözünün söylendiği bir ülkede özgürlük yok demektir hele de yasaklanmış yayın yayımlandığında, yani yasaklanmadan önce bu kitapları bir kişi kendisi için edinmişse ve sonra bu kitaplar yasaklanmışsa (ister haberli olsun ister habersiz) hele eylemi yoksa, aramada evinde bulunca (*yargıtay ikinci ceza dairesi satışını yapmamak ve propaganda amacıyla kullanmamak koşuluyla, yasak yayın bulundurma suç olmayacağına karar verdiği halde*) O kişinin bırakın tutuklanmasını ifadesinin bile alınmaması gerekir... Bunu da geçelim, elindeki gazeteye bakarak saldıraya uğruyor insanlarımız. Son günlerde biri doğu bölgemizden biri de güney bölgemizden iki arkadaşla karşılaştım. Bu iki arkadaşım yüksek öğrenimden geçmişler. Yakından tanıyorum. Üstelik birisi de yargıç. ikisi de Cumhuriyet, Demokrat gazetelerini alamadıklarını, okuyamadıklarını söylediler. Ellerindeki kitaplar da 1971'den önce aldıkları kitaplarmış. Ben şaşıtmışsınız şaşmayın... Bir üçüncü arkadaş ki, Fransızca öğretmenliğinden emekli, iki dil bilir; Fransızca öğretmeniyken, Gorki'nin Ana'sını dilimize çevirirken tutuklanmıştı azkala öğretmenliğinden de oluyordu bu yüzden. Bu arkadaşşıma, emekliliği, nasıl değerlendirdiğini sorduğumda, "karete tekniği"ni çeviriyorum.... Gazetesine diye yanıtladı, tutucu bir gazete adını vererek. İşte üç örnek. İnsanlarımız ne duruma düşürülüyor anamalcı (kapitalist) düzenin dişlileri arasında. Bütün bunları da bırakalım, can güvenliği var mı Türkiye'de? Yok!...

İkinci sözcüğe gelelim; **Parlamentör:** Parlamentoda parlamenterler vardır da ne oluyor? Yasama meclisindekiler birbirlerine sövmekten, uygarca olmayan davranışlardan başka (hem de bu yoksul ülkenin verdiği dolgun aylık ve yolluklara karşın) ne yapıyorlar? Aylardır Cumhurbaşkanı seçim serüvenini düşününüz bir kez!... Yurttaşlar inim inim iniyor yaşam pahalılığından. Memur, emekli, emekçi "sosyal içerikli" yasaların çıkmasını bekliyorlar aylardır. Çıkıyorlar mı? Çıkarmıyorlar... Yani parlamento çalışmıyor. Faşizmin tımanışını önleyici önlemler alıyorlar mı? Faşizme engel olacak yerde, faşizmi tam anlamıyla getirip egemen kılmaya çalışanlar yok mu parlamentoda? Bütün

bunlar bilinen şeyler. Bunun için çok söz söylemeye gerek görmüyorum. Bunun için, böylece ikinci sözcüğü de geçelim.

Gelelim üçüncü sözcüğe. **Demokrasi**: Bir kez demokrasinin tanımı, bir başka yazımda belirttiğim gibi (bilerek, bilinçli olarak): "halkın halk tarafından halk için yönetimidir." Bu tanımı da bilmem kaç yüz yıl önce ABD Başkanı Lincoln yapmış. Ve bu tanım geçerliliğini sürdürmüştür. Yani klasikleşmiş bir tanımdır. Şimdi ülkemizin yönetimi bu tanıma uyuyor diyenler var mıdır? Bir kez halkımızın önemli bir kesimi karabilisiz. Onları oy pusulalarına parmak basmaktan kurtaramamışız. Ayrıca bu büyük çoğunluk yoksul, aç insanları sözle, parayla kandırmanın kolaylığı bilinen bir gerçek. Üstelik 21 yaşından küçükler de oy kullanamıyorlar. İnsan sayımızın önemli bir kesimini gençlik oluşturmaktadır. Bu gençlik oy kullanamadığı için boşalamayarak, siyasal yeğlemelerini yapamadıkları için doyumsuz ve uyumsuz oluyorlar. Siyasal tavırları haklı olarak başka oluyor. Ve bizler de çeşitli kötölemelerle onlara karşı çıkıyoruz... İdam ediyoruz ama, oyunu kullandırmıyoruz. Ne kadar büyük haksızlık! Buna ne diyelim? Yirmi yaşında fakültede okuyan bir genç, yetmiş yaşında okur-yazar olmayan, yoksul bir ırgat kadar düşünemez mi? Oyu, yeğlemesi kolay kolay satılabilir mi?

Demokrasi sözcüğünü, söyledikleri daha önceki iki sözcükle birlikte kullandıkları gibi, bir de "çoğulcu demokrasi" deyince gülünçlük derecesi daha da artıyor.

Yani yukarıdaki üç sözcük, buna bir de "çoğulcu" sözcüğünü ekleyelim isterseniz, boş kovanları anımsatmıyor mu?

Parlamento çalışmaz. Devlet işlemez duruma gelir. Özgürlük yok edilir. Yani ne barınma, ne ısınma, ne beslenme, ne korunma, ne söz söyleme-yazma, ne de yaşama güvenliği kalmaz. Ama bol bol demokrasiden, hem de "özgürlükçü parlamenter demokrasi"nden söz edilir. Söylevler çekilir. Bizler de haklı olarak, kulaklarımızı yırtarcasına konuşanlara bakarak, "her siyasal parti, kendi yalanını yutarken ölür," diye düşünüyoruz, John Arbuthonot gibi...

Cumhuriyet Gazetesi, 4.Ağustos.1980

KİR, KİN, KAN YALAN DERKEN...

İçinde bulunduğumuz kirli, kinli, kanlı ortamı ve duyagelmekte olduğumuz yalanları düşündükçe birey olarak kaygılanmamak, kederlenmemek, iğrenmemek olanaksız. Kuşkusuz ki, bütün bu acı, üzüncü, beterin beteri görünüm karşısında ülkesini, halkını seven, kendi güvenliğini de düşünen herkes tasa içinde kıvrınmakta ve tedirgindir. Kaygılı, tasalı, tedirgin, güvenceden yoksun insanlarımızın oluşturduğu toplumumuzun görünümü de sağlıklı değil. Toplumumuz büyük bir çalkantıyı, sarsıntıyı yaşıyor. Bizler bu toplumsal çalkantının, sarsıntının evcenliği (telaşı), tedirginliği içinde birbirimize şaşkın şaşkın sorup duruyoruz: "Ne oldu bize? Neden böyle olduk?"

Nedenleri yıllardır namuslu bilim adamları, aydınlar söylediler, yazdılar. Bilgisizler ve ilgisizler, daha doğrusu çıkarıcı olan ilgililer oralı olmadılar. Sorumluluk duymadılar. Ülkeyi ve halkı yönetiyoruz diye yalnız gelecek seçimi ve öz çıkarlarını gözettiler. Halk avcılığı (demagoji) yaptılar. Çünkü içlerinde gerçek devlet adamları yoktu. Böylece James F. Clarke'ın: "Siyasacı, gelecek seçimi; devlet adamı, gelecek kuşağı düşünür" sözünü doğruladılar. Ama Lincoln'in şu ünlü sözünün anlamını hiç düşünmediler: *"Bazı insanları, her zaman, bütün insanları da bazen kandırabilirsiniz; ama bütün insanları her zaman kandıramazsınız."*

Yıllardır bir sürü "kirli" işler olagelmekte. Bunlarla hiç ilgilenilmemekte. Sözgelimi vurgunculukla, istifçilikle, karaborsacılıkla, kaçakçılıkla zengin olanlara engel olundu mu? Olunmadı. ilgilenilmedi. Bu kirli işleri namuslu insanlar sürekli söyleyip yazdılar. Duymazlıktan geldi ilgililer. Kirli işleri, bırakın yurt içindeki gazetelerin yansıtmasını, yabancı gazeteler bile parmak basıyor. Geçenlerde Amerikan International Herald Tribune Gazetesi Avrupa basımında, "Türkiye dünyada karaborsanın en yoğun ve yaygın olduğu ülkelerin başında" diye yazdı. Bu türlü ün yapmak ülke ve insanlarımız için hiç de yüzağartıcı bir sonuç değil elbette. İstifçilik yoluyla zam zenginleri türedi, halk gama boğuldu. İlgilenilmedi. Kaçakçılıkta da bizi geçen her hangi bir

ülke yok sanırım. "Türlü çeşitli" kaçakçılıktan yalnız vergi kaçakçılığını ele alalım. Vergi kaçakçılığı her yıl az da olsa gazetelere yansımaktadır. Çoğu zenginlerin vergi ödememekteki ustalıklarını öğrendik. Nedense zarar ediyorlar (!). hep... Görkemli yaşamları, kumar çılgınlıkları, metresleri zararlarından mıdır? Zenginler yeterince vergilerini ödemedikleri, ödemeye de yanaşmadıkları için, devletin gücü galiba emekçilere (memur ve işçilere) yettiğinden, emekçilerin aylığının yarısından çoğunu vergi alarak kesiyorlar. Vergi yükü memur ve işçilerin omuzuna yükleniyor.

Adaletsizliklerle, karaborsayla, istifçilik yoluyla zam zenginlikleriyle ve kaçakçılıklarla birlikte çarpıklıklar da at başı gitti, gitmekte. Çarpık bir kentleşmenin sıkıntılarını çekiyoruz. Bu sorunla da zaminından beri ilgilenilmemiştir. Zaman geçtikçe de çirkin ve çarpık kentleşmenin önüne geçmek güçleşmiştir. Çünkü köyden kente göç durmayıp artıyor. Artacak da...

On yılda on iki hükümet iş başına geldi. Tümünün de ilk yaptıkları iş devalüasyon oldu denebilir. Enflasyon canavarı aldı yürüdü. On yılda paramızın alım gücündeki düşüşün korkunçluğu bile bu ülke insanlarının acılarını anlatmaya yeter. Dar gelirlilerin inim inim inlediklerini duymamak, anlamamak, görmek için, kör ve sağır olmak, bilgisiz ve ilgisiz olmak, kısacası halk düşmanı olmak gerekir. Her gün her şeye zam, zam, zam!..

Ekonomik çöküntü, toplumsal çalkantı, siyasal anarşinin her türüsü (vergi, trafik, gümrük, siyasal vb.), şiddet ve terör birbirini izledi, çoğalarak. 1968'de birçok Avrupa ülkelerinde başlayıp bir yılda biten öğrenci olayları, aynı yılda daha yumuşak olarak bizde de başlamıştı. Yabancı ülkelerin yöneticileri öğrencilerin sorunlarına eğildikleri, bilinçli, bilgili olarak ilgilendikleri için, büyük boyutlara ulaşmadan kısa sürede sonuçlandı. Ya bizde? Bizim yöneticilerin bilgisizlikleri, ilgisizlikleri yüzünden durmadı. Öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenileceği yerde öç almak için tek tek ve kanlı Pazar düzenlettirilip öldürüldüler. Ve öçle-ölüm, ölümle-öç iç içe yaşanılmaya başlandı. 1970'lere böyle girdi. 1970'ler (bir iki yılı saymazsak) böyle bitirildi. Bir iki yılı say-

mazsak (en iyimser süre) dedim. nk 1973 seçimlerinden sonra yalnız bir yılda, 1974 yılında siyasal nedenlerle hiçbir yurttaşımız öldürülmedi. Ne yazık ki 1975'te 34, 1976'da 104, 1977'de 262, 1978'de 918 kişi öldürüldü. 1979'da kaç bin, siz yanıtlayın! 1980'de ise sayı şimdiden rekor!

Yıkıntılanımızla, acılanımızla, yaralanımızla, sakat kalmışlarımızla, gm tlere gmdğmz llerimizle grnmmzn bir savaş içinde olmaktan ayrımı var mı şimdi? Kirlı işlerle,  ve ölümlerden bir kir, kin, kan denizine dndrlmedi mi lkemiz? Hem de yalan söylene söylene... Gözlerimizin içine bakıla bakıla... Kirlı işlerden,  ve ölümlerden ve ilgililerin söylediklerinden, yani kirden, kinden, kandan, yalandan bıktık, iğrendik. Ülkeyi bu duruma getirenlere, insanları acıya boğarlara, görev yapacağız deyip yapmayanlara lanet olsun demek yetmiyor. Birlik ve bilinç gerekli?

Cumhuriyet, 20 .Haziran .1980

DEMOKRASİ DİYE DİYE

Abraham Lincoln'un demokrasiyi tanıımı ünlüdür. şöyle tanımlıyordu: "Demokrasi, halkın hak tarafından halk için yönetimidir."

şimdi hemen söyleyelim ki, asıl syleyeceklerime geçmeden önce, konumuzla da ilgili olduğ için, çok titiz kimi görevlilerimiz A. Lincoln'u ne bir Marksist ne de bir Sosyalist ülkenin yazarı veya düşünürü sanmasınlar. A. Lincoln, 19. yüzyılda yaşamış Amerika Birleşik Devletleri'nin 16. Devlet başkanıdır. "zgr devletlerin yanında tutsak devletlerin de yer alabileceğ" gibi sakat bir görüşü olan ABD Demokrat Parti Başkan Adayı Stephen Douglas'a karşı "zgrlk" ve "adalet" ilkelerine bağlı olarak Cumhuriyeti Parti'nin başkan adayı olmuş, savaşım ve-

rerek de başkanlığa seçilmiştir.

Bu tanıtmayı ne bilgiçlik ne de gevezelik olsun diye yazıyorum. Yayımlanacak yayın organına götürürken, üzerimin aranması sonucu üzerimde bulunur da, görevlilerin "demokrasiyi böyle tanımlayan olsa olsa komünist olur" diyerek benim ve kendi zamanlarını almamaları için tanıtıyorum Lincoln'u. Daha doğrusu yaşadığım bir olaydan ders aldığım için. Olay şu: Amavut Sosyalist Halk Cumhuriyeti Yazarlar Birliği yöneticileriyle, Türkiyeli yazarların bir bölümü 9 Haziranda imzalanan bir anlaşma sonunda, Gümüşsuyu'ndaki Cennet Bahçesi'nde öğle yemek yediler. Yemekte ben de vardım. Cennet Bahçesi'ndeki yemekten dönerken kimi görevliler bana cennet saatleri yaşattılar. Şöyle: Akşam Amavut Sosyalist Halk Cumhuriyeti Yazarlar Birliği'nin bir kokteyl çağrısı vardı cebimde. Ve bunu bir Türk yazarı vermişti bana. Ne ki ben kokteyl denen içkiyi sevmemediğimden ve de öğle yemeğinde yeterince rakı içtiğimden, çağrıya gitmeyerek bir taksiyle Kızıltopraktaki evime dönüyordum. Sakıngan olduğum için (bakışlarım, oturuşum, davranışlarımla ola ki birini rahatsız edebilirim diye) taksi tutmuştum. Boğaziçi Köprüsü'nü geçtikten sonra Anadolu yakasında ilgililer arama amacıyla şoförü durdurdular. Cebimdeki çağrı ve çantamdaki Demokrat'ta o gün yayımlanmış "Nazım ve Martılar" adlı yazının bir nüshasıyla yayımlanacak bir başka yazı, arayan ilgilileri kuşkulandırdı. Bir kez üzerimde bulunan çağrı Amavut Sosyalist Halk Cumhuriyeti Yazarlar Birliği'nindi. "Yakında Federal Alman Yazarlar ve Yunanistan Yazarlar örgütüyle de anlaşma yapılacak, o zaman o ülkelerin yazarlarının çağrısı da üzerimde bulunabilir" dedim. Sökmeydi. Çantamdaki yazılar için: "Bunlar bildiri falan değil, biri bugünkü Demokrat'ta yayımlandı, alın bakın işte, öteki de yayımlanacak bir yazı" dedimse de görevlileri yumuşatamadım. Beylerbeyi Karakol'una götürüldüm. Tutanaklar tutuldu, imzalar atıldı. Görevli askerlerimiz gitti. İnanırcı olmadığım için pek çok üzüldüm. Beylerbeyi Karakol'undaki komser ve polisler gerçekten beyefendice davranıyorlardı. Gayet yumuşak bir yazı ile birlikte tutulan tutanağı suç kanıtı sayılan çağrıyı, yayımlanmış ve

yayımlanmamış yazılarımı birbirine ekleyerek bir polis memuruyla birlikte Gayrettepe'deki siyasi şubeye götürdüler beni. Galiba formalite yerine gelsin diye. Birkaç saat orada bekletildikten sonra, yeniden Beylerbeyi Karakol'una getirildim. Gece evime gönderdiler, İkinci gün sabah saat sekizde gelmem koşuluyla. İkinci gün saat altı da Kızıltopraktan hareket edip saat tam sekizde Beylerbeyi Karakol'una geldim. Zamanında söz verdiğim saat de geldiğim için güvenleri daha da arttı komiser ve polislerin. Saat onda da Üsküdar savcılığına götürdüler. Bir süre de orada bekledim. Polis memuru savcının odasından çıktı ve "İfadene gerek görülmedi kardeşim özgürsün" dedi nezih bir ifade ile. Saat tam oniki de kadıköy'e geldim Cennet Bahçesi'ndeki yediğim yemekten sonraki yirmi dört saate yakın sürem cehenneme döndüğü, bir kaç yere getirilip götürüldüğüm için epey yorulmuştum. Hem dinleneyim hem de kamımı doyurayım diye bir kebabçı dükkanına girdim. Oturmadan cüzdanıma baktım. Kebab yiyecek kadar param kalmıştı. Çünkü 24 saat içinde bir kaç yere gidip döndüğüm ve hem kimseye maddi zararım olmasın hem de görevlilerin ve kendimin zamanı ziyan olmasın diye taksi tutmak zorunda kaldığımdan bütçeme göre epey paradan da olmuşum.

Başımдан geçen bu küçük olayı bu kadar uzatmanın nedeni, yazımın adıyla konusuyla yakından ilgili olmasından. Bir kez düşünce özgürlüğü olmadan demokrasi düşünülemez. Aramada bende bulunanlar da tamamen düşünceyle ilgili. Üzerimdekiler ne eroin, ne sunta ve ne de bomba! Görevlilere hiç kızmıyorum. Demokrasi diye diye demokrasinin özünden biri olan düşünceyi yasaklayanlara, yazıdan, kitaptan görevlileri kuşkulandırmış olan siyasacılara kızıyorum. Otuz yılı aşkın bir süredir demokrasi söylevleri dinliyoruz. Demokrasiyi yalnız seçim-meçim sayıp, halkın geçimini, eşitlik, özgürlük, hoşgörü gibi şeyleri hiçe sayarak gözümüzün içine baka baka yalan söyleyenlere kızıyorum. Lincoln aşağı yukarı yüzyıl kadar önce demokrasiyi yukardaki gibi tanımlıyordu. Bizimkiler, bizlere 21. yüzyıla 20 yıl kala hala- halkı seçim-meçimle kandırarak, demokrasinin özü olan eşitlik, özgürlük, hoşgörüye teğet bile geçmeden, çoğunlu-

đu İnönü'nün deyimiyle "Cennet azınlığınca sömürülmesi ezilmesi" biçiminde yaşattıkları ortama düzenbazlık düzenine, vurgunculuğun pek önemsenmediği ilişkilere demokrasi diyorlar. Ne diyelim! Sorumluluk makamındaki sorumsuzlar yüzünden işsiz sayısı beş milyonu aştı. Dış borçlar 18 milyara ulaştı. insanlarımız yaşama sevincinden yoksun, erinçsiz, güvencesiz, güvensiz, tasalı, kaygılı oldular. Cennet azınlığının Dolce-vita (tatlı yaşam) düzeyi yükseldikçe, cehennem çoğunluğunun yaşamı beterin beteri olmakta, çekilmeyecek düzeye düşmekte. Durum böyleyken zincirleme develüasyonlar yapılıyor. Bunu sürekli Enflasyonlar izliyor. Çoğunluk inim inim inliyor. Birbiri ardından zamlar yapılıyor. Bu görülmemiş zamlardan dolayı insanlarımız gamdan, kederden boğuluyor. Ülke bir kan denizi görünümüne sokuluyor. Ama iki aydır siyasacılarımız cumhurbaşkanını seçemiyorlar, sosyal içerikli yasaları kasıtlı olarak çıkarmıyorlar muhalefette söylediklerini iktidara gelince yapmadıkları gibi, yanlış gidişlerinin doğru olduğunu çekinmeden yineliyorlar. Kaçakçığa engel olan valiyi görevinden alıyorlar, Cumhuriyet Savcısı'nı öldüren katilleri yakalayan polislerin görev yerlerini değiştiriyorlar. Devletin bütün memur ve memur emeklerini aç ve sefil ediyorlar. Güzel yurdumuzu yaşanmaz bir ülke durumuna getiriyorlar.

Büyük çoğunluğa hiçbir şey vermeden vergi ve çeşitli yollarla bizlerden hep alan, üstelik oy da alan siyasacılara Prof. G. Vedel'in bir sözünü anımsatalım "Demokrasi gerçi siyasal partiler olmaksızın yaşayamaz ama, siyasal partiler yüzünden ölebilir de"

Evet Prof. G. Vedel böyle söylüyor sayın parlamenterler. Demokrasi diye diye demokrasinin özünü ve gereğini unuttur halkı uyutursunuz, memurunuzu aç bırakırsınız, yasama meclisinde sosyal içerikli yasaları çıkarmazsınız, yarattığınız tozdan dumandan büyük çoğunluğun hazin durumunu göremezsiniz. Hoş çoğunuz da görmek istemiyorsunuz ya! Böylece, biçimsel demokrasinin biçimini de kendi ellerinizle yok edebilirsiniz. Biçimsel demokrasi bile iyi biliyorsunuz ki, en çok size yanyor...

Demokrat Gazetesi, 20 .Haziran .1980

MEMURLARIN DURUMU

18 Mayıs 1980 günü Demokrat'ın 4. sayfasında, "Memur ve ailelerinin yıllık tedavi gideri sınırlandı. İki bin lirayı aşan giderler devletçe karşılanmayacak," diye bir haber yayımlandı. Haberi, güneşli bir gün olan 18 Mayıs öğle sonu Marmara'nın durgun mavi suları karşısında okuduktan sonra, denize inat, içimde dal-galar kabardı, dünyam karardı. Kuru soğanın yüzyirmibeş liraya satıldığı bugünlerde, bir çok yan etkilerin yanı sıra beslenememe sorunuyla da karşı karşıya olan memur ve ev halkının yıllık te-davi giderlerinin iki bin liradan fazlasının devletçe ödenmemesi kararı açıkca devletin memurunu ölüme terk etmesi demektir.

Bir gün sonra, yani 19 Mayıs 1980 günlü Günaydın'ın birinci sayfasında alt alta resimli iki haber daha yayımlandı. Haberin bi-rinde, "bir ayakkabı pençesi 600 lira oldu" deniyordu. Kuru soğanın kilosu yüz yirmi beş lira olursa bir ayakkabı pençesinin 600 lira olması doğal mıdır diye düşündüm. İkinci haberin başlığı ise şuydu: "Yargıtay üyeliğinden emekli bir yargıç bakkalık yapıyor." Bu haberi doğal bulamadım. Hatta yüreğim burkuldu. İsterseniz haber başlığının altını birlikte okuyalım: "Yargıtay üyeliğinden emekli Yargıç Ali Hami Ertaş Ankara'da hayat pahalılığına göğüs gerebilmek için bakkalık yapmaya başladı. 37 yıllık memuriyet hayatında adalet başmüfettişi, teftiş kuruluş başkanlığı, daha sonra yargıtay 6. hukuk ve ticaret dairesi üyelikleri görevlerinde bulunan Ali Hami Ertaş öğrencilik ve me-muriyet yıllarının sıkıntılar içinde geçtiğini söyledi... Emekli olduğunda 516 bin lira ikramiye aldığını söyleyen emekli yargıç bununla bir bakkal dükkanı açmadığını ancak miras yoluyla bir tarlayı satıp bunun da parasını ekleyip bakkal dükkanı açtığını bildirdi. Emekli Yargıç Ali Hami Ertaş, şimdi kazancım, me-muriyette aldığım aylığın birkaç katını buluyor. Ve her geçen gün artıyor dedi".

Madem gazetedeki haberlerden başladık, bir de 12 Mayıs 1980 günlü Cumhuriyet'in ikinci sayfasındaki "olaylar ve görüŖ-ler" sütununda Konya Milletvekili ve Millet Meclisi Anayasa Ko-misyonu Başkanı Şener Battal'ın "iki katına çıkarmalı" başlığı

altındaki rakamlara dayanan yazısından alıntılar (tozdan du-
mandan gözlerin görmemez olduğu şu ortamda görülmemiş olabilir
diye) yapalım:

"... 1974 yılında 1. derecenin 1. kademesindeki yüksek de-
receli 30 yıl hizmeti olan memur 136.500 TL ikramiye almıştır.
Bu para ile 2 adet Renault veya 2 adet Murat 124 veya 2 Adet
Anadol binek otomobil alınabilirdi. Ayrıca bir büyük daire veya
iki küçük daire alınabilirdi. 720 TL olan reşat altınından 200
adet, 541 TL olan cumhuriyet altınından 250 adet, gramı 78 TL.
olan külçe altından da 1750 gram yani yaklaşık olarak 2 ki-
logram altın alınabilirdi. Ya bugünkü durum nedir? (biz hemen
bir yanıt verelim Şener Battal'ın sorusuna. Çok acıklı bir durum
B.A.) Ve yine Şener Battal'ın yazısını birlikte okuyalım yeniden.

"Günümüzde, yani katsayının 25 olduğu 1980'de 30 yıllık en
üst seviyedeki memur 553.500 TL. ikramiye alabilmektedir. Bu
para (1974'te memurun otomobil, ev altın v.s gibi şeyleri zi-
yadesiyle aldığı hatırdan çıkarılmadan ifade edilirse) ne otomobil
(1980 otomobil fiyatları askari 600.000 TL. den başlıyor) ne
mesken (en ucuz mesken maliyeti 1.300.000 TL.) ne de ma-
zideki kadar altın alabilecektir.. Sonuç olarak günümüz memur
kıdem ikramiyesi 1974'deki orana göre 10-20 kat oranında ge-
rilemiştir. Bütün bu inceleme ve rakamları devletin resmi
yayınlarından aktardığımızı ve spekülasyon yapmadığımızı ifade
edebilirim M.K.E Kurumu, işçisine AP iktidarının imzaladığı toplu
sözleşme ile 1.900.000 TL.'lık kıdem ikramiyesi ve Türk Silahlı
Kuvvetleri mensuplarına brüt maaş tutarının yüzde 20 kadarının
net ödeme olarak verilmesi günün koşulları bakımından elbette
olumludur. Ancak pazarlık gücü olmayan, sadece devlete
bağlılık ve itaati bulunan kamu personeline hak vermeye ge-
lince, 'hazine dipsiz ambar değildir' demek, 'hak, hak olduğu için
verilir' inancını zedelemekte. Bu durum kamu hizmetlerinin
şevkle yürütülmesi gereğini de zedelemektedir. Konunun mali
portresine gelince: 1979 yılında kat sayı 16 hesabıyla emekliye
ayrılan 35 bin memura ödenen ikramiye tutarı 6 milyar TL. dir.
Bunun günümüzde karşılığı olarak 1980 yılı ve 25 kat sayısı
hesabıyla 9 milyara ihtiyaç vardır. 2 katına çıkarılması istenen

bu meblağ 18 milyar TL tutacaktır. Ayrıca ikramiye artışı yasası çıkarsa emeklilik çekici hale geldiği için emeklilik istemindeki artış dikkate alınırsa azami 25 milyar TL. lik bir mali portre sözkonusudur. Bazı politikçıların 449 Milyar tutar şeklindeki bir takım beyanları hesap ve rakam bilmezliğin ta kendisidir.. 150 milyar TL. lik vergi kaçağının onda birinin takip edilip yakalanması bile emekli ikramiyeleri için hazır kaynaktır..."

Sayın Şener Battal'a emek vererek, inceleme yaparak yazdığı yazıdan ötürü bütün memurlar (yazıyı okuyanlar, okumayanlar da hiç olmazsa birkaç bölümünü okusunlar diye alıntıladık) müteşekkirdirler mutlaka! Ama içlerinden de bir soru yöneltmektedirler. Memurlara düşman gözüyle bakan, memur ikramiyesinin iki katına çıkmasına karşı çıkan siyasacıları hala niçin "kerhen" desteklersiniz.

Sayın Şener Battal'a bu sonruyu yöneltenler elbette pek çokturlar.

Biz de, memurlara düşman gözüyle bakan siyasacıları, yetkililere, etkililere şunu söylüyoruz: Bu tutumunuzla (memur ikramiyesinin iki katına çıkarılmasına karşı tutumunuzla), bu koşullar, bu zamlar, bu enflasyonlar, bu vurgunlar ortamında memurları rüşvete, bezginliğe, küskünlüğe sürüklemiyor musunuz? Memurların Şellefyan gibi ne dosları ne de etkili-yetkili amcaları yok ki yolsuzluklar yaptıktan sonra isviçre'ye kaçıp temiz hava alıp dinlenme zamanı bulabilsinler!

Demokrat Gazetes, 24. Mayıs. 1980

DIŞARDA OLANLARA DUYARLI İÇERDE OLANLARA SAĞIR OLMAK

Gerici ve tutucularımız haftalarca Afganistan olayını yayın organlarında çarşaf çarşaf sergilediler. Dehşetengiz yazılar yazdılar. Sovyetlerle Afganistan arasında 1921 de başlayan ikili anlaşmalara, 5 Aralık 1978'de Sovyet-Afgan dostluk antlaşmasına,

1978 yılında Afganistan'ın en büyük Sovyet yardımı olan (400 milyon dolar) 4. ülke olduğuna değinmediler. Afganistan olaylarına ağıt yakabilirler, kınayabilirler. İki ülke arasında yapılan ikili anlaşma sonucu doğan olayları istedikleri gibi yorumlayabilirler. Yorumlarken çarpıtıp saptırabilirler de. Ama aynı günlerde Türkiye ile ABD arasında parafe edilen SIA'ya (savunma ve işbirliği anlaşmasına) teğet bile geçmediler. Dışarda olanlara duyarlı, içerde olanlara sağırlar. Hatta hatta SIA'yı (ABD ile yapılan savunma ve iş birliği anlaşması)nı uygun bulanlar oldu.

Yine aynı takım yayın organlarında bir Saharov olayını günlerce dillerine doladılar. Özgürlük Şampiyonu kesildiler. Saharov Moskova Metrosu'na bomba atan katillere arka çıktığı, Sovyet uçağını kaçırıp hostesi öldürdükten sonra pilotları yaralamayan baba-oğul Brazinkas'ların Sovyetlere verilmemesi için ABD hükûmetine ricalarda bulunduğundan cezalandırılmış bir anti-sovyet bilim adamıdır. Cezası da Moskova'dan Gorki kentine sürülmesi... Bizim bilim adamlarımızın, aydınlarımızın bırakınız sürülmelerini içeri atılmalannı, öldürülmelerine bile pek önem vermeyenler, nedense Soharov'un savunmasını yapmayı üstleniyorlar. Amaçları belli: Sovyet düşmanlığı, Sovyetlerin özgürlükleri benimsemediklerini yaymak. Bunlann içerdeki olaylara sağır, dışardakilere duyarlı olduklarını iyi biliyoruz. Madem ki dışardaki olaylara bu denli duyarlılar, peki ABD'deki Ku Klux Klan gibi ırkçı örgütlerin işledikleri cinayetleri, suçsuz insanları nasıl öldürdüklerini niçin sergilemiyorlar? ABD'deki ırkçıların milyonlara kan kusturmalannı, ABD'de 30 milyon kara ve kızılderi-lilerin özgür olmadıklarını niçin işlemezler. Amaçlan yine açık ABD hayranlığı, ABD'de özgürlük olduğunu yaymak.

Bir de bölücülük safsatası tutturdular gidiyorlar. Yıllardır söylevlerde duyageldiğimiz, sütunlarında sık sık rastladığımız bu bölücülük konusuna gelince: Kim kimi, kim neyi bölmek istiyor. Aslında tartışılması, araştırılması gereken bir konudur. "Bölücülük" yapanlar aslında "bölücülük edebiyatı" yapanlar mıdır, yoksa suçlayageldikleri ilerici, demokrat insanlar mıdır? İlericilik bölücülükse bizim tutucu ve gericiyerimize, soruyoruz: Acaba

Yugoslavya sınırları içinde bulunan Sırbistan, Hırvatistan, BosnaHersek, Makedonya Slovenya, Karadağ gibi altı federe devlet ile Voyvodina, Kosova özerk devletler nasıl bölünmeden kardeş kardeş yaşamaktadırlar? Bu ülkenin ayrıca bağımsızlık ve bağlantısızlık yanlısı olduğunu da düşünmelerini öğütleriz. Yani birçok ülke gibi SİA'ya yanaşmamakta. Kendine yeterlik siyaseti özlemektedir. Kendi "öz yönetim"ini kurmuştur. Bu durumu nasıl yanıtlarsınız, "bölücülük edebiyatı"na sarılanlar?

* * *

Dışardaki olaylara duyarlı, içerdeki olaylara sağır olanlarımıza, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde görülmemiş bir devalüasyon ve arkasından gelen zam kasırgası da etki etmedi. Çoğu para babası olan bu beyler "Devalüasyon yerinde", "zamlar gerekliydi" dediler. Çünkü bu para babaları Devalüasyon ve zincirleme zamlardan (hele fiatlarda denetlenmeyince) adam akıllı yararlanmaktalar. Vicdan yerine cüzdanı yeğlediklerinden, halkın zam selinde boğulmasına aldırmıyorlar, cüzdanlarının şişmesini düşünüyorlar. Kaygılanmıyorlar, tasalanmıyorlar Çünkü boyuna kasaları dolmaktadır. Hele de karaborsanın bu kadar yaygınlaşması kasalarını daha çabuk doldurmaktadır. Kasa kimdeyse oyunu da onlar yönetiyor kısaca.

Bugün A'dan Z'ye kadar, her şeye görülmemiş derecede büyük zam yapıldığı için birkaç yüz bin ailenin dışında çoğunluk -halk- inim inim inlemektedir. Memurlar, işçiler yani emekçiler ve emekliler şaşırmış durumdadır. Yaşam pahalılığı, zam kasırgası içinde bunalmıştır. Zamlar yoksullara gam, zenginlere yeni kan damarları yarattı. Çoğunluk zam furyasında tufana tutulmuş bir yaşam savaşını verirken azınlık gittikçe semiriyor.

Yakıtsız geçen bir kara kışta, komşular, arkadaşlar kesikleşerek (sıra ile) birbirlerinin evlerinde ısınmaya çalışırken konuştukları konu yokduk, açlık, devalüasyon, zam va gamdır. Çoğunluk için ne Afganistan olayları ne Saharov ne de şu bu önemli.

* * *

Geçen gece bir komşuda ısınmaya çalışıyorduk. Arkadaşlardan biri balkonundaki odunların çalındığını anlattı. Acı

acı gülündü: Sonra, altı ay önce emekli olup emekli ikramiyesini bir bankaya yatıran, bir emekli öğretmen:

"Haftada bir bankaya uğrayıp para çekiyorum. Bankadaki memurlar gülüyorlar. Utanıyorum, ama artık bu hafta sonunu çekeceğim için sorun kalmadı" dedi. Bir başkası belki bir başka ilginç ve üzücü olay anlatacaktı ki, TV'de haberler başladı. Sustuk. Başbakan, ekranda, göründü. Sinirli sinirli (cinnet getiriyor-muş gibi), gözlerini iyice açarak, yumruklarını masaya vurarak konuşmaya başlayınca komşumun torunu olan beş yaşındaki kız bağırmağa başladı:

Kapatın şu televizyonu dinlemek istemiyorum! Şu gözü dönmüş, masayı yumruklayan şişman adamı! Korkunç adamı dinlemek istemiyorum!"

Evde kopan kahkaha arasında, çocuğun istediğini yerine getirdi ana...

"Şimdiki çocuklar harika" söyleyiveriyorlar, "korkunç adam" diye...

DemokratGazetesi, 17.Şubat.1980

GÜÇ GÜNLERE DOĞRU...

İçinde çırpınıp durduğumuz bunalım batağından daha da güç günlere doğru kayıyor gibiyiz. Biz bu kaniya ulaştıran nedener pek çok. Bu nedenleri uzun uzun sıralamanın gereği yok. Her gün hepimizin gördüğü, izlediği, yaşadığı gerçekler bunlar.

Bir kez, bilimin yaşama uygulanması demek olan siyasayı bir türlü öğrenemedik gitti. Yiyici kümeleri zaten bu yönleme yanaşmazlar, yanaşmazlar çünkü, işlerine gelmez. Karanlık güçlerin örgüsünü örmekle uğraşanlar da olanca güçleriyle çabalarını sürdürmekte. Yaptıkları siyasa değil halk avcılığı (Demogoji), kumazlık, aldatıcılık. Halkı aldatanların karşısında aydınlatmaya çalışanlar da var. Ne ki bunlar da bölük pörçük olmuşlar, Her kafadan bir ses, birbirlerini dinlemeye bile yanaştıkları yok. Düşman kardeşleri anımsatıyorlar. Alçak gönüllülük, sevgi saygı de-

nen erdemlerden sürekli uzaklaşıyorlar. Yakınlaşma, birleşme istekleri hiç mi hiç yok. Bu yüzden de çok sözünü ettikleri faşizmin ekmeğine bol bol yağ sürüyorlar. Bir blng (fraksiyon) sayrığılıdır gidiyor. En tehlikeli geçitlerde bile birbirlerini iteklemekten çekinmiyorlar. Bütün bu nedenlerden ötürü bir kargaşa içinde çırpınıp duruyoruz. Acı olduğu denli gülünç grnmdeyiz. Balçık içinde yürüme güçlüğü çekerken, tozdumandan gözümüzü aamıyor, gürültüden de nerdeyse sağır olacağız.

Aslında bu kargaşalığı, düzensizlik düzenini elbirliğiyle yarattık gibi... Gericisi, ilericisiyle, diktacısı devrimcisiyle.. Oluşturulan bu ortamdan yararlananlar da, ahrmakları daha da soyalım diyorlar gülerek. Bunun için karaborsa karabasan gibi üzerimize kt. Arsacılar, borsacılar, yıkyapılar, kaçakçılar hem çoğaldılar hem de hızla zenginleştiler, yığmalannı da sürdürecekler. Bilimmiş, bilim adamıymış, kitapmış, yazarmış, sanatmış, sanatıymış... Gln geliyor para babalarına. Bu uğraşlara uğraşanlara bıyık altından gülüyorlar. Çünkü onların bir dönüm arsaları mı var uygun bir yerde, gel keyfim gel... Kondurdu mıyduu bir iki gökdelen tamam. Birkaç tarla birşeyler kaçırdın mı korkmaya gerek yok. Kimi malları depoladın mı yaşam çok kolay. Barlar da onların, pavyonlar da. Bunlar onların olsun vazgeçtik. Devlet biziz diyorlar. Duraksıyoruz. Ülkede bizim si- zin neyiniz var ki diyorlar. Işte insana bu koyuyor.

Grnmmz bu! Kimilerini, daha doğrusu çoğunluğu ağlatan, azınlığı sevindiren görünümümüz

* * *

Londra'daki Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsünün yillığı, fiyat artışında Türkiye'nin OECD lkeleri arasında başı çektiğini belirtiyor. Enflasyon hızında bizimle yarışabilen ülke var mı acaba? Diye düşünmeyelim. Araştırma yillıkları bunu düşünme zahmetine girmemeze gerek grdrmyor. Sözünü ettiğim yillıkta 13 milyon yurttaşımızın okuma-yazma bilmediği, işsizlik bakımından Türkiye'nin Avrupa lkeleri arasında başta geldiği, Türkiye'deki işsizlerin sayısının 9 ortak pazar ülkelerin deki işsizlerin toplamına eşit olduğu belirtiliyor.

Bütün araştırma sayılamalarında (istatistik) yüzümüzü güldürücü bir sayıya rastlayamıyoruz.

İşsizliğin yanı sıra yoksulluk. Yığınlar yoksulluğun pençesinde kıvrınıyor. Birçok yaşamsal temel gereksinimlerden yoksun yığınlar. Memurların, öğretmenlerin, öğrencilerin durumu her gün daha kötüye doğru gitmekte. Memur aylığı ile geçinmiyor. Emekli olunca eline ikramiye diye verilen parayla bırakın başını sokacak bir yer almayı, bir balkon bile alamayacak durumda. Ama emekli sandığı lüks oteller, dinlenme yerleri açıyor. Para babaları oralarda eğleniyorlar. Ses çıkmıyor. Yıllardır MEYAK adı altında memurlardan para kesiliyor, para babalarının hizmetine sunuluyor. Memur emekli olunca bu kesintilerin faizini bile alamıyor. Paranın değer düşürümünü de düşününce haksızlık katmerleşiyor... Öğrenciler yüksek öğrenimlerini sürdürürken harçlık için kanlarını satıyorlar. Yetersiz beslenme şu bu... Bir de birbirlerini öldürten örgütler... Köylüler aracılarca soyuluyorlar... Saymakla bitmez ki.. Hep utandırıcı durumlar acı görünümeler...

* * *

Bütün bunları düşünerek, yanlış davranış ve yanlışlarımızdan bir kez daha ders almalıyız. Güç günlere doğru gitmekte olduğumuzu anlamalıyız. Hiç unutmamalıyız ki çok sözü edilen faşizmi doğuran nedenler:

a) Açlığın, işsizliğin, yoksulluğun yarattığı bunalımlar.

b) Bu halkın sosyal sorunların demokratik düzen içinde çözülmesinden umudunu kesmesi.

c) Aydınların küskünlüğü gibi etmenlerdir.

Durumumuzu ve faşizmi doğuran nedenleri düşünürsek çok uscu olmamız gerekiyor. Devlet biziz, ülke yalnız bizim diyenlere karşı yapılacak iş: Bağımsızlıktan, demokrasiden, barıştan, ilerilikten yana olan bütün Kemalistlerin, halkçılar, devrimcilerin, örgütlerin gereksiz bölünğü (fraksiyon) sayılgından sıyrılmaları, terminoloji kösnüklüğünden uzaklaşmaları, yanyana olmaları, sevgi ve saygıyı unutmamaları, omuz oluza vermeleri gerekiyor.

Cumhuriyet Gazetesi, 4. Aralık. 1979

BU BUNALIM BURGACINDA...

Psikiyatri uzmanları ne derler bilmiyoruz ama, son bir kaç yıldır çoğumuzun söylediği bir söz var: "*Toplum olarak hasta olduk, hasta bir toplumuz.*" Bu yargıyı en yetkili ve etkili çevrelerin konuşmaları da sanki doğruluyor gibi: "Türkiye Cumhuriyeti ilk kez en bunalımlı dönemini yaşıyor." Ve buna benzer sözler...

İnsanın kişisel gereksinimleriyle gerçekler arasındaki çatışma durumları nasıl ki kişiyi yargıya, sıkıntıya, bunalıma sokup ruhsal bir hastalığa neden oluyorsa; toplumumuzun gereksinimleriyle içinde yaşadığı ortam bunalım batağına sokuyor, bunalım burgacında allak bullak ediyor.

Bu duruma bu bataklığa nasıl geldik?

Geriye bakalım

Bu soruları yanıtlayabilmek için, ta ikinci Dünya Savaşı sonrasından durumumuzu ele alıp irdelemek gerekiyor.

Bir kez Atatürk zamanında Türkiye bağımsızlıkçı, kişilikli onurlu bir siyasa izlemişti. Türkiye'nin Dünyada saygınlığı vardı. Atatürk'ün "*seyyar tenekeçi*" dediği Hitler İkinci Dünya Savaşı'nda gezegenimizi kana bulayınca bizim ırkçılar Hitler daha bir çok kişiler de Alman hayranı ordular. Daha sonra ABD. askersel yardım gerekçesiyle gülümseyerek yaklaştı. Missori zırhlısı İstanbul'a geldi. Bunu Truman Doktrin'i, Marshall lardımı izledi. Bu kez Amerikan hayranlığı başladı. Toprak ağalarının ve yandaşlarının iktidar olduğu 1950 yılında Alman hayranları ile Amerikan hayranları laiklik düşmanlarını da yanlarına alarak birleştiler. Aslında MC'nin temeli 1950 atılmıştı.

O dönemin Cumhurbaşkanı, Başbakanı ve Bakanlar kurulu TBMM'ne danışmadan (milli iradede çok söz ettikleri halde) Amerikalı general Mac Arthur'un buyruğunda 4500 askerimizi Kore'ye savaşıma gönderdi. Önceki üç ikili anlaşmaya 28 ikili anlaşma daha ekleyerek ülkenin dış siyasasını tümüyle ABD'nin yörengesine soktular. Böylece Atatürk'ün 'tam bağımsızlık' ilkesinin yerini "bağımlılık" aldı. Bununla kalınmadı 'devletçilik' yerine her mahallede milyoner yaratma' 'Devrimcilik' yerine tutuculuk, hatta 'gericilik', 'laiklik' yerine de Arapça ezan' ve Öğre-

tim Birliğinin bozulması' egemen oldu. **"Camide ezan / Radyoda kuran / Korede kurban / Gel Amerikan"** dörtlüğüyle özetleyebileceğimiz iktidar bir de **"Vatan Cephesi"** blclğne girişmişti ki 27 mayıs devrimiyle alaşağı edildi.

27 Mayıs'ın verdiği coşku ile Türkiye bir süre umutlandı. n-k ilerici adımlar atılmıyor değildi. Örneğin 1961 anayasası ilerici bir anayasaydı.. Ne yazık ki bu umut da uzun sürmedi. Sözgelimi anayasasının birçok maddeleri yaşamda uygulanmıyordu. Ortaklaşa hükümetlerde bir çeşit oyalanma sayılacak siyasa izliyorlardı. Darbe girişimleri birbirini izledi. Sancılı Bir yaşam sürüyoruz. Kıbrıs sorunu nedeniyle 1964'de zamanın Başbakanı İnönü Johnson'un ünlü mektubunu alınca., **"yeni bir dünya kurulur, Türkiye'de orada yerini bulur"** dedi. **"Ama atı alan Üsküdar'ı çoktan geçmişti"** ki İnönü hkmeti hemen düşürüldü. Kısa bir aradan sonra da bugünkü muhalefetin birinci başı Jonson'la kol-kola çektirdiği fotoğrafı yayınlatarak yurt içinde ne kovuştu ve 1965 seçimlerinden sonra iktidarlarını korudu. Tam bir Amerikancı siyasa sarıldı ünlü **"st yok tesis var"** şaşırtmacasıyla ABD çıkarları savunuculuğunu ykmlendiğini iyice kanıtlamış oldu.

Aynı kişinin başbakanlık yaptırđı 1969 yılında nl **"Kanlı pazar"** olayı dzenleterek **"kardeş kavgası"** başlattırıldı. Bunun zerine **"etki-tepki"** yasası yaşandı. Devrimci gençlerin delikanlılık tezcanlığını, ajan kışkırtmaları da krkleyince 1971 Olayları başladı. Ve çoktan tazgahlanması düşünülen 12 Mart Hareketi oldu. Sıkıynetimli gerici iktidar çok çileye mal oldu... Gerici iktidar oluşunu , Anayasa'yı budamak ve daha geri maddeler koymakla kanıtladı. Amerikan'cılığını , ABD'nin isteği üzerine **"haşhaş ekimini yasaklamakla"** gösterdi.

14 Ekim 1973 seçimleriyle ilk kez CHP teki partilerden çok oy alarak ortaklı bir hükümet kurdu. Haşhaş ekimini kaldırarak onurlu bir çizgi izleyeceği beliren ve hiç kardeş kanı dktr-meyen bir hükümet dönemi ne yazık ki uzun sürmedi. 31 Mart MC Hkmeti kuruldu. Kardeş kavgası başladı. Onu izleyen ikinci MC zamanında kardeş kavgası çok hızlandı. Suçlular bulunmadı. Bu dönem yalanlarla, talanlarla sürdü. Bir Cum-

huriyet okuru o dönemde "sesiz gemi"ye şöyle bir nazire yazmıştı, anımsayacaksınız:

"Avanta almak günü gelmişse zamandan / Sunta yükü bir gemi kalkar bu limandan / Mobilya götürür gibi sessizce alır yol / karışmaz bu gemiye ne gümruk ne karakol".

Sonrası

Cumhuriyet tarihinde ilk kez güvensizlik oylamasında MC hükümeti düşürüldü. CHP ağırlıklı şimdiki hükümet kuruldu. Devlet aygıtını MC militanlarıyla doldurulmuş buldu. Devletin "70 sene muhtaç olduğu" güvensiz oylamasıyla düşürülen Başkan tarafından zaten önceden söylenmişti. Elçilerin aylığını bile ödeyememiştik... 15 milyar dolara yakın borç batağına sokulmuştuk. "Yollar yürünmez, okullar okunmaz olmuştu." Yani koşullar kötü, gidilecek yol çetindi. Görev güçtü. Böyle devraldı CHP ağırlıklı hükümet yönetimi. Bu kötü koşulların yanı sıra ivedi davranmadı. İkircimli oldu. Devlet aygıtındaki militanlar bu geç ve ikircikli davranıştan yararlanarak güçlükler doğurdu. Birçok çevre hükümeti yıkma çabasına daha ilk aylarda girişti. Ve Türkiye'yi kan ve kin gölüne çevirmede güçlükle karşılaşmadılar diyebiliriz. Zaten yurt silah deposuna döndürülmüş, hazırlıklara çoktan başlanmıştı.

Böylece kardeş kavgası doruğa ulaştı. Her gün her yerde öldürme, soygun başını alıp yürüdü. Faşizmin ekmeğine yağ sür-en kuşku ve korku bol bol üretildi. Güvensizlik son aşamasına ulaştı. Bütün bunların yanısıra devalüasyon, enflasyon, spekülasyon, pahalılık ve zamlar da ülkeyi gama boğdu. İşte bugün kan ve gamda boğuluyoruz. Çevremize bakıyor, şaşıyoruz. Herkes ve her yer birer barut fıçısı olmuş. Bu şaşılası, ağlanası görünüme bakarak, içli içli:

"Gülümseyen bir yüze / Sevecen bir çift göze / Sıcak bir merhabaya / Hasret kaldı Türkiye" diye mırıldanıyoruz.

Yapılması Gereken

Yine de, başımızı iki elimizin arasına alıp düşünmeliyiz. Kaygı, kuşku, korku, karamsarlık kimin işine yarar? İyi düşünmeliyiz. Yoksulların ekmeğinden, kimsesizlerin emeğinden memurun vergilerinden semiren sömürücülere ve yordakçılarına karşı,

koşullar güç ve çetin olsa da, dinç ve metin olmamız gerekiyor. Ülkemizin demokratikleşme sürecini sürdürmesi için, işbirliğiyle, elbirliğiyle, gönülbirliğiyle, savaşım, ilkemiz olmalı. Ülkemiz Türkiye için, halkımız için böyle yapmalıyız. Bütün ilerici ve demokratik kuruluşlar buna özen göstermeli. Bölünmeler hiç bir zaman yarar getirmez, aksine çok zarar verir. Demokrasi ve barış düşmanlarının ekmeğine yağ sürer. Bunun için bütün olumsuzluklara, çirkinliklere, yaratılan kaygı, kuşku, sıkıntı ve bunalımlara karşın direnmeliyiz. Bu bunalım burgacından başka türlü kurtulamayız.

Cumhuriyet, 17. Şubat. 1979

ÖĞRETMENE HUZUR

Bugün öğretmenler, öğrenciler, ana-babalar yeni Milli Eğitim Bakanı Sayın Uğur'dan huzuru sağlamasını ümitla beklemektedirler. Bu bekleyişte sabırsızlık da var. "Huzur, ya Uğur" diye "feryat" eden öğretmen, öğrenci ve ana-babaların ümit ettikleri huzur nasıl sağlanabilir?

Bu sorunun yanıtını vermeden önce, bir gerçeğe değinelim:

1965'den sonra, siyasa ve yazın dilimize "Öğretmen kıyımı" diye bir deyim girdi. Bu deyimle, sürgün edilen, bir alt görevde çalıştırılan, "Merkez valisi" örneği kızığa çekilip pasifize edilen, işten uzaklaştırılan öğretmenler anlatılmaktadır. Nice nice öğretmenler en verimli çağlarında sürgünden sürgüne yollanmışlardır. Karda, kışta sürgüne gitme güçlüklerine, evlerinden kopma güçlükleri de eklenmiştir. "Kutsal aile" deyimini dillerinden düşürmeyenler, öğretmenin ailesini, sadizme varan bir "zevk"le parçalamışlardır. Öğretmenin bilinen geçim güçlüğü, parçalanmış aile durumlarından dolayı gittikçe artmıştır. Yüzlerce kilometre uzaklıktaki çoluk-çoçuğuna "rızk" sağlama düşüncesiyle kıvranmışlar, "karabasan"la pençeleşmişlerdir. Çocuklar ve eşler de, baba ve kocadan ayrı kalma nedeniyle ruhsal tedirginliklere itil-

mişlerdir. Sürgünün yanı sıra bir alt işte çalıştırılma, pasifize edilme de öğretmeni huzursuzluğa, bezginliğe ve çöküntüye sürüklemiştir.

Bütün bunların nedeni, öğretmenlerin Atatürkçülüğü ilke edinmeleri, yurtsever, ilerici olmaları değil mi? İlkelerinden ödün vermeyen öğretmenler kıyım uğramışlardır.

Bu tip öğretmenler kıyılırken, 1965'ten sonra AP'nin, üç yıldır da MC'nin militanları, açıkçası faşizmi savunanlar önemli makamlara getirilmişlerdir. Bakanlık Merkez Örgütünden tutun da, Milli Eğitim Müdürlüklerine, Eğitim Enstitüsü, öğretmen okulu ve lise müdürlüklerine AP'nin ve MC'nin militanları yerleştirilmiştir. Bu militanlar emirlerindekiere, öğretmenlere ve öğrencilere yön verem gayretine girişmişlerdir. Doğrultularında olmayan, Atatürkçülükte direnen öğretmen ve öğrencileri okullarından gayet kolaylıkla uzaklaştırmışlardır. Çünkü okul müdürü, Milli Eğitim Müdürü'nün, Milli Eğitim Müdürü de Genel Müdür'ün adamıdır.

AP'nin ve MC'nin militanları olan okul müdürleri sinsi sinsi çalışmışlar, özellikle son üç yıl içinde birçok öğrencinin Atatürkçü ilkelerden uzaklaşmalarına neden olmuşlar ve kanlı terörü yaratmışlardır. 1974 yılında siyasal nedenlerle hiç kimse ölmediği halde, MC'nin iktidar olmasıyla birlikte 1975'de 34 kişi öldürülmüştür; çoğu gençlik, öğrenci. 1976'da bu rakam 104'e ulaşmıştır. Yani 104 yurttaş (çoğu öğrenci) siyasal nedenlerle öldürülmüşlerdir. Bu öldürme girişimini günden güne, aydan aya arttırmışlardır. Bu cinayetlere çoğumuzu da kanıksatmışlardır. Ve biz 1977'de kaç kişi öldürüldüğünü not edemez olduk.

Okul müdürleri belirli yerlerden direktif almasalardı bu kadar gencecik insan öldürülmezdi. Öğrenciler kamplara bölünmezdi. Bilmem kimin yerine Atatürk'ün sözleri öğretilseydi, öğrenciler birbirlerine bu kadar düşman olmazlardı. Ama nerede? Kendileri Atatürk ile ilgili sözleri, günleri unutturma gayretindeydiler.

Bu duruma göre yapılması gereken iş, "bekliyorum" dercesine belli olmaktadır:

1) Bütün MC militanları işgal ettikleri her türlü makamlardan derhal uzaklaştırılmalılar.

2) Boşalan bu makamlara kıyılan, sürgüne yollanan, "enter-

ne" edilen, Atatürkçülüğü ve eğitimciliği ilke edinmiş öğretmenler getirilmelidirler.

Eğer bunlar yapılmazsa, eğitim alanında huzur olmaz. Huzuru sağlamak için yapılması gereken budur. Bu yapılmazsa, iyi niyetle yapılacak birçok girişimler ve alınacak sıkı önlemler sanıldığı kadar etkili olmaz. Hatta hatta o makamları işgal edenler ayıklanmazlarsa, ilerici, yurtsever, Atatürkçü kesimde umutsuzluk belirir. Bu umutsuzluğun sonucunda doğacak durumu, MC militanları olan makam sahipleri, deliğine çekilen yılan gibi beklerler.

Yedi buçuk aylık Birinci Ecevit Hükümeti zamanında bu gerçeği söylediğimizde bir çok yetkili ve etkililer, "stratejilerimiz bu değil" demişlerdi. Hükümet istifa ettikten sonra, yerine geçen MC tankla girer gibi devlet personelinin üzerine —özellikle öğretmenlerin—, girince, "stratejimiz bu değil" diyen etkili ve yetkililer, "sizler doğru söylemişsiniz" diyerek pişmanlıklarını belirtmişlerdi.

Milli Eğitim Bakanı Sayın Uğur'a huzur için bizim duyuracağımız bunlardır. "Huzur" diye aykırıları öncelikte bunu bekliyorlar sizden.

Cumhuriyet, 28. Şubat 1978

TÜRKİYE 1977

1977 yılının arkasından, bir savaş alanına bakar gibi bakıyoruz! Yollarda, duraklarda, alanlarda, kurumlarda silahlar konuştu, bombalar atıldı, insan kanı (özellikle yarınımız gençlerin) akıtıldı. Bütün okul ve öğrenci yurtları savaş kaleleri ve tutsak kamplarına dönderildi. Çayevleri gibi genel yerler basılıp insanlar öldürülürken, evlere inilip öğrenci ve öğretim üyeleri kurşunlandı. Ne cangüvenliği ne de öğretme ve öğrenme özgürlüğü kaldı. Bütün vatan alanı kan ve kin koktu. Yarım yüzyılı aşkın cumhuriyet tarihimizde böylesine kanlı ve kinli bir yıl yaşamadık! Böylesine güvensiz olmadık.

Okullarda 19 Mayıs Spor ve Gençlik gösterileri "ahlaksızlık" sayılarak, "karete" kursları açıldı. "Gavur icadı" diyerek piyano üzerine pislendi. "Günah" denilerek sanat yapıtı resimler yırtıldı. Yontu yapan öğrenciler dövüldü. Atatürk'ün barışçı, ileri, laik anlayışı yerine duvarlara, "Ey Türk, titre ve kendine dön- Rehber Kur'an, hedef Turan- Kavgadan dönen alçak..." gibi sözler yazıldı. Öğrencilere sevgi, saygı, insancıl duygular yerine, vur-kır, öldür öğretilti. Uygarlık dışı hasta bir ruh aşılandı.

Ana-babalar okullardan dönecek çocuklarını kaygı ve kuşkuyla beklediler. Korkularından göndermeyenler oldu. Tabutlar içinde memleketlerine gönderilenler oldu. Analar, babalar, kardeşler, bacılar kan ağladı. Yuvalar söndü. Bel bağladıkları oğul ve kızlarının ölümleriyle beli bükülen, felç olan, ruhsal çöküntü içinde kıvranan nice nice ana-babanın gözlerinden yaş, yüreklerinden kan aktı...

Özverinin simgesi öğretmenler kıyıldılar, sürüldüler, hunharca öldürüldüler. Eşleri kocasız, yavruları babasız kaldılar. Sanki "Barbar Türkler" diyen batılılan doğrulama kampanyasına girildi

Bütün bu korkunç,acı ve iğrendirici görünüm karşısında, o günlerin İçişleri Bakanı bile, "İçinde bulunduğumuz durum, ilan edilmemiş savaş gürüntüsüdür" diye gerçeği dile getirmek zorunda kaldıktan bir süre sonra. "Anarşiyi yöneticiler önleyemez" diyerek aczini kanıtladı. Bir partinin Genel Başkanı. "İç savaş başlamıştır" buyruğunu verdi. Aynı partinin kurmaylarından biri ise, "İktidar okullardan geçer. Devleti ele geçirdik" demekte geç kalmadı.

Zam kasırgası, çifte devalüasyon, enflasyon bir birini izledi. Karaborsa piyasayı karabasan gibi sardı. Arsacılar, parsacılar halkı ve dar geçimli memuru sömürerek semizleştiler. Ev kiralari kiracı aileler için "ateşten gömlek" oldu. Daireler astronomik rakamlara yükseltilerek "yap-satçı"ların kasaları doldu. Karaborsa, arsa, kasa egemenliği yanında yasaların sözü bile edilmedi. Aşiret yönetimlerinde bile görülmeyecek derecede hukuksuzluk aldı yürüdü. Hukuk denildiğinde "guguk mu?", Anayasa denildiğinde "Babayasa mı?" diye alaylarını korkusuzca sürdürenler çoğaldı.

Mahkemelerce yolsuzluk, döviz kaçakçılığı, bankalara borcunu ödememekle saptanan ün yapmış "yaman bir yeğen"in yanısıra, kendine "Akgün" hazırlayan bir başka yeğenin ünü ayyuka çıktı. Derken benzeri savlardan yakasını kurtaramayan "atak" torunların sözü edildi.

Tarihimizde görülmemiş 1 Mayıs katliamının suçluları aradan bunca zaman geçtiği halde bulunamadı. Hem de kimi yazarların "ihbar" niteliğini taşıyan kanıtlar ileri sürerek karanlığa mum yakmalarına karşı!

Bütün bu acı görünümün dolaylı bir sonucu olsa gerekir ki, sinir ilacı tüketimi bir yıl öncesine oranla yüzde 40, hırsızlık ise yüzde 400 arttı.

Durum böylesine korkunç boyutlara ulaşarak içte huzur diye bir şey kalmadı. Dışta da elçilerimizin aylıklarını ödeyemez duruma düşülerek ulusal onurumuz zedelendi.

Sen ey 1977 yılı! Gelip geçtin ama, bizi ve ülkeyi de yakıp yıkip geçtin.

1977 yılı, sen var ya, sen; zam, gam ve katliam yılı oldun!

Arsa, parsa, karaborsa, karabasan yılı olarak da geçtin tarihe.

Sen, sen 1977 yılı, "Öcü Yıl" olarak anımsanacaksın ilerde.

Ya seni böyle çirkinleştirenler, öcüleştirenler ne olacaklar?

Şükürler olsun ki MC'yi aldı götürdü 1977.

Cumhuriyet, 3 Ocak 1978

ÖĞRENCİLERE HEM AĞIT HEM ÖĞÜT

Düşüncelerinden, inançlarından, okuduğu yayınlardan ötürü insanlarımıza saldırıldığı, insanların öldürüldüğü; kuşkların, korkuların üretildiği utanılası ortamı geri de bırakamadık bir türlü. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde, demokrasi havarileri gibi gözüküp, , demokrasinin ana ilkesi olan düşünce özgürlüğünü sindiremeyerek, genç öğrencileri telkinle, koşullandırmayla birbirine kırdıranlar yüzünden memleketimiz hasta bir görünüme büründü.

On yıldır çok kanlar aktı, canlar yitti. Özellikle son dört yılda... Ölenler, öldürülenler genellikle genç öğrencilerimiz. Öldürenler ise başkaları. Yurt içindeki hayınlardan tutun da yabancı ülkelerdeki haber alma örgütlerine kadar uzanmaktadır. Amaçları, ülkemizin demokratikleşmesine, gerçekten bağımsızlaşmasına, ilerlemesine engel olmaktır.

Söyleyeceklerim Var Size

Yaşamaya en çok yaraşan, yarinkı Türkiye'nin büyükleri ve kurucuları olacak öğrencilerimize söyleyeceklerimiz var: Öldürenler de öldürülenler de sizlersiniz. En çok sizlerin kanı akıyor. Analarınız, babalarınız, yakınlarınız kan ağlıyorlar. Çok acılılar. Acılıyız. Sizler için yakılan aşıtların dumanı ülkeyi sardı. Sizler ki, bilimi, bilim kurumlarında öğrenmek için yüzbinlerin içinden seçilerek gelen öğrencilersiniz. Uğraşınız öğrenmektir. Demokrasinin ana ilkesinin özgürlük olduğunu okuyorsunuz. Özgürlüğün, önce düşünce özgürlüğüyle başladığını öğreniyor-sunuz. İnsanı, insan eden düşünce özgürlüğüdür. bunu da bilirsiniz peki, nedir bunca akıttığınız kanlar, aldığınız canlar? Kan sizin, can sizin; eloğlu tınmıyor bile. Bunu unutmayın! Düşünce ve inanç- ları yüzünden insanların işkence görmelerini, kurban edilmelerini utanarak okumakta olmanız gerekir. Biz öyle okuduk. Ama şimdilerde, her gün, siz sevgili öğrencilerimizin düşünce ve inanç kurbanı olmanızdan dolayı bin kez daha çok utanıyor, derin acılara boğuluyoruz. Varlığınız değerlidir. Çok emeklerle, çok giderlerle bugüne ulaştınız. En çok sizler savunmalısınız düşünce ve inanç özgürlüğünü. Özgürlük denizinde yüzüyor gibi olmalısınız. Sevip sevilmelisiniz, okuyup okutmalısınız, gülüp güldürmelisiniz...

Düşünce ve inançlarından dolayı işkence görenleri, kurban edilenleri çağ ve ülke düşünmeden, anımsamaya çalışalım saygıyla; satır aralarından işkenceci ve kan alıcılarını lanetleyerek:

Yıldızların düşmediğini söyledi diye Prnell çok kırbaçlanır. Dünyaların çok olduğunu söylediği ve yaratılışın gizlerini araladığı için Campanella yirmi yedi kez sorguya çekilir. Bunla da kalmaz bu ünlü İtalyan, İspanya egemenliğine karşı çıktığından

yaşamının yirmi yedi yılını Napoli zindanlarında geçirir. Düşünür **Petrus Abaelardus**, insan yaşayışını sürekli bir kötülük gören aşırı din anlayışına karşı çıktığı için kovulur, aforoz edilir, kendi kitabı kendisine yaktılır. Kan dolaşımını kanıtladığı için **Harve**'ye zulmedilir. Din adına **Paskal**, ahlâk adına **Montaigne**, din ve ahlak adına **Mollere** aforoz edilir. Dünyanın döndüğünü söylediği için **Galile** yargılanır. Copernik dizgesini geliştirdiği için **Giordano Bruno** odunlar üzerinde yakılır. Bilgine gereksinim olmadığı için de, bilgin ve bulgucu **Laycisler** giyotine gönderilir. Köleliğe dayalı toplum düzenini eleştirdiğinden **Sokrates** baldıran şerbetiyle zehirlenir. Enelhak dediği için **Nesimi**'nin derisi yüzülür. Tanrı ile evrenin birliği felsefesini savundu diye **Hallacı Mansur** idam edilir. Toplumunu düzenlemek yoluyla insanları mutlu kılmayı düşünen, kendisinden önce gelen ilk toplumdadan ve kendisinden sonra gelen birçok toplumdadan daha ilerici ve bilimsel olan dünyanın sayılı toplumcularından, toplumculuk tarihinde ikincilik sırasını alan ünlü Türk bilgini **Şeyh Bedreddin** asılır. Osmanlı hanedanlarından daha ilerici ve özgürlükçü olduklarından **Mithat Paşa** boğdurulur. **Namık Kemal** Zindanlara atılır...

Saydığımız bilgin, düşünür ve ilericiler bugün düşünce tarihinin yıldızlarıdır. Ya işkenceciler? Hiç! Lanette, bin kez lanetle anılıyorlar zorbalara, kan içicilere, can alıcılara. Ama bu yıldızlar saygıyla anılıyorlar. Düşünce, özgürlük, bilim tarihinin yıldızları olarak okunuyorlar.

Düşünce, İnsan, Özgürlük

Bizi hayvanlardan ayıran en önemli özelliğin düşünebilmemiz olduğunu sık sık söyleriz. Hatta, "düşünüyorum, öyleyse varım" sözünü, düşündüğümüz için insanız; "Varım ki düşünüyorum" sözünü, insanız ki düşünüyoruz biçiminde de söyleyebiliriz. Yani, insan sözcüğü ile düşünce böylesine içiçe, böylesine birbiri ile ilgili. İnsanım derken, düşünüyorum da demiş oluyoruz. Düşüncemiz bizi insanlaştırıyor.

Düşündüğünü yaymak istemi, insanı özgürlük sorunuyla karşılaştırır. İnsanlar, beyin ürünleri olan düşüncelerini yayabildikçe özgürdürler. İnsanı insan eden düşüncesidir, özgürlük önce dü-

şünce özgürlüğüyle başlar dedik yukarda. Bu demektir ki, insanı insan eden özgürlüğüdür. İnsanlar özgür oldukça mutlu olabilirler. Böylece çevrelerine bir şeyler verirler ve çevrelerinden bir şeyler alırlar. Yararlı olurlar ve yararlanırlar. Zaten, yaşamak gibi, düşüncemizi yayma özgürlüğümüz de doğal, bireysel ve toplumsal hakkımızdır. Özgürlük özlemimiz, insanlaşma özlemimizdir de...

Düşüncenin yayılması, insanlar arasında birçok bağların kurulmasına, ilişkilerin gelişmesine de yol açar. İnsanların benzerlikleri, ortak yönleri artar, insanlık nitelikleri gelişir. Sürekli etkileşimler, insanları ortak sorunları konusunda daha çok bilinçli kılar. İnsan, insanlaştıkça insanlaşır, İnsansallaşır... Bencillik azalır, elcilikler çoğalır. Yoksullukların yerini varlıklar alır. Bir orman olan insan, ortak mutluluğa ancak böyle yönelebilir.

İnsan mutluluğu için her şeyi yaratan beynin ürünleri olan düşünceler gün ışığına çıkmazsa, insanlık için büyük yitim olur. Çünkü düşüncelerin yayımı insanlar arasındaki iletkenlerdir. İnsanların toplumsallaşma bağlarıdır. Ve insanlar ancak bu bağlar sayesinde ortak ülküler, ortak çıkarlar içinde bütünselleşirler. Yani insansallaşırlar. İnsansallaşarak, hayvanla insan arasındaki yolda ilerlerler. En uygunluğa doğru olan evrimini hızlandırır.

Sonuç

Demek ki, özgürlük, önce düşünce özgürlüğüyle başlıyor. İnsan özgür olmak zorunluğunda oluyor. İnsanı insan eden özgürlüğü oluyor. Özgürlük özlemi, insanın insanlaşma özlemi sayılıyor.

Bütün bu gerçeklerden hareket edip, düşünce ve bilim tarihinden ders almak, düşünce özgürlüğünü savunmak başta öğrencilerimizin görevi olmalıdır. Düşün ve inançları yolunda öldürmeye ve öldürülmeye önce öğrencilerin karşı çıkmaları beklenir...

Cumhuriyet 29 Temmuz 1987

FAŞİZM TIRMANIRKEN

1 Mayıs ve 16 Mart katliamı, Doçent Yalçın Sanalan, Savcı Doğan Öz, Doç. Dr. Servet Tanıllı ve yüzlerce öğrencinin kurşunlanıp yaralanması, öldürülmesi olaylarını düşünelim.

Bu siyasal nedenli kitle katliamları ve birey öldürme cınayetleri kimilerine göre karanlık görünen durumu aydınlatıcı niteliktedir.

kimisi soru ve yanıtlar

1 Mayıs Törenine kimler katılmışlardı?

—İşçiler ve ilerici kuruluşlar.

—Bu emekçileri çeşitli silahlarla tarayanlar, işçilerin ve ilerici kuruluşların yandaşları mıydılar?

—Olamaz

—16 Mart katliamında öldürülenler, yaralananlar hangi kesim-dendiler?

—İlerici kesimden.

—Bu öğrencilere Amerikan yapısı bombayı atıp, silahla tarayanlar ilerici olabilirler mi?

—Olamaz.

—Peki kimler olabilir?

—DİSK'in ve öteki ilerici kuruluşların karşısındakiler. Gerici bir dünya görüşüyle koşullandırılmış olanlar. Bir "Tedhiş Örgütü"nden emir alanlar.

—Doçent Yalçın Sanalan, Savcı Doğan Öz, Doç. Dr. Servet Tanıllı çağdaş aydınlardı. Faşizme karşıydılar. Bu üç aydınımızı kimler kurşunla tarayıp yaralamış öldürmüş olabilir? Sevenleri, yandaşları mı?

—Olamaz.

—Ya kimler?

—Karşısındakiler. Yine o "Tedhiş Örgütü"nden emir alanlar.

Suçsuz savunmasız emekçileri ve öğrencileri, istila ordularının bile yapmayacağı biçimde 1 Mayıs'ta, 16 Mart'ta kitle katliamı yöntemiyle kırdıran; yoksul ülkemizin bütçesiyle yetişen Doç. Yalçın Sanalan, Savcı Doğan Öz, Doç. Dr. Server Tanıllı vb. aydınların öldürülmesini emir veren bir "Tedhiş Örgütü"nın

var olduğu artık kesinlikle bilinmektedir. Bu "Tedhiş Örgütü"nın legal kimi örgüt ve kuruluşlarla organik bağlantısı olduğu, gizli bölümü de olabilir.

Kitle katliamı ve birey öldürme cinayetleri, kitlelerin ve bireylerin doğrultuları gözönüne alınınca herşey ayna gibi ortaya çıkıyor.

Yukardaki sorunları ilkokul son sınıf öğrencilerine bile sorsak, yanıtları, sorulanmızın yanıtlarından değışik olmaz. Saldırılan doğrultulan, saldıranların, saldırtanların doğrultulannı belirlemektedir. Keser kemiğe dayanmıştır. Faşist terör tırmana tırmana bu derece ilerledi.

faşizm tırmanıyor

Unutmayalım ki faşizm iktidara gelmeden önce korkutma, yıldırma ve yasal olmayan savaşım yöntemlerini uygular. Bugün Türkiye'de bu yöntem uygulanmaktadır. Yine unutmayalım ki, faşizmi doğuran nedenler: a) Halkın, sosyal sorunların demokratik düzen içinde çözülmesinden umudunu kesmesi, b) Açlığın, işsizliğin, yoksulluğun yarattığı bunalımlar, c) Aydınların kûskünlüğü vb. etmenlerdir. Bu nedenlerin ülkemizde yer yer belir-meye başladığı yadsınamaz. Ve yine unutmayalım ki, faşizm, belirli koşulların bir araya gelmesiyle, her ülke için söz konusu olabilir. Bu tehlikeyi görmeyen politikacıları Stefan Zweig'in sözüyle "bize hiç bir şey vermeden, hep bizden almış olan politikacıların çılgınlıklarının cezasını ömrümüz boyunca çekecek değiliz" diyerek uyanyoruz. Soruyoruz onlara: Daha kaç kişinin öldürölmesini, kaç kitle katliamını bekliyorsunuz? Kan revan içinde 1 Mayıs Kitle Katliamının yıldönümüne ulaşıyoruz. Siyasal kitle katliamlarını, siyasal birey öldürme cinayetlerini işleyenlerin hızla yakalanmaları en başta gelen güncel ve ivedi sorundur.

yapılması gereken

Başbakan Ecevit'in sözüyle, "İnsanı İsyan ettirecek ölçülere varan siyasal cinayetler karşısında" başta hükümetin bir saat bile bekleyecek zamanı olmaması gerekir. Çok ivedi, çok hızlı ve de çok yoğun bir biçimde önlemler, araştırmalar, soruşturmalar, izlemlerle cinayet işleyenlerin yakalanmaları ve emir aldıkları örgütlerin açığa çıkarılması gerekir. Bu, hükümetin baş görevi-

dir. Bu görev, hükümetin yaşama sorunu olduğu kadar, demokrasinin sürme sorunudur da. Türkiye devleti ve halkı için büyük bir tehlike olan faşizmi de önleme sorunudur. Yurttaşlar olarak, hükümetin bu görevi ivedilikle yapmasını bekliyoruz demeyelim, çünkü bekleyecek zamanı kalmadı, izliyoruz. Bu dar zamanda, demokrasiden, barıştan, bağımsızlıktan yana olan bütün ilerici ve devrimcilerin de gereksiz bölüngü (fraksiyon) hastalığından sıyrılmaları, terminoloji şehvetinden uzaklaşmaları, yanyana olmaları, omuz omuza vermeleri gerekiyor. Yoksa, geleceğimiz çok çileli olacak...

Politika, 24 Nisan 1978

SINIRLI BİR TÜRKİYE

İki buçuk yılı aşkın bir süre içindeki saldırılar, cinayetler, kıyımlar ülkemiz insanlarını derinden etkilemiş, sarsmış; kaygı, kuşku, korku içinde bırakmıştı. Bu nedenle erken seçim heyecanla beklenmeye başlandı. Ama beklemek öyle kolay olmadı. Erken seçimi beklerken saldırılar, cinayetler zinciri de çoğalarak sürüp gidiyordu. Ayrıca propaganda günleri parti liderlerinin sinirli konuşmaları da etkiliyordu herkesi. Böylece 5 Hazirana ulaşıldı. 5 Hazirandan sonra seçim sonuçları beklendi. Seçim sonuçlarından sonra hükümetin kurulması... Hükümet kuruldu, siyasal tansiyon arttı. Parti liderlerinin gazetelerde, televizyon ekranlarındaki sinirli görüntüleri vatandaşlara da yansıyor, bir bulaşıcı hastalık gibi yayılıyordu. Bekleme sırası güvenoyuna geldi. Kısa süre, Türkiye insanlarına çok uzun geldi Bu bekleme de sinirleri bozdu. Derken hükümet güvenoyu almadı. Yeni bir bekleme başladı. Koalisyon hükümeti kurulur mu, kurulmaz mı? Tartışması yurt alanını sardı. Parti liderleri yine sinirli konuşmaya başladılar. Televizyon ekranlarında ve gazetelerdeki o unutulmayacak görünüm, gerilmiş sinirleri biraz daha gerdi. Güldürü yazarlarına yığınla malzeme olabilecek konuşma ve dav-

ranışlar sonunda denenmiş koalisyon hükümeti kuruldu ve yeni bir güven oylamasını bekleme dönemine girildi...

Yani iki buçuk yılı aşkın bir süre boyunca süren saldı, cinayet ve katliam yeterince sınırları bozmuştu. Seçim beklemleri, seçim sonucu beklemleri, güvenoyu beklemleri, parti liderlerinin sınırlı konuşmaları , kızgın görüntüleri bütün ülke insanların sınırlarını biraz daha bozdu. Seçimin yanı sıra geçim sorunu, pahalılık ve Haziran, Temmuz sıcakları gerilmiş sınırları daha da gerdi... Siyasal cinayetlerin yanı sıra soygunlar, adi cinayetler, trafik kazaları da kabardıkça kabardı... Beklemek ve güvensizlik birbirini kovaladı, birbirini karıştırdı. Sınırlılık yaratan bir örgü yumağı gibi sarıldı.

İşte bütün bu olaylar ruhsal davranışlarımızı büyük ölçüde etkiledi. Parti liderleri sınırlı, gençler sınırlı, ana-babalar sınırlı, işçiler sınırlı. Sinirlenen sinirlenene..Arkadaşlar, akrabalar, komşular sınırlı. Karı-kocalar sınırlı. Otobüsteki yolcular, durakta ve kuyrukta bekleyenler sınırlı. Genel yerler sınırlı. Kısacası bütün bir Türkiye sınırlı. Sınırlı insanlar ülkesi oldu Türkiye... Evde otursanız sinirleniyor, genel yerlere gitseniz yine sinirleniyorsunuz.

Bu ruhsal durum içinde, sıcaklarda buram buram terlerken dinlenemiyorsunuz. Deniz kıyıları yağmalandığı için, denize giremiyorsunuz. Kazara girmeye kalksanız, yalımin yanındaki denize giriyor diye vurulabilirsiniz de... Bir kıyı kasabasına gitmek de kolay değil, çoğunluk için. Zaten çoğunluğun yakasına yapışmış geçim darlığı. Bu nedenlerden ötürü çoğunluğun çoluk çocuğu sınırlı. Evler olmuş birer iğneli fıçı.

Bu ortamda, bu hava içinde "*ruh sağlığım yerinde*" diyebileceklerin sayısı epey azaldı elbette. Keskin sirkenin kûpüne zarar verdiği gibi, sinirsel bozukluklar, bedensel rahatsızlıklar da doğuruyor. Hastanelere koşuyorsunuz. E, zaten Türkiye'deki hastaneler de hasta, bütün kurum ve kuruluşlar gibi...

Çoğunluk, "*yaşam bu mu!?*" diye kıvranıyor. Yaşam bu mu bilmiyoruz ama, gerçek bu!

Bir şarkı vardı; sözleri: "*Evim şen, meclisim şen...*" gibilerden, nerdee!...

Ama böyle olanlar da vardır kuşkusuz ülkemizde. Küçük bir

azınlık bunlar. Bir zamanlar İnönü'nün, "Cennet azınlığı" dediği, azınlık.

Bizler de ayrıca bu ortam ve gerginlik içinde, bolluk içinde yaşayan o çok küçük azınlık yüzünden, darlık içinde çırpınan büyük çoğunluğun; birbirini öldüren gençlerin; yüksek okullara giremeyip sokaklarda boş dolaşan lise çıkışlıların dramını düşünüyoruz yanarak. Bu karanlık, kanlı günlerin nasıl, ne zaman sona ereceğini düşünüyoruz, üç bilinmeyenli denklem çözer gibi. Komşularımızın ve dünya ülkelerinin uygarlık yarışını düşünerek, geri kalmışlığımızın acısını canevimizden duyuyoruz. Çilemiz! Bizler bir de bilinç edinmişiz! Bir de bilinç belamız var. Sana ne; becerikliysen elini çabuk, gözünü açık tut diye kendimize öğütte bulunamıyoruz. Tolstoy. "Bilinç, bir insanın başına gelebilecek en yüce, en erdemli beladır." diyordu. İşte bir de bu belayı edinmişiz güç koşullar içinde. Daha da belalanmak için çırpınıyoruz. Sıcaklarda dergiydi, kitaptı.. birbirleriyle karşılaştırmaydı.. doğrusunu araştırmaydı derken "Dolçe Vita" yaşamayacağız...

Cumhuriyet, 3 Ağustos 1977

DEMOKRATİK OKUL KÖY ENSTİTÜLERİ

Ünlü eğitimci Washburne, demokrasiyi, "İçinde herkesin hem birey hem de örgütlenmiş bir toplumun etkin ve sorumlu bir üyesi olarak en yüksek olanaklara sahip bulunduğu bir yaşam yolu" diye tanımlar.

Demokrasi ve eğitim arasındaki ilişkiyi düşünerek, ünlü bir eğitimcinin demokrasiyi tanımıyla yazıya girmeyi (hele de bu konu demokratik okul olunca) yeğledim.

demokrasi

"Halkın, halk tarafından, halk için yönetilmesi" diye tanımlanan gerçek bir demokrasi de, sosyo-ekonomik sorunların nedenleri ve bu sorunların çözümü hakkında değişik düşünce ve

kanıları olanlara saygı duymak esas olduğu gibi, birlikte düşünme, birlikte plan yapma ve birlikte çalışma da vardır.

Demokrasi, özgürlük ve hoşgörünün birleşmesinden oluşur. Çeşitli düşün ve görüşler, yurttaşlarca, özgürce ve olduğu gibi öğrenilir.

Demokrasi, bireyin yeteneklerini, konuşma özgürlüğünü, eğitimi, uğraş edinmesini isteklendiren, cesaretlendiren ve garantileyen sosyal bir ortam içinde en iyi biçimde geliştirileceğı düşününe dayanır.

Demokrasi, bir grubun, bir çevre halkının veya geniş ölçüde bir toplumun eğitimsel, sosyal, siyasal ve ekonomik sorunlarını çözmede bireylerin birlikte düşünmeleri ve topluca hareket etmelerini ister.

demokrasi ve eğitim

Demokrasi ve eğitim arasındaki ilişki çağımızın konularından biridir. Demokrasinin kurulup gelişmesinin koşullarından biri de okulların demokratikleştirilmesidir. Bunun içinde okulların hak, adalet, özgürlük, hoşgörü kurallarına göre örgütlenmesi gerekmektedir.

Demokrasiyle yönetilen toplumlarda eğitim ve öğretim, iş içinde, işle birlikte, yani yaparak ve yaşayarak, bir çeşit ekonomik etkinlik olarak düşünülmüş, böyle ileri okul tipleri yaratılmıştır. Bizde de bütün geri kalmışlığımıza karşın, çok partili yönetime geçmeden, güzel bir rastlantı olarak 37 yıl önce, böyle ileri bir okul tipi yaratılmış: Köy Enstitüleri.

Bütün ileri tip okullarda olduğu gibi, Köy Enstitülerinde de, öğretmenlerle öğrenciler, el ele vererek, yaratıcı, üretici topluluk olmuşlardır. Öğrenciler, iş içinde sorumluluk duygusu kazanmışlardır. Yönetime katılarak, toplumsal dayanışmanın en iyi örneklerini vermişlerdir. Anlaşmazlık, karışıklık, çıkarıcılık gibi, toplumumuz demokratikleşmediğı, gerçek demokrasi kurulmadığı için, çok partili yönetimi geçiş yıllarımızda, demokrasi söylevleri arasında, oy avcılığı uğruna, toprak ağalarının temsilcilerinin tutkusuyla Köy Enstitülerinin de köküne kibrit suyu dökülmüştür. Oysa, demokrasinin kurulması ve yerleşmesi, kökleşmesi için, okulların da demokratikleştirilmesi gerekir. Çünkü, demokrasi ile

eğitim arasında ilişki vardır. Amerikalı eğitimci John Dewey, bu ilişkiyi enine boyuna anlatmıştır. İngiliz düşünürü Bertrand Russell, eğitimin demokrasiye nasıl uygun duruma getirileceğini işleyen yapıtları vermiştir.

demokratik eğitim

Çağdaş okulun yapması gereken şey, öğrencileri eğitirken, onların özgür yurttaşlar olmalarını engelleyecek engelleri ortadan kaldırmaktır. Eğitimciler, insanların davranışlarında görülen istenmeyen durumların kökenini, gördükleri eğitime bağlarlar. Bu gerçeği unutmamak gerekir.

Eğitimciler, eğitimin, eğitilenlerin gereksinimlerini içermesi gerektiğini bilmek zorundadırlar. Eğitimin amacı, eğitilenleri bir anarşi ortamına sürüklemek olmadığı gibi, suskunluk çukuruna da itilmek değildir. Demokrasinin tanımındaki öğelere göre eğitim işi ayarlanmalıdır. Okul öğrencilere özgürlüğün, hoşgörünün nasıl kullanılacağını öğretmelidir. Demokratik yaşamı, yarının büyükleri olacak olan bugünün öğrencilerine okullarda yaşatmak gerekir. Öğrenci ve eğitim psikolojisine dayalı öğretim yöntemleri zaten öğretmenle öğrencinin işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Öğrencilerin özgür yetiştirilmeleri, özgürlüğe saygılı olmalarını, hoşgörüye alıştırmalarını da sağlayacaktır. Böylece demokrasiyi oluşturan özgürlük ve hoşgörüü öğrenciyken edineceklerdir.

Çağdaş eğitim, büyüklerin katı otoritelerini değil, eğiten ile eğitilenlerin işbirliğini amaçlar. Ancak böylece yapıcı, yaratıcı, üretici, demokratik ve kişiliğini kazanmış yurttaşlar yetiştirilebilir.

Öğrencilerin, okullarda yönetime katılmaları, çeşitli sosyal kolları görevler almaları, onarım, temizlik, yetiştiricilik gibi etkenlerde bulunmaları onlarda sorumluluk duygusunu geliştirir, temizlik alışkanlığını kazandırır, yaratma, yapma, üretme zevkini edindirir. Herhalde hiçbir zaman anarşiye sürüklemeyiz.

sonuç

Öğrencilerin yönetime katılması, üretici, , yaratıcı, yapıcı insan yetiştirme, Köy Enstitülerinde denenmiş, yapılmıştı. Hem de çok partili yönetime geçmeden önce. Bugün de, eğitim konularını düşünüp irdelediğimizde, öğrenci olayları üzerine eğildiğimizde,

demokratik eğitim demokratik okul, öğrencilerin yönetime katılması denildiğinde Köy Enstitülerini anımsıyoruz, yalnız kuruluş yıldönümleri olan 17 Nisanlarda değil, hemen her gün...

Politika , 18 Nisan 1977

ATATÜRK VE ÖĞRETMEN

"Yeni Türkiye'nin bir kaç seneye sığdırdığı askeri, siyasi, idari inkılaplar çok büyük, çok mühimdir. Bu inkılaplar, sizin muhterem muallimler, sizin içtimai ve fikri inkılâptaki muvaffakiyetlerinize teyit olunacaktır. Hiç bir zaman hatıranızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister" (1925, M.Eğ. İlgili S.D. s.10) diyorken Atatürk, öğretmenlerin örgütlenmesini de istiyordu. Bunun için, Samsun öğretmenleriyle konuşmasında şunları söylüyordu: "Türkiye Öğretmenler Birliği'nin bütün memlekete yayılmasını, Konya'yı olduğu gibi Van'ı Hakkari'yi de örgütü içine almasını ve her köyde üyesi bulunmasını derin bir ligi ile bekleyeceğiz."

Atatürk, söylediklerinin uygulandığını görmekle kalmaz; öğretmenlere candan bağlı M. Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin içtenlikli girişimlerini, içtenlikle destekliyordu ki; sözgelimi Mustafa Necati, İçel'de on gün öğretmenlerin aylığını ödemeyen valiyeye ödeme buyruğunu verdirtir; öğretmenlerin aylığını derhal ödettirdiği gibi, ödenek olduğu halde öğretmenlerin aylığını ödemediği için valiyi de görevinden aldirtir. Yine Mustafa Necati Sivas'ta bir baloda öğretmeni azarlayan valinin hemen görevine son verdirtir. O Mustafa Necati ki, bir köy öğretmenine mektup yazarak şevklendirmekle yetinmez, John Dewey'in kitabını armağan olarak postalar.

Atatürk öğretmenlere değer veriyordu; çeyrek yüzyıldır öğretmenler horlanıyorlar. Atatürk öğretmenlerin örgütlenmesini istiyordu; özellikle 10 yıldır öğretmenlerin örgütünü dağıtmak için neler neler yapılmadı!.. Atatürk öğretmenlere, karşılaşacakları engelleri arkadaşlarıyla birlikte kaldıracaklarını söylüyordu ve

gerçekten de kaldırılıyordu; çeyrek yüzyıldır engeller engelleri izledi. Atatürk devrimlerin, öğretmenlerin toplumsal ve düşünsel devrimlerdeki başarılarıyla gerçekleşeceğine inanıyordu, özellikle 10 yıldır toplumsal ve düşünsel konulara eğilen öğretmenler sürgün, kıyım, kırım gibi cezalara uğratıldı, aileleri kan ağıladı.

Atatürk öğretmenlerden düşüncesi , vicdanı, anlayışı, özgür kuşaklar yetiştirmelerini istiyordu; özgürlük mü? Öğretmen özgür değil ki, özgür kuşaklar yetiştirebilsin! Özgürlük öğretmen için bir masal, bir serap oldu son yıllarda. Atatürk, Mustafa Necati gibi birini Milli Eğitim Bakanı yapmış veya yaptırmıştı; Mustafa Necati'den sonra, Mustafa Necati değerinde acaba kaç Milli Eğitim Bakanı geldi? Bir mi desem, iki mi desem...

Uzatmaya gerek var mı? 1960'larda ve 1970'lerde öğretmenlerin başına gelen kimi olayları anımsamaya çalışalım:

Başı açık gezdi diye Tatvan İlçesine bağlı Reşadiye bucağının Balalan köyü öğretmeninini eşi linç edildi.

Bir öğretmenin başına yular takılıp gezdirildi.

Öğretmenin biri Malatya valisinden tokat yedi.

Bir başka öğretmenin aynı ilde üreme organı kesildi.

Bir öğretmenin kulağı kesildi.

Öğretmenler toptan yakılmak istendi.

Demirci ilçesinde Emniyet Amirliğinde işkence ile öğretmenlerin saçları kesildi.

Yadellerde işçilik yapan öğretmenlerin sayısı 15 bini buldu.

Ceyhan ilçesinde bir öğretmen kurşunlandıktan sonra, ölüsünün üzerinden traktörle geçildi.

Ve son iki yıl içinde sekiz öğretmen katledildi

.....

Gazetelere yansıyan ve genellikle suçluların bulunmadığı şu anda anımsayabildiğim olaylar, cinayetler dizisinden bir kaçıdır bunlar. Ve bunları örnek olsun diye sıraladım. Böyle acı, bu denli utandırıcı örneklerin örtüsü altındaki öğretmenlerin bugünkü görünümü ise:

Çoğunluğu yarı aç. Öğrenme, öğretme, uğraş ve can güvenliğinden yoksunlar. Bezgin, kuskün, isteksiz ve bunalımlılar...

İşte öğretmenlerin düşürüldükleri durum. Bunun için öğret-

menler, Atatürk zamanının özlemiyle yanıp tutuşmaktalar. Ve de başka bir şey konuşmamaktalar. Söyleyecek şey bulamamaktalar...

Öğretmenleri bu duruma düşürenlerin bilmem ki "var mı bir diyecekleri?"

Cumhuriyet, 14 Şubat 1977

ATATÜRK'TEN SONRA TÜRKİYE

Atatürk öldükten sonra Türkiye'nin tekerlekleri hep geriye doğru kaydırıldı. Yalnız ve yalnız, kimi yaz yağmuru gibi bitiveren üç ileri hareket oldu: Köy Enstitülerinin kurulması, şeflik yönetiminden çok parti yönetimine geçiş, 1961 Anayasası.

Çok partili yönetimi gericiiliğin hortlaması anlamına alan partitokratlar yüzünden Köy Enstitüleri çok yaşatılmadı; kapatıldı. 1950'de işbaşına gelenlerin sakat tutumu yüzünden zorunlu olarak 27 Mayıs 1960 hareketi oldu. İleriye dönük olan bu hareketin en olumlu yapısı olan 1961 Anayasası da; yine partitokratların tutumu sonucunda, asıl amacından saptırılarak gelen 12 Mart 1971'deki gerici hareketçe budandı. Yani Atatürk'ten sonra denenen Köy Enstitüleri kapatıldı; 1961 Anayasası halk oyundan geçtiği öz ve biçimde korunamadı. Herkesçe istenen çok partili yönetim de, asıl amaç unutturularak, sömürücüler tarafından sakat bir araç durumuna hâlâ sokulmaya çalışılmakta; önceki sakat durumlardan ders alınamamak pahasına... Sürüp gelen, otuz yıldır sürüp gelen bu sakat anlayış yüzündendir ki, Atatürk'ün bütün ilkeleri ya durduruldu, ya budandı, ya ortadan kaldırıldı.

Önce Atatürk'ün "tam bağımsızlık" ilkesi, Türkiye Amerika emperyalizminin güdümüne sokularak çiğnendi. Kore'ye Mehmetçikler gönderilerek, Atatürk'ün yanlarında olduğu "mazlum ülkeler" küstürüldü sonra. Böylece Atatürk'ün "yurtta barış, dünyada barış" ilkesine de karşı çıkmış olundu. Bir kez Amerikan emperyalizminin güdümüne Türkiye sokuldu ya, gerisinin

yumak ipliği gibi çözülmesi kolaylaştı "Halkçılık" ilkesinin yerini, "her mahallede bir milyoner", "Türkiye'yi küçük Amerika yapacağız" ilkeleri aldı. "Devrimcilik", hatta Atatürk'ün "arasız devrimler" dediği ilke, insanlarımıza öcü gibi gösterilmeye başlandı. Bu ilkeyi benimseyenler cezalandırıldı. "Devletçilik" kasıtlı olarak işlemez duruma sokuldu. Eğitimde birlik bozuldu. Özgürlükler kısıldıkça kısıldı vb.

Bütün bu ters gidişler yüzünden, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, Türkiye her yıl biraz daha geri giderek, bugün çok geri bırakılmış bir ülke oldu. Bugün bu yüzden, B. Kemal Çağlar'ın son yazdığı şiirlerinden birindeki; "Şimdi ise uyuşuk, az gelişmiş olmanın / Kızartıyor yüzümü kahrolası utancı..." dizelerinde belirttiğinden çok daha beter bir utanç içindeyiz. Yabancı ülkelere el açmaktan, yardım almaktan, elektrik enerjisi sipariş etmekten biz çok utanıyoruz.

Bu ters gidişler yüzünden yalnız geri kalmadık. Bir kargaşa ortamına da sürüklendik. Kimse kimseyi sevmiyor, sevmiyor. Hele hele can ve gelecek güvenliği diye hiçbir şey kalmadı. Bugün yüksek okul ve üniversiteye öğrenci göndermenin savaşa asker yollamadan bir ayırımı var mı? Birkaç yıl içinde öldürülen öğrenci, öğretmen ve işçi sayısını yüzümüz kızarmadan düşünebiliyor muyuz? Öldürülen gençlerin, öğretmenlerin, işçilerin yakınları kan ağlıyor; öldürenler bulunuyorlar mı? Kışkırtıcılardan hesap soruluyor mu? Bu karanlık, kuşku, korku, güvenliksiz, kanlı günlerde, geri kalmışlığımızı da düşünerek, Namık Kemal'in yıllarca önce yazdığı bir şiirindeki; "... Vatan mahzun ben mahzun" sözünü sık sık yinelemeyen kaç aydın kaldı, söyleyebiliyor musunuz?

Devlet Planlama Teşkilâtı Sosyal Planlama Araştırma Şubesi'nce yapılan araştırmada, "Türkiye, uluslararası ölçekten eşitlikten en uzak ülkeler arasında yer almaktadır" deniliyor ve nüfusun yüzde 15'inin gelirin yüzde 50'sini aldığı belirtiliyor. Bu gerçeklerin üzerine gidilmiyor da "türlü çeşitli" oyunlar oynanıyor.

Bu oyunlar o kadar yaygın ve yoğun ki... Gerçekler bilinmesin de, gerçeklerin üzerine gidilmesin de, ne olursa olsun havası yurdu sardı. Gelir dağılımı böylesine dengesiz bir ülkenin okul-

larında, sözgelimi Ziya Gökalp'in bir çok şiirleri okunur da, "Zenginlerin servetinde yoksulların da payı var" dizesiyle biten şiiri okutulmaz; okutan öğretmen olursa da gereğine bakılır.

26 Ekim 1975'te yapılan 10. genel nüfus sayımının sonuçları Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yayımlandı. Gerçekçi gazetelerde de okurlara yansıtıldı. Altı yaş yukarısı nüfusumuzun yüzde 40'ı okur-yazar değilmiş, 5,7 milyonluk nüfusun da aslında okul bitirmediği halde okur-yazar olduğunu belirttiği açıklandı. Konutlarında su, tuvalet, banyo, elektrik olmayanlar da çoğunluktaymış. 80 bin hanenin de mağralarda oturduğu belirtiliyor. Yirminci yüzyılın son çeyreğindeki bu kara tabloyu görmezlikten gelerek "medeniyetçilik" (her ne ise) söylevi çekmek, hem de ipe sapa gelmez sözlerle, neyi değiştirir ki?!

Cumhuriyet, 11 Ocak 1977

GENÇLİK VE GELECEK

Üniversitelerarası Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanı Prof. Altan Günalp'in yaptığı açıklamadan (Cumhuriyet, 19 Ağustos 1976) liseyi bitiren 2665 bin adaydan 227 bininin yüksek öğrenime devam edemeyeceklerini, tüm yüksek okul ve fakültelerin toplam kontenjanlarının 38 bin olduğu için, 38 bin kişinin yüksek öğrenime devam edebileceklerini öğrendik.

Açıklamayı okurken, 227 binin yanında 38 bin o kadar az geldi ki, "piyangoyu kazananlar" diye düşündüm. Büyük çoğunluk olan 227 bin genç ise çok şeyler düşündürdü.

227 bin gence gireceğimiz ders yılında yüksek öğrenim kapıları kapatılacak. Belki ilerkı yıllarda da olanağı bulurum(!) diye şurda burda işsiz güçsüz bekleyip duracaklar. "Yüksek öğrenim kapasitesinde yeni çözümlere gidilmemesi" nden ötürü, beklemeleri sürüp gideceği gibi, bekleyenlerin önümüzdeki yıllarda

sayıları hızla da artacak.

Bugünkü nüfusumuzun 17 milyonunu çocuklar, 13 milyonunu gençler oluşturmaktadır. Bu iki sayı toplam 30 milyar eder Yani nüfusumuzun yüzde 75'i. Bu çoğunluğun ülkemiz ve geleceğimiz için önemini iyi anlamak gerekiyor.

Orta öğrenimlerini bin bir güçlük içinde tamamlayabilen gençlerin çoğunluğu yüksek öğrenim olanağına kavuşamayınca ülkemizde zaten var olan genel anlamdaki işsizlik sorununa yeni bir tip işsizler ordusu eklenecektir. Bunlar, orta öğrenimlerini bitiren işsiz gençler ordusu adını alacaktır. Bu tip işsizlerin, öteki işsizlerden ayrımlı yönleri vardır. Bir kez bu gençler belli bir öğrenim kademesinden geçmişlerdir. Belli bir düzeyde bilinçlenmişlerdir. İkincisi: Yaşları gereği atak, heyecanlı, hırçın, isyankâr dönemdedirler. Bu gerçek bilimin bulgusudur. Psikolojinin başlıca konularından biridir: Gençlik psikolojisi.

Yüzbinlerce genç önce, umutlarının kırılmaları sonucu hiç hoşnut olmayacaklardır. Hırçınlaşacaklardır. Karamsar olacaklardır. Kimi değer ölçüleri sarsılacaktır. Yüksek öğrenim olanakları önümüzdeki yıllarda azaldıkça bunalıma doğru gideceklerdir. İş de bulamayınca bunalımları artacaktır. Çeşitli nedenler yüzünden bunalımdan bunalıma sürüklenirken davranış bozuklukları geçirmeye başlayacaklardır.

Yıldan yıla böyle gençlerin sayısı da artacaktır. Çünkü:

1) Yüksek öğrenim kapasitesinde yeni çözümlere gidilmemektedir, 2) Her geçen yıl orta öğrenimini bitirenlerin sayısı artmaktadır, 3) Bu iki nedene bağlı olarak da yığılma hızla büyümektedir... Bu üç maddeye ek olarak, yoğun öğrenci olayları nedeniyle yüksek okul ve fakültelerin çoğunluğunda normal öğrenim yapılamamış olmasından doğacak sonuç da hesaba katılmalıdır.

Orta öğrenimlerini çeşitli güçlükler içinde bitirip, yüksek öğrenim düşleri ile kıvranan gençlerin, yüksek öğrenim kapılarının yüzlerine kapandığını görünce, hırçınlaşıp karamsar olarak başlayacakları bunalımları, işsiz kalmaları sonucu daha da artacak ve karmaşık olacaktır. Bu okumuş işsiz gençlerin bunalımdan bunalıma sürüklenmelerinin doğuracağı sonuç, zaten için

için kaynamakta olan toplumumuzu bunalım bataklığında boğacak denli büyük olacaktır.

Gençlerin bunalımlı davranışları karşısında, onları kınamak, suçlamak kimsenin hakkı değildir. Hele de birinci derecede sorumlu olanların... Bunalımlı gençleri kınamayı, suçlamayı bırakın bir yana, suçlu duruma asıl sorumlular düşeceklerdir.

Sözü buraya getirmişken, bir zamanlar Milli Eğitim Müsteşarlığı yapmış olan Dr. İlhan Özdiil'in bir yazısından ilginç bir bölümü alıntılıyorum:

"...ulusal düzeyde GENÇLİK SORUNU bugün en kritik ve en güncel sorun haline gelmiştir. Bu sorunun kendi toplumumuzdaki seyri, sorumlular ve sorumluluklar bakımından, giderek daha karmaşık, daha sahipsiz ve daha tehlikeli bir niteliğe bürünürken çözüm yöntemleri de bilimsellik ve etkililikten o ölçüde uzaklaşmaktadır. Geçmişte bir tür "suç" olarak neredeyse tamamen akademik sisteme, eğitim sistemine yüklenen bu sorun, bugün ilginç bir yön değişikliğiyle politik sisteme yüklenen bir sorun niteliğine bürünmüştür. Böylece, akademik sistem çözümü politik sistemden, politik sistem de akademik sistemden bekler hale gelmiştir. Sanki bu iki sistem birbirinin dışında veya karşısında sistemlermiş gibi! Sanki sorun sadece akademik olsa politik sistemi, politik olsa akademik sistemi ilgilendirmezmiş gibi!" (Cumhuriyet 21 Haziran 1976)

Her sorumlu, gençleri kınama yerine, başını iki avucu arasına alıp düşünmelidir. Ve kendi kendilerine şu soruyu yöneltmelidirler: Gençlerimize ne verdik ki ne bekliyoruz? Sorumlular bu soruyu kendilerine soruyorlar mı? Asıl nedenlerin toplumun yapısal durumundan kaynaklandığını biliyorlar mı? Biliyorlarsa niçin gerekenleri yapmıyorlar? Bilmiyorlarsa onlara soruyoruz: Gençliğimizi ve geleceğimizi nereye götürüyorsunuz?

Cumhuriyet, 28 Ağustos 1976

TARİH DİYE..

"... Osmanlı tarihi baştan nihayete kadar hakanların, padişahların, şahların ve en nihayet zümrelerin hal ve hareketini kaydeden bir destandan başka bir şey değildir. Mazinin, asırların elimeze tarih diye uzattığı kitabın mahiyeti bundan ibarettir." (Mustafa Kemal; İdam, 20 şubat 1923)

Lise düzeyindeki iki tarih kitabını çeşitli yönlerden taradım. Bu yönlerden biri, padişahların, taht hırslarından ötürü en yakınlarını boğdurtma, astırma, öldürtmeleri oldu. Döküm sonucu, Osmanlı padişahlarını, yakınlarının çalkantılı kan denizinde, her yanları kana bulanmış olarak düzensiz ve tehlikeli rota çizen gemilere benzettim. Kronolojik sırayla bir göz atalım:

Yıldırım Beyazıt, kardeşi Yakup Çelebi'yi padişahlıkta kendisine rakip olur diye boğdurtur. Yıldırımın oğullarından Süleyman Çelebi, Bursa'da bulunan küçük kardeşi Kasım Çelebi'yi Bizanslılara rehin bırakır. Edirne'ye giderek Padişahlığı ilan eder. Mehmet Çelebi, Amasya'da Timur'a bağlı beylik kurar. Kardeşi Mustafa Çelebi'yi Bizanslılara Limni adasına hapsedtirir. Mustafa Çelebi'nin çilesi bununla bitmez. Kardeşi Mehmet Çelebi'nin yerine geçen oğlu II. Murat (Mustafa Çelebi'nin yeğeni) Mustafa Çelebi'yi Edirne'nin kale burçlarından birine astırtarak öldürtür. II. Murat, yalnız amcasını öldürtmekle yetinmez: Küçük kardeşi Şehzade Mustafa'yı da incir ağacına astırtarak öldürtür. II. Murat'ın kalp sektesi sonunda ölmesi üzerine II. Mehmet (Fatih) tahta geçer. Fatih'in ilk eşi, ileride kendisine rakip olur korkusuyla, kardeşi Şehzade Ahmet'i öldürtmek olur. Fatih'in ölümünden sonra vasiyeti üzerine Amasya'da bulunan büyük oğlu II. Beyazıt İstanbul'a gelerek padişah olur ve kardeşi Cem'i Rodos şovalyelerine para karşılığında hapsedtirir. Cem'in dramı bununla bitmez. Ağabey II. Beyazıt, Cem'i, etkisi zamanla görülecek bir zehirle Papa'ya zehirlettirir. Cem henüz ölmeden, Papa, VIII. Şarl'a teslim eder. Ve Cem. 22.2.1495'te ölerək çileli yaşamını noktalar. Bütün Türk ve İslam dünyasını tek yönetim altında birleştirmek isteyen Yavuz Selim, babasıyla savaşır.

O'nu ortadan kaldırır. Sonra ağabeyisini dize getirir ve padişah olur. Bursa'da beş yeğenini öldürtür. Ağabeyisi korkut'u Antalya dağlarında idam ettirir. Hızlı Yavuz Selim, bununla da kalmaz, öteki ağabeyi Ahmet'i de idam ettirir. Yavuz Selim'in ülkesi isyan çalkantılarıyla çalkalanmakta ama tahtı rakipsizdir. İleride Bağdat Fatihi Ünvanını alacak Acımasız Kanuni Süleyman tahta oturur. Kanuni'nin kanunu ne yazar bilmem ama, tarihler, Süleyman öldürtecek kardeş bulamayınca, büyük oğlu Mustafa'nın üzerine yedi dilsiz celladı saldırttığını, kendisinin de bu manzarayı, 38 yaşındaki oğlu Şehzade Mustafa'nın yedi dilsiz cellat tarafından öldürülüşünü (1533) gözlediğini yazar. (Bu kaçınıcı Şehzade Mustafa?) Genç Osman boğdurtulur ve kulağı kesilerek, tahta geçen, balıklara yem serpecek yerde altın saçacak kadar deli olan1. Mustafa'nın annesine verilir. Söz deli padişahlardan açılmışken, hani bir de Deli İbrahim var ya, Sivas Valisi dürüst devlet adamı Vardar Ali Paşa'yı öldürten ünlü Deli İbrahim, bu da, yedi yaşındaki oğlu IV. Mehmet (Avcı Mehmet) tahta getirildikten sonra boğularak öldürülür. Avcı Mehmet'in küçük yaşta bilinci öldürmekle örülü olduğu için olsa gerek, ilk fırsatta Sadrazam İpşir Paşa'yı öldürtür. Bunu gereksiz saray giderlerini kısıtlamak isteyen Sadrazamı Tarhuncu Ahmet Paşa ve Sadrazam Merzifon'lu Kara Mustafa Paşa'nın idamları izler... Bu böyle sürer gider, sonunda Yeni Osmanlılar, üç ay sonra V. Murat'ı tahttan indirerek, meşrutiyet yönetimini kabul edeceğini vaat eden II. Abdülhamit'i padişah yaparlar. Ulu Hakan (!)'ın kapkaranlık yönetimi ülkeyi sarar. Kendini iktidara getiren değerli devlet adamı Mithat Paşa'yı sadrazamlıktan attığı gibi, arkadaşlarıyla birlikte sürgüne gönderir. Böylece ünlü sürgünler dönemine de girilmiş olur. Bununla kalmaz Mithat Paşa'yı sürgüne yolladığı Taif Kalesinin zindanında boğdurtur.

İster kahraman, ister deli, ister avcı, ister zevke düşkün, isterse ıslahatçı olsunlar, Osmanlı Padişahlarının aile ve en yakın, en uzak çevreleriyle ilişkilerini KAN KAN KAN diye özetleyebiliriz. Taht uğruna nice nice kanlar dökülmemiş ki! Kardeş kanı, baba kanı, oğul kanı, yeğen kanı, sadrazam kanı, ve başka kanlar... Ve bu kan denizinde yüzen birer gemi: Padişahlar... Asmak,

kesmek, boğdurtmak...

Çocukluğumuzdan beri en yakın çevremizden en uzağına dek duyageldiğimiz sözcükler bunlar... Sus, sürerim, işinden ederim, keserim, asarım, boğarım, öldürürüm... Osmanoğulları tarihinden fışkırıp hâlâ kurtulamayan sözcükler bunlar. Bu sözcükleri okuyan, bu sözcükleri duyan, bu sözcüklerle yönetilen bir ortamda yaşayan insanların ruhsal durumlarını hesap edebiliyor musunuz?

Cumhuriyet, 3 Ağustos 1976

BEYİN GÖÇÜ VE EĞİTİM

Bir zamanlar, yüksek dereceli bir okulun bir bölümünde öğrenci iken, bu bölümde okutulan bir dersin kitabı bulunmadığı için, kitap yerine ikiyüz sayfayı aşkın teksir edilmiş bir çeviri verdiler. Dersle ilgili bir kitap bulunamadığından, dar bütçemize göre pahalı da olsa bu kaynağı bulduğumuz için epey sevinmiştik. Dersimizin adı "Çağdaş Psikoloji Akımları" idi. Teksir edilmiş çeviri de aynı adı taşıyordu. Sonuna şöyle bir not düşülmüştü: "Bu not, Roberts S. Wood Worth tarafından yazılmış olan bugünün Psikoloji Akımları adlı yapıtın Muzaffer Şerif Başoğlu çevirisinden aynen alınmıştır."

Kimdir bu Muzaffer Şerif Başoğlu?

Muzaffer Şerif Başoğlu bir eğitimci, bir psikologtur. Hem de dünyada "Sosyal Psikoloji"nin kurucularından. Bize teksir edilip verilen çağdaş psikoloji akımları'nı 1943 yılında Türkçe'ye çevirmişti. Aynı yıl "İrk Psikolojisi" adlı bir kitabı daha yayımlanmıştır. 1944 yılında Dil Tarih Coğrafya Fakültesi yayınları arasında "Vaziyet Alışların Psikolojisi" adında bir araştırması yayımlanmıştır. Henüz Türkiye'de iken, Amerika Üniversitelerinde okutulmak üzere bir çok yapıtları da yayımlanmıştır. Sözgelimi, 1936 yılında Newyork'da yayımlanan "Psychology of Social

Norms" adlı yapıtı orada iki kez basılmış ve Princeton, Harvard Yale Columbia üniversitelerinde okutulan "Sosyal Psikoloji" dersinde biricik kaynak kitap olarak kullanılmış ve hâlâ da kullanılmaktaymış... Fransız Psikologlarından Paul Foulguine, M. Ş. Başoğlu'nun "Çağdaş Psikoloji Akımları" na bizzat ve dolaylı olarak etki ettiğini söylemiştir Amerika'lı öğrenciler "Şerif Metodu" diyerek konuşmaktadırlar. Kitaplarını okumaktadırlar.

M. Ş. Başoğlu Türkiye'den gidiyor. Bu kadar yetkili, adı yaygın olan M. Ş. Başoğlu Türkiye'de baskı altına alınıyor. Öğrendiğimize göre, toplumcu dünya görüşüne sahip diye hapse atılıyor. Profesörlüğü onaylanmak istenmiyor. Ancak, Amerikalılar M. Ş. Başoğlu'na Profesörlük önerisinde bulununca, bizimkiler galiba utanmışlar, hapisten çıkarıp profesörlüğünü onaylamışlar. Ne var ki Başoğlu, iğreniyor, tedirgin oluyor, gına geldi artık diyerek, bir kuş gibi uçup gidiyor; Türkiye'den Amerika'ya... Ve bir daha dönmüyor. Dönmek de istemiyor. Pertev Naili Baratov'ın Paris'te, Niyazi Berkes'in Kanada'da çalışması gibi yadelerde çalışmaktadır. Beyin ışığından, beyin ürünlerinden bizler değil, yabancılar yararlanmaktadır.

Beyin göçü deyince

İşsizlik nedeniyle bir milyon işçimizin yurt dışında çalıştığını iyi biliyoruz. Bir de on binler var... Evet on binler. Bu on binler de öğretmenler. Yoksul bütçemizle yetiştirdiğimiz on bini aşkın öğretmen, baskıya, kıyım, sürgüne dayanamayarak yurdumuzdan çekip gitmişlerdir. Bugün yadelerde işçilik yapmaktadırlar. İzinli geldiklerinde karşılaştıklarımız, görüştüklerimiz oluyor. Üretimden nasibimize düşen devede kulak bile değil, bir de baskı ekleniyor buna, böyle olunca niçin dönelim? diyorlar, sorularımıza yanıt olarak. Şevket Süreyya Aydemir, beş yıl önce yazdığı bir yazıda şöyle diyordu: "Bir parti on dakıkada yazılacak bir dilekçe ile kurulur ama binlerce doktorun ve onbin öğretmenin vatanından kopmasının mana ve etkliler on yılda giderilmez." Bu yargının doğruluğu üzerinde durmaya gerek yok. Beş yıl önce, gazetelerde şöyle bir haber yayımlanmıştı. "Yüz elli bir bilim adamımız yabancı ülkelerin uyruğuna geçmiş bulunmaktadır. Bunlardan yüz yedisi Amerikan yurttaşı olmuştur." Bu haber karşı-

sında üzölmemek, acı duymamak mÖmkÖn mÖdÖr? Bu kadar beyin göçÖnÖn nedeni nedir? Nedenler bilinen şeylerdir. Ama, Özerinde durulmaya, hem de Önem verilerek durulmaya değer bir konudur bu. Bu kadar bilim adamına, hekime, eğitimciye gereksindiğimiz bir zamanda, onların yurt dışına çekip gitmeleri acıdır. Hele de yabancı Ölkelerin uyruğuna geçmeleri...Okul diyoruz, eğitim diyoruz, ahlÖk diyoruz ama, demediğimiz, denilmesi istenmeyen, Önlenilen konular var. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovdukları hesap, doğruyu söyleyince kızılanlar, horlananlar oluyor. Halbuki gerçeklerin söylenmesi değil, gerçekler acıdır. Doğruların söylenmesi değil, söylenmemesi kötÖdür. Uyarma değil, uyutma sakıncalıdır.

Okul, eğitim, ahlak.

Bu Öç konu Özerinde durulduğu oluyor. Ama, Öç konunun dayanağı, temeli Özerinde durulduğunda kıyametler kopuyor. Temel konular, düzen, düzelmedikçe de verimli sonuçlar alınamıyor. Yazımızın başlarında adından çokça söz ettiğim düşünÖr, eğitimci, psikolog Muzaffer şerif Başoğlu'nun 1945 yılında yayımlanmış "Değişen Dünya" adlı yapıtını yeniden okuyorum. Dili eskimiş, Özü yeniliğini yitirmemiş bir yapıt. Yazıldığından bu yana çeyrek yüzyıl geçmesine karşın Özenle, not tutarak okudum. Yalnız dilini Türkçeleştirerek bir kaç paragraf alıntılar yapmak istiyorum.

Pisikolog Muzaffer şerif Başoğlu, okul konusunda şÖyle ya-zıyor:

"Kendisinden gÖçlü olan siyasi ve ekonomik etmenler düzelmeden okul düzelmez. BugÖn insanlık tarihi bir geçit yerindedir. Eğitimcinin söylediklerinin kÖçük bir değeri olabilmesi için her şeyden Önce bunu tanımalıdır, buna göre durum almalıdır."

Eğitim Özerine şÖyle eğiliyor:

"Eğitimin nimetlerinden hakkıyla yararlananlar ancak egemen sınıfın çocuklarıysa, demokrasiden, ÖzgÖrlÖkten söz etmek gÖlÖnctÖr."

AhlÖk konusuna şÖyle değiniyor:

"Ekonomik zorunluluklardan dolayı bir doktilo kızın, ondan yalnız iş değil, aynı zamanda bÖdenini de isteyen bir adam

yanında çalışmaya zorunlu olduğu bir toplum içinde ahlak olmaz. Amerikan öykücüsü O. Henry, bunun canlı örneklerini vermiştir. Şu halde, ahlakın gelişebilmesi için, her şeyden önce ekonomik zaruretlerin, insanları şunu veya bunu yapmağa sürüklediği bir toplum bünyesi gereklidir. Ancak böyle bir toplum bünyesi üstünde uyumlu bir ahlak düzeni gelişebilir."

Muzaffer Şerif Başoğlu, romantik eğitimcilerle de değiniyor:

"Romantik eğitimciler, söz gelimi çoğunlukta düşte yaşayan Yeşilköyde bir köy öğretmeninin yaşamın asıl akıntısından ilgisini kesmiş gönül tokluğu içinde çalışmasıyla dünyanın cennete döneceğini düşleyen eğitimciler, edebiyatçılar okulun dünyayı günlük gülistanlık bir duruma getireceğini söylerler. Kuşkusuz bu temiz ve romantik bir anlayıştan başka bir şey değildir. Bunun gerçeğe dayanan bir yeri yoktur. Toplum varlığı içinde eğitim kurumlarının çaba ve yönü okullara egemen olan ekonomik ve politik kurumlara bağlıdır. Ekonomik ve politik yönde ayrıcalıksız ve uyumlu bir durulma olmadan, eğitimde uyum ve düzeni oluşturmanın olanağı yoktur."

sonuç

Ekonomik, toplumsal, siyasal durumlara öylesine içiçedir ki eğitim sorunu ve öylesine bağıntılı ki, soyutlamak olanaksızdır. Gerçi bütün sorunlar birbirini etkilemektedir ama, asıl büyük ve güçlü etki temel sorunlardan gelmektedir. Toplumsal, ekonomik, siyasal yapı eğitimi etkilemekte; bu güçlü etki beyin göçünü de, okullardaki kargaşalığı da sonuç olarak doğurmaktadır.

Vatan, 1 Temmuz 1976

UTANMALARI OLMAYINCA

Türkiye halkı ile başbaşa, omuz omuza verecek, halk ile birlikte, kendi deyimi ile, "Bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı" savaşıarak ülkemizi kurtaran Mustafa Kemal, halkçılık ilkesini, daha 1920 ile 1923 yılları arasında söylediği şu anlamlı sözlerle oluşturmaya, belirtmeye başlamıştır:

"Bizim görüşümüz - ki halkçılıktır - kuvvetin, kudretin, hakimiyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır." (1920, S. D. Sf. 97-98)

"Biz hayatını, istikdalını kurtarmak için çalışan emekçileriz. Zavalı bir halkız. Mahiyetimizi bilelim. Kurtulmak ve yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız." (1921, S. D. Sf. 191).

"Yeni Türkiye devleti bir halk devleti, halkın devletidir." (1923. S. D. Sf. 309)

Mustafa Kemal'in sık sık halk ve halkçılık sözcüklerini yinelemesinin nedeni, halka olan sevgisi, halkçılığa olan tutkusu ve yine kendi deyimiyle, "Bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı" oluşu yüzündendir. Yani Mustafa Kemal, emperyalizme karşı olduğu gibi kapitalizme de karşıydı. Yukarıya aldığım sözleri ve ortaya attığı halkçılık ilkesi bu gerçeği doğrulamaktadır.

Halkçılık ilkesi bugün daha da güçlenip dal budak salmalıydı. Bu inançla beyinlerimiz işlemeli, gönüllerimiz dolu olmalıydı. Ne var ki bu ilke, O'nun ölümünden sonra yavaş yavaş uygulamadan kaldırıldı. Hele hele 1946 ve özellikle 1950'den sonra halkçılığın karşıtı bir yörüngeye oturtuldu Türkiye... Ve halkçılık ilkesi de unutulup gitti. Oysa halkçılık yolunda bugün epey yol alınmalıydı. Yarım yüzyıllık bir ilerleme olmalıydı. Çünkü Atatürkçülüğün bir ilkesi de devrimciliktir. Halkçılığın hemen yanında, hatta içiçe düşünülmesi gereken devrimcilik.

"Bunları başarmak için arasız devrimler" (1935, S.D. Sf.365) diye niteliyordu Atatürk.

Devrimcilik, başlı başına, üzerinde iyice durulması gereken önemde bir ilkedir.

Devrimcilik nedir?

Devrimcilik sözcüğü, süreklilik anlamını da içermektedir. Ve bu böyle olduğu halde, Atatürk, anlamını iyice pekiştirmek için, epey sonra da, 1935'te, "arasız devrimler" demiştir.

Bugün devrimcilik sözcüğünün anlamı soyutlanmış, kulanılmaz olmuş, hatta bir öcü gibi gösterilmektedir. Oysa devrimciyim demeyen, diyemeyen kişilerin, Atatürkçüyüm de dememesi gerekir. Ama diyorlar. Çünkü, Atatürkçülüğü, ilkelerinden soyutluyorlar onlar. Atatürk'ün, devrimcilik ilkesini ortaya atıp,

bu ilke doğrultusunda yönetimini ayarlaması boşa değildi. Biliyordu ki O, özellikle geri bırakılmış, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin düzeni bir devrim düzeni olmak gerekir; hiçbir zaman kurulu bir düzen değil. Sürekli değişimler, gelişimler ve çağdaşlaşmak zorunluğu, kurulu düzenlerle ilişkiler yaratır. Bu durumu, şu somut örneğe benzetebiliriz: Saksıdaki limon fidesi, büyüyüp geliştikçe kabını zorlar. Çünkü kap, gelişim karşısında sınırlıdır, donmuştur. Limon fidesi gelişme süreci içerisinde saksısını çatlatamazsa veya gelişimine uygun daha geniş yeni saksılara dikilmezse, gelişmez, sararır ve bir süre sonra da kurur. Ülkelerin kurulu düzenleri limon fidesinin saksısına benzer. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik, toplumsal, kültürel olarak v.b. düzenlerinde de donmalar düşünülemez. Ülkeler düzenlerini tarihsel akışa uygun olarak düzenlemek durumundadırlar. Bu bir zorunluluktur. Atatürk bu zorunluğu sezindiği için devrimciliği ilke edinmiştir. Devletçilik ilkesi de halkçılık ve devrimcilikle birlikte düşünüldüğünde daha çok anlamlaşır. Bir ülkede yabancı sermaye cirit atıyorsa, kaynaktan sömürüyorsa, yabancı sermayenin yanı sıra özel girişim yoluyla belli takımlar zenginleştikçe halk yoksul kalıyor ve gittikçe yoksullaşıyorsa devletçilik bir zorunluluk olur. Bunun içindir ki Atatürk. "İktisadi siyasetimizin amaçlarından biri de genel çıkarları doğrudan doğruya ilgilendirecek iktisadi durum ve teşebbüsleri devletleştirmektir." (1922. S.D.S f.220) diyordu. Halkın yararına bir ekonomik düzenin gereğine inanmıştı. Bunun için emperyalizme, kapitalizme karşıydı.

Halkçılık, devrimcilik ve devletçilik içiçe ve iyi uygulansaydı. Ülkemiz zengin, bayındır, halkımız mutlu olacaktı. Atatürk bunu gerçekleştirmek istiyordu. O zaman şimdiki gibi yabanellere borçlu olmayacaktık. El açmayacağımız için "ambargo" işlemi ile de karşılaşmayacaktık.

Atatürk, ulusculuk ilkesiyle de, ülkemizin, ulusumuzun çıkarlarını, zenginliğini mutluluğunu, toplu onurumuzu amaçlıyordu. Bunun için de şöyle diyordu:

"Millî siyaset dediğimiz zaman, kasdettiğimiz mânâ şudur: Millî sınırlarımız içinde her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanarak

varlığımızı koruyup memleketimin gerçek saadet ve imarına çalışmak. Gelişigüzel aşırı emeller peşinde milleti oyalayıp zarara sokmamak; medeni dünyadan, medeni ve insani muamele ve karşılıklı dostluk beklemek" (Nutuk, Sf.276) Ayrıca Atatürk, düşsel ülküler ardından gitmemek gerektiğini öğütlüyordu. Bu konuda söylediklerini, yapıtı olan Nutuk'un 275. sayfasından her zaman okuyabiliriz.

Dünyanın sayılı barış yanlısı önderlerinden biri ve kendi deyişiyle "mazlum halkların" yanında olan Atatürk'ün 1975 ve daha sonraki Türkiye'sinde, dileriz ki, Fransız, Cezayir Savaşı sıradaki gibi emperyalistleri tutmayız. Aracıları yok etmek ve örnek olmak için Atatürk'ün 1936'da çıkardığı bir yasayı ve Silifke'nin Tekir Köyü Tarım Kredi Kooperatifine 1 numara ile 15 lira, ödeyip üye olmasının anlamını unutmak istemiyoruz. O'nun, "Bu defa memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebileceği arazi genişliği arazinin memleket bölgesinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınıflandırılmak lazımdır. (1937, S. D. Sf. 379) diye buyurduğu, ancak yaşamı yetmediği için gerçekleştiremediği gerçek bir toplum reformunun, O'nun ölümünden bu yana 37 yıl geçmesine karşın yapılmayışına üzülüyoruz. Atatürk'ün, "hiç bir zaman düşüncenizden çıkmasın ki Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister dediği öğretmen ordusunun: yine O'nun deyişiyle uğraşlarının "ilerlemeye ve refah teminine mûsait meslek haline" getirilmesi gereken eğitim ordusunun on bin üyesinin yadellerde işçilik yapmak zorunluğunda bırakılmasına yine üzülüyor, utanıyoruz...

Cumhuriyet, 11 Kasım 1975

OLAYLARDAN ÇIKARILACAK DERSLER

Son günlerde okuduğumuz gazetelerden edindiğimiz bilgiye göre okullarda ve bazı kuruluşlarda bir dizi olaylar sürüp gelmektedir. Bunlardan birkaçı:

Olay I: Öğretmen okullarının kuruluşunun 126. yıldönümünde Tunceli Öğretmen Okulu'nda Türk Bayrağı'nın yıldızının karalanıp yerine kurtbaşı resmi yapılması olayı üzerine gazetelerdeki manşetleri, manşetlerin altındaki haberleri hepimiz okuduk. Tunceli Belediye Başkanı Süleyman Kırmızıtaş, Milletvekili Necati Cebe incelemeleri sonucu, kendilerine komanda adı takanların bu olayı yarattıklarını öğrendiklerini söylediler. Hatta Belediye Başkanı, olayı düzenleyenleri güvenlik kuvvetlerinin koruduğunu bildirdi.

Olay II: Konya'daki Akademide iki öğrenci bıçaklandı.

Olay III: Komandolar üniversitelerden sonra fabrikalarda da örgütlenmeye başlamıştır.

Olay IV: Almanya'daki öğrenciler ajan baskılarından yakınıyorlar.

Olay V: Elazığlı gençler, komandalardan yakınarak, ilgili bakanlıklara 491 imzalı bir dilekçe vermişler, hükûmetin yeni provakasyonlara karşı tedbir alması dileğinde bulunmuşlar, faşist yapıdaki komandoların hükûmeti yıpratma ve halkçı-devrimci gençliği sindirmenin yollarını aradıklarını söylemişlerdir.

Olay VI: Adana'nın Haruniye ilçesinin düşman işgalinden kurtuluşunun 54. yıldönümünde Düziçi İlköğretim Okulu ve orta-okuluna orak-çekiçli bayrak asılıyor. İncelemeler sonucu kendilerine "Ülkücüler" (!) adını takan beş kişi sol eğilimli öğretmenleri uzaklaştırmak için bunu yaptıklarını itiraf ediyorlar.

geçmişten bir olay

Bundan yirmi altı yıl önce, 1948 güzünde, yani enstitülerinden ilerici öğretmenlerin uzaklaştırılıp yerlerine ırkçıların getirildikleri yıllarda Düziçi Köy Enstitüsü'nde (Bugünkü adıyla Düziçi İlköğretim Okulu) öğrenci idim. Bir sabah kalktığımızda, yatakhanelerimizde tutsak ettiler. Teker teker üzerlerimizi, yataklarımızı aradılar. Bir gün aç susuz tutsak kaldıktan sonra dışarı

çıkardılar. Öğrendik ki, okulumuzun bayrağına orak-çekiç damgası vurduktan sonra yırtmışlar. Olaydan bir süre sonra iki öğretmenimizle birkaç arkadaşımızı Bahçe ilçesinin mapushanesine götürdüler. Öğretmenlerimiz ve arkadaşlarımız beş altı ay süren yargılamalardan sonra salınverdiler.

işin asli ne imiş

Bu bayrak olayından on altı yıl sonra, 1964 yılında, eski öğretmenlerimizden biri ile, Başkentin ilçelerinden birinde çalışmaya başladık. 1948'deki bayrak olayının nedenini hâlâ anlayamadığımı söyleyince bana şunları anlattı:

"Biliyorsun okulun giderini döner sermaye karşılardı. Düziçi'ndeki ovanın bir kısmı enstitü için hükümetçe kamulaştırılmıştı. O ovanın sahibi... Ağa, bu duruma çok içerliyordu. Okulun üreticiliği onu gittikçe deliye dönderiyordu. Ne var ki 1947'den sonra ilerici öğretmenler enstitülerden uzaklaştırılmaya başlanmıştı. Gazeteler boyuna Köy Enstitülerini karalıyordu. Büyük Millet Meclisi'nde bu konu tartışılıyordu. Yeni kurulan Demokrat Parti'nin sözcüleri Köy Enstitülerini diline dolamışlardı. Tonguç uzaklaştırılmış, Yücel de bakanlıktan ayrıldığı gibi mahkemelik olmuştu. Bütün bu durumlardan cesaret alanAğa, okuldaki bir işçiye para veriyor, bayrağa orak-çekiç damgasını vurdurttukten sonra yırtıyor. İşin aslı bu."

Şaşarak, "Bunları siz biliyordunuz da niçin gerçeği söylemediniz?" deyince, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Söyliyemezdik. Çünkü, okula çok sayıda ajanlar sokulmuştu. Siyasal Bilgiler Fakültesi çıkışlılar bile öğretmen-tabii görevli olarak okula verilmişti. İrkçilerdi yeni gelenler. Hepimiz izleniyorduk. Bize de bir şeyler söylerler diye korkuyorduk. Olayı doğru olarak anlatsaydık, mesleğimizden olduğumuz gibi hapis de ederlerdi. Sen o günleri şimdiki gibi mi sanıyorsun? 1948-1960 arası Abdülhamit yönetiminden farksızdı oğlum. Bir 27 Mayıs geldi de nefes aldık."

bir başka ifşaat

Sözünü ettiğim bayrak olayından ondokuz yıl sonra, 1967 yılında, Düziçi Köy Enstitüsü'nde öğretmenim olan biriyle bir ilde çalışıyorduk. Ben ilköğretim müfettişiydim, o da öğretmen okulu

müdürüydü. Bayrak olayından bir süre sonra Bahçe ilçesi hapis-hanesine götürülen, beş altı ay tutuklu olarak yargılandıktan sonra saliverilen ve de bir daha görmediğim H. Çukuroğlu adındaki öğretmenimin başına gelenleri şöyle anlattı:

H. Çukuroğlu'ndan çok kuşkulanıyordu. Nedeni, bıyıklı olmasıydı. Stalin o günlerde sağdı. H. Çukuroğlu, Stalin'in özenti-sinde deniliyordu. Ankara'dan gelen Bakanlık Müfettişlerinden biri, H. Çukuroğlu'nun iki öğretmen arkadaşına gizli olarak bazı görevler veriyor. Bu görevlerden biri şu: O günlerde yayım-yayımlanan günlük gazetelerden birinde Stalin'in fotoğrafı çıkıyor? Soruşturmacı müfettiş, gizli olarak görevlendirdiği iki kişiye, Stalin'in fotoğrafının yayımlandığı sayfayı yırtıp cebinize koyun. H. Çukuroğlu'nun lojmanına erkenden gidin (H. Çukuroğlu loj-manda yalnız kalmaktadır) ve Stalin'in fotoğrafı üste gelecek şekilde gazetenin sayfasını katlayıp yüznumaranın deliği üzerine koyun. Eğer gazete parçasının üzerine pislemes de bir köşeye koyarsa bilin ki H. Çukuroğlu Stalin'i seviyor ve yüzde yüz komünisttir. İki görevli öğretmen aldıkları talimata göre, sabah erkenden H. Çukuroğlu'nun kapısını çalıyorlar. H. Çukuroğlu yataktan yeni kalkmış, üzerinde pijama olduğu halde kapıyı açar. Arkadaşlarını (!) içeri alır. Şurdan burdan konuşurlar. H. Çukuroğlu traş olmak üzere hazırlanırken. Cebinde katlanmış gazete parçası olan görevli öğretmen yüznumaraya girer. Gereğini yapar. Ve gereğini yaptığını, yani Stalin'in fotoğrafı üste gelecek şekilde gazeteyi katlayıp yüznumara deliğine koyduğunu, arkadaşına işaretlerle anlatır. Sonra da H. Çukuroğlu'na, sen traşını ol, biz çıkalım deyip ayrılırlar. Akşam olunca H. Çukuroğlu'nun lojmanına giderler. Konuşurken biri yüznumaraya gitmek üzere kalkar. Bakar ki, gazete yaprağının üzerine pisle-nmemiş, bir köşeye konmuş. Bir süre daha oturduktan sonra iki görevli lojmandan çıkarlar ve doğru soruşturmacı müfettişin kaldığı odaya koşarlar. Ve durumu anlatırlar. Soruşturmacı, işte kanıtın ikincisi der. Birincisi H. Çukuroğlu'nun bıyıklı oluşuydu. İşte bundan ötürü H. Çukuroğlu tutuklu olarak yargılandı. Suç-suzluğu anlaşılıp salıverildiyse de okuldan uzaklaştırdılar."

Bu dinlediğime de şaşarak, "Hocam, bu durumu biliyordunuz-

da niçin sustunuz?" deyince, bu ğretmenim de sözünü şöyle sürdürdü:

"Konuşamazdım! Syliyemezdim! 1948-1960 korkunç bir dönemdi. 27 Mayıs geldi de iki üç yıl özgürlük gördük. Gerçi 1965 ten beri, tattığımız o özgürlüğü de yitirdik ya... Sakın anlattıklarımı bugünlerde yazma."

Ve ben öğretmenimin sözünü tutarak o günlerde, yani 1967 ler de değil, bugün, yani ifşaatından yedi yıl sonra, bayrak olayından da yirmi altı yıl sonra yazıyorum... Aynı okulda, aynı olayın yirmi altı yıl sonra yinelenmesinden duygulanarak yazıyorum. Hem de olay yaratıcılarından birinin soyadı, yirmi altı yıl sonra olay düzenleyenin soyadını taşıdığı için...

sonuç

Yukandaki olaylar yaratılması ve insana kısılması bakımından ilginç, somut örneklerdir. Durum iyi anlaşıldığı içindir ki, İçişleri Bakanı doğru ve haklı bir demeçte bulundu. İzmir Milletvekili Süleyman Genç, ajan-provokatörler konusunda hkmeti uyardı. Milli Eğitim Bakanı stndağ, "Bu ikdidara karşı hazımsız çevreler vardır. Bunlar, tahrikler sonucu olaylar düzenleyerek, iktidarı g durumda bırakmak istiyorlar." dedi. İçişleri Bakanı Asiltürk, Milletvekili Genç, Milli Eğitim Bakanı stndağ doğru söylüyorlar.

Ama alınacak dersler ve yapılması gereken işler vardır. Sekiz yıldan beri, bütün önemli kurum ve kuruluşların, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın kilit noktalarına merkez, teftiş örgütlerine, okul müdürlüklerine atanan kişilerin kişilik ve yönsemeleri bellidir. Bunlar, hkmete muhalefet eden glerin aysbergler rneğİ rneğİ görünmeyen kesimleridirler. Bu duruma dikkat edilmelidir. iktidar bir kadro işidir. Yeni dönemde kesin yenileştirme gerekir. Yoksa köhnemiş bir piramidin tepesindeki iyi niyetli bir kaç yeni adamın işleri güçleşir, engellenirler, engellenirler. Bunun en ilginç rneğİ! stndağ'ın Sinop'taki bir ilköğretim müfettişi olayında, kendi deyimiyle "iğfal edildim" dediğİ, yanıltıldığıdır.

Barış Gazetesi, 9 Nisan 1974

ATATÜRKÇÜLÜĞÜN ÇAĞDAŞ YORUMU

Birinci Dünya Savaşından yengi ile çıkan devletler yurdumuza saldırınca, hem bu saldırgan devletlerle, hem de bu saldırıyı sessizce kabul edip, takımlarının çıkarlarını sağlamlaştırmayı tasarlayarak düşmanlarla uzlaşan Osmanlı İmparatorluğu yöneticilerine karşı Kurtuluş Savaşını başlatmış, başarmış ve yeni devlet kurmuş olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ve Atatürkçülüğün, hiç olmazsa Cumhuriyetin 50. yılında gerçek anlamda yorumlanması gerekmektedir. Bunun için de Atatürk'ün yaptıklarını, yapmak istediklerini, görüşlerini, düşüncelerini gözönüne getireceğiz.

Mustafa Kemal, Türkiye halkı ile başbaşa, omuz omuza vererek, halk ile birlikte, kendi deyimi ile, **"Bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı"** koymak için hazırlığa koyulmuştur. Halkın seçtiği delegelerle birlikte Yeni Türk Devleti'ni (sonraları adı Türkiye Cumhuriyeti olacak) kurmuş ve hemen çetin bir ölüm-kalım savaşına girişmiş, güç koşullara karşın savaşı utku ile sonuçlandırmıştır. Sonra da halk yönetimi anlamına gelen Cumhuriyet'i kurmuştur.

Mustafa Kemal, halkçılık ilkesini daha 1920-1922 lerde söylediği şu anlamlı sözlerle oluşturmaya, belirtmeye başlamıştır:

"Bizim görüşümüz -ki halkçılıktır- kuvvetin kudretin, haki-miyetin, idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır." (1920, S. D. Sf. 98)

"Biz hayatını, istikbalini kurtarmak için çalışan emekçileriz, zavallı bir halkız! Mahiyetimizi bilelim. Kurtulmak ve yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız." (1921, S.D. Sf. 191)

"Yeni Türkiye Devleti bir halk devleti, halkın devletidir." (1923. S. D, Sf. 309)

Mustafa Kemal'in sık sık halk ve halkçılık sözcüğünü yinlemesinin nedeni, halka olan sevgisi, halkçılığa olan tutkusu ve yine kendi deyimi ile, **"bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı"** oluşu yüzündendir. Yani Mustafa Kemal emperyalizme karşı olduğu gibi kapitalizme de karşıydı. Yukardaki sözleri ve ortaya

attığı halkçılık ilkesi bu gerçeği doğrulamaktadır.

Halkçılık ilkesi bugün daha bir güçlenip dal budak salmayıldı. Bu inançla beyinlerimiz işlenmeli, gönüllerimiz dolu olmalıydı. Ne ki, bu ilke O'nun ölümünden sonra yavaş yavaş uygulamadan kaldırıldı. Hele hele 1946 ve özellikle 1950'den sonra halkçılığın karşıtı bir yörengeye sokuldu Türkiye. Ve halkçılık ilkesi de unutulup gitti.

Halbuki bugün halkçılık yolunda epey yol alınmalıydı. Yarım yüzyıllık bir ilerleme olmalıydı. Çünkü Atatürkçülüğün bir ilkesi de devrimciliktir. Halkçılığın hemen yanında hatta iç içe düşünümesi gereken devrimciliği, "bunları başarmak için arasız devrimler" (1935, S. D. Sf. 365) diye niteliyordu Atatürk.

Devrimcilik, başlı başına, üzerinde iyice durulması gereken önemde bir ilkedir.

Devrimcilik nedir?

Devrimcilik Sözcüğü, süreklilik anlamını da içermektedir. Ve bu böyle olduğu halde, Atatürk, anlamı pekiştirmek için, epey sonra, 1935 de, "arasız devrimler" demiştir.

Bugün devrimcilik sözcüğünün anlamı soyutlanmış, kullanılmaz olmuş, hatta bir öcü durumuna getirilmiştir. Halbuki devrimciyim demeyen, diyemeyen kişinin Atatürkçüyüm de diyememesi gerekir. Ama diyorlar. Çünkü Atatürkçülüğü soyutluyor onlar. Atatürk'ün devrimcilik ilkesini ortaya atıp, bu ilke doğrultusunda yönetimini ayarlaması boşa değildi. Biliyordu ki O, özellikle geri bırakılmış az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin düzeni bir devrim düzeni olmak gerekir; hiç bir zaman kurulu bir düzen değil. Sürekli değişimler, gelişimler ve çağdaşlaşmak zorunluğu, kurulu düzende çelişkiler yaratır. Bu durumu şu somut örneğe benzetebiliriz. Saksıdaki limon fidesi, büyüyüp geliştikçe kabını zorlar. Çünkü kap gelişim karşısında sınırlıdır, donmuştur. Limon fidesi gelişme süreci içerisinde saksısını çatlatamazsa veya gelişimine uygun olarak daha geniş yeni saksılara dikilmezse, gelişemez, sararır ve bir zaman sonra da kurur. Ülkelerin kurulu düzenleri limon fidesinin saksısına benzer. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik, toplumsal, kültürel, toprak v.b.düzenlerde donmalar düşünülemez. Ülkeler düzen-

lerini tarihsel akışa uygun olarak düzenlemek durumundadırlar. Bu bir zorunluktur. Atatürk bu zorunluğu sezinlediği için devrimciliği ilke edinmiştir. Hatta devrimcilikle de yetinmeyerek, devletçiyiz de demiştir. Devletçilik ilkesi halkçılık ve devrimcilikle birlikte düşünüldüğünde daha çok anlamlaşır. Bir ülkede yabancı sermaye cirit atıyorsa, kaynakları sömürüyorsa, yabancı sermayenin yanı sıra özel girişim yoluyla belli takımlar zenginleştikçe halk yoksul kalıyorsa devletçilik bir zorunluk olur. Bunun içindir ki Atatürk: "İktisadi siyasetimizin amaçlarından biri de, genel çıkarları doğrudan doğruya ilgilendirecek iktisadi kurum ve teşebbüsleri devletleştirmektir" (1922, S. D. Sf. 220) diyordu. Halkın yararına bir ekonomi düzeninin gereğine inanmıştı. Bunun için emperyalizme, kapitalizme karşıydı.

Halkçılık, devrimcilik ve devletçilik içiçe ve iyi uygulansaydı, Türkiye zengin, yurdumuz bayındır, halkımız mutlu olacaktı. Atatürk bunu gerçekleştirmek istiyordu. Şimdiki gibi 111.5 milyar lira borcumuz olmayacaktı. Beşikteki bebeklerimiz 2020 yılına değin borç ödemek zorunda olmayacaktı.

Atatürk, ulusculuk ilkesiyle de ülkemizin, ulusumuzun yurdumuzun çıkarını, zenginliğini, mutluluğunu amaçlıyordu. Bunun için de şöyle diyordu:

"Milli siyaset dediğim zaman, kasdettilğim mânâ şudur: Milli sınırlarımız içinde her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanarak varlığımızı koruyup memleketin gerçek saadet ve tımarına çalışmak. Gelişigüzel aşırı emeller peşinde milleti oyalayıp zarara sokmamak, medeni dünyadan, medeni ve insani muamele ve karşılıklı dostluk beklemek" (Nutuk, Sf. 216).

Düşsel ülküler ardından gitmememizi öğütüyordu Atatürk. O diyordu ki:

"Dünyadaki mevcut bütün Türkleri dahi bir devlet halinde birleştirmek ulaşılmaz bir hedeftir. Bu asırların ve asırlardır yaşamakta olan insanların çok acı, çok kanlı hadiselerle meydana koyduğu bir hakikattir. Panislâmizm, panturanizm siyasetinin muvafak olduğuna ve dünyada tatbik sahâsı yapabildiğine tarihte tesadüf edilmemektedir. (Nutuk Sf. 275)

Atatürk, laiklik ilkesini ortaya atarak hemen uygulamaya başlamıştı. O: "Artık bizim dinin icaplarını, dinin yasalarını öğrenmek

için şundan bundan derse ve akıl hocalığına ihtiyacımız yoktur. Analarımızın babalarımızın kucaklarında verdikleri dersler bile bize dinimizin esaslarını anlatmaya kâfidir." (Atatürk'ün Adana seyahatleri, T.Toros Sf. 24-25) derken. Teknik Tarım, Teknik Sanat Okulları yerine vargücünüzle İmam-Hatip Okulları, Kur'an Kursları açın demiyordu herhalde. Herhalde ölümünden yedi yıl sonra (1945) Türkiye'de on bir, otuz yıl sonra (1968) on bir bin din demeyi kuruluş olmasını buyurmuyordu. Ve herhalde Atatürk'ün 7.2.1933 günü, Bursa'dan Arapça Ezan lehine çıkarılan olay hakkında Anadolu Ajansı'na verdiği sert ve kesin demeç unutuldu ki, Türkçe Ezan sözü de unutuldu. Hele hele ünlü "Bursa Nutku" Atatürk'ün en yakınlarından Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Başkanı Sayın Prof. Afet İnan tarafından sık sık Atatürk'e ait olduğu söylendiği halde, bugün biz bu nutku söylemeye kalksak başımız binbir belaya girer. Sanki "Gençliğe Hitabe"sinden çok başkaymış gibi.

Dünyanın sayılı barış yanlısı önderlerinden biri ve kendi deyişiyle "mazlum halkların" yanında olan Atatürk'ün 1973 ve daha sonraki Türkiye'sinde, dileriz ki Fransız-Cezayir savaşı sırasındaki gibi emperyalistleri tutmayız. Aracıları yok etmek için, Atatürk'ün köylüler kooperatif kursunlar diye 1936 da çıkardığı yasa ve Silifke'nin Tekir Köyü Tarım Kredi Kooperatifine 1 numara ile 15 lira ödeyip üye olmasını anlamını anlamalıyız. Atatürk'ün: "Bu defa memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgesinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınıflandırmak lazımdır." (1937,S.D.Sf.,379) diye buyurduğu, ömrü yetmediği için gerçekleştiremediği gerçek bir toprak reformunun, O'nun ölümünden bu yana 35 yıl geçmiş olmasına karşın yapılmayışı tek sözcükle acıdır. Atatürk'ün, "hiçbir zaman düşüncenizden çıkmasın ki Cumhuriyet sizden "fikri hür vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister" dediği öğretmen ordusunun on bin üyesinin, yine O'nun deyişiyle uğraşları "ilerlemeye ve refah teminine müsaait bir meslek haline" getirilmediği , küstürüldüğü, bezdirildiği için yadelerde işçilik yapması utandırıcıdır.

Atatürk'ün yaptıklarını, yapmak istediklerini, görüşlerini, söylediklerini ve bugünkü karşıt durumumuzu yazımızın dar sınırları içinde yukarda belirttim.

Bugün Cumhuriyetimizin 50. yılında, Atatürk'ün yaptıklarını budamak değil, yapmak isteyip te, yaşamının sınırlı oluşu nedeniyle yapamadıklarını yapmak, yaptıklarını geliştirmek, hızlandırmak, yaygınlaştırmaktır Atatürkçülük. Gerçek Atatürkçülük budur...

Başı Gazetesi, 10 Ağustos 1973

(Başı Gazetesinin " Çağdaş Atatürkçülüğün Yorumu " konulu düzyazı üçüncülüğünü almıştır.

ÖĞRETMENLERE SALDIRILAR

Görünüm

Daha bir yıl kadar önce Çalışma Bakanı tarafından 10.000 öğretmenin, yurt dışına, mesleklerinden ayrılarak işçi olarak gittikleri açıklanmıştı. Siyasal ve ekonomik nedenler yüzünden. devletin yetiştirdiği 10.000 öğretmenin mesleğinden koparak yadelerde işçilik yapması kuşkusuz her yurtseveri sevindirici değil, kederlendirici bir durumdur...

Bugünlerde bir meraklı çıkar da, öğretmenlerin meşguliyetlerini incelerse, sonuç gene hüzünlendirici olacaktır. Otellerde kâtiplik, plajlarda biletçilik, şoförlük, işportacılık, kırtasiyecilik v.b. işler yaptıklarını rakamlarla önümüze serecektir. Böyle işler bulamayanların büyük çoğunluğu ise kahvelerde lokallerde sıkıntı ile tavla, iskambil oynayarak "vakit nakittir" dediğimiz zamanı geçirmektedirler... Birçoğu da halkının içinde; köyünde bucağında, kentinde yarım yamalak dinlenmeye çalışmaktadırlar. Evinin kirasını, bakkala borcunu ödeyemeyip şaşırırlar; öğretmenlikten ayrılp Beyoğlu'nda dansözlüğe başlayanlar da eksik değil. Özlük işlerinde mağdur edilmişler, intibak anarşisinden yakınlılar, öğrenim derecesine uygun okullarda çalıştırılma-

yanların sızlanmaları da s     gitmektedir..

Ya Saldınlar!.

Bir s  re   nce 21 Haziran 1972 g  n   Cumhuriyet Gazetesi'nin birinci sayfasında bir haber yayımlandı. Haberin ba  lı  ı   u idi: "Demirci'de 3     retmenin sa   ve favorileri kesildi." Bu ba  lık altındaki haber, ince ayrıntılarına de  in verilmi  ti. Haberi kısmen alıntılatalım:

"İmam-Hatip Okulu     retmeni Ali Rıza Ba  aran, yanında Demirci İlkokulu     retmenlerinden Arif K  mil   nder ve ilse     retmeni Tevfik Tortamı  ; Cumhuriyet alanında İmam-Hatip Okulu     rencisi İbrahim Emre, ilkokul     retmeni Rıza Konuralp ve il  e halkından Osman Zeki Evrenos ve Ahmet Akdere ile kar  ıla  mı  tır. Bir s  re   nce Kom  nizm propagandası yapt  ı ıddiasıyla mahkemeye verilen, fakat beraat kararı alarak serbest bırakılan Ali Rıza Ba  aran aleyhine tanıklık yapan İbrahim Emre ile laf   eklinde ba  layan s  rt    me kısa zamanda kavgaya d  nm    t  r."

Haberin kalan kısmını   zetlersek:

Taraflardan birine, yani         retmene, 500 ki  i saldırıyor, ta  lıyor. Bu kadar topluluk adliye binasını da sarıyor. Takviye i  in g  nderilen askerlerin yardımıyla Adliye binası kordan altına alınıyor ve i  eriye kimse sokulmuyor. Takviye i  in asker g  nderilmese, belli ki, Kubil  y olayından daha acı bir olayla kar  ıla  ılacakmı  ... Nitekim hırsını alamayan 500 ki  ilik kalabalık, H  k  met Kona  ı   evresinde dola  ırken, bir kahvede yalnız ba  ına oturmakta olan ilkokul     retmeni Ahmet        "ye rastlıyor. Bu     retmenin,   teki         retmenle daha   nce konu  tu  unu, arkada   oldu  unu biliyorlarmı  . Hırslarını almaayan 500 ki  i bu kez Ahmet        ye saldırıyor... Ahmet        n  n kafası par  alandı mı bilmiyoruz ama kahvenin camları par  alanmı  . Ahmet        , polis ve jandarma tarafından kahveden ka  ırılmı  . Ka  ırılmsayadı belki   ld  r  l  r, belki de kesilen kellesi, Cumhuriyet Alanı'nda 500 ki  i tarafından bir sır  a ge  irilerek gezdirilirdi...

500 ki  i bununla da yetinmiyor. Adliyede     retmenlerin sorguları yapılırken, dı  arda mar  larla, naralarla g  steri yapıyorlar..     retmenlerin sorguları tamamlanıyor, ama 500 ki  i gene da  ılmıyor. Bu kez polisler,     retmenleri ta  ta bindirerek, Emni-

yet Amirliğine götürüyorlar. 500 kişi gene duramıyor, bağırıp çağırıyorlar.. İlle de bu öğretmenlerin saç ve favorileri kesilecek, saç ve favori komünistliğin işaretidir diyorlar. Öğretmenler traji komik durum karşısında, "Komünistlik saç ve favoriyle oluyorsa, çağırın bir berber saçlarımızı kestirelim." diyorlar. Bunun üzerine, sanki düğün şenliği içinde bir berber getiriliyor ve öğretmenlerin saç ve favorileri kesiliyor.

Bu sahne, engizisyon işkencelerine, gladyatörlerin döğüştürülüşüne ne kadar benziyor..

Olay o kadar büyüyor ki, Manisa Valisi ilçeye geliyor. Manisa Emniyeti, ilçeye sürekli takviye gönderiyor. Valinin başkanlığında ilgililerin katılmasıyla yapılan toplantı geç saatlere kadar sürüyor..

Bu habari okuduktan bir gün sonra gene bir haberden öğreniyoruz, öğretmenler ilçe dışına çıkarılmış. Bunla da kalınmamış, öğretmenin biri bir bayan öğretmenle evliymiş, bayan öğretmen de ilçe dışına çıkarılmış. Demek oluyor ki, olay hala vahametini kaybetmemiş... Demek oluyor ki güvenlik kuvvetleri öğretmenleri ve bu öğretmenlerden birinin eşi olan bayan öğretmeni ilçe dışına kaçırmasa facia belirecek.

Buna benzer bir olay da 42 yıl önce menemen de olmuştu..

Bizim, bu olay üzerine aklımıza gelen ilk soru: "Atatürk sağ olsaydı ne yapardı?"

Bizim aklımıza gelen bu soruyu yanıtlamayı okurlarımıza bırakıyoruz...

Bu olaydan beş gün sonra İstanbul Milletvekili Hüseyin Dolun, Cumhurbaşkanı ile Başbakana birer telgraf gönderiyor ve özetle şöyle diyor:

"Arkasında kapkara irticanın, teokratik devlet özleminin ve bencil saldırı gücünün yattığı bu olay Kubilây olayına taş çıkartan bir yön taşıdığı için tüm irfan ordusuna kalbinden yaralamış, ancak mücadele gücünü bilemiştir."

Dolun'un telgrafından bir gün sonra. Gün gazetesinin birinci sayfasında, büyük manşetle yazılmış acı bir haberin başlığı şu: "Lise öğretmenini öldürüp traktörle ezdiler." Öğretmenin çıplak ve kanlı cesedinin fotoğrafı başlığın altında... Sereserpe, çalılar

üzerinde, çıplak, kanlı bir ceset. Alıtında kısa bir haber: Ceyhan Lisesi öğretmenlerinden Yılmaz Eroğlunun cesedi bir tarlada çıplak olarak bulundu. Göğsü traktörle çiğnenerek ezilmişti. Sağ şakağında 3 kurşun izi vardı. Katiller cinayeti işledikten sonra cesedi hunharca kurşunlamışlardı..."

M. E. Bakanı sayın Özbek, iyi bilirler ki, Atatürk, öğretmenlere çok değer vermiş, öğretmenleri onurlandırmıştı. Atatürk devrindeki öğretmenlerin şevkle, canla çalıştıklarını; korkusuzca, cesaretle yaşadıklarını gene o devrin öğretmenlerinden dinlemekteyiz. O öğretmenlerin çoğu bugün yaşlanmışlardır ama, o devri anımsadıklarında ruhsal bakımdan dinçleşmektedirler...

Sonuç

Bugün, öğretmenleri ve öğretmenlik mesleğini ilginç kılmak için, öğretmenleri zevkle çalışmaya sevk etmek ve mesleğe canlılık getirmek için yapılması mümkün olabilecek hemen aklımıza gelen kimi işleri şöyle sıralayabiliriz:

1— İntibak anarşisinin düzeltilmesi; 2— Öğretmenlerin, öğrenim derecelerine uygun görevlerde çalıştırılması; 3— Her ne kadar 657 Sayılı Kanunun bazı maddeleri yan ödemeleri kaldırıyorsa da, 1327 Sayılı kanunla o maddeler kaldırılarak öteki kesimlerde çalışan memurlar, "yan gösterge" "görev riski", "iş gücü", "temininde güçlük zammı", derece üstü gösterge" vb. formüller ve usüllerle tatmin edildi ve edilme yolundadır, öğretmenlere de eski "eğitim ödenekleri" verilerek, kitap ve yayımla ilişkiler artırılabilir; 4— Mart Muhtırasından önceki haksız işlemlerden ötürü mesleğinde çileye mahkûm edilmiş öğretmenlerin mağduriyetine son vermek suretiyle o öğretmenlerin bezginliklerini şevke dönüştürmek; 5— Öğretmenlerin işbaşında yetişmelerini sağlayıcı çalışmalar; 6— Öğretmen ve öğretmenlik mesleği ile ilgili sorunların daha ivedilikle çözümlenmesi için yapılan çalışmalar; 7— Öğretmen konut sorununun ele alınması; 8— Öğretmene yapılan saldırılarda suçluların önemle tâkibi ve öğretmen güvenliğinin sağlanması vb...

Cumhuriyet, 31 Temmuz 1972

ÖĞRETMENLİKTE DÜŞÜŞ NEDENLERİ

"Öğretmeni cesaretlendirmeliyiz. Çünkü onu korkutmanın, onun üstünde şüphe, suçlama bulutları dolaştırmanın, asılsız sebeplerle karakol maceralarının yarattığı hava şu olmuştur ki, öğretmenlere artık, kendisinden şüphe etme hastalığı gelmiştir. Bu korkunç, dondurucu ve ruha durgunluk veren bir hastalıktır. Bu hastalığa tutulanlardan, hiçbir enerji ve yaratıcı güç beklenemez. Bu hastalığa tutulanlar, ya işçi olur yurt dışına kaçarlar, yahut da çevresinde gününü gün edebilmek için, kitabı, hatta gazeteyi bile bir tarafa atarak kendilerine ve mesleklerine yabancı kesilirler. O zaman okumanın, hatta bazen okutmanın yerini atalet, oyun, tavla ve iskambil partileri ile felekten intikam almak alır. Biz bu düşüşten ve çaresizlikten öğretmeni kurtarmalıyız." (1)

Yukarıya aldığım satırlarıyla kendisi de bir eğitmeni olan, gün görmüş düşünür Şevket Süreya Aydemir, önemli bir yaramıza parmağını basmış, teşhisi koymuştur.

Bugün öğretim kademelerinin ilkinde, ortasında hatta yükseğinde görevli öğretmenlerin yaşayış ve düşünce envanterlerini yapmak kabil olsa, bizi kederlendirecek acı gerçeklerle karşılaşınız.

Kitaba küsmüş, mesleğine küsmüş, çevresine küsmüş yığın yığın öğretmenler var. Bir bezginlik, meslek meselelerine karşı soğukluk, kültürel sorunlara bir dudak büküşleri vardır ki, ister istemez insan bu durumun nedenlerini düşünüyor. Milli Eğitim Bakanı Sayın İsmail Arar da bu durumun pek iyi farkındadır ki, öğretmenlik mesleğinin cazipliğini yitirdiği yolunda demeç vermiştir.

Ekonomik Durum

Öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin bu duruma düşmesinin pek çok nedenleri vardır. Ayrıntılara inmeden, bu durumun başlıca nedenini şu ekonomik açıklamayla belirtebiliriz:

Gelir durumu bozuk, yetersiz bir öğretmenin mesleğine dört elle sarılamayacağı açıktır. Yaşam koşulları öylesine çetinleşmiştir ki, öğretmen ihtiyaçlarını maaşıyla karşılayamamaktadır.

(Hayat pahalılığından sayın bakanlarımızın eşlerinin bile şikayetçi olduklarını, kendileriyle yapılan röportajlardan öğreniyoruz): Bunun için de öğretmen, ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla, çeşitli yan işler yapmak zorunda kalmaktadır... Sebzeçilik, şoförlük, otel katipliği, kırtasiyecilik, musahhihlik, ticaret evlerinin defterlerini tutmak v.b... Böyle işleri bulamayanlar, şundan bundan aldıkları borç parayla ay sonunu getirip, her ayın ilk haftasında gene borçlanmaya başlamaktadırlar. Yan işler bulamayanlardan biraz cesareti olanlar da istifa edip yurt dışına işçi olarak gidiyorlar. Nitekim yurt dışına on bin öğretmenin gitmiş olduğu, 1971 Ekiminde resmi ağızlarca doğrulanmıştır.

Personel Kanunu da öğretmenin ekonomik durumunu düzeltmemiştir. Bu kanunla yalnız hayat pahalılığı artmamış, bir de intibak anarşisi başgöstermiştir. Öğretmen okullarından daha önce mezun olanlar 13. dereceden başlatılırken, daha sonraki çıkışlılar 12. dereceden başlamıştır. Bu durumun sonucu, on yıllık öğretmenle yedi yıllık öğretmenin maaşı arasında fark kalmamıştır. İlkokul öğretmeniye didinip çalışarak yüksek okul bitirenlere verilmesi gereken 1 veya 2 kademeden verilmediği de kimi şikâyetlerden öğrenilmektedir.

Ayrıca, yan ödemeleri 657 Sayılı Personel Kanunu kaldırıldığı için öğretmenlerin eğitim ödeneği de kaldırıldı. Ama yüksek dereceli memurlara yan ödemeler vermek için bir çabaya girişildi. Hürriyet Gazetesinin yayınladığı bir rapordan bir bölüm okuyalım:

"Ücretler fiyat artışları karşısında satınalma gücü bakımından yetersiz bir hale sürüklenmektedir. Bu yüzden daha şimdiden, kamu personeli eski geleneksel tutum ve alışkanlıkları ile "tazminat ödenek" cankurtaranına sanılma eğilimindedirler.

Personel reformu, bu gidişe son vermek için bu ödenekler rejimi yerine sınıflara özel, garantili, düzenli ve emeklilik statüsüne de sirayet edecek bir ücret mekanizması getirdi. Ancak 1327 Sayılı Kanun, reform amacını küçümseyerek, yeniden başka formüller altında "iş riski", "iş gücü", "teminde güçlük zammı", "yan gösterge", derece üstü gösterge" gibi formüller ve usûlleri ileri sürdü. Şimdi ücret yetersizliğinin ve uygulama-

lardaki adaletsizliğin sonucu olarak, bu ödeneklerden hemen hemen her sınıf personel faydalanmak istiyor ve şikâyetlerini özellikle bu noktalar üzerinde topluyor." (2)

Elbette öğretmenlerde, fiat artışı karşısında öteki memurlara verilen yukarıda yazılı ödeneklere benzer ödenek istemektedirler. Hiç değilse "eğitim ödeneklerinin" tekrar ödenmesini istemektedirler. Zaten:

"Memurların tedirginlik nedenlerinden biri de yan ödemelerin eşitlik ve denklik ilkelerine göre saptanmamış olmasıdır. (3)

Kültür ordusu üyesi olan öğretmenlerin, kitap ve gazeteyle ilişkisi böyle bir ödenekle sağlanabilir. Özellikle kâğıt ve posta giderlerine yapılan zam düşünülürse, "eğitim ödeneği"nin öğretmenlere tekrar verilmesi bir hakseverlilik örneği olacağı açıktır. Değilse, bütün öteki memurların maaş dışındaki ödenekleri, riskleri, zamları, derece üstü göstergeleri kaldırılıp, katsayının artırılması gerekir.

Öğretmenlerin istifa edip yurt dışına işçi olarak gitmelerinin önemli bir nedeni de kendilerine yapılan baskılardır. Özellikle köy muhtar ve imamlarının baskısı.

İnsaf dışı

İlköğretim müfettişini, tutup ilkokul öğretmenliğine indirmek; müfettişlik kursundan sonra, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü de bitiren bir kimseye, illa sen ilkokul öğretmenliği yapacaksın diye diretmek, akıl-insaf alacak bir şey değildir. Herkes yaptığı öğrenim dalı ve kademesine denk alanlarda görevlendirilmekte verimli olur. Bu durumu önemsememek, önceki yöneticilerin hatalarının sonucu olan işlemlerin düzeltilmemesi durumunda, kimi öğretmenler çileye mahkûm edilmiş olurlar ki, bunun pedagojik, psikolojik sakıncaları vardır. Mesleki onurları çiğnemenen insanların huzur içinde olamayacağı açıktır. İlköğretimde nerdeyse açıklık kapanmak üzere, fakat ortaöğretimde on yedi bin öğretmene ihtiyaç var. Yüksek öğrenimi bitirip de ilkokullarda çalıştırılan öğretmenlerin en azından ortaöğretimde görevlendirilmeleri gerekir. Ama bu hakkı elinden alınmış olanlar var. Eğitim Enstitüsü'nün Pedagoji Bölümü'nü bitirenlerin İlköğretim müfettişliğine atanmaları gerekir. Fakat müfettişe ihtiyaç

yok denilmekte. Oysa ki 1972 yılı ocak ayının ilk haftasında ilköğretim müfettişleri için düzenlenen bir seminerde İlköğretim Genel Müdürü:

"Halen 151 binin üzerine çıkan öğretmen sayısını 1385 ilköğretim müfettişi tarafından denetlemenin imkânsızlığı üzerinde durmuştur." (4)

Aynı seminerde Milli Eğitim Bakanı Sayın Arar da şöyle demiştir:

"1972, eğitim bakımından bir hamle yılı olacaktır." (5)

1972'nin ve gelecek yılların eğitim bakımından birer hamle yılı olması can ve gönülden beklediğimiz şeydir. Bu hamle de en azından reformlarla olur.

Gene Milli Eğitim Bakanlığı Başmüfettişlerinden birinin yazdığı gibi:

"Onu yaşadığı kötümserlik havasından, tutulduğu ruhi buhrandan kurtarmaya mecburuz. Ona bütün gücümüzle dönmek zorundayız." (6)

Bu sözlerin doğruluğu da daha önceki örnekler gibi açık seçiktir.

Sonuç

Bir hukukçu, kültürlü bir insan olduğunu öğrendiğimiz M.E.B. Sayın İsmail Arar'ın bakanlığı süresince yapabileceği adil, olumlu işlerin olabileceği kanısındayız. Bunlardan birkaçını ve önemlilerini şöyle sıralayabiliriz:

a) İntibak anarşisinin düzeltilmesi.

b) Öğretmenlerin, öğrenim derecelerine uygun görevlerde çalıştırılması,

c) Daha önce yapılmış haksız, partizanca işlemlerin ve özellikle yazdığı yazılardan, eserlerden ötürü mesleğinde çileye mahkûm edilmiş öğretmenlerin mağduriyetine son vermek; onların kûskûnluklerini, bezginliklerini şevke dönüştürmek, kendisi de iyi bir eser (7) yazmış olan Sayın Arar'dan öncelikle ve umutla beklenmektedir.

Yukarda yazdığımız üç maddenin yerine getirilmesi, öğretmenleri içinde bulundukları boğucu ortamdan, bezginlikten, karamsarlıktan, düşüşten kurtarabilir.

- (1) **Şevket Süreyya Aydemir**, Cumhuriyet, 24 Ocak 1972
- (2) Hürriyet Gazetesi 3 Mart 1972
- (3) **Doç. Dr. Nuri Tortop**, Milliyet, 6 Mart 1972
- (4) **Sait Mehmetoğlu**, Cumhuriyet, 4 Ocak 1972
- (5) **İsmail Arar**, Cumhuriyet, 4 Ocak 1972
- (6) **Reşat Oğuz**, Cumhuriyet, 25 Şubat 1972
- (7) **İsmail Arar**, (Atatürk'ün İzmit Basın Toplantısı) Burçak
Yayınevi, 1969

Cumhuriyet, 15, Mart 1972

ON BİNLER

Dört yıl kadar önce İstatistikten, 151 bilim adamımızın yabancı ülkelerin uyruğuna geçtiklerini, bunlardan 107'sinin Amerikan vatandaşı olduğunu öğrenmiştim. Bu gün sayıları çoğalmış olabilir.

Ben, şimdi, yabancı ülke uyruğuna geçen bilim adamlarımızdan, "Sosyal Psikoloji"nin kurucusu, düzinelerle kitapları bulunan ne Muzaffer Şeriften (Türkiye'den gitmek zorunda kalarak, ABD uyruğuna geçti, orada profesör) ve ne de Pertev Naili Boratav'dan (Türkiye'den gitmek zorunda kaldı. Fransa uyruğuna geçmedi ama, Sorbon'da profesörlük yapmaktadır, Türkiye'den de maaşını çatır çatır almakta) sözedecek değilim. Hatta yenilerden yurt dışına giden (nedenini bilmiyoruz) Orhan Asena'dan, Prof. Yaşar Gürbüz'den, Eğitim Komisyonu Başkanı Necat Erder'den de sözedecek değilim. Bunlar konumuzun dışı. Bugün, beyin göçünün başka bir bölümünü ele alacağız. Ki acı ve utandırıcı bir konu...

On binler

Daha yirmi gün kadar önce, çalışma bakanı, 10.000 öğretmenin işçi olarak Almanya'ya gittiğini açıkladı. Bu açıklamayı resmi bir ağız yaptığı için, doğruluğu kesin demektir. Bu satır-

ların yazarı, üç buçuk ay önce yazdığı bir yazıda (17 Temmuz 1971, Cumhuriyet) bu sayının altı bin olduğunu yazmıştı da, kimi çevreler abartma olarak kabul etmişlerdi. Çalışma bakanının açıklamasından sonra, utanç verici olan bu konunun üzerinde durulmadı bile. Yalnız, Milli Eğitim Bakanlığı, Almanya'dan dönecek öğretmenlerin yeniden öğretmenliğe atanabileceklerini (sevindirici bir haber) duyurdu. Bir de Şevket Süreyya Aydemir, bir yazısında şöyle değindi:

"... Bugün eğer, ilköğretmenler kadrosu, tesiri yıllar sürecek sorumsuzlukla yargılanmışsa ve bu kadrodan, meselâ 20 Ekim tarihli Milliyet'te açıklandığı gibi 10.000 öğretmen işçi olarak Almanya'ya gitmiş ve bunu çalışma bakanı da doğrulamışsa, bu ve benzeri davalar, bence parti kavgalarından çok daha önemli ve daha ciddi bir çözümlüşün işaretleridir. Çünkü bir parti on dakikada yazılacak bir dilekçe ile kurulur ama binlerce doktorun ve 10.000 öğretmenin vatanından kopmasına mâna ve etkiler 10 yılda giderilemez." (25 Ekim 1971, Cumhuriyet)

Niçin ve hangi dönemde?

10.000 öğretmen niçin mesleğini bırakıp işçi olarak Almanya'ya gitti? Ve bu 10.000 öğretmen hangi dönemde kûsûp mesleğinden ayrılmak zorunda kaldı veya ayırdılar da Almanya'ya gitti?

Bu sorular ilginç bir araştırma konusudur... Ama biz öğretmenler ordusunun bir bireyi; az çok da kulağı delik gözü gören, soruna yürekten eğilen biri olarak, bu soruları gerçeklere uygun ve sağlıklı yanıtlayabiliriz.

Bir kez 10.000 öğretmenin büyük çoğunluğu, 1965 yılında hızlanan, öğretmene zulüm, işkence ve başka çeşit cezalar nedeniyle mesleğinden ayrılmışlar ve uzaklaştırılmışlardır. Ülkemiz iyi bir düzenlemeden yoksun olduğundan, iş alanı da bulunmaması nedeniyle, bu ülkenin öğretmenleri Almanya yoluna düşmüşlerdir.

Gene bu 10.000 öğretmenin büyük çoğunluğu 1965'ten sonraki beş altı yıllık bir dönemde mesleklerinden ayırdılar veya uzaklaştırıldılar.

Elbette geçim darlığı nedeniyle de mesleğinden ayrılanlar

vardır. Ama sözünü ettiğimiz dönem, öyle bir dönemdir ki, edebiyatımıza ve siyasal literatüre "Öğretmen Kıyımı" deyimini sokmuştur. O dönemde öğretmenler, hallaç pamuğu gibi, dağıtılmışlar, ordan oraya kış yaz demeden sürülmüşlerdir. Bir çok aileler perişan edilmiş, yuvalar dağıtılmış ve yıkılmış; eşler, bebeler, yakınlar bakımsızlıktan ve yapılan çileli yolculuklarda hastalanmışlar, ölmüşlerdir...

O dönemde, nice öğretmenler "Bakanlık emri" ne alınmışlar, açlığa mahkûm edilmişlerdir.

O dönemde öğretmenlere, nötralize etmek amacıyla, ceza olarak, yapınası gereken görevin dışında görevler verilmiştir. Sözgelimi, dairelerde kâtiplik yaptırmışlar, ilköğretim müfettişiyse, ilkokul öğretmenliğine indirilmişlerdir. Ceza ve görev ayrı ayrı şeylerdir ama, yönetenler, gerektiğinde, birbirine karşıt olan bu iki şeyi birleştirmekte sakınca görmemişlerdir.

Gene o dönemde, yüzlerce öğretmene akıl almayacak denli işkenceler, yasa ve yönetmelik dışı baskılar yapılmıştır. Müfteri ve jumacıların yalan yalıış haberleriyle öğretmenler sigaya çekilmişlerdir... İstanbul'daki bir hastanede tedavi gördüğü süre içinde bir öğretmene (kayıtlarla sabit). "doğudaki boykot için yaptığınız geziye ne demeli?" denmiştir. Ad ve soyadı benzerliğini bile hesaba katmamışlardır hırslarından, öfkelerinden... Tifoya yakalandığı için devlet hastanesine yatılıp karantinaya alınan bir öğretmen hakkında niçin hastanede yattın, rapor aldın diye soruşturma açılmıştır. Tifo gibi bir hastalıktan sonra başlayan karaciğer büyümesi, ruhsal rahatsızlıklar (tıp bilimince sabit) ve başka arazlar da sorularını, soruşturmalarını sürdürmelerine neden olmuştur.

Gene o karanlık dönemde, vali öğretmen tokatlamıştır. Vali öğretmene sözle hakaret etmiştir. Vali, "Yönetmelik de yasa da iki dudağımın arasında" demiştir. Nurcular öğretmenin üretim organının kesmişlerdir... Particiler ve onların yordakçılan öğretmenlere komplolar düzenlemiş ve düzenlettirmişlerdir. Buna, valiler milli eğitim müdürleri seyirci olmakla kalmamışlar, teşvik etmişlerdir. Şantajla öğretmen korkutmuşlardır. "Genel Müdürün senin hakkında emri var" diye tehdit etmişlerdir... Tayin nakil kap-

samına öğretmenler sokulmamıştır. Hattâ o devrin gene müdür-
lerinden biri, "öğretmenin birine sinirlenerek istifasını ve yurt dı-
şına gitmesini" önermiştir.

Bütün bu yazdıklarımızı, zaman ve yer göstererek, bir kısmını
da belgelerle kanıtlayabiliriz.

O ortam ve koşullar içindeki bütün öğretmenlerin aynı daya-
naklığı göstermeleri, sabretmeleri, direnmeleri beklenemez el-
bette. Ve elbette psikolojinin bulgusu olan bireysel ayrılıklar yad-
sınamaz. Her öğretmen aynı fırtınaya tutulmayabilir de.. Çevre-
sel baskılar, kişisel görüşler ve başka etmenlerde rol oyna-
maktadır.

Mesleğini bırakıp veya bırakmak zorunda bırakılıp ve hattâ
mesleğinden uzaklaştırılan öğretmenlerden 10.000'inin Alman-
ya'ya işçi olarak gitmelerinin nedeni, genellikle, işte bu zulümler,
işkenceler, baskılar, dayaklar, cezalar, iftiralar. ayrıcalıklardır...

Yalnız 10.000 mi?

Yalnız 10.000 öğretmen mi? Değil Almanya dışındaki ülkeler-
de de işçilik yapan öğretmenler var. Yurt içinde de mesleğinden
edilen ve uzaklaştırılan öğretmenler var. Mesleğinden ede-
medikleri, fakat bezdirdikleri, küstürdükleri, verimsizleştirdikleri,
sağlığını bozdukları öğretmenler de var... En acısı da bu... Bu
durumun ekonomik, sosyal, psikolojik yön- leri acı bir portre ola-
rak sûrûp gitmektedir...

Bütün bu işkencelerin nedeni

Bütün bu yüz kızartıcı işkenceler niçin yapılmıştır? Öğret-
menler, ülkücü, uyanık, özgür düşünceli, ülke sorunlarıyla ilgi-
lenen Atatürkçü insanlar oldukları için yapılmıştır.. Atatürk çizgisi
doğrultusunda ülkesinin ilerlemesini bayındır, mutlu bir yurt
olmasını istedikleri için zulümler yapılmıştır. Öğretmenler insan-
larımızın "kaderde tasada, kıvanç da ortak" olmalarını canı
gönülden istedikleri için baskılara hedef olmuşlardır. Öğret-
menler, Atatürk'ün sözlerini bir meş'ale gibi dillerinden düşürme-
dikleri için kıyılmışlardır. Öğretmenler, kafası ve gönlüyle bu yur-
da bağlı oldukları için sürgünden sürgünlere gönderilmişlerdir.
Bütün bu ve buna benzer nedenlerden ötürü, öğretmen
mesleğine, edebiyat ve siyasal literatüre, hatta köylere kadar

"Öğretmen Kıyımı" deyimi girmiştir. O karanlık günlerin bir anısı olarak, bütun anlam ve sonuçlarıyla silinmeyecek, unutulmayacak bir deyimdir bu. Bu deyimın anlam ve sonuçlarından yalnız biridir Almanya'ya işçi olarak giden 10.000 öğretmen...

Daha dün, toprak reformu konusunda olumsuz davranış gösteren eski bir eğitim bakanı, bakanlığı zamanında "Öğretmen Kıyımı"nı en son aşamasına çıkarırken, "Memleket meselelerini konuşmak isteyen öğretmenler istifa edip karşımıza çıksınlar." demiştir. O eski bakana, Atatürk'ün öğretmenlerin için söylediği, "Hiç bir zaman düşüncelerinizden çıkmasın ki, cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" nesiller ister" sözünü anımsatmak isteriz. Ve gene toprak reformu karşısına çıkan o eski bakana, Atatürk'ün memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazisinin bulunduğu memleket bölgesinin nüfus yoğunluğuna ve toprak verim derecesine göre sınırlandırılmalıdır." dediğini de anımsatmak isteriz.

O eski bakanın en yakını ve öğretmen kıyımının teokratı diyebileceğimiz eski bir genel müdür ise, biz öğretmenlere yaptığı ve yaptırdığı işkencenin, binlerce öğretmenin mesleğini bırakmak yolunu seçmesinin, mesleğinden soğumasının vebali ve sorumluluğu altındadır.

O karanlık devrin eğitim cephesindeki müsteşarları, müşavirleri, öteki genel müdürleri, şube müdürleri, valileri, eğitim müdürleri de peyderpey ve genellikle suçun iştirakçılarıdır. (istisnalar elbette vardır, biz genellikle diyoruz.)

Sonuç

İyi niyetini öğrendiğimiz, güvendiğimiz Sayın Şinasi Orel, eski bir subay, politika dışından gelmiş Atatürkçü bir Milli Eğitim Bakanı olduğu için. 10.000'lerin sayısını arttırmamak, 'mesleğinde çileye mahkûm edilmişleri' kurtarmak elindedir... Ama, bu işi çevresindeki eski aday ortaklarıyla, eski devrin sempatanlarıyla, "Öğretmen kıyımı" devrinin sorumlularıyla, boşverdimcilerle (elbet tümü değil) yapabilirler mi acaba? Biraz da mesleğinde çileye mahkûm edilmişleri dinleseler... Belki bizim de delillerle kanıtlayabileceğimiz şeyler olabilir... Ve bizler, mesleğinde çileye

mahkûm edilmişler, burada Stefan Zweig'in bir sözünü iliklerimize kadar duyarak hatırlamaktayız: "Bize hiç bir şey vermeden hep bizden almış olan politikacıların çılgınlıklarının cezasını ömrümüz boyunca çekecek değiliz!" Ve haklıyız da.. Dileğimiz: "1000 Temel Eser" (!) yanlışındaki ve yağmasındaki haklı ve yerinde tutumunu, Sayın Bakanımızın, "mesleğinde çileye mahkûm edilmişler"e de göstermesidir...

Akşam Gazetesi, 17 Kasım 1971

HER YERDE SÖMÜRME

Çiftlik sahibi ırgatın, fabrikatör işçilerin, devlet buyruğunda çalışanların emeğini sömürmektedir bugünkü düzende. Bu durum bilinmektedir de. Bunun içindir ki sömürme, sömürülme konusunda sık sık yazılar çıkıyor basınıımızda.

Ne var ki, sömürücülük üzerine yazılan yazıları sütunlarından eksik etmeyen gazete ve dergiler de, Yazarlarının emeğini sömürmektedirler. Daha doğrusu, gazete ve dergi sahipleri...

Şu gazetenin toplumcu bir tutumu var dersiniz; yazı gönderirsiniz, yazı yayımlanır. Tekrar yazarsınız... Tekrar, tekrar... Yirmi otuz yazı yazarsınız. Ses çıkmaz. Para istersiniz, şöyleydi böyleydi gider.

Dergiler yayımlanıyor. Toplumculuktan, sömürücülüğün karşısında olduğundan söz açan yazarlarla dolu olur yazı aileleri. Bir, iki, üç, dört... yaşına girer, yazara para vermez. Yazarların bir ikisi para isteyecek olsa, "allem, kalem" ederler.

Bir yazının yazılması, postalanması neye mal olur.

Diyelim ki bir makale... En azından üç saatını alır yazann. Kalam bittikten sonra yarım saat veya daha fazla da yazı makinasına çekmekle uğraşır yazar. En aşağı yedi sekiz kâğıt tüketir. Zarflar. Postalar. Cebinden iki buçuk lira gideri olur en azından. Dinlenmesinden, uykusundan ayırdığı üç dört saat da cabadan... Bütün bunların sonucu, yazdıktan sonra oturu rahatsız edil-

meler, dırdırlar da eksik olmaz... Her yerde törpülenir, kötülenir, gittiği yerlerde zanlı kişi olur, kovuşturulur... Gazete ve dergiler de satışını yapar, ilânını alır bol bol... Yazarlara koklatmaz bile. Yayınlarını olsun postalamaz. Devrimci, toplumcu yayın organı ününü de kazanır. Böylece, devrimci, toplumcu yazarları sömürürken, toplumcu okurları da satışıyla sömürmüş olur.

Görünüz ki, bu toplumda, bu düzende, en namuslu kuruluşlar, kurumlar, yayın organları bile, toplumun en namuslu emekçilerini sömürmektedir. Değil midir ki, düzen sömürme esasına göre kurulmuş ve değil midir ki toplum yapısının harcı, taşı, şusu busu hep sömürme; elbette böyle ortamda dolaylı olarak sömürme de oluyor...

Düzen, düzen.. İlle de düzen diye yazmamızın, konuşmamızın nedeni budur işte. Toplum yapısı bozuk olursa, bozukluklar zincirleme çoğalır. Sömürme her yerde kendiliğinden oluşur. Sömüren sömürürken, sömürülende sömürme yolları arar kendince... Çünkü yapı bu yola başvuruyor. Böylesine bozuk bir düzende "emek" hiçtir. Emekğin karşılığı yok denecek kadar azdır. Bunun içindir ki, sömürmek, aldatmak, kumazlık, kazıklamak alıp yürümüştür. Herkes herkesi kazıklamaktadır. Ben bunu bilirim. Elektrik şebekesi gibi toplumun her katına dağılmış kazıklama işi. Emekçi emekçiyi, toplumcu toplumcuyu, partici particiyi, yayımcı yazan kazıklamaktadır. Baş kazıkçılar da, yani büyük sömürücüler de hepsini birden sömürmektedir.

Bu durumdan ekonomik egemenliğini sağlayanlar öylesine yararlanıyorlar ki, ve bu öylesine yararlanma bizlere öylesine pahalı mal oluyor ki, beyefendiler tıs tıs gülererek omuzlanımızda kahve içiyorlar. İstihza ile siz sömürmüyor musunuz? Sömürülüyor musunuz? Diyorlar. Onların da gözü açık. Onlarda her şeyi olanca güçleriyle izlemektedirler.

Durum böyle olunca ne yapmamız gerekir?

Toplum yararına savaşıyor, yazan kişi bile ne kadar sömürücülük karşısında olsa, yine en yakınına sömürülüyor. Hiç sömürülmeyeceğim diyecek kişinin, sömürülmemek için hiç bir iş yapmaması gerekir. Yani bitki gibi yaşamalı. Böyle yaşamaya razı değilse, sömürme ve sömürülme ağından kurtulmak için

toplumdan ayrılmayı mı göze almalı? Bu da kaçmak demek olur. Ne yapmalı öyleyse? Sömürüle sömürüle, sömürücülüğün yer-gisini yapmadan başka umar (çare) yoktur. Bu kötü durumu ne kadar çok kişiye anlatabilirse, o kadar çabuk kurtuluruz. Göle ne kadar çok taş atarsak o kadar çok halkalar elde ederiz. Gide gide halkalarımız büyür... Sömürülmeyi, sömürmeyi görerek yer-gi çanı çalanlar, sömürücülüğe övgü kavalı çalanları bastırıp, kaval seslerini duyulmaz duruma getirinceye dek çan çalmaya devam etmelidirler. Kaval sesi azdıkça uyananlar ters orantılı olarak çoğalacağına göre durmamalıyız. Karamsar olmamalıyız. El ele, toplu olarak, örgütlü olarak çalışmalıyız.

Bu konuda Aziz Nesin, Yeni Tanin'e yazdığı "Yine Şefik Üstüne" adlı yazısında şöyle yazıyordu ki doğrudur bence:

"Bir toplum geri kalmışsa, onun Sosyalist Partisi de kendi geri kalmışlığına uygun bir oranda olur: Toplumun genel hastalıklarını bünyesinde taşır sosyalist partiler, toplumun itici güçleri ilerici örgütleridir ama, bunlar gökten inmediklerine göre, içinden fıskırdıkları toplumun genel niteliklerinden ayrı bir varlık olarak düşünülmemelidir. Bu gerçeği, bunun böyle olduğunu bilmek, toplumculara çabuk bezmemek, hayal kırıklığına uğramamak gücünü kazandırır."

Yeni Gün, 23 Ocak 1971

DEVRİMCİ, IŞIL IŞIL BİR TÜRKİYE İÇİN

Türk Solu, Ant, Devrim Aydınlik, Proleter Devrimci Aydınlik, İşçi-köylü, Forum, Emek. Bugünün Türkiyeğinde yayımlanan sol yayımlar bunlar. Tümü de devrimi şiar edinmiş kendilerine. Ama devrim konusundaki görüşleri, daha doğrusu devrime giden yolların Türkiye için hangisi olacağı konusundaki görüşleri nedeniyle birbirinden ayrılmış durumdalar. Bu yayın organlarının izledikleri yollar ayrı ayrı olsa da sol düşüncenin gelişmesine yayılmasına tümünün katkısı olmaktadır, olacaktır da...

Adını sıraladığımız bu yayın organları birbirlerini "sağ sapma" "sol sapma" "fırsatçılık", "sol gevezelik", "kitabılık"le suçlarlar iç çelişkilerini de yansıtmış olmaktadırlar.

Bu durumu kısmen de olsa olağan karşılamaktayız. Fakat idealistce bir birleşmenin mutlaka gerekli olduğunu düşünmü- yorsak da İŞBİRLİKÇİLERE FEODAL KALINTILARA AMERİKAN EM- PERYALİZMINE karşı SAVAŞTA tümünün de kolkola girmelerinin şart olduğunu inanıyoruz.

Adı geçen dergilerdeki her yazıya bütünüyle katılmasak bile doğrulukları yerindelikleri ölçüsünü de her yazıyı sayı ile izlemekteyiz. Koleksiyonlarını saklamaktayız. Çocuklanmıza bırakacağımız en değerli mirasların bunlar olacağına da (daha nice- leri yayımlanan kavga dergileri ve gazeteleri de kuşkusuz bu çeşit mirasın bir bölümüdür) inanıyoruz.

Türkiye'nin Sosyal Mücadeleler Tarihinin Kaleme alınması sırasında bu yayın organlarının ve birçok kitapların başvurulacak materyeller olacağına da inanıyoruz.

Ne var ki bu yayın organlarının şu içinde bulunduğumuz buh- ranlı bulantılı günlerde ihanet yarışlarının yoğunlaştığı günü- müzde hiç değilse ortak sorunlarımızda ve ana konularda bera- ber olmaları, safları pekiştirip EMPERYALİZME, KAPİTALİZME, İŞBİRLİKÇİLERE, ve FEODAL KALINTILARA, karşı daha yoğun ve güçlü bir savaş vermeleri gerektiğine inanıyoruz.

Dar bütçelerimizle tümünü de aldığımız ve dar vakitlerimizde okuduğumuz bir çoğuna da beş kuruş gözetmeden yazı yazdı- ğımız bu yayın organlarının "asgari müşterekler"de mutlaka bir- birleşmeleri gerektiği kanısındayız.

Kimileri proleteryanın yandaşları olabilecek güçleri şimdiden saf dışına çıkarmak çabasında... Biz bu yolun karşısındayız. Birleştirilebilecek güçlerle sınıflarla mutlaka ve mutlaka beraber olunması gerektiğine inanıyoruz. Daha savaşın başında çemberi daraltmanın gereği yok. Gereksiz olduğu kadar da yanlış bir tu- tumdur.

Antiemperyalist, antikapitalist, antifeodal yoldan kurulacak olan emekçi sınıfının iktidarına giden yolda yandaşlanımızla, zinde güçlerle inandırabileceğimiz başka sınıfın insanlarıyla

beraber gideceğiz. Yararı olmasa da zararı da olmayan başka sınıfın, hatta kendi sınıfımızın (sınıfına ihanet etmese bile yaran ve zararı olmayan proleterler de olabilecektir) insanlarını karşımıza almamalıyız. Kûstürmek, çemberi daraltmak, yardımı olabileceklerin yardımını önemsememek, yanlış, sakıncalı, zararlı bir yoldur.

Dünyadaki bütün büyük devrimcileri anımsayalım bir... Tutumlarını, yöntemlerini, uygulamalarını da anımsayalım. İçinden geldikleri sınıfları hizmete koştukları sınıfları da unutmayalım. Daha yolun başında değil, yolun epey ortalarına hatta sonlarına kadar da kimlerle beraber olabildiklerini de aklımızdan çıkarmayalım.

Yurdumuzu köstekleyen emperyalizme, kapitalizme, işbirlikçilerine, feodal kalıntılarına karşı savaşımızda beraber olalım. Yolumuzu tıkayan bu engelleri kaldırarak, toplumcu devrimci Türkiyemizi kuralım.

Bütün toplumcu devrimci yayın organlanna, yazarlara, yoldaşlara, gönüldaşlara, yandaşlara, gençliğe, devrimci öğretmen kuruluşlanna ve öteki kuruluşlara zinde güçlere ve asıl büyük güç olan emekçi sınıfına düşen görev; kenetlenmek ayrılmamak ve güçlü bir savaş vermek. Devrimci, toplumcu, ıslı ıslı Türkiye için yüce bir savaş...

Yenigün, 20 Nisan 1970

SALDIRTAN, SALDIRAN, SALDIRILAN

DEVRLMCILERE, devrimci kuruluşlara, aydınlara saldırın haberlerini her gün gazetelerde görmek olağan karşılanmaya başlandı. Eskilerin söyleyişiyle "vakayl âdliye" oldu saldırılar. Bir zincirin halkaları gibi birbirine eklenerek uzayıp gelen saldırılar, bu gidişle de devam edeceğı benziyor.

"Saldırılar karşısında Türk devrimcilerinin. aydınların, ilerici kuruluşların tutumu ne olmalıdır" sorusuna sağlam yanıtlar aranmalıdır artık.

Hiçbir şeyden haberleri olmayan, günlük gazete dahi okumayan köylü - kentli yurttaşlar, herhangi bir kentte ya da kasabada verilecek konferansı, düzenlenecek bir sanat gecesini nasıl oluyor da zamanında haber alıyorlar ve saldırılara geçiyorlar?

Bu saldırıları mutlaka belli bir çevre hazırlamakta ve yönetmektedir. Böyle olmasa falan kentin filan köylerindeki yurttaşların, verilecek konferanstan, yapılacak sanat gecesinden haberi olmaz. Ve kendiliğinden, örgütsüz olarak saldırıya da geçmezler.

Durum bu olunca, saldırıya uğrayan aydın, devrimci, halkçı kişi ve örgütlerin izleyecekleri yol, saldırılara karşı takınacakları tavır, ne saldırılardan kaçmak ve ne de saldırıları başışlamaktır.

Bir kez, her an ve her yerde bir saldırının olabileceği sürekli olarak akıldan çıkartılmamalıdır. Bu bir. İkincisi: Olabilecek saldırılarda toplantılarda gözcü, haberci, tespitçi (fotoğraf makineleri ve olanak içinde teyplerle donatılmış olarak) ve engelleyici kümeler hazırlanmalıdır. İlgili makamlar da durumdan haber edilmelidir.

Bir olayı önleyebilecek tedbirler ya da olayın önlenememesi durumunda bazı bilgileri saptayacak yollara başvurmak, saldırılara karşı yapılacak işin önemli bir basamağıdır.

Saldırıya uğrayan kişi ve örgütlerin bundan sonra yapacakları iş, olayı açık, somut olarak ve toplanabilen kanıtlarla basın yoluyla kamuoyuna duyurmak ve yaymaktır. Buna koşut olarak da saldıranlardan şikâyetçi ve dâvacı olmaktır.

"Bana, bize saldıranlar, bilinçsiz olmasalardı, bilinçli olsalardı zaten saldırmazlardı; bizim savaşımız bunlarla değil..." gibi bir düşünce ve tutum kesinlikle yanlıştır. İsa'ca tavırlar bugün için çok romantik bir tutumdur. Zararlıdır. Saldırtanların maşalık görevlerini, saldırtanların devam ettirmelerine yardımcı olmak gibi bir duruma düşülür. Ki böylece farkında olmadan saldırtanlarla işbirliği yapmış oluruz. Yani SALDIRTAN, SALDIRAN ve SALDIRILAN'ın işbirliği gibi bir durum yaratılmış olur ki, bu büyük bir hatadır. Bu hatayı kabul etmeyenlerde çelişki içindeler demektir.

Evet; aydın, devrimci, halkçı kişi ve örgütlerin savaşı, bilinçsiz, yoksul halkımıza karşı değil, bunları sömürönlere karşıdır. Bu

savaş da sömürülenlerin, kendilerini sömürenlere yaptıkları maşalığa gözyumularak kazanılamaz. Bunun için de sömürülenlerle sömürenler arasındaki perdenin yırtılıp atılması şarttır.

Saldıranlardan davacı olunacak ki saldırtanlar meydana çıkacak... Saldıranların yakaları bırakılmayacak ki, saldıranlar yakalarını kurtarmak için saldırtanların yakalarını ele verecekler.. Böylece zorlama ve yapmacık olan saldırtan ve saldıran işbirliği bozulmuş olacak. Bu yolla da saldıran zavallı insanların bilinçlenmelerine yardım edilmiş olunacak.

Saldıranlara davacı olmakla giderek anlaşılabileceğiz ve saldırtanlara karşı birleşeceğiz. Yani durum tersine dönecek. Saldıran, daha doğrusu saldırtılan ile saldırılan bizler anlaşılabileceğiz, işbirliği yapabileceğiz. Kime karşı? Bugünkü bizlere SALDIRTANLARA karşı. Yani asıl büyük suçlulara karşı. Ki bu da büyük bir aşamadır.

Ant, Sayı: 97.,5 Kasım 1968

HALKA ANLATMAK

Halk içinde yaşayan aydınlar, halk anlamaz saplantısını göstermeye başladılar. Halk, kendinden yana aydınlara işkence yapıldığını öğrenince, aydınlara sahip çıktığı gibi, gerici ve tutucu çevreye de karşı çıkmaktadır.

Mersin ilinin Anamur ilçesine bağlı üç köy halkı sürgün edilen öğretmenlerini yayınladıkları bildiri ile geri istemekte, sürgün işlemini yapan makamı kınamakta... Erzincan iline bağlı Çayırli ilçesi Ortaokul öğretmeni Hasan Basri Aydın için 38 köy muhtarı danıştaya başvurmakta. Hatta öğretmenin maaşını da ödemeye hazır olduklarını bildiriyorlar...

Anamur köylerindeki öğretmenlerin suçu Atatürk gecesi düzenlemektir. Çayırli'deki Hasan Basri Aydın da halka kooperatifin yararlarını anlatarak kooperatif kurdurmaya kalkmış...

Görevler suç, cezalar görev oluyor Türkiye'mizde...

Bu tutum elbette insanı "yangın var!" çığılığı içinde yaşatmaya yetecek kadar acıdır. Ama bu acılar, bu yangın alevleri halkı da karanlıktan kurtaracağı benziyor. Yani efendilerin silahları geri tepmeye başladı...

Yukarıdaki somut örnekler, halk anlamaz saplantısından kimilerimizi kurtarmalıdır. Halk, aydınının sayesinde anlayabilmekte ve de aydınının koluna girmektedir.

Aydınlar işbirliği yapmalıdır. 1969'u bir çeşit "HALK İÇİN" yılı kabul etmeliyiz. Yapılacak iş, "HALKA ANLATMAK" Bunun için neyi nerede nasıl ve hangi yollarla anlatacağımızı planlayıp hemen eyleme geçmeliyiz.

Neoemperyalizmin ülkemizi nasıl yarı sömürge durumuna soktuğunu, bunun halk için zararlarını, ezen ve ezilenleri, halk olmanın sonucunun sürünmek demek olmadığını halkın düzeyine uygun olarak anlatmak gerekiyor. Sözle, broşürle, halk düzeniyle yayımlanmış küçük ve kolay okunur kitaplarla anlatılmalı. Hattâ gücü yetenler birçok illerde halk düzeyinde haftalık gazeteleri çıkarabilirler. Bu çok önemli. Milli Mücadelede Anadolu'da yayımlanan böyle gazetelerin çok önemli görevler yaptığını unutmamalıyız...

Ant, Türk Solu, Aydınlık... v.b. Hepsi de iyi. İyi ama, halk düzeyinde de haftalık gazetelere gereksinim var. Bu yayımlar genellikle okumuşların yararlanacağı, okumuşları bilinçlendirecek dergiler.. Bir de kış gecelerinde köy kahvelerinde halkın elinde bulunacak biçimde büyük puntolarla yazılmış, ciddi, bilinçlendirici halk gazeteleri çoğalırsa Anadolu'da, kuşkusuz büyük yararları olur.

Bütün bu yolların dışında, aydınların, gençlerin, zinde güçlerin halkın içine girmesi gerekmektedir. Dinlenme tatillerinde, yaz tatillerinde kaba giysilerimizi giyip köylere koşmalıyız. Bir-birimizle konuştuklarımız yeter... İş düşünce masturbasyonuna indirmeyelim. Edindiklerimiz halka verelim, halktan da almamız gerekenleri alalım...

Ant, 4 Mart 1969

SEÇİM- MEÇİM

Seçim, demokratik yönetimlerde her şey değildir. Amaç da değildir. Yalnız ve yalnız unsurlardan biridir. Bir biçimdir. Biçimden önemli olan özdür. Demokrasinin özü, özgürlük ve eşitliktir. Özü gözönüne alırsak, bizde denenmekte olan demok-rasiye, biçimsel demokrasi demekle bir hata yaptığımızı san-mayız.

İnsanlarımız en doğal haklarından biri olan özgürlüğe henüz kavuşamamışlardır. Eşit koşullar ve eşit olanaklar içinde iler-lemeleri için bir düzen de kurulmamıştır.

Demokrasimiz özgürlük ve eşitlik ilkelerinden yoksundur. Yalnız seçme - seçilme ilkesi uygulanmaktadır. Yani özü yoktur demokrasimizin. Biçimi vardır. Bu biçim de özden yoksun olun-ca bir yere kadar sağlam ve geçerlidir. Öyle ya, çiftlik sahibinin seçme - seçilme olanağı ile ırgatınki eşit değildir. Seçme ve seçilmedeki eşitsizlikler de gözönüne alınırsa uyguladığımız biçimin ne derece sağlam olup olmadığını tartışabiliriz. Bir yerde paraya dayanırsa, isabetli bir seçilmenin yapıldığını söylemek hatalı olur. Hele hele oy satınalma mekanizması da çalışıyorsa...

Özden yoksun olan demokrasimizin yalan yanlış olan biçimi ülkemizde sanki bir amaç olmuştur. Seçme - seçilme denen araç amaç gibi kullanılırken; amaç, yani öz, yâni özgürlük ve eşitlik unutulmakta ve unutturulmaktadır.

Sağlamlığı bile tartışılabilen bir biçim uğruna neler ve neler olmaktadır yoksul ülkemizde... Gülünç olay ve çabalar arttıkça artmaktadır.

Biçimsel demokrasimizin doğurduğu bu hastalık, ülkemizdeki bütün kuruluşlara da sıçramış durumdadır. En ileri kuruluşlarda bile biçimsel demokrasimizin rahatsızlıkları yansımaktadır. Bu kuruluşlarda da seçme - seçilme oyunları olanca hızı ve çir- kinlikleriyle sürüp gitmektedir. Enerjiler seçim uğruna harcan-makta, amaçtan az da olsa uzaklaşmaktadır.

Diyelim ki bizdeki meslek örgütleri... Seçme - seçilme çabaları sen - ben gürültüleri, istifalar, istifalar dolayısıyla tekrar seçim gürültüleri, seçim giderleri, zaman kayıpları, çelmeler, kara

lamalar, dostluk maskesi altında düşmanlıklar, tuzaklar, tainmış olmaklar, yatırımlar, birdenbire "Zuhur" etmeler, ucuz kahramanlıklar, ille de baş olma çabaları, bölmeler, demagojiler. Ve neler neler...

Aslında bütün bunlara Türkiye'de gerek yok. Geri kalmış bir ülkenin örgütleri, ve özellikle meslek kuruluşları seçimi amaç atmemelidirler. Asıl yapılması gereken, amaç uğruna birleşmek, bütünleşmek, büyümek ve güçlenmektir. Büyük bir imce, olmaktadır...

Türk Solu: Sayı, 35, 11 Temmuz 1969

BİR ÖLÇÜ: ASTURIAS VE AZİZ NESİN

Guatemala, Amerika kıt'asında, Orta Amerika'da bir ülke. Türkiye'de Asya ve Avrupa kıt'ası üzerinde bir ülkedir. Her iki ülke de, dünya ekonomi haritasında "az gelişmişlik"leriyle bilinir.

M. A. Asturias, Guatamala'lı bir yazardır. "Sayın Başkan" adlı romanını, Asturias Nobel ödölünü henüz almadan okumuştum. Hayatı ve eserleri konusunda bir şey bilmiyordum. M. A. Asturias'ın 1967 Nobel ödölünü alması üzerine, dergilerde çıkan yazılardan olsun, hemen Türkçeye çevrilmeye başlayan başka kitaplardan olsun, yazar Asturias hakkında epey bilgi edindim. "Anti-Amerikan" direniminin belli başlı öncülerinden biriydi. Ülkesini iyi tanıyan, seven, solcu bir yazardır. Türkçeye çevrilen, "Guatemala Efseneleri", "Sayın Başkan", "Kasırğa" adlı kitaplarını okuyunca da, daha iyi tanımış oluyoruz.

Aziz Nesin de ülkemizde bir yazardır. Aziz Nesin de ülkesini seven, ülkesini Asturias'ın Guatemala'yı tanımasından daha iyi tanıyan -çünkü Asturias gibi ömrünün çoğu, yurdu dışında geçmedi -solcu bir yazardır. Türk edebiyatına verdiği eserlerle bu durumunu ispat etmiştir, Aziz Nesin.

Guatemala da, Türkiye de Amerikan etkisi altındadır. Her iki ülke de Amerikan emperyalizminin zararlarını yaşamış yaşa-

maktadırlar.

Az gelişmişlikleriyle, Amerikan etkisi altında bulunmalarıyla, her iki ülke de hemen hemen aynı çizgidedirler. Her iki ülkeden örnek olarak aldığımız yazarlar da aynı çizgidedirler. Her ikisi de kendi ülkelerinin adlarını bir bayrak olarak yurtları dışında gezdirmişlerdir.

Bütün bu benzerliklere, aynı çizgide olmalarına karşın- yazarlar da, ülkeler de- Asturias'la Aziz Nesin, ayrı ayrı durumdadırlar. Ülkelerindeki yöneticilerin kendilerine bakışları, yaptıkları işlemler, taban tabana karşıttır... Asturias, hâlen Guatemala'nın Paris Büyükelçisidir. Aziz Nesin ise... Ne diyelim; şimdi Aziz'in de Türkiye'nin Paris Büyükelçiliğine atanmış olabileceğini, bu durum içinde atanabileceğini düşünebilir misiniz? Kuşkusuz bu soruya verilecek yanıt "hayır!" olacaktır. Ve hemen diyacaksınız ki: "Bırakın büyükelçiliği, otuz altı saat poliste bekletiliyor. Bırakın yöneticilerin Türk yazarlarını önemli mevkiiler vermesini, halkının oyuyla milletvekili olanların de üzerinden bu görevi almak istiyorlar..."

Şimdi Asturias'la Aziz Nesin'in kendi ülkelerindeki durumlarını bir ölçü olarak kabul edebiliriz: Her iki ülkenin, Amerikan etkisindeki durumları, hem de Guatemala yöneticileri ile ülkemiz yöneticilerinin yazarlarına gösterdiği ilgi konusunda... Daha doğrusu, ilgilerin yönü bakımından... Elbette Türkiye'de de ilgi gösteriliyor, ama bu ilgi, bir başka ilgi oluyor. İlginin biri, değerlere zorunlu veyahut zorunsuz olarak saygı, öteki değerlere baskı... İşte başka açılardan iki ilgi.

Aynı durumdaki ülkelerin, aynı çizgilerdeki yazarlarının, ülkelerindeki gördükleri işlemler ne kadar da karşıt...

Evde tembel tembel otururken, kitaplığın rafına yanyana konmuş Aziz Nesin'in iki kitabının yanına yanyana dayalı Asturiasın iki eserini görünce, bunları düşündüm... Sonra gözlerim öteki kitaplara kaydı: "Kuyucaklı Yusuf"u yazan öldürüldü, "Kurtuluş Savaşı"nı yazan kaçırıldı, "Kanlı Topraklar"ı yazan üç buçuk yıl yattı; "Kutsal İsyan" ı, "Hababam Sınıfı", "Esir Şehrin İnsanları" yazarları az mı çektiler?... Ya benzemeye çalıştığımız, Batı Batı diye yırtındığımız ülkelerin yazarları?... Sözgelimi, Fransa'nın

yazarları: Aragon, Sartre,, Camus, Simone de Beauvoir, Gide... Yazmak isteyip de yazamadıkları konu mu var?

Biz kötü yönetilmiş bir ülkenin yazarları, aydını, halkıyız. Bir türlü gün gösterilmiyor... Perdeler, perdeler... Yalanlar, yalanlar... Zulümler, zulümler...

Yalnız Mustafa Kemal zamanında, yazarların korunduğunu seziyoruz, Yakup Kadri'yi, kendi partisinin şerrinden korumak için, İsviçre'ye Elçi olarak göndermiştir. Ve daha bir çok yazarlara önem vermiş, sofrasına oturtmuş, görevler verdimiş... Aziz Nesin'in dediği gibi, "ünlendirmiştir." Hem de işkence görmüş zamanımız yazarları kadar değerli olmadıkları halde.

Türk Solu, Sayı 10, 23 Ocak 1968

KÖYLÜLER DE UYANIYOR

27 Mayıs 1960 devriminden sonra temel konular halk katına yayılmaya başladı. Ve gittikçe köylülerin de aralarında konuştukları başlıca konu oldu.

1960 öncesi grevden söz açmak suçtu. Orhan Kemal'in "Grev" adlı hikâyesi yüzünden sevcilikte ifade verdiğini anımsayalım bir... Yine 1960 öncesi Amerika'yı eleştirmek, emperyalist amaçlarını ileri sürmek Türkiye'de vatan hainliği gibi bir şeydi... Toprak reformu ağza alınmıyordu. Sosyalizmi bırakın, sosyal adalet deyimi bile ürkütücüydü. Hele düzen hakkında konuşmak... Bütün bu korkular, yasaklar, 1960'tan sonra yavaş yavaş silindi ve silinmeye devam ediyor.

Bugün grevin hikâyesini yazmayı bir yana bırakalım, işçilerimiz yapıyorlar. Bu haktan yıllarca "Türk işçisi cahil" gerekçesiyle verilmemişti. Temel haklardan biri olan grevini alan Türk işçileri, gördü ki kıyameti koparmıyorlar...

Toprak reformu, sosyal adalet, vergi adaleti bugün en tutucu partilerin bile başlıca sloganları oldu. Ortanın solundaki partinin genel sekreteri "bu düzen değişmelidir" diyor her konuşma-

masında. Yazdığı kitaba bu adı veriyor. TIP ödünsüz sosyalist olduğunu söylüyor. Profesörler Anayasanın sosyalizme açık olduğu fikrinde birleşiyorlar. Gazetelerde, dergilerde daha çok toplumsal ve ekonomik konuda yazılar yayımlanıyor. Çeviri yayınlar, özellikle bilimsel konulu çeviri yayınlar birbirini izliyor. Öyle ki okuma gücünü, normal okuyucunun okuma gücünü çoktan aştı bu yayınlar.

Bütün bunların sonucu eski tabular da birer birer yıkıldı, yıkılıyor...

Bugün Türkiye'de, öğrenci, öğretmen, subay, memur, işçi, esnaf hep birlikte bu konuları konuşuyorlar. Dahası köylere, en küçük köylere bile yayılmaktadır bu konular. Gideceğiniz bir köy kahvesinde bir çiftçinin toprak reformu, vergi adaleti, sosyal adalet, sosyalizm konularında sizinle tartışabileceğini-yeterli veya yetersiz- unutmayın.

Seçim öncesi yapılan konuşmaları karasabanın ardındaki köylü, koyun sürüsünün başındaki çoban da dinliyor. Ve mutlaka yavaş da olsa etkisi oluyor.

Nadîr Nadi, eski Köy İşleri Bakanı L.Yurdoğlu ile Torbalı ilçesinin Hortuna köyüne gidiyor. İzlenimlerini 22 Mayıs günlü Cumhuriyet'te şöyle anlatıyor:

"Daha L. Yurdoğlu'nun ağzından birkaç cümle dökülmüştü ki ortalıkta çetin bir tartışma havası esmeğe başladı. Hayret yahu! Yedi sekiz yıl içinde neler öğrenmişti bizim köylümüz: toprak davsını biliyorlardı, kredi mekanizmasının nasıl haksız yere küçük bir azınlık hesabına işlediğini biliyordu, bütün fiatlarının ne maksatla köylü aleyhine düşürüldüğünü, sömürü politikasından kimlerin yararlandığını biliyordu ve bugünkü bozuk düzenin hangi koşullar altında düzeltilebileceğini de anladığını belli ediyordu. Lebit Yurdoğlu'nun sözünü kesenler arasında CHP'ye küsmüş eski CHP'liler de vardı.

—1961'den sonra bunca yıl iktidarda kaldınız, bu söylediklerinizi o zaman neden yapmadınız? diye soruyordu genç bir şoför vatandaşı. TIP'li olduğunu öğrendiğim bir başkası:

—Hem fakir köylüye toprak dağıtılacak diyorsunuz, hem de verimli olduğu taktirde büyük işletmeler sahiplerine bırakılacak

diyorsunuz. Yani biz gene hava alacağız. Öyle mi?

Hortuna'lı köylü vatandaşlar arasında geçirdiğim iki saat içinde çok şey öğrendim, ferahladım, yannımızâ daha bir umutla bakar oldum..."

Gerçekçi aydınlıkçı yazarlarımızdan Cumhurbaşkanı kon-tanjan senatörü Nadir Nadi, elbette bu yazısında önemli bir ger-çeği belirtiyor. Bu durumu İzmir bölgesine yaptığı gezinin izle-nimleri olarak gazetesinde birkaç gün yazdı da. Yedi sekiz yıldır çok şeylerin değiştiğini sık sık yazılarında belirtti.

Gerçekten Türkiye'de yedi sekiz yıldan beri çok şey değişti ve değişmektedir de. Bu değişim daha da hızlanacak, köprülerin altından sular hızla akmaya devam edecek, çok değil dört beş yıl sonra eski çamların bardak olduğunu göreceğiz. Bu sonuca bizi götüren, her gün halkla beraber olmamızın, halkın içinde yaşamamızın bize öğrettiği gerçeklerdir.

Şu bir gerçektir ki köylü bir halk olan Türkiyemizde köylü de uyanmaya başlamıştır. Ama bu uyanış bugüne değin yavaşmış, geçmiş, bugün de yetersizmiş... Bunlar söylenebilir. Fakat bir uyanışın olduğu asla inkâr edilemez. Ve artık hızlanmaktadır uyanış. Buna engel olmak artık olanaksızdır. Geciktirici yollara başvurmaya kalkmak da zararlıdır. Bu öyle güçlü bir uyanıştır ki, önündeki engelleri de aşar. Çünkü "maya tutmuştur."

Tarihsel gelişim, determinizm, çeviri kitaplan; örgütlerle basının bir bölümü bu uyanışı hızlandıracaktır. Olaylar ve en bü-yük ders olan yaşantı da uyanma balyozu olarak uyanmıyanlara dank dank vurarak uyandıracaktır.

Ant, Sayı: 76, 11 Haziran 1968

DEVİRİM DÜZENİ

Kurulu düzenin gerisinde bir düzen özlemi çekenler ve özle-dikleri düzene kavuşmak için eyleme girişenlerden gayrı, kurulu düzenin savunucuları da var. Bunlara göre mevcut düzeni koru-

mak gerek... Cumhuriyet döneminden sonra yapılan devrimleri dondurmak, bunlarla yetinmek gerektiğine inananlar. Halbuki Atatürk'ün ilkelerinden birisi ve en önemlisi devrimciliktir. Devrimcilik süreklilik anlamını da taşımaktadır. Devrimde süreklilik, yani devrimcilik, tutuculuğa karşıdır. Kurulu bir düzen değil, devrim düzenini gerektirir. Özellikle bizim gibi geri kalmış bir ülkede kurulu düzen çıkar yol olamaz. Geri ve gelişmekte olan ülkelerin düzeni devrimler düzenidir. Sürekli devrimlere açık bir düzendir. Yani **DEVİRİM DÜZENİ**'dir.

Saksıdaki limon fidesi büyüyüp geliştikçe kabını çatlatır. Çünkü kap, sınır, gelişim karşısında donmuştur. Limon fidesi gelişme süresi içinde saksıyı çatlatamazsa veya gelişimine uygun olarak yeni bir saksıya dikilmezse gelişemez, sararır ve bir zaman sonra da kurur. Gelişmekte olan ülkelerde de ekonomik, sosyal, kültürel alanlarda donmalar düşünülemez. Sürekli değişimler, devrimler düşünülür.

Ülkemizde, kurulu düzenin de gerisinde bir düzen özleyenler özellikle son yirmi yıl içinde çeşitli eylemlere girişmişler ve az da olsa başarmışlardır. Kurulu düzenin savunucuları da dinamizme ve devrimlerin sürekliliğine engel olabilmişlerdir. Böylece devrimcilik değil, gericilik ve tutuculuk egemen olmuştur., Yalnız 27 Mayıs hükümet darbesinden sonra Atatürkçülüğe bir dönüş, bir kımıldama, sorunları eşeleme ve bir heyecan başlamıştır. Daha önceki Anayasa'dan daha ileri bir Anayasa hazırlanmıştır. Ki çeyrek yüzyıldan beri yapılan tek devrimci hareket diyebiliriz buna. Ne var ki 1961 de halkoyundan geçirilmesine karşın bu anayasanın da ekonomik, sosyal ve kültürel ilkeleri uygulatma alanına sokulmamıştır. Bu ileri ilkeler halkın yaşantısına girmediği için, halk sahip çıkmamıştır. EVET demiştir ama, kâğıt üzerinde kalan ilkeler kendisi için bir soyutlama olmuştur.

Devrimcilik, halkçılıkla ve Türk düşünce tarihine kolkola girdiği Ulusçulukla birlikte düşünülür, uygulama alanına sokulursa ancak halk için somut sonuçlar doğurur. Devrimler halkın mutluluğunu sağladıkça halkça benimsenir. Devrimcilik ulusçulukla birlikte ele alınacağı için tam bağımsızlık gerçekleştirilmiş olur.

Hazine toprakları köylere sahip ağaların elinde iki, topraksız

köylü için devrimcilik söylevleri boş, soyut ve anlamsız bir şeydir.

İthalatçı, ihracatçı emperyalistlerle işbirliği ederek halkı soyarken, yoksul halkın ulusal gelirden payını aldığı iddia edilemez. Halkçılık ilkesi de boş bir kovan olmaktan öteye geçemez.

Öğretmen, memur, subay, yargıç her yıl bir ev yaptıran dükkâncıya borçlu yaşadıkça kaygılarından kurtulamazlar.

Karaborsanın alıp yûrüdûğü, her mahallede bir milyarderin veya müteahhitin türediği, çoğunluğun yoksullaştığı bir ortamda "kaderde, tasada, kıvançta beraberlik" bir ütopya olur.

Yankee'ler yer altı ve yer üstü servetlerimizi sömürürlerken, şanlı bayrağımızı yırtarlarken, cinsel açlıklarını doyumak için bin bir türlü rezillikleri yaparlarken, Johnson Türkiye'yi Vietnam'a benzetirken, Kommer, oniki yıl CIA de çalışmış olan Kommer, Vietnam Milli Kurtuluş Cephesine işkenceler düzenleyen Kommer Türkiye'ye elçi olarak gönderilirken bu ülkenin ne aydının da, ne yazanın da ne de gençliğin de huzur kalır.

Bütün bunlar kurulu düzenin, kokuşmuş düzenin, Atatürkçülük ilkelerinden kopmanın sonucudur. Bu sonuca, demagogilerle, kıyımlarla, küfürlerle, coplarla, tutuklamalarla, kurşunlarla engel olunamaz. Bu sonuç, sebepler ortadan kaldırıldığı zaman yok olur. Sebep ki, Atatürk'ün tam bağımsız, devrimci, halkçı, uluscu, laik ilkelerine dönerek ve bu ilkeler ışığındaki kurulu düzeni değiştirecek bir devrin düzenini kurmakla giderilir. Sebep ortadan kalkınca, acı, aşağılatıcı, geriletici sonuçlar da doğmaz.

Bozulmuş, saptırılmış, yozlaşmış düzeni değiştirerek, devrimciliği, halkçılığı ve ulusculuğu ilk kabul eden bir düzen, bir devrim düzeni kurmamız gerekiyor.

Ant, 24 Aralık 1968

İLK HEDEFİMİZ

Her geçen gün, açık açığa somut olaylarla, bir gerçek iyice belli olmuştur. Bu gerçek şudur: Kapitalizmin en son aşamasına ulaşmış olan Amerika ile ilişkilerimiz, daha doğrusu, işbirlikçilerin ilişkileri sürüp gittikçe Türkiye uçurumdan uçuruma sürüklenmektedir. En son kıbrıs sorunundan tutun da, geçmişe doğru belleğimizde kalmış bütün olaylar bu gerçeği iki kere iki dört eder kesinliğiyle doğrulamaktadır. Bugün Mustafa Kemal sağ olsaydı kuşkusuz şu emri verecekti: (Bu yanlış, çok zararlı ilişkiyi bu kerteye dek de iletmezdi asla!)

"İlk hedefimiz Türkiye'deki Amerika'yı yurt dışına çıkarmak, sakıncalı ilişkilere hemen son vermek."

Evet, Mustafa Kemal sağ olsa idi mutlaka ve mutlaka bu emri verecekti.

Bunu Türk gençliği, Türk askeri, Türk işçisi ve köylüsü, Türk aydını anlatmıştır ve anlayanların sayısı da gün geçtikçe hızla çoğalmaktadır.

Emperyalist bir ülke ile, geri bırakılmış ülkelerin ilişkileri mutlaka sömürüyü, bağımlılığı, her türlü engelleri yaratır. Bu bilimsel bir gerçektir. Ve böyle olduğunu ülkemizde olanca açıklığı ile görmekteyiz. Yaşamaktayız. Bu utançla yaşamaya sürüklenmişiz. Bu durumu inkâr etmek için ya normal insanın zekâ düzeyinin çok altında olmak gerekir, ya da vatani küçük bireysel, zümresel çıkarlar için peşkeş çekmeyi göze almış olmak gerekir.

Türkiye'deki Amerika'yı yurt dışına çıkarmadıkça ve kurulmuş olan sakıncalı ilişkilere son vermedikçe ne demokratik devrimi gerçekleştirebiliriz ve ne de "kaderde, tasada, kıvıncıta" beraberlik sağlanabilir. Giderekten Vietnam'a da dönebiliriz. Amerika Birleşmemiş Devleti'nin başkanının sık sık Türkiye'yi Vietnam'a benzetmesi boşa değildir. Bunu iyi bilelim.

Türk gençliği, askeri, işçisi, köylüsü, öğretmenini gün be gün uyanmaktadır. Bu uyanışı Türk aydınlarının iyi kanalizetmesi gerekiyor. Bir kaç ay içinde NATO denen, yararıma değil, zararımıza işleyen kuruluştan da ayrılmalıyız. Tesislerini, üslerini

topraklarımızdan atmalıyız. Bu konuda oyalanacak zamanımız kalmamıştır. Fransa bu güzel işi başardı, bizim gibi zarar görmediği halde... Küçük küçük ülkeler NATO'suz daha iyi yaşayabilmekteler.

Vatanını seven herkes artık, vatanın bağımsızlığı, yeraltı ve yerüstü servetlerimizin sömürülmemesi konusunda kıskanç olmalıdır. Kızımızı, karımızı kıskandığımız ölçüde kıskanç olmalıyız...

Onurlu, utanç duymadan, her yönden bağımsız yaşamak için zaman gelmiş, çanlar çalıyor. Vakit tamamdır. Evet, vakit tamamdır koca Türk halkı... Mustafa Kemal'in 19 Mayıs'ta attığı adımı atmak ve tam bağımsızlık savaşını yapmak gerek... Bunun için yürek gerek, bilek gerek demenin gereği yok. Çünkü yetecek kadar var bunlar. Bugün koşullarımız 1919' daki koşullardan çok daha uygun. O zaman Yunan, Fransız, İngiliz, İtalyan ve avını bekleyen tilki tavrıyla dolaşan bir Amerika vardı karşımızda. Bugün bir Amerika var karşımızda... Teksaslı çavuşuna insanlarımızı çiğneten, savaş gönüllülerine casusluk yaptıran, uzman maskeli okumuşlarına gizli işler çevirten Amerika! Ve Yunanlı dostlarına Kıbrıs'ta soydaşlarımızı öldürten Amerika! Bizi pervasızca Vietnama benzeten eli kanlı bir başkanı olan Amerika!

Evet, ilk hedefimiz Türkiye'deki Amerika ve bu emperyalist ülke ile kurulmuş zararlı ilişkiler... Haydin eyleme!

Türk Solu, Sayı: 49 Aralık 1967

DÜNYAYA TEK GÖZLE BAKMAYALIM

Yıllarca Türk aydınlarına bir gözün kör, bir kulağın sağır olacak diye buyruk verenler, bu buyruklardan sapanları zindanlara atanlar, ne sağlayabildiler? Türkiye'yi ileri bir ülke mi yaptılar? Soygunlara, talanlara mı engel oldular? Hayır hayır! Yoksulluk ve yasaklar ürettiler boyuna.

Dış gezilerde, uçsuz bucaksız Orta Asya topraklarında insanoğlunun doğayı fethini, "Aç Çöl" ün nasıl "Tok Çöl" olduğunu, dünkü aşiretlerin sanayi toplumu düzenine sıçradıklarını gören bugünün yetkilileri, gördükleri gelişme karşısında düşündüklerini, duygularını sık sık belirttiler. Hatta Başbakan, "Bizim gazeteciler, gördüğümüz bu mükemmel şeyleri yazsınlar, duyursunlar ya..." diye beraberindeki gazetecilere de çıkmış.

Toprağı, iklimi, suyu daha elverişli olan ülkemiz bugün niye böyle geri kalmıştır? Bu duruma düşmemizde suçlu olanlar kimlerdir? Atatürk'le Lenin'i kompozisyon ödevinde karşılaştıran orta okul öğrencisi, kırmızı ışık altında gitar çalan gençler, uzay yarışında Rusya Amerika'yı geçti diyen Antep'li, Türkiye'nin kuruluş yolu sosyalizm diye makale yazdığı için tutuklanan Şadi Alkılıç, köfteci dükkânında memleket meselelerini konuştuğu için yine tutuklanan Orhan Kemal, sosyal adaletten sözettiği için cezalandırılan, sürülen, baskı altında tutulan öğretmenler değildir herhalde böyle geri kalmamıza sebep...

11 Milyon nüfuslu Kazakistan'da 19 bin doktor çalışırken, 32 milyonluk ülkemizde fiilen çalışan 7 bin doktorun bulunması çok acıdır. Nüfusumuzun yüzde 60'ı okuma yazma bilmiyor. O Kazakistan'da ki nüfusun yüzde yüzünün okuma yazma bildiğini öğrendik. Bu gerçeği kimden gizleyebiliriz şimdi. Yıllarca Orta Asya Türklerini kurtarma söylevleri çeken, kendi ülkemizin halkını kurtarmak için neden çağımıza uygun düşecek düşüncelerini ileri sürmediler de, aydın jumalcılığı yaptılar. O Orta Asya halkı ki, "siz kendinizi kurtarın" demektedir oralarda gezen yazarlara. (İlhan Selçuk'un yazısından öğrendim).

"ilköğretim mecburi ve parasız" demişiz, bugün iki buçuk milyon çocuğumuz okula gidememekte, gidenlerinin babaları da kitap furyası karşısında şaşırmışlardır. Romanya gezisinden döndükten sonra yazdığı bir yazıda Yaşar Nabi, "Her öğrenci ders yılı başında okula gidince oturacağı sırada o yıl okuyacağı kitapların hepsini hazır bulur ve parasız olarak elde edermiş" diyor.

Bulgaristan'da incelemede bulunan Dr. Cevdet Aykan, Cumhuriyet Gazetesi'ne yazdığı yazıda, "Bulgaristan Türkiye'ye

nazaran daha yeşil, arazi daha iyi şekilde ve büyük oranda makineyle işlenmiş, şehirler temiz ve düzenli. Her köyde elektrik televizyon var. Sekiz yıllık eğitim mecburi. Genç neslin çoğunluğu lise eğitiminden geçmekte. İş değil, işçi bulmakta güçlükler mevcut" demektedir.

Bizim köylerimizdeki 3 milyon 430 bin konutun 16.000'i çadır ve mağara. 200.000 konutun hiç penceresi yok. Hamam, helâ köylerimizde lüks sayıldığından hiç sözünü etmeyelim. 25.000 köyümüzde içme suyunun olmadığını da unutmayalım. Ve unutmayalım ki, topraksızlık, yolsuzluk, yoksulluk, işsizlik, güvensizlik ve her türlü hastalık Anadolu halkını perim perişan süründürmektedir.

Dünyaya tek gözümüzle bakmak, kulağımızın birini tıkamak yarar değil zarar getirmiştir ülkemize. Ve durumumuzdan yararlananlar olmuştur. Artık dünyaya iki gözümüzle bakmalıyız. Eleştirilerimiz objektif olmalı. Komşularımızla barış içinde yaşamak, bütün dünya halklarına saygılı olmak gözetilmesi gereken ilkelerimizden biri olmalı. Sosyal düşüncelerinden ötürü aydın tutuklamaya da bir son verilmelidir artık. Aydın kıyımından vazgeçilmelidir. Bir **Boratav** vardı, kürsüsü kaldırıldı, iş verilmedi, şimdi Sorbon Üniversitesinde profesörlük yapmakta. **Muzaffer Şerif Başoğlu** Amerikada profesör ve dünyada sosyal psikolojinin kurucusudur. **Niyazi Berkes** Kanada'da profesör... Ömekler pek çok. Türkiye'den şu bu nedenlerle çıkarılmışlar, dışarda iyi iş bularak rahat rahat yaşamaktadırlar.

Başbakanlık, bakanlık, milletvekiliği, genel müdürlükler, bütün önemli koltuklar geçicidir. Devamlı olan yurdumuz ve halkımızdır. Çevremizdeki ülkelerden geri, kuru, bakımsız bir yurt bizi utandırmaktadır. Devamlı olan yurdumuzu bayındır, ileri bir yurt etmeliyiz. Halkımızı komşu halklardan yoksul bırakmamalıyız. Bilimsel yollarla çalışmalıyız. Bunun için de bilim adamlarına, düşünürlere saygılı olmak zorunluğundayız. Soygunlar, vurgunlar, karaborsacılık, spekülasyon devam ederse, halk aç, susuz, yolsuz, ışıksız, bakımsız kalacaktır. Ve bu görünüm de Türk aydınlarını sevindirmeyecek, tedirgin edecektir. Bu tedirginlikler yöneticilerle aydınları çatıştıracak, çatışma şiddetini ve alanını

arttıracak gittikçe. Bundan da yöneticiler hiçbir zaman yarar elde edemeyecektir...

Gerçekler Postası, Temmuz 1967

İLLE DE BİLİNÇ

Önceleri köye gelenlerden; sonraları da gittiğimiz köylerde okumuşların köylülere, "çok çalışın, tembel olmayın" gibi öğütlerde bulunmalarını unutmadım, unutamıyorum.

Bu türlü öğüt yok mu ya! Çok gülerim, çok da kızarım ben buna işte.

Aslında kimsenin kimseden, "çok çalışınız, temiz olun, büyükleri sayın" gibi öğüt almaya ihtiyacı yoktur.

Topraksız köylü nasıl çok çalışacak? Çalışacak ağa toprağı bulursa ırgat olacak. Irgatın çok çalışması kime yarayacak? Toprak sahibine. Irgatın çok çalışarak ürettiği artıkdeğer, kendine değil toprak sahibine akacak. Böylece toprak sahibinin gücü gittikçe artacak. Daha başka topraklara sahip olacak. Daha çok ırgat sömürecek, yaşama düzeyi yükselecek. Toprak sahibinin yaşama düzeyi yükselirken ırgatınki yerinde sayacak. Aradaki uçurum arttıkça artacak. Toprak sahibinin "Tatlı Hayat"ı tatlandıkça tatlanacak. Irgatın hayatı da zehir zıkkım olacak.

Topraksız köylünün çok çalışması bu durumu yaratacak işte. Peki topraksızlar niçin çok çalışsınlar? Çok çalışarak niçin zincirlerine birer sıra daha halka vurdursunlar?

Bence, topraksız köylüye, o gerçek üreticilere, "çok çalışın" öğütü vermek çok, hem de pek çok yanlış bir tutumdur. Çok çalışın yerine, sizler neden topraksızsınız? Neden yoksulsunuz? Bu topraklar için dedeleriniz, babalarınız hatta sizler askerlik yapmadınız mı? Diye sorular sormak, cevabı alınca da "pekiyi neden bugün neden böylesiniz" sorusunu yöneltmek gerekiyor. Yani köylüyü bilincine kavuşturmak için nasıl konuşmak gerekiyorsa, öyle konuşmalı.

Az topraklı köylüleri de aynı konuşmalarla, ve üretimi arttır-

ümak, yaşama koşullarını düzeltmek için bilimsel yollar göstererek sosyal bilince erdirmeliyiz. Kendine yeterlik —mevcut çalışma ve iş koşullarıyla yetersiz bile olan— toprağında köylü çok çalışsa belki biraz daha fazla üretecek, böylece araçlara biraz daha çok kazandırmış olacaktır. Yani çok çalışarak çok sömürülmüş olcak köylü. O köylü ki, yaşamak için gerekli her şeyi üreten ve fakat bin bir çeşit yollarla sömürülen mazlum insanlar, çalıştıkça kahrolan, çalıştıkça daha çok sömürülen sosyal bilince ermemiş yığınlar... Burada LAFARGUE'ın "Tembellik Hakkı" nı nasıl anımsayabiliriz...

Çalışmaları kendilerine yarardan çok zarar sağlayanları (Topraksız ve az topraklı köylüleri, toprak işçilerini, emekçileri) öncelik ve ivedilikle durumlarının bilincine erdirmek gerekiyor. Bunun için önce, öğütte devrim ilkesiyle köye gireceğiz. Büyük yayınların yanı sıra köylü düzeyine uygun ciddi ve açık yan yayınlar yayınlanacak. Yön, Ant, Sosyalist şu bu... Hani yan yayınlar. Ama bu yan yayınlarla da şimdiki yaptıkları gibi, gerekli ve zamanı imiş gibi sanki, o halkı şaşırtmamalı. Doğru ne ise, elbirliğiyle, ağızbirliğiyle söylenmeli, yazılmalı, yayılmalı...

Köylüyü bilince erdirecek daha birçok çalışmalar yapılabilir. Örneğin kooperatifler kurulabilir.

Zaten tarihi determinizm de köylüyü uyandırmaktadır. Tarihin akışı da bu yönde hızla halkı sarstığı için çalışmalar verimli olacaktır. Fakat er geç o günler gelecek diye armut piş ağızma düş düşüncesiyle beklenilmemelidir. İnsan olarak da tarihe damgamızı vurmak bizlere düşüyor.

Gerçekler Postası, Sayı: 10 Temmuz 1967

SÖMÜRGEÇİ İTLERİ BARDAĞI TAŞIRINCA!..

Halkımız uygarlığın verilerinden ırak; okur yazar olma yanlarımız çoğunlukta; okur yazarların da bildikleri konuştukları gereksiz bilgiler; uyarıcı yayınlar az; hele - hele böyle yayınlardan halk düzeyine indirilenler yok denecek kadar az, diyor; tedirgin olu-

yoruz., Fakat, ortam öylesine oluyor ki, olaylar kendiliğinden de uyarıyor halkı...

Harman mevsimlerinde çoban ateşinden sıçrayan bir çingi bazan gevremiş otları, harman yığınlarını gözle - kaş arasında tutuşturur, ortalığı yalın kaplar. İşte bu örneğe benziyor kimi toplum olayları.. Bunlardan biri Adana olayıdır. Sömürgeci itle- rinden sekizinin köpekliğini gören beş - on kişi, birden bire beş - altı yüz kişi oluyor.. Ve çok geçmeden beş - altı bin kişi oluyor.. Yığınlar dalgalanıyor, uğulduyor, deniz gibi.. Birbirine baka baka, öfkelerini büyüte büyüte yürüyorlar.. Herbiri masallardaki dev olup çıkıyor. Ve devlere benziyor yığınlar. Dur, durabilirsen artık önünde!. Olanağı mı var? Bardağın taşması gibi, taşmış halkın sabrı. "Yeter gayrı" der de başka bir şey demez o Dev! Öfkesi kabarmıştır, taşmıştır, kükremiştir...

Kapitalizmin, emperyalistlerin çizmesi altından birden doğ- rulup, hem bu emperyalistleri hem de uşaklarını yurttan süreli henüz yarım yüzyıl olmadı. Ve o günlerin hızı, hızımız olacaktır böyle olaylar karşısında. Ve bize öyle geliyor ki birinci ulusal bağımsızlık savaşından tam yarım yüzyıl sonra, ikinci bağım- sızlık savaşını gene başarı ile sonuçlandıracağız. Hem de, tam sonuç olacaktır. Adana ve Kızılay olayları, koyu bulutlardan damlayan yağmur damlaları gibidir.. Olan ve olacak olaylar, kendinden sonra şakırdayacak yağmurun habercisidirler. O yağmur savaşımız, yağmurdan sonraki güneşli gün, bağım- sızlığımız olacaktır. Hem öyle bir bağımsızlık ki, bir daha emper- yalistlere açık kapı vermeyecek bir doktrinle pekiştirilen bir bağımsızlık.

Ne diyor Atatürk:

"Biz hakkımız mahfuz bulundurmak, istiklalimizi emin bulun- durabilmek için, heyeti milliyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı, heyeti milliyeci mücadeleyi caiz gören bir doktrinini takip eden insanlarız."

Savaş Gazetesi, 11 Ocak 1967

HER ŞEYDEN YARARLANMAK ONLAR İÇİN YASAKLAR DA BİZLERE

1959 du galiba; bir zamanlar milletvekilliği yapmış bir çocuk doktoruna çocuğumu muayene ettirmeye gitmişim. Doktorun muayenehanesindeki kitaplığına bir göz gezdirdim. Haydar Rifat'ın, Sabiha Sertel'in çevirileri, Nâzım'ın kitapları vardı kitaplığında. Kitapların yayım tarihine baktım. Atatürk zamanında yayımlanmışlardı. Merak etm doktora sordum, bu kitapların yasak olup olmadığını... "Belki yasaktır bir kısmı, bizlere göre değil" dedi. Ve arkasından güvenilir bir kişi olduğunu anlatmaya çalıştı. Ben de, "Pekiy bu kitapların benim evimde bulunması..." der demez, sözümü bitirmeden, "sakıncalı" deyiverdi. Nedenini sorduğumda, güldü ve bir şey söylemedi.

Kitapların birkaç tanesini okuyup vermek üzere istedim ve aldım. Okuduktan sonra da teslim ettim.

Kitapları okurken olsun, teslim ettikten sonra olsun, uzun uzun düşündüm: Yasaklar niçin herkese değil...

Aradan iki üç yıl geçti, bir milyoner doktorla arkadaş oldum. Özel hastanesi, otomobil, apartmanı vardı bu doktorun. Evinde yığın yığın toplumcu kitaplar da vardı. Belli memurların, bazılarını bu kitapları gösterip okuttuktan sonra fişlediklerini de öğrenmişim artık o güne kadar.

Milyoner doktora, "Bu kitapları bulundurmaya çekinmiyor musunuz?" diye sordum. "Dostum," dedi, "Bu kitapları bulundurmak benim gibi apartman, otomobili sahibi olanlar için sakıncalı görülüyor. İşçi, halk ve sizin gibi az gelirlilerde bululursa mesele ediliyor. Bizlerde bulunması önemsenmiyor. Önemse bile, bizlerin kendimizi kurtarması çok kolay. Avukatımız var, savcı, emniyet müdür, vali arkadaşlarımız. Bakanlardan da arkadaşlarımız var. Yani bizlerin bu kitapları bulundurması, içindeki yazılardan öğrenmesi kimseyi ilgilendirmez. Ama sizler halktan geldiğiniz için, sakıncalı görülüyor."

Gerçekten bilinçli konuşuyordu doktor.

Türkiye'de sınıf yok, sınıf olsa dahi sınıf imtiyazı yok diyenlere yukardaki örnekler iyi birer yanıt olsa gerek.

Halka ahmak demişler, halkla fikirler arasına perde germişler. Halka sağduyu sahibi diyorlar, kitapları yasaklıyorlar. Kendileri bütün olanaklara sahip oldukları için kollejlerde okuyup dil öğrenerek yurt dışına çıkıyorlar ve istedikleri kitapları alıp okuyorlar. Fakat Türkçeye çevrilmesine izin vermiyorlar. Halktan ıkmiş -şans eseri olarak- aydınların da istediği kitabı okuması, bulundurması sakıncalı görülüyor.

Demek oluyor ki yasaklar hep bizlere... Onlara yasak yok. Olmuyor. Olmaz da... Sonra da düşün özgürlüğü, konuşma, yazma, yayma özgürlüğü diyorlar. Okuma zgrlğ bile yok oysa... Varsa da çoğunluğa değil , azınlığa... Ve bir de EşİTLİK ten söz açılıyor. Hangi eşitlik bu? Sulanan ağaçla sulanmayan eşit olur mu? Incirle beslenen atla, otu bile g bulan atın eşit beslenme gördüklerinden söz açılabilir mi? Her iki at birlikte koşuya tabi tutulur mu? Tutulsa bile sonucu önceden belli olmaz mı? "Herkes okula kapısı açık" Sözünün glnlğn düşünün... "İsteyen Hİltonda yemek yıyp yatabılır" demek kadar gln...

şu soyutlama özgürlük, eşitlik lfları kadar beni ileden çıkartan başka bir şey yok... Okullar bitirmiş diplomalar almış yığın yığın okuryazarımız da aynı şeyleri gevelemektedirler. Biraz olsun iktisat, sosyoloji okumuyorlar. Bunları ders kitaplarında okumuşlar. Bizdeki ders kitaplarının sözünü ettiği iktisadın, sosyolojinin nemenen şeyler olduklarını iyi biliyoruz.

Özgürlüğün, eşitliğin, yarışın koca temelini unutarak, bu sözcükleri temelsiz isnatsız söyleyenlerin kofluğu çabucak sırtıyor. Dairede imzalar akıp, kadınlar gibi gün yapıp, kulüplerde altmış altı oynayıp gününü gün ettikten sonra eline Hürriyet Gazetesi ile Hayat mecmuasını alıp evin yolunu tutanların özgürlük anlayışı da, yaşam düşüncesi de işte böyle olur...

Biz diyoruz ki:

İstediği yerde yiyip iebilenler var. İstediğini okuyabilenler var. Bunlar gerçekten özgürler. Kendi aralarında da eşittirler. Ama ya koca çoğunluk olan bizler?

Yelken Dergisi , 1 Haziran 1966

SAVAŞ VE BARIŞ

Bir gazetenin ilk sayfasındaki resimlerden birine bakıyorum: Vietkong'lu bir yurtseverin cesedi Amerikan birliklerine ait bir tankın arkasına bağlı olarak sürükleniyor. Tankı süren Amerikalı başını geri çevirmiş cesede bakıyor bir yandan.

Başka bir gazete de bir başka resim: Vietnam'da bulunan Amerikan askerlerinden bir grup, Amerika'dan gelen eğlence programlarını izliyorlar.

Cesetler tanklarda sürükleniyor, çocuklar, kadınlar boğazlanıyor, kendi yurdunda yaşayan Vietnamlı, Amerikalı askerler tarafından delik deşik ediliyor... Uzak ülkeden gelen Amerikan askerleri de cesetler denizi haline gelen Vietnam'da eğleniyorlar.

Kendi ülkesinin komünistleriyle pek ilgilenmeyen Amerikan İmparatorluğu (bilerek imparatorluk diyorum), nedense Vietnam, İran, Afrika, Brezilya, Güney Amerika, Türkiye komünistlerine karşı pek duyarlılar. Kaldı ki burada komünist denilenlerin pek çoğu komünist değildir. Örneğin ülkemizde komünist denilenlerin çoğunluğu demokratik sosyalizmi istemektedirler.

Az gelişmiş ülkelerde niçin ihtilâller hazırlıyor bu Amerika? Neden barış istemezler (Bir de barış gönüllüleri adıyla insan gönderirler). Bu soruları Johnson güzel yanıtlıyor:

"Vietnam savaşının arttıracığı ihtiyaçlar, Amerikan Ekonomisini zenginleştirecektir. 1966 yılında eşine rastlanmamış bir refah bekliyoruz."

Bu sözleri Johnson, Teksas'taki çiftlikten, Washington'daki iş adamları kongresine telefon ederek söylüyor. (İlhan Seçuk, Cumhuriyet Gazetesi, 5 Aralık 1965)

Kuzey Vietnam Başbakanı Pham Van-Dong ise, bir İngiliz gazetecisinin sorusunu şöyle yanıtlar:

"Biz makûl bir düşünce yolunda ve özgürlüğümüz için çarpışıyoruz, 1954 yılında Cenevre'de kararlaştırdığımız özgürlüğümüz için... Bugün 200 bin'den fazla Amerikalı topraklarımızda bizimle harbediyor. Siz Kuzey Vietnam'da Rus veya Çin askeri gördünüz mü? Bir miktar teknisyenden başka yurdumuzda

yabancı yoktur. Ve biz bu teknisyenlere muhtacız." (Yeni Tanin, 7 Mart 1966)

İtirafılar

Neyin ne olduğunu, neyin ne olmadığını ülkemizde okumuşlar yeni yeni öğrenmeye başladılar. Çeviri yayınları arasında yayınlanan Atillâ Tokatlı'nın, Üçüncü Dünyanın üç kıtasında yaşayan üç düşünürden çevirdiği "Az Gelişmiş Ülkelerde Sosyalizm ve Köylüler" inceleme yapıtından Vietnamlı düşünürün (Nguyen Khoa Vien) yazdığı incelemeyi okuyun, en masum düşünceleri bulacaksınız.

Yeryüzünde kimlerin savaş için çaba gösterdiklerini kendi itiraflarından iyi öğrenmekteyiz.

Johnson'unkinden sonra bir Amerikan generalinin itirafını da duyurum:

"Memleketin en aktif askeri kuvvetlerinden biri olan deniz piyadesinde tam 33 yıl 4 ay geçirdim. Asteğmenlikten generalliğe kadar bütün rütbelerde ilyakette hizmet ettim... 1914 de Meksika'da özellikle Tampico'da Amerikan petrol şirketlerinin çıkarlarını savundum. Haiti ve Küba'yı National City Bank için elverişli gelir kaynakları haline getirdim... 1909-12 arasında Nikaragua'yı Amerikan şeker şirketlerine açtım. 1903'te Honduras'ı Amerikan meyve kumpanyalarının kazanç kaynağı haline getirdim. 1927 de Standard Oil'in Çin'e korkusuz girmesini sağladım... Bütün bu yıllar süresince, bizim arkamızda olanların söyledikleri gibi, ben her tarafı haraca kesmiştim. Şereflemlerle, madalyalarla, taltiflerle donatıldım. Al Capone sadece bir kaç şehri haraca kesebilmişti. Biz deniz piyadeleri ise üç kıta da işimizi yürütüyorduk." (Eylem Dergisi, sayı: 12, Bir Amerikan Generalinin itirafı)

Vietnamlıların yazdıklarını da, Amerika'nın önde kişilerinin yazıp konuştuklarını da okuyoruz... Usumuzun süzgecinden geçiriyoruz. Sam Amca, tutuyor, bizim de Vietnam politikasını desteklememizi istiyor. Milli mücadeleye girmiş başarmış bir ülkenin, milli mücadelesini yapmakta olan uluslara karşı olmasını istemekle, dostluk maskesi altındaki çirkinliklerini olanca çıplaklığıyla göstermektedirler.

Savaş veya Barış

Biz, Amerika'nın değil "Yurtta sulh, cihanda sulh" diyen

önderin izindeyiz. Haddini bilmeyen emperyalistlere, Türk halkı hadlerini bildirmelidir artık... Kıbns sorunda her türlü oyunu oynayanlar, Uzak Asya'da kendi emperyalist emelleri uğrunda halkımızın kırılmasını istemekten çekinmiyecekler demektir... Bu aşırı cesareti gösteriyorlar.

—Bir torpilin parası ile harabelerde sürünen çocukların 16000 günlük yaz kamplarının gideri karşılanabilir.

—Bir tankın fiyatı 84 traktörünkü kadar.

—Bir bombardıman uçağının parası ile 20 şer sınıflı 30 okul binası yapılabilir.

—Bir uçak gemisi 400000 kişinin bir yıllık nafakasını karşılayabilir.

—Bir zırhlı tümenin masrafı ile 4 odalı 32 000 ev yapılabilir. (Çeşitli kaynaklardan)

Bütün bunları dünya halkının mutluluğu yolunda kullanmak dururken, insanları öldürmek için harcıyorlar. Neden? Kapitalistlerin silah sanayicilerini yaşatmak için!..

Dünya halklarının yanı sıra Türk halkı da savaşa karşı olmalıdır. Hele de bizimle hiç ilgisi olmayan savaşlara hiç katılmamalıdır.

Akşam Gazetesi, 14 Nisan 1966

SUÇUMUZ

İnsanlarımız, düşün, okuma yazma, söyleme özgürlüğüne tam olarak kavuşmadıktan için, düşünen ve okuyanlarımız da azdır. Vatandaşlarımızın çoğu yollannın ne olduğunu bilmeden sorarsanız söyleyemezler- günlük yaşantısına dalıp gitmişlerdir. Kimi, gün bulup gün yeme, kimi el çabukluğu göz açlığıyla çok kazanma derdinde... Boş zamanları çok olanlar da, zamanlarını geçirme amacıyla kahvelerde toplanıp kâğıt oynamakta oyalanıp uyuşup gidiyorlar. Çalışmak isteyenler olursa da, iş bulamıyorlar

çoğunlukla...

Bu ortam içinde, kıyıda köşede nasılsa kalmış bir iki kitabı okuyarak olsun, belli zamanlardaki dergileri izleyerek olsun, okuldan veya bir kurumdan olsun toplumcu düşünler edinenler de olmuş. Bunların sayısı çok az ise de, bu ortamda bir rastlantı sonucu kendilerini yetiştirmişlerdir. Bir inanç sahibidirler. Kuşkusuz büyük bir şanstır bu... Böylesi bir ortamda yolunu yordamanı bilenlerin çıkması sevindiricidir. Yaşanası bir dünya kurma savaşçısı olmak, insanın asıl insanlığıdır. Tamamen insan olmak demektir.

Toplumcular sık sık kendilerine şu soruları sormalıdırlar. Nasıl, nelere dikkat ederek çalışmalıyız? Kendimiz nasıl olmalıyız? Aynı inançta olanlarla birlikte çalışmayı nasıl başarabiliriz? Zaten biz insanlarımıza, birlikte yaşamayı öğretmeye kendimizi adamamış mıyız? Sonra toplumcular, insancıl adamdırlar, toplumun adamıdırlar, öyleyse çok önemli bir yolun yolcusu- dur- lar. Bu yol ki halkın kalkınması, halkın haklarına kavuş- masına giden bir yoldur.

Kapalı kalmasın yazmak istediklerim. Kapalılıkla işimiz yok, kuşkulananları da kurtaralım. Toplumcu bir kimsenin veya toplumcuların yoluna, amacına değindim. Kısaca. Açalım. Toplumcuların amacı nedir? Bence şudur: Emeye göre kazanç. Ekonomi biliminin gösterdiği en yeni yoldan yürümek. işsiz insan bırakmamak. İnsanları gelecek korkusundan kurtarmak. Ana-babaları, çocuğumun geleceğini nasıl sağlamalıyım diye kara kara düşünmekten kurtarmak. Kadını üretime katıp, özgürlüğüne kavuşturmak. Toprağı işletmek; ama ilkel araçlarla değil, makinelerle; rastgele değil, tarım biliminden yararlanarak.. İskân meselesine öncelik vererek orman bölgelerindeki köyleri tarım veya sanayi bölgelerine taşıyarak hem ormanlarımızı, hem de köylülerimizi kurtarmak. Kız erkek bütün çocukların gerçekçi ve geçerli bir öğrenimden geçmelerini sağlamak. Bili- min ticaret metası olarak kullanılmasını önlemek. Bunun için özel okulları, özel dersaneleri, doktor dükkânlarını kaldırmak. Sağlık örgütünden bütün vatandaşların eşit şekilde yararlanabilmesini sağlamak.. ve daha bunlara benzer bir sürü insancıl konular...

Bütün bunların gerçekleşmesi çeşitli yollarla olur. Fakat bu yollar hep aynı noktada, aynı amaçta birleşirler. Bu amaca, yazılarla, şiirlerle, romanlarla, oyunlarla, konuşmalarla, partiyle, örnekler yaratmakla.... v.b. ları ile gidilir.

Durum bu olunca toplumcularımızın veya toplumcu geçinenlerimizin küçük zanlara kapılması çok ayıptır. Yolları inkâr etmeleri suçtur. Kimimiz şiirle kervan yürümez, mizah da ne oluyor? Roman bir şey halletmez, sanatı araç etmemeliyiz, parti ne oluyormuş, düpedüz serüvenseverlik... dersek, gülünç. Mizahı, romanı, konuşmayı, oyunu, partiyi bırak; seyre dal bozuk düzeni... Gökten bir şey incek diye mi bekleyeceğiz? Vurguncular vurgunculuğunu yapacaklar, özel dersaneler ve okullar çoğalacak, büyük şehirlerde her adım başında doktor dükkânları açılırken, milyonlar doktorsuzluktan kıvranacak, köyleri içine alacak ağa çiftlikleri olacak, başını sokacak evi olmayanların yanında apartmanlarını çoğaltanların sayısı kabarmak, okulsuz milyonların yanında üç beş Avrupadan Amerikadan diplomalı olacak, bilim adamlarımız aç kalınca yurdumuzda, yabancı ülkelerde çalışacaklar... Sonra da bizler bir düşün sessizliğine bürüneceğiz? Olacak iş mi? Bütün yollarla, demeklerle, partilerle, şiirlerle, hikâyelerle, romanlarla, makalelerle çıkacağız elbette bu haksızlıkların bu düzensizliklerin karşısında. Başka türlü olmaz. Toplumcu, önce bir kat, bir otomobil sahibi olayım da, ondan sonra çalışayım diye de düşünmez. Halkta olmayan şeylere kavuşmak için halkın meselelerine boşver bir süre... Olacak şey mi? Toplumculuk bu mudur? Bu olsa olsa sahte toplumculuk olur.

Toplumcular, eften - püften şeylerle birbirine sırt dönüp kendi bilgiçlik kulelerinden sıntarak, istihza ile konuşarak inançdaşlarına bakacaklarına, içlerinde yanlış yolda olanlar varsa ellerinden tutsunlar, uyarsınlar, hep beraber, elele, omuzomuza yürüsünler... Gerici dediğimiz kitle veya gurup böyle çalışıyor. Kendi paralarıyla kitap, gazete, dergi alıp, köylere dek dağıtıyorlar. Bu duruma tanık olmuş bir kimseyim. Ve her gördüğümde, aydınları, toplumcu aydınları düşünüp dişimi sıkımdır. Bırak dağıtmayı, satmayı, toplumcu yayınları, toplumcu-

ların içinde biri bir dergi, gazete çıkartmaya görsün, binbir dere-den su getirerek karalamaya kalkanlar olur. Bir söz var "Kadı kızında da kusur olur" diye. Kusurlu bulduğun yeri düzeltmeye, kusurunu azaltmaya, arkadaşını inandırmaya çalış.. Bunu yapacakken en gülünç çekişmelere dalmak çok büyük suçtur.

İnsanlarımız, yurdumuz ancak bundan sonra değişir, güler, Yoksa, toplumcu, evinde toplumculuk, lokantada toplumculuk, söylevi çekerse değişen şey olmaz. Anayasanın buyrukları üzerinde konuşuyoruz. Anayasa toprak reformu mu diyor, isterse çevremizde bin kişi olsun, konuşabileceğiz, eğitim eşitliği mi diyor Anayasa, yazı da yazacağız, söylev de çekeceğiz... Hepsini, hepsini konuşup, yazacağız... Yasalarla saptanan özgürlüğümüzü bile kısıtlıyoruz.

Vatan, 20 Ocak 1964

ŞİMDİ ANLADINIZ!

Birkaç gündenberi kiminle konuşursak konuşalım, bu gidişle memleketin batmak üzere olduğunu söylemektedirler. Böyle söyleyenlere karamsar olmamaları için öğüt vermeye kalkıyoruz farkında olmadan.

Ekonomi, eğitim, sağlık, tarım konularında o kadar güzel konuşuyorlar ki, sanki düş gürüyormuşuz gibi... Çünkü daha beş-on gün önce biz bu konularda, konuştuğumuzda, maneviyattan, mukaddesattan söz açarak karşımıza çıkarlardı. Biz de böyleleri ile tartışmaya girmenin faydadan çok zarar getireceğini çok gördüğümüzden, gülüp geçiyorduk.

Bir okumuşlar arasında dinlediklerimi:

"Toprak reformu yapılmadıkça kalkınma ağıza alınmaz..."

"Birader yalnız toprak reformu değil ki mesele... Onun kadar önemli olan vergi adaletine de el atmalı hemen. Bir işveren odacısı kadar vergi vermiyor. Servet beyanı deyince de, ser-

vetlerini açıklamak istemiyorlar. Neymiş? servet gizlenmeliymiş... Askerlik bile gizlenmiyor... Bu sömürücülerin servetleri askerlikten daha mı çok gizliliği gerektirmiş? Sonra, yüksek okul bitiriyoruz; maaşla geçiniyoruz, aldığımızı da herkes biliyor, bir sakınca görmüyoruz kazancımızın bilinmesinde... Onlar da sakınca görmesinler kazançlarının açıklamasında..."

"Aaaahh beyim ahhhh! biriniz toprak reformu diyorsunuz, biriniz vergi adaleti diyorsunuz... Doğru söyledikleriniz. Benim içimi de kemiren ne biliyor musunuz? Bir doktor da bizim gibi yüksek okul mezunu... İki üç senenin içinde zengin olup çıkıyorlar. Asıl görevlerini ihmal ederek muayenehanelerde köylüleri soyuyorlar... Memur ticaret yapmaz der memurun kanunu, ama bal gibi yapıyorlar... Hem de iş saati içinde... Çoğu da bu memleketi beğenmeyip. Amerikaya, Avrupaya çekip gidiyorlar..."

"Arkadaşlar sizin söyledikleriniz gerçekten önemli... İşin içinde değilsiniz, ben iyi biliyorum... Yıllarca Milli Eğitimde çalıştım... Memlekette eğitim işleri yürümekte... Hele de bu yıla kadar, hiç böylesini görmemiştim. Köylere gidiyor...Vekil öğretmen, yedeksubay öğretmen, yılmış öğretmen, okumayı unutmuş öğretmen... Yıllarca köylerde tek başlarına kalmışlar. Arayan soran olmamış. Bilgisini tazelemesi için kurslar açılmamış. Bir okuma ödeneği verilmemiş. Okullarda edindiklerini de unutmuşlar. Türkiye'de çıkan beş gazete adı say deseniz, sayamazlar. Kimisine gelen zayıf rapor vermiş giden vermiş. Karamsar olmuşlar. Gülmeyi unutmuşlar. Ve biz de eğitim davamız halledilecek diye bekliyoruz."

Beşinci okumuş konuşmaya başladı:

"Azizim, dördünüz de haklı söylüyorsunuz. Beni de düşündüren, orman köyleri. Zavallılar, ya orman kaçakçılığı yapacaklar, ya da keçi yetiştirecekler. Başka türlü geçimlerini sağlamaları olanaksız. Çoğu ile konuştum. Ovaya indirsin hükümet bizleri, beşer onar dönüm toprak versinler, terkederiz bu dağbaşlarını diyorlar. Çocuklarının okumaları için okul bile yok çoğunda... Sonra okul olsa bile, tek başına bir öğretmen o köylerde hiçbir şey yapamaz. Öğretmenin iş yapması için bütün yollar tıkalı.. Bu durumda köylerde öğretmenden birşey beklemek

hayaldir. Bir öğretmen mucize yaratamaz yalnız başına orarlarda. Sonra okuma-yazma ile hiçbir şey halledilmez. Amerika'daki dağları öğretmek, yurdunu bilmeyen çocuğa ne kazandırır? Her köyde bir öğretmen olsa da. Biz üretici değil. tüketici insanlar yetiştiriyoruz. Bunun içindir ki, iskân meselesi çok önemli. Bütün orman köylerini ovalara, sanayi bölgelerine taşımak gerekir. Hem yedisini sekizini birleştirerek... Hem de blok apartmanlara yerleştirerek... Sığırlan, sıpalan için de ortaklaşa ahırlar yöntemi ile yapmalılar.." Ve herşeylerini kooperatif kurmalı.

Sevincimden belki de şaşımamdan yüz hatlarımın değiştiğini öyle seziyordum ki... Biri halktı, birer sigara dağıttı. Ateşledik. Sen niçin konuşmadın diye sordu sigara uzatan arkadaş... Diğer biri de, "istifa de edelim" diye takıldı...

"Ben duyduğum karşısında çok sevindim." diye başladım, ve devam ettim. "Gerçekten değiştiğiniz konular, bizim ölüm-kalım sorunlarımız. Bu sorunlarımız, bugün su yüzüne çıkmadı. Yıllardan beri yüzüstü bekleyen sorunlar bunlar. Ne var ki, bugünlerde konuşlmaya başlandı. Bu konular ağızdan ağıza yıllardan beri dolaşmalıydı. Halkı inandırmalıydık. Halka elbirliğiyle bunları söylemeliydik. Akı eren herkesin asıl görevi bu olmalıydı. Fakat böyle olmadı. Hatta söyliyene saldıranlar gene okumuşlardı. Bu da gösteriyor ki, pısırik, yaltakçı insanlar.. Nasıl ki 27 Mayıs la birlikte o yıla değin konuşulmayan konular su yüzüne çıktı, konuşlmaya başlandıysa bugün de öyle oldu.

Neden? Çünkü Cumhurbaşkanı Gürsel bu konuları üç Aralıkta gazetecilere söyledi. Maliye Bakanı gerçekleri söyledi. Ve en önemlisi de, İsmet Paşa, üçüncü koalisyon hükümetinin toprak reformunu, vergi adaletini, orman köylerinin iskân durumunu gerçekleştirmesi gerektiğini söyledi... Ve bizler koroya başladık. Önceleri susuyorduk. Bugünlerde konuşmaya başladık. Azıcık akı eren herkes bunun böyle olduğunu bildiği halde, bugüne değin neden konuşmaktan çekiniliyordu. Gerçeklerin söylenebilmesi için her zaman bir İnönü'nün konuşması mı gerekecek? Şimdi mi anladınız bu durumları? İnönü, yarın başka türlü konuşsa, hemen ağız değiştirmek mi gerekecek? Bence, oku-

muşların, bir an önce kukla okumuşlar olmaktan kurtulmaları gerekir. Herkesin okuyup düşünmesi, okuduklarını düşündüklerini de her zaman açıklaması gerekir. Bu yurttaşlık görevimizdir. Hem de şu devirde, askerlikten daha önemli bir görevdir. İçimizdekileri boğmayalım. Uyanış ve kurtuluşu böyle sağlayabiliriz..."

Vatan, 28 Aralık 1963

KÖYLERDE ÖLÜM — DİRİM SAVAŞI

Osmanlı İmparatorluğu zamında, köylerde yoksulluk içinde yaşayan, halk arasında Çolak Hacı diye anılan Seldarînin köylünün durumunu çok iyi bildiğini, şiirleri gösteriyor bize.

Sefil İreçberin yüzü soğuktur
Yıl perhizi tutmuş içi kovuktur
İneği davarı iki tavuktur
Bundan gayri yoktur malımız bizim

Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara halini kimse sormuyor
Padîşah sikkesi selam vermiyor
Kefenâlz kalacak ölümüz bizim

Evlat da babanın sözün tutmuyor
Açım diye çift sürmeye gitmiyor
Uşaklar çoğaldı ekmek yetmiyor
Başımaza bela dölümüz bizim

Serdari bu şiiri yıllarca önce yazmış. Köylerimizin görmümü böyle imiş. Bugün durum gene aynıdır. Değişen şey pek azdır. Belki toprak kavgası daha da çoğalmıştır. Mahkeme kitaplarında sabahdan akşama kadar bekleyenler, hemen hemen hep köylüdür. Ve hemen hemen hepsi de toprak yüzünden mahkemeye düşmüşlerdir. Hapis yatar, çıkar; tekrar mahkemeye düşer köy insanları. Ürettiklerini, güçlerini hep bu yolda tüketirler.

İşi temelden ele almadıkça, her köye bir mahkeme, bir yargıç

götürülse de değişen şey olmayacaktır. Köylüyü mahkeme kapılarında süründüren, yargıçlar karşısına çıkaran, mahpus eden asıl neden: Toprak sorunu halledilmelidir önce...

Köylü: Düzenli bir toprak düzeniyledir ki, insanca yaşamaya başlayacak. Kazançlarını iyi yollardan, önemli yerlerde harca-yacak. Bitmeyen kavgalar, düzenli bir toprak düzeninden sonra bitecek. Böylece hükümetler onların vergileriyle bol bol mahkemeler, hapishaneler açmayıp, köyleri bayındır hale getirecek; sağlık, eğitim sorunlarını halledecek. Yani düzenli bir toprak düzeni köylüyü kurtardığı gibi, hükümetin de kolay ve verimli iş yapmasını olumlu kılacaktır.

Şu anlatacağım olay, bozuk toprak düzeninin nelere sebep olabileceğini, bu düzenle en acı cinayetlerin önüne geçilemeyeceğini gösterir. Terme ilçesinin Karayonca köyünde bir dönüm topraktan bu yıl elde edilecek ürünü "ben alacağım-sen alacaksın" diye tartı- şan baba ile oğul, en sonunda tabancalarını çıkarıp, birbirlerine ateş ediyorlar. İkisi de ağır yaralanıyor. Baba Samsun Devlet Hastanesine yatırılıyor. Oğul babasının gittiği hastaneye gitme- mek, onunla aynı koğuştta yatmamak için dire-niyor. Onun için, oğlu, Samsun'daki Özel Karadeniz Sağlık Yurdu'na yatırıyorlar. Bağırsakları kurşunla delik deşik edilen oğul Memet Memiş, ameliyat edilse de, iş işten geçtiği için ölüyor.

Memet Memiş ölürken, hiç kimsesi bulunmuyor yanında. Yaralı iken kayınbiraderi Muammer Canik getirmişmiş sağlık yurduna. Memet Memiş'in ölümünden bir gün sonra Muammer Canik yokdamaya geliyor eniştesini. Sağlık yurdunun sahibinden eniştesinin öldüğünü öğreniyor. Sağlık yurdu özel olduğu için hesap pusulası da çıkarılıyor. Muammer Canik'in gözleri büyüyor. Şaşırıyor: "Doktorum" diyor. "Bu ölen Memet Memiş var ya, benim bacımla evli. Bacımdan doğma altı çocuğu var. Kurtulsun da, çocukları, karısı üstümde kalmasın diye getirdim buraya. Neyse eceli gelmiş ölmüş. Kardeşleri yanına bile uğramıyorlar. Sağlık yurdunun giderini ben nasıl ödüyeyim. Altı çocuğu ile dul kalan bacımın külfetini şimdiden omuzlarımda duyuyorum. Bir de buranın giderlerini mi vereyim? Sonra yok ki vereyim."

Sağlık yurdunun löneticisi, aynı zamanda sahibi olan Dr. Sulhi

Kutucu toplumcu bir aydın. Kızıyor. Düşünüyor...:

"Hakısın oğlum" diyor. "Burası özel hastane. Burada çalışan odacılara, hemşirelere ve başka yerlere ben para ödüyorum. Bu paralar da, buraya yatan hastalardan alınıyor. Madem durumunuz böyle idi, devlet hastanesine yatmanız gerekirdi."

"Yatmadı doktorum, yatmadı. Babası orada diye yatmadı.."

Doktor söyleyecek söz bulamıyor. Muammer Canik'e oturmasını söylüyor. Muammer oturuyor. Ağır bir sesizlik başlıyor... Sessizlik doktoru ölenin kayınbiraderini başka başka dünyalara götürüyor...İçeri girdiğimde sigara dumanları arasında düşünüyordum ikisi de. Yukarıdaki olayı, beş on dakika içinde dostum Dr. Sulhi Kutucu anlattı. Doktorla konuşurken, Muammer canik, arada bir "öyle oldu" diye onaylıyordu Doktorun dediklerini. Doktor sözü- nü bitirdikten sonra Muammer Canik konuşmaya başladı:

"Ölenin beş kardaşı daha var. Onlar da tarla için yakında birbirine girecekler. Hele hastanedeki babaları kurtulamazsa asıl o vakit gızılca gıyamet gopacak... Aslında bunlar kötü insan değiller. Toprak yüzünden birbirlerine girdiler. Ne yapsınlar. Geçim meselesi. Bizim dövüşlerimiz, mahkeme kapılarına düşmelerimiz, vurmalarımız, vurulmalarımız hep toprak uğruna. Boğaz yoluna! Eniştemin altı çocuğu var. Altı! İki de kendileri! Etti sekiz! Sekiz boğaz... Sekiz can... Sekiz boğazın doyması kolay mı dağ köylerinde... Eniştemin babası da kendi evini geçimini düşündü. Ne yapsın! Onun da baktığı çoluk çocuk var... Tıpkı eniştem gibi. Bunun ikisi de kötü adamlar değillerdi. Gınamayın. Sizler okumasaydınız da, bizler gibi dağ köylerinde yaşasaydınız, aynı duruma düşerdiniz. İnanın böyle... Yoksa, o baba ile oğul da insanlardı... İnsanlardı ama birbirini vurdular. Köylük yerinde toprak oğuldan da, babadan da ileri..."

Muammer Canik sustu... Duygulu duygulu konuşmuştu. Önüne baktım. Doktor sigarı ile bir sigara daha ateşledi. Benim aklıma Serdarî'nin yukarıya aldığı şiiirinden dizeler geliyordu:

"...Uşaklar çoğaldı ekmek yetmiyor

Başımıza bela dölümüz blizim

Babası tarafından vurulan ve ölen Memet Memiş'in babası kimbilir yukardaki iki dizeyi değişik biçimde kaç kez aklından geçirmişti?

Doktor Sulhi sessizliği bozdu.

"Peki oğlum bırak gideri ölüyü ne yapalım?"

"Ne yaparsanız yapın beyim. Ben Taaa Terme'nin Karayonca köyüne cenaze götüremem... Param olsaydı hastanenin giderini öderdim. Hiç param yok. Kefen dahi alacak param yok Terme'ye kadar bir taşıta binme param var... Aha yoklayın cebimi..."

"Belediyeye haber verelim onlar götürsün razı mısınız?"

"Sağol beyim, öyle bir kolayı varsa..."

"Var."

Doktor belediyeye telefonla durumu bildirdi.

Muammer ayağa kalktı. Geç kaldığını, akşam karanlığına kalıldığını söyledi... Alışmıştı akşam karanlığına kaldım demeyi... İlde bile olduğunu düşünemiyordu... Ama durmayacaktı bu ilde, söylediğine göre hemen köye yollanması gerekiyordu... Gece demeyecekti, Terme'ye indikten sonra, Karayonca köyünün yolunu tutacaktı... Ve odadan çıktı gitti... Köyünün karanlığına doğru... Yol parasını eniştesinin kefeni için elbette ayıramazdı... Kurtuldu...

Ve ben gene Serdari'nin bir dizesini okuyorum içimden:

"Kefensiz kalacak ölümüz bizim"

Sulhi Kutucu ile konuşmaya daldık. Bir dönüm toprağın üstünden elde edilecek ürün için baba oğulu, oğlu babayı vuruyor. Ölüyorlar. Diğer kardeşleri Ölen Memet Memiş'in ölüsünü bile görmeye gelmiyorlar. Dirisine sahip çıkan yok ki, ölüsüne sahip çıksınlar. Altı yetimi kötü dünyalar bekliyor. Dul kalan ana iki gün sonra kardeş karısının sopasını yemeye başlayacak... Ölen öldü ama, kalan sağlar ne olacak... Asıl trajediyi kalan sağlar oynayacak.

Sosyal Adalet, 16 Temmuz 1963

EKİLEN TOHUMLAR BOY VERİYOR

Akım ereli beri bir söz var "Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşacağız" Gittikçe bizden uzaklaşan çağdaş uygarlık düzeyine neden ulaşamadı- ğımızın nedenlerini düşünmeye gerek yok. Her şey gözler önünde.

Bir Milli Eğitim Bakanı şimdilik imam-hatip okullarının açılmayacağını bugünkü durumlarıyla birer tehlike teşkil ettiğini söyleyince bütün sorunları unutturmak siyasasının şampiyonları ver-yansın ettiler. Bu yayın organları, bu sayımlar bu konu üzerinde üstelerek duruyorlar. Şimdiye değin kaçır çocuklarını imam-hatip okullarında okuttular? İmam-hatip okulu çıkışlılara köy öğretmenliği yaptırmayı öneren sayıların çocukları elbette köy okullarında okumuyorlar. Dolayısıyla, yarın, kendinin yerine çocuğu geçecek, uyanmamış halk kitlesinin duygularını, inanışlarını daha kolay sömürecek. Daha çok konuşma olanağı bulacak. Eğer bunları konuşmazsa, ekonomiden, düzenden söz açmak gerekecek.

Laiklik ilkesini kabul etmeden önce 23 imam-hatip okulu vardı Türki- ye'de. Yavaş yavaş bu kurumlar azatıldı ve 1950'den önce hiç kalmamıştı. Az şekerli demokrasimizin sonucu olarak 1960'ta 37 tane imam-hatip okulu açıldı. Demek ki, 1950'den önceki durumdan, laiklik ilkesini kabul etmeden önceki durumdan daha çok öte dünya sorunlarıyla ilgilenmiş devlet. Bu yıl imam-hatip okulu açılmayacak dendi ya, alabildiğine öğrenci almayı da unutmadılar bu okullara. Sözgelimi bu yıl 600 öğrenci alınacak. Tarım ülkesi olan Türkiye'deki tarım okullarına ise sadece 500 öğrenci alınacak. Bu rakamlar bile, nereye doğru gitti- ğimizi açık seçik göstermeye yeter.

Bu koşullar altında, aydının, köy öğretmenin köylerdeki, kasabalardaki durumlarını siz düşünün. Ya ödün verecekler ya da yaşamla- nından olacaklar. Kubilay olayı olalı 33 yıl oldu. Sinen, korkan yobazlar, yıllarca korkularından ses çıkarmıyorlardı. Belki de yavaş yavaş azalı- yorlardı. Ne yazık ki 1946'dan sonra canlanmaya başladılar. 1950'den sonra ise hükümetle bir çeşit işbirliği yaparak çalıştılar, çoğaldılar, kahraman tavırlarına

büründüler. Uzaklara gitmeyelim, üç buçuk yıl öncesini düşünelim ve dört yıl öncesini. Yasaklanmış olan Nurculuğun kurucusu Saidi Nursi'nin kimi hükümet üyelerine gönderdiği basına yansıyan mektuplarını anımsayalım. Bir mektubunda şöyle diyordu: "Başında İslamiyete ciddi taraftar dahiliye vekili Namık Gedik, İslamiyetin kahramanı Adnan Bey, Tevfik İleri gibi zatları bulunan bu partiye, bir hakikatı söylemek isterim. Ayasofya Müzesi, içindeki müzasefaattan temizlenip yeniden cami haline getirilmelidir. Bu sadece alemleri İslam değil bir kısım hristiyan devletlerini de memnun edecektir. Şimdiye kadar DP'nin iyiliğini gördüm. Muhtemel bir seçimde onları tutarım ama, Ayasofya müze halinden çıkarılmalı, içindeki antika denilen pislik ve süprütüler atılmalı, cami haline getirilmelidir."Mektuptan bir bölümünü alıntılıdığım bu kişinin elini kimi bakanların da öptüklerini anımsayalım. Unutanlar, 6 Ocak, 20 Ocak tarihli Akis ve aynı günlerdeki Kim'in sayılarından bu konudaki bilgilerini tazeleyebilir.

İşte bu gidişin sonucudur ki gerçek anlamda laiklik ilkesini uygulayamıyoruz. Laik yurttaşlar bile laik olduklarını yaşamlarında açık açığa gösteremiyorlar. Bu bir yalan değildir. Her gün, tümümüzün gördüğü, yaşadığı bir gerçektir. Halkın içinden olmayanlar belki kabul etmezler. Zaten onlara sözümüz yok.

19 Eylül 1963 günlü gazetelerde yayımlanan bir haberi okuyalım:

"Tatvan ilçesinin Reşadiye bucağına bağlı Balaban Köyü İlkokulu Başöğretmen'i Mehmet Kılıçaslan'a geçen salı günü ilk önce köyün kadınları saldırmışlar. Kocasını karşı çıkınca, köyün erkekleri kadına taş ve sopa ile vurmuşlar; ölmediğini görerek, bu kez boynuna doladıkları bir mendili sıkarak genç kadını boğmuşlardır. Savcılıkca yapılan açıklamaya göre bu linç olayına neden, başöğretmenin karısının başının açık dolaşmasıdır. Asıl suçlular bulunamamıştır."

Dışarı kaçan suçlular, içerde bulunamayan suçlular... Nedir bu? Hani bizim polislerimiz çalışıyorlardı? Yazarların peşini izleyeceklerine, biraz da suçluları izlesinler ya!

Yirminci yüzyılın ikinci yarısını geçeli on üç yıl oldu. En geri

lkeler bile yeni düzenler kurmaya, ilerlemeye başladılar. Biz ise Cumhuriyeti kuralı kırk yıl oldu, yerimizde sayıyor sürekli yobaz yetiştiriyoruz.

Başöğretmen şöyle konuşıyor: "Bu olay, Türkiye tarihine köyün bir yüz karası olarak geçecek ve günün birinde okuttuğum çocuklar, anne ve babalarının bu vahşiyane davranışlarından utanç duyacak ve bunu gözönünde tutarak, uygarlığı çevrelerinde yaymaya çalışacaklar."

Başğretmenin üzüntüsü, her aydının ortak zntsdr. Geceler boyu bu olayı düşünüp, ter döktüm. Başöğretmeni çok iyimser, çok umutlu görüyorum. Yaptığımız iş iğne ile kuyu kazmak gibi geliyor. Bunu da hemen dolduruveriyorlar. Durum böyle iken öğretmenlerin herşeyi dzelteceklerini sanmak boş bir düşlem olur. Bu düzensizlikler içinde, bu sömürücüler arasında öğretmenin yaptığı işin etkisi çok az. Yaktığı mumu hemen fle-yip sndrenler o kadar çok ki, ışığa kavuşmaktan szamak anlamsız oluyor.

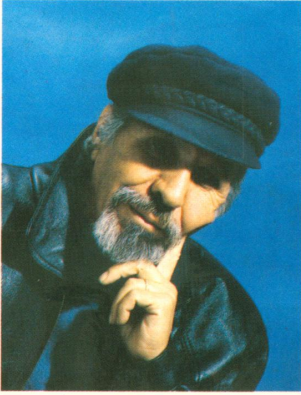
Öğretmen şöyle konuşmalıydı:

"Ekilen tohumlar boyverdi. Her yanı kapladı. Bu acı olaylar o tohumların daha çok çoğalan acı meyveleridir. Ülkeyi yobazlar kaplamaktadır. Cumhuriyet tehlikeye gidiyor. Demokrasi ise hiç kurulamaz bu ortamda." Belki, bizi de karamsar bulacaklar olur. Olsun! Kanımızı söylüyoruz. Bu bir öngörü değildir.

Vatan, 25 Eylül 1963

BEHZAT AY

ATATÜRK'TEN SONRA KİR KİN VE YALAN

SUNU

30 yılı aşkın bir süredir gazetelerde, dergilerde yayımlanan kimi yazılarımı okuyunca bir bölümün tozlu belgelikte yitip gitmesini istemedim ve bu kitapta toplama kararına vardım.

İyi mi ettim bilemiyorum. Yalnız yazıların ortak özelliğinin bir kitap bütünlüğü sağlamaya olanak verdiğini söyleyebilirim. Bu yazılardan birinin adı "KİR, KİN, YALAN." Evet, Atatürk'ün dev-

rimlerinden ve ölümünden sonra tarihimiz bu üç çirkin sözcükle özetlenebilir: "KİR, KİN, YALAN." Bunun için de kitabın adına bu üç sözcüğü verdim.

Çağrıda da belirttiğim gibi, çağdaşlık demek olan laikliğin çiğnenmesine, yok edilmesine karşı birleşmemiz, dayanışmamız mutlaka ivedilikle gerekiyor... Bu bir ölüm - kalım sorunudur... Asla unutulmamalıdır!..

BEHZAT AY

